

אסיפת גליונות

פרשת מקץ

נא לא להוציא מבית הכנסת
עד מוצאי שבת

תוכן הענינים - אסיפת גליונות מקץ

3	.....	אבני אפד - מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל
7	.....	מאורי הגולה - מרנן האדמורי"ם מאורי גולת ארה"ב זי"ע
13	.....	מחשבת חיים - מרן הגאון הצדיק רבי משה חיים שמרלר זצ"ל אב"ד ציריך
15	.....	ויטע אש"ל - הגאון הצדיק רבי שמואל אהרן לידר זי"ע
17	.....	נטיעה של שמחה - הגאון הצדיק רבי נטע ציינווירט זצ"ל
19	.....	דברי תורה וחסידות - הגאון הצדיק המקובל רבי אהרן מרדכי רוטנער זצ"ל
21	.....	שלהבת מנחם - הגאון הצדיק ר' מנחם מונדרר זצ"ל מקאסוב
23	.....	בית ארזים - חכמי רומניא וגאוניה
25	.....	משיב נפש - הגה"צ רבי יעקב מאיר שנטער שליט"א
27	.....	מעיינות החיים - כ"ק אדמו"ר מטעמשוואר שליט"א
31	.....	מרקחת חיים - הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א גאב"ד ביתר
33	.....	קול דודי - הרה"ג רבי דוד פראנד שליט"א
35	.....	אוצר פלאות התורה - הרב רבי זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א
37	.....	חיבת העבודה - הגה"צ רבי חיים יוסף בידרמן מלעלוב שליט"א
41	.....	חמידא דאורייתא - הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א
43	.....	היכל הוראה - הגאון הגדול גאב"ד היכל הוראה שליט"א
45	.....	אומר מן החדש - הגאון המופלא רבי אברהם משה באקאן שליט"א
47	.....	אוצר ידיעות התורה - מגיד מישרים הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א
49	.....	הוי זהיר במלאכתך - הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א
51	.....	זיו הפרשה - הגה"צ רבי יונה זאב וינבערג שליט"א
53	.....	לב ההלכה - מפעל שונה הלכות
55	.....	עמק הפרשה - הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א
59	.....	פניני הלכה ומנהג - הרה"ג רבי פנחס אהרנסון שליט"א
61	.....	פניני הכהן - המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א

לרגל הרחבת התפוצה, דרושים מפיצים בכל רחבי הארץ לחלוקה בבתי כנסת
הוקמת נקודות איסוף למפיצים, כמו"כ ניתן להזמין מני בתשלום עד הבית,
ניתן ליצור קשר במספר 0733-57-50-59 או ב 053-417-8885
להשתתפות בהוצאות ולהקדשות ולכל עניין אחר נא להתקשר ל 050-4186-860

הדפסה: **קונטרול פי חירם 6 ירושלים** 02-9971070

אבני אפד

ממקור ישראל והלכות רבינו ישראל בעל שם טוב ותלמידיו ז"ע ועב"א כפי ששאב מבורם והשקה את בני ישראל רבות בשנים מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמאן זללה"ה זיע"א רב ביהמ"ד החסידי בעלזא בלאגראן

ספה"ק דברי יחזקאל הרה"ק משינאווא זי"ע

מד"ר אשרי הגבר שם ה' מצטום זה יוסף ולא פנה אל רהבים ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי נמוסף לו ב' שנים. והמדרש הזה צריך ציבור דמחלה אמר שיוסף שם ה' מצטום ואח"כ אמר ע"י שאמר זכרתי נמוסף לו ב' שנים. ויש לפרש עפ"י דברי קדשו של הבעש"ט הקדוש זי"ע. שפעם אחת לא היה לו על כרבי שבת. ובעש"ט באשמורת הבוקר הלך ונגע על החלון אלל איש א' ואמר לו שצריך על כרבי שבת ותפק הלך לדרכו. ומחמת ההתעוררות שצא ללבו ע"י הבעש"ט זי"ע. קם האיש מתק ממטמו והלך החוזה לראות מי זה וירץ אחריו והשיגו. ויאמר לו אם יצטרך על כרבי שבת למה יצרח ולא ימתין עד שיתן לו (והאיש הגי' לא ידע אם הוא הבעש"ט כי לא הכירו מעולם). והשיב לו הבעש"ט הקדוש זי"ע שלעולם עם כל איש הנולד בעולם נולד עמו פרנסתו. אך מחמת שהטא גורם צריך לעמוד על פרנסה כמאה"כ צויעת אפק תאכל לחם. אבל יש חילוק שכל אחד לפי ערך הקלקול כך צריך לעמוד על הפרנסה. יש שפרנסתו צביתו. ויש מי שצריך לצקס ממרתק לתמו וכדומה. ואני כפי שגמרתי

זדעמי איני צריך לעמל רב רק לעשות איזה עשיה בלנד. וכאשר עשיתי מה שמוטל עלי לעשות איזה סבה לפרנסתי צודאי יעזור לי השי"ת. ואין לי שום נפקותא אם אחת תתן או לאו. ע"כ דבריו הקדושים.

והנה צטחון נקרא שצוטח צה' צלי שום סבה. ומצטום נקרא הסבה עצמא ויוסף הצדיק לפי רוממות גדולת קדושתו היה צריך לצטום שצטום לצד שיעזור לו צלי שום סבה כלל. רק כגמול עלי אמו. אך לפי שהיה שפל ערך צעיני עצמו ולא היה נחשב צעיני עצמו לכולם. לכן חשב שצריך לעשות לעורמו איזה סבה ג"כ. היינו שיאמר לשר המשקים כי אם זכרתי אתך וגו' והזכרתי אל פרעה. ואמר המדרש אשרי הגבר אשר שם ה' מצטום זה יוסף ולא פנה אל רהבים. רצ"ל שיוסף הצדיק היה גדול כ"כ שהיה יכול לשם מצטום שהיא הסבה ג"כ צה' לצד שלא היה צריך לחשוב שצריך לעורמו איזה סיבה רק לצטום צה' לצד שיושיע לו צלל שום סבה ולא היה צריך לפנות אל רהבים ולכן ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי שחלה צטוחו יעזור לו השי"ת ע"י סבה של שר המשקים. היה צוה לפי ערכו הגדול קצת פגם ולכן נמוסף לו ב' שנים *:

כתפת האפר

משום שיפה שעה אחת אשר הוא יושב והוגה בספר "באר מים חיים" מכל הונם ורכושם שלהם, ומה שכתבת אשר אתה דואג על פרנסתך, בזה תמה אני עליך, שהנה לכאורה צריך האדם שיהיה לו אמונה ובטחון ואין לו לעסוק במסחר ולדאוג כלל על פרנסתו שלא יהיה נראה כאפיקורס חלילה, אלא שכתוב בתורה (דברים טו טז) "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה" ומהו אנו למידין שיש להאדם לעשות למנון פרנסתו ואז שולח לו השי"ת את ברכתו ברכת שמים מעל, ואי לאו פסוק זה היה זה עוון פלילי לעסוק במסחר, והנה מפסוק זה חזינו רק שמוותר לעסוק במסחר, אבל את הדאגה ממנו לא התיר חושב ואל"כ אין הכל מהודר על צד היתר טוב, וכן "מה נאכל" גורם לסתימת הצינורות ולהפסקת השפע חלילה.

על הגה"ק הגרי"ז הלוי מברסק זי"ע מסופר, שאמר פעם לבנו "האם ראייתם אותי פעם דואג", שמימיו לא דאג שום דאגה, ואף שלעיני העולם היה נראה כאילו הוא אדם נערווייז ואין לו מנוחת הנפש, שהיה נראה כטרוד מאוד בדקדוקי המצוות שלו באופן מוגזם, ובכל יום היה מודד את התפילין שלו או היה ישר במאה אחו, ובעת בדיקת המצוות מצוה היה לו דקדוקים רבים, ואף אחרי כל מה שהחמיר ודקדק עדיין לא היה נרגע והיה חושב ואל"כ אין הכל מהודר על צד היתר טוב, עוד בעניינים רבים מאוד, והרואה היה חושב שסובל מעצבנות, ובאמת לא מיניה ולא מקצתיה, וכל אלו הדקדוקים עשה בשמחה מרצונו הטוב, שערבה לו העבודה של המקום ב"ה וביקש לקיימם בדקדוק רב.

פעם בא אל הצאנזער רב איש שאשתו לא יכלה להניק את בנה מאיזה סיבה שהיא ולכן לקח לו מינקת בכסף מלא, ואחר שנתיים ימים כשנשתיימו ימי ההנקה, נפקד ההוא גברא, ולכן שקל בדעתו להשאיר את המינקת בביתו, וכששאל על הענין הזה מהגה"ק בעל "דברי חיים" זי"ע מצאנו, הרעים הצאנזער רב נגדו "הרי כל תינוק שנולד מוריד עמו שפע של השפעות טובות ופרנסה [וכפי שיש לרמז בדברי חז"ל (פסחים טז) תינוק נכנס וכבר בידן], ואם כן, הייתכן שקודם שנולד תדאג על מה שיהיה לו לאכול...!?"

א. בכלל האמונה ובטחון בהשי"ת נכלל להאמין גם על עניני רוחניות, שבעת שיש לו איזה צורך לתועלתו הרוחני וכגון המחפש תברואה שיוכל ללמוד עמו וכדומה, יתחזק בבטחון שודאי ימצא לו השי"ת חבר טוב הראוי לו ושיהא לו תועלת הנעלה ביותר, ואמונה הרי היא המשכה, כידוע מספרים הקדושים, מלשון "ויהי אומן את הדסה", שעל ידי האמונה יוכל להמשיך כל הטובות ברוחניות וגשמיות. וידוע מה שאמר הרה"ק בעל "דברי יחזקאל" משינאווא זי"ע שלפעמים יקבל אדם ברכה מהצדיק על דבר ישועה ורחמים, ועוד טרם צאתו מבית הצדיק יפסיד כל מה שקיבל, והוא על ידי שחטר לו האמונה רח"ל.

ויש לציין מה דאיתא בספרי חסידות על הפסוק (תהלים ל"א) "כי עווני אגיד אדאג מחטאתי", דהיינו שכשאני מגיד את העוונות והחטאים שלי אז אני צריך להגיד גם מה שדאגתי על כל מיני עניינים שהרי גם ה"אדאג" הוא "מחטאתי" שהוא נחשב לאחד מהחטאים שלי. פעם היה בחור אחד אשר מצב היהדות שלו לא היה בכי טוב, והיה מתחבר לחברים לא טובים כמותו, עד שבחמלת ה' עליו התחילו כמה חסידים באבוב לקרבו ולחזקו עד שהתחזק בתורה ובמצוות ונעשה לאחד מחסידים באבוב.

והנה כבר אמר דוד המלך ע"ה (תהלים א' ה) "ה' צדיק יבחן", והבחור הזה המשיך לעלות ולהתעלות במעלות התורה והחסידות גם לאחר שהקים את ביתו בס"ד, אך דא עקא שעדיין לא מצא לו פרנסה כראוי, בעוד שחבריו לשעבר מצאו להם כולם פרנסה בריח ובשפע, בצר לו, כתב מכתב לרבו האדמו"ר רבי בן ציון מבאבוב זי"ע הי"ד בעל "קדושת ציון" אשר בו התנגע על אשר אין הוא חלילה מהרהר אחר בוראו, אבל ענין זה אשר חבריו אשר אינם הולכים בדרך הישר יש להם שפע, והוא שעושה רצון בוראו אין לו כדי פרנסתו, מפריע לו את מנוחת הנפש, והוא דואג ושואל מאין יבוא עזרו.

ענה לו האדמו"ר מבאבוב במכתב אשר כדאי להסתכל בו בפנים, ובו כתב לו שבזה אשר חבריו יש להם פרנסה צריך הוא לדעת שאין לו כלום במה לקנאות בהם,

ספה"ק לקוטי יהודה דיבורי קודש מאדמו"רי בית גור זי"ע

ידידי מקץ שנתים ימים (סע). איתא במדרש (בר"ר פט, ב) אשרי הגבר אשר שם מצטחו (מהלים ט, ה) זה יוסף, ולא פנה אל רבצים, על ידי שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי נמוסף לו שמי שנים ע"ש. הגה המדרש הזה נראה כסותר עצמו ספלא לרישא, ואיתא בשם אא"ו החידושי הרי"מ ז"ל שפירש, הגה יוסף הזדיק כל ימיו היה מדקדק לנטות רק בהש"ת, וכמו שדרשו אכן אשרי הגבר אשר שם ה' מצטחו זה יוסף, שהיה צוטת רק בהש"ת צלי שום השתדלות מנדו, ולפיכך על ידי שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי נמוסף לו שמי שנים, שמפני שהיה רגיל לשים מצטחו זה, לפיכך הקפיד הש"ת עליו על אותו הפעם שעשה השתדלות, ונענש (והוא על דרך דאיתא במכות כ"ד. אטוס אנו משמעו דמיס דלא שמע צוילתא דלורבא מרבנן ושמי, כגון רבי אלעזר ברבי שמעון, ופירש הרי"ב"ן שם: כגון רבי אלעזר ברבי שמעון, בהשוכר את הפועלים (ב"מ פ"ד): דנפק רישא מאלוהיה ואתחזי לאיתמיה בחלמא ואמר לה האי דשמעית צוילתא דלורבא מרבנן ולא מחאי דממעצי לי, אלמא צמיו הוא רגיל לדקדק צק, ולפיכך הקפיד הקב"ה עליו על אותו הפעם שלא מיחה, דאלו צאדס אחר אין זה חטא כלל, ואלדצה מותר להשתדל, רק על זדיק כיוסף שהוא היה מלא צמיון רק בהש"ת, הקפיד הקב"ה גם על זה (אמרי הון).

ובבתבי חסידים איתא שכך אמר אא"ו החידושי הרי"מ ז"ל:
הנה צאמת צעולם הזה צריך לעשות פעולות כפי דרך העצב גם כן, אולם אדס שהוא כיוסף, זדיק יקוד עולם, והוא חון מהעולם הזה, נזיר אחיו, על אדס כזה כמיצ ולא פנה אל רבצים.

ובעין זה כתב אא"ו השפת אמת ז"ל: במדרש אשרי הגבר אשר שם ה' מצטחו זה יוסף, ולא פנה אל רבצים, על ידי שאמר וכו' נמוסף לו שמי שנים, פירוש מי ששם מצטחו זה, צריך לשמור

ציותר שלא יפנה אל רבצים, כי הם רודפין אחריו ציותר. וזודאי לא צטח יוסף צו, רק שלא לנטות אחריהם אף כמלוא נימא, וזה לא שייך רק לזדיק כיוסף (שפת אמת מרל"ו ד"ה במדרש אשרי).

ואני שמעתי בשם הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב ז"ל, שזהו פירוש כפל הלשון (לעיל מ, כג) ולא זכר שר המשקים את יוסף ושכחהו, דמילת וישכחהו הוא מציין מפעיל, היינו שלא זכר את יוסף, וכל זה היה מפני תפילתו של יוסף, שציקש מהש"ת ששר המשקים ישכחהו (וכן נדפס צעוד ספרים על פי מעשה מהרה"ק רבי אהרן מביטוב ז"ל נכד הבעש"ט ז"ל, שאמר שציקש פעם סיוע מאנשים, התנחם וציקש מהש"ת שישימם הכל, כדי לחזק צמיונו בהש"ת).

ושם אהנו נער עבדי (מא, יג). פירש רש"י ז"ל אפילו לשונו אינו מכיר ע"ש. אא"ו האמרי אמת ז"ל אמר בשם אצו השפת אמת ז"ל שדקדק, הלא זודאי יכול היה יוסף לדבר מלרית (כי הלא היה אז כבר י"ג שנה צמלרית), אולם יוסף הזדיק עשה עצמו כאילו אינו יכול לדבר צלשונס, כדי שלא יהיה לו שום שייכות עמהם.

ספה"ק מי השילוח הרה"ק רבי מרדכי יוסף מאיזביצא זי"ע

תשמע חלום לפתר אתו (מא, טו).

היינו כי כל עניני עוה"ז הם כחלום הרץ פתרון וכמו שיפתור לו האדס כן יקום אללו, והאדס המצין צכל כי הכל הוא רק מהש"י ורק ממוצא פיו יחיה הכל, זה מצין טעם צכל דבר ומגיע לתמים אמיתיים, כמו לחס העיקר המחיה הנמצא צו הוא המוצא פי ה', ומי שאוכל פשוט צבהמה, אינו משיג מהלחם רק חיי עוה"ז, והמצין כי מוצא פי ה' הוא המחיה זה ישיג חיי עולם, כי לחס הוא אומיות חלם, היינו שצריך פתרון, וכן הוא כל הנאות, כי כל ההנאות והטובות צבעולם נמשלן ללחם.²

כתפת האפר

השיבו "מאמין אתה שברגע שברא הקב"ה העולם, ראה כל זה הצרה שיש לך והכין לך מים לשתות?". ולא השיבו ותיכף עד שניתישבה דעתו ואמר "דבינו הק', אני מאמין באמת", והשיבו "המתן מעט", ונסעו משם דרך מועט וראו שגוי אחד נושא שני כלים מים על כתפו, וכשבא אצלם נתנו לו איזה פרוטה ונתן לו לשתות, ושאל מרן לגוי "מה זה שאתה נושא כאן מים במדבר שוממה", ואמר לו "השר שלי נשתגע ולשחני אחר מעין אחד, ואני נושא זה המים ג' פרסאות ואיני יודע למה", ואמר מרן להתלמיד "ראה השגחתו יתברך ברא בשבילך שר להשתגע והמציא לך מים, וכל זה צפה השגחתו יתברך ברגע של בריאת העולם", עד כאן מספר "נתיב מצוותיך".

ככלותו לספר זה המעשה, פתאום בא גוי אחד וכוסו בידו לשתות ממי המעין ועל ידי זה שתו גם הם, ושאלו אותו, מה לו כי בא עכשיו בחצות הלילה לשתות מים, והשיב כי כבר שכב לישון ופתאום צנמא למים שהוכרח לקום ולבוא לשתות, ויהי לפלא.

עוד ידוע העובדא על הרה"ק הרבי ר' מיכלי זי"ע המגיד מזולאטשוב [כמדומני] שבשנות אברכותו טרם שנתפרסם היתה דחקות גדולה שורת בביתו רח"ל, ופעם ניגש אליו אחד מילדיו בבכיה ואמר "אבא, הנני מאוד רעב", ואמר לו אביו כנראה שאיך באמת רעב אלא שמתאוה הנך לאכול, שהרי לולא כן היה נמצא אצלי איזה דבר מאכל להאכילך, שהיה הקב"ה ממציא לך מה לאכול. פתאום בא אל ביתו יהודי אחד והביא לו דבר מאכל, או אז אמר לו האב הגדול "צדקת בני, הנני רואה שהנך רעב באמת ולשווא חשדתיך, קח לך מאכל הזה..."

ב. ראיתי ביאור יפה על הכתובים (מהלים קיח, א ב) "הודו לד' כי טוב כי לעולם

עוד כעין זה מסופר מעשה נורא על הגה"ק רבי שמואל עהרנפעלד בעל "חתן סופר" זי"ע (בחיוו של זקיניו הק' ה"חם סופר" זי"ע) שלא היתה אמו יכולה להניק אותו בינקותו, וחיפשו אחר מינקת ולא היתה בנמצא אז, והלך אביו לשפוך צערו אצל חמוי הח"ס, ואמר לו מה אעשה בני, בטח בה' והוא יעשה. ובעת ההיא היה יורד גשם עד ואין נכנס ואין יוצא, ופתאום הגיעה איזה אשה עניה לבושה קרעים שלא הכירוה מקודם ושאלה אם צריכים כאן מינקת ושמחו לקראתה מאד ונשארה שם כל משך ימי הצטרכותו, וביום הגמל הוולד נעלמה האשה ולא נודע מאין באה ואנה הלכה, ויהי לפלא.

בהקדמת ספר "ויגד יעקב" להגה"ק רבי יעקב יחזקיהו גרינוואלד מפפא זי"ע [בנו של הגה"ק ה"ערוגת הבושם" זי"ע] מספר בנו הגה"ק רבי יוסף גרינוואלד זי"ע בעל "ויחי יוסף" מעשה פלא, והכי הוא העובדא. פעם בליל שבת קודש אחרי הסעודה בהיותו יושב בעיי המרחצאות לצורך בריאותו, והלך עם סיעת מרחמוהי לטייל באישון לילה ולשאוף אויר צח ועברו ליד המעין מקום שהיו שותים שם מים של מי הרפואה, ונענה אחד מהאנשים כי טוב היה להם כעת לשתות ממי המעין אך חסר היה להם כלי לשתות ממנו, והרי הוא שבת ואי אפשר לילך להביא כוס ולא יכלו לשתות.

על זה סיפר קודש אדוני אבי זי"ע העובדא הידוע מהבעש"ט הק' שהובא בספר "נתיב מצוותיך", שפעם אחת נסע מרן הק' אור ישראל הבעש"ט זי"ע עם תלמיד אחד במקום שם שאין שם מים, ובכמה פרסאות לא נמצא שם מים, והתלמיד צמא למים, ואמר לו: רבינו הקדוש צנמאתי מאוד, ולא השיבו, אך כשראה התלמיד צרתו שבא לסכנת מות חזר ואמר: רבינו צמא אני מאוד והנני בסכנה.

ספה"ק דברי יחזקאל הרה"ק משינאווא זי"ע

יירא יוסף את אחיו ויכרם ויתנבר אליהם (בראשית מב, ז).
ותרגם אונקלוס על מצינת ויתנבר אליהם, ומשז מה דמליל
להון, וזרין להצין התרגום, דפירוש מצינת ויתנבר אליהם אינו כן.
יש לומר דהתרגום אינו מפרש לשון המקרא, אלא מפרש תוכן
הענין, דהקדס דברי הרב המגיד הקדוש מקאנינין זל"ה, דזפרש
בשלה על הפסוק (טו, יח) ה' ימלך לעולם ועד, מרגם אונקלוס ה'
מלכותיה קאים וכי', וקשה דמצינת קאים אינו מכוון למצינת ימלך,
דימלך פירושו דימלך לעמיד, ומצינת מלכותיה קאים פירושו דזהו.

ותירץ הרב המגיד הקדוש זל"ה דהתרגום אינו מפרש לשון
המקרא, רק מפרש תוכן הענין, דמקרא נקרא בחינת מגולה,
והתרגום נקרא בחינת הסתרה, בחינת אחריות, ולכן בקרא כמי
ימלך בלשון עמיד, כיון דעמה אינו בהתגלות, רק דעמיד הוא למלך

בהתגלות, כמו שכתוב (זכריה ז, ט) והיה ה' למלך על כל הארץ וגו',
אלא דבאמת גם עתה ומלכותו בכל משלה (תהלים נ, יט), רק שאינו עוד
בהתגלות, לכן מפרש התרגום מלכותיה קאים בלשון הוה, עבדה"ק.

ובאשר באו אחי יוסף אצלו, ורצה לפעול מה שהיה רצון לפעול
עמהם, כי היה רוצה שיהיה להם תקון על מכירתו, ומשז
בלל יתשוב את עצמו, פן יהיה לו מעט נטירה ושנאה עליהם על
שמכרוהו, לכן חשז את עצמו מתחלה הדברים שידבר עמהם, שלא
תהיה נטיה בלבו לעצמו דזכריו שידבר עמהם, וזה שכתוב ויתנבר
אליהם, היינו שעשה את עצמו כנכרי חזר, כאלו לא גמלוהו לו אחיו
רע מעולם, דלאנשים זרים לא יתשוב שום נטירה עליהם.

וזך שפירש התרגום ומשיז מה דמליל עמהון, שהיה חושז דזעמו
מה שידבר עמהם, שלא יהיה הדברים שום נטיה לעצמו, כי
זודאי מי שחושז בלבו על עצמו אפילו חלק אחד מאלף לא טוב, וזה
נ"ל פירוש אמת בהתרגום.

כתפת האפר

ומבוא שהרבי ר' בונם זי"ע שמע פעם על משקה יי"ש שהיתה יקר המציאות
ועלתה במחיר יקר עד מאוד, והשתדל הרבה עד שהצליח להשיג אותו הבראנפון,
ונימקו וטעמו היתה כמבואר שבמקום שנמצא יותר טעם שמה מצוי יותר
קדושה - וכאמור דבר זה מדרגה גבוהה הוא, ולא כל אחד יכול ליטול את השם
בזה, שיוכל אדרבה לישקע וליטבע בגשמיות המאכל.

ג. הגה"ק רבי יהושע בוקסבוים ה"ד זי"ע אב"ד גאלאנטע, מביא כעין פירוש זה
מברו הק' הגה"ק הרב"ק דברי יחזקאל" משינאווע, ומבאר את דברי התרגום אונקלוס
"וחשיב מה דמליל להון" עפ"י עובדא שהיתה אצל רבו הק' משינאווע שנתארח
פעם אצל הגה"ק רבי משה הר"ק זי"ע (שהיה אב"ד סטראפקוב ושוב כיהן ברבנות
באוהעל) בנו של הרב"ק ה"ייטב לב" מסיגעט זי"ע, ובעת שהייתו שם, נכנס אל
הרה"ק משינאווע יהודי שהיה ממנגנדי של הגה"ק רבי משה יוסף, ומשאלתו
בפיו שהיות ומציעים לו איזה שידוך שמאוד מתחשק לו, אך אינו יודע בצד השני
אם גם הם רצונם לשידוך, ולכן מבקש הוא מהרבי שיאיל להמליץ בכתבו אל הצד
השני על השידוך, ואזי דואי יסכימו ויצא השידוך לפועל בכי טוב, וענהו הרה"ק
משינאווע שאכן יכתוב בשבילו המלצה על השידוך.

למחרת, נכנס ההוא שוב אל הקדוש פינמה ושאל מהרה"ק משינאווע אם כתב
כבר את המלצה, והשיבו הרה"ק שאינו מסכים על השידוך. כשמוע זאת האיש
ההוא עלה בדעתו שמתמא התערב הגה"ק רבי משה יוסף בענין, ובגלל שהוא
ממנגנדי השפיע אצל הרה"ק משינאווע שיחזרו בו מהסכמתו, וחשב שכשרק
יצא מהחדר הרבי, יגש אל רב העיר רבי משה יוסף וישפוך עליו רוגזו על שנתערב
בענין שאינו נוגע אליו.

הרה"ק משינאווע הרגיש בדבר [אולי אמר לו להרה"ק משינאווע בהדיא על
תרעומתו נגד הגה"ק רבי משה יוסף] ונענה לאיש "חלילה, רבי משה יוסף לא
תתערב כלל בענין, רק זאת היתה לי שבאמת תיכף בבואך בראשונה לבקש על
ענין השידוך, לא מצא הדבר חן בעיני, אלא שחשתי שיש לי 'נגיעה' בדבר,
שהני מתעצל לכתוב מכתב המלצה וגלל כן לא נראה בעיני השידוך, ולכן
נתיישבתי בדבר וכתבתי בשבילך מכתב המלצה, וכעת שהני נקי מפניות יכולתי
לראות הענין בשכל זך ונקי, שאין זה שידוך המתאים לך".

ובזה הדרך ביאר הרה"ק משינאווע זי"ע, שיוסף הצדיק בכל התנכרותו לאחיו ובכל
פעלי עליהם היתה כוונתו טהורה לטובתם, שעל ידי צערם יבואו על תיקונם על
מה שמכרוהו, אלא שחשש מי יודע אם כוונתו זכה ולא מתערב אצלו איזה נגיעות
ופניות של נקימה, ולכן בדק את עצמו, דהנה מטבע בני אדם שמי שבעור בקרבו
כעס ונקמה נגד מי שעשה לו עוול, לא יוכל לעצור מליץ בקרבו, ולא יהא ככווח
לדבר דבריו בנחת ולחשוב טרם שמוציא מפיו כל דיבור ודיבור שעומד לדבר, רק
כל מוצא שפתי יתפרצו בזרם אדיר מרוב כעסו, וכאן היה יוסף מתיישב בדעתו
והושב על כל דיבור ודיבור שדיבר עמהם, ובזאת בחן ובדק שכוונתו טהורה
ואמיתית, והוה כוונת התרגום "וחשיב מה דמליל להון".

חסדו, יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו", דהיינו, יש יהדות לד' אף באם כפי
הנראה לעינים איננו טוב, אך על האדם להאמין דכל מה דעביד רחמנא לטב
עביד, וא"כ ודאי לטובה הוא, ואף שלא נראה לו כן, אך בעל כרחך כן הוא לפי
האמת, דהרי מאתו לא תצא הרעות ולעולם אין מצוי מאתו רק חסדו. ואין
יכל האדם לחזק את עצמו להגיע למצב כזה, העצה זהה הוא על ידי "יאמר
נא ישראל כי לעולם חסדו", שיחזרו כן תמיד בפיו, ועי"ז יזכה לראות בעיניו
חסדים נגלים, וכמוזכר דבר זה ב"תולדות" הק' פעמים רבות, וזהו כוונת ה"מי
השילוח" שהעולם הזה הוא כמו חלום, ומוטל על האדם לפתרו לטובה, ואז אכן
הולך החלום אחרי פיו.

ישנו מאמר בספה"ק "עבודת ישראל", והרה"ק הרבי ר' הירש מרימנוב זי"ע היה
רגיל לבאר זאת, מהו כוונת האכילה לאנשים כערכינו, דהנה האדם הרעב והולך
לאכול כדי שלא ימות ח"ו ברעב, אין זה מעלה, ואינו אלא כבהמה, ולא יוכל להשיג
רוחניות ע"י אכילה כזו. אולם האיש הרעב, שמתבונן למה אני צריך לאכול, הרי
אם היה ברצונו יתברך שאחיה אף ללא אוכל היה בודאי אפשרי, וא"כ למה עשה
הקב"ה מצב כזה שאצטרך לאכול, ובעל כרחך מסיק שזהו רצונו ית"ש מחמת
טעמים החמוסים עמו ית"ש שאחיה מוכרח לאכול, וא"כ רצוני בזה לקיים רצונו
ית"ש, והוה הכוונה (דברים ח, א) "כי על כל מוצא פי ה' יהיה האדם". ובהו ביאור
הפסוקים "בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה, והיה באכלכם מלחם
הארץ תירמו תרומה לה" (במדבר לה, יח טו), שבבוא האדם אל הארציות, צריך להרימו
להיות "תרומה לד'", על ידי שידוע ש"אני מביא אתכם שמה" שהקב"ה מביאו
לשם, והוה הרוצה זאת שיאכל.

זה היה מנהגו של הרה"ק רבי אורי השרף מסטרעליסק זי"ע, בעת שתיית הקאווע
לא היה מכניס הצוקער לפיו אלא היה מחזיקו בידיו עד שנמס, ונימק טעמו
דלאמיתו של דבר ברא הקב"ה חושים לאדם, ובכל אחד מהחושים יכול להרגיש
את מתיקות המאכל, ובחוש המישוש של הידים אפשר להרגיש המתקנות, אלא
דעל ידי חטאיו של האדם נתפרדו החושים אלו מאלו, ואי אפשר להרגיש טעם
בהידים, אך אלו שלא פגמו בחושם אין שום פירוד ביניהם.

וכשמסרו דבר זה לפני הרה"ק ר' שלום יוסף זי"ע בנו של הקדוש ישראל מרוזין,
פירש בזה הכתוב (תהלים לח, ד) "אין שלום בעצמי מפני חטאתי" - שמפני זה אין
שלום בין כל חושי האדם מפני חטאיו, אבל אצל הצדיקים הגדולים כאמור אין
שום פירוד ויש שלום בין כל עצמותיו ואיבריו של האדם.

כמוכן שכל זה הוא מודיגות נעלות, ואין שייך כל זה לאנשים כערכינו, ומסופר
עוד בזה שהרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע היה צוחק על מה שהעולם
אומרים שצדיקים אינם מרגישים טעם באכילתם ולהרגיש טעם באכילה הוא
חסרון, דאליבא דאמת הנפקו הוא, דכל מה שנמצא טעם יותר במאכל יש שם יותר
קדושה, אלא דצריך לזיהר מאוד לדבק עצמו ברוחניות ובקדושה שבמאכל, ולא
ליטבע בתוך גשמיותו.

עד כי היו רבים שהיו סובלים משברים בצלעותיהם, לנוכח נענועיהם המופלגים בכל עצמותם אשר תאמרה ה' מי כמוך.

פעם אחת הגיעו לפניו לומר, כי אחד מחסידיו הגם שכלפי חוץ מתלהב הוא בתפילתו כשאר החסידים, מכל מקום אין תוכו כברו, והתלהבותו אינה אלא מן השפה ולחוץ. הגיה הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זי"ע ואמר, וכי מה בכך, לכל הפחות יהיה לו שבר בצלעותיו, כאומר אשר אף אם אין כוונתו רצויה, מכל מקום הרי הוא משקיע כוחות נפש עצומים בצורת תפילתו, ואף דבר זה יש להחשיב.

הגה"ק רבי יהושע אייזיק חריף מסלונים זי"ע יו"ד ד' טבת תרל"ג

(א) ידוע כי הגה"ק רבי אייז'ל חריף זי"ע היה דרכו ברוב חריפות לבטל אף דברי הגדולים ממנו בסברא, אכן פעם אחת העיר לו אחד התלמידים כי דבריו הינם שלא כדברי הבאר היטב שפסק להלכה אחרת מדבריו, ותכף חוורו פניו כסיד.

לתמיית התלמיד, אשר אמר לו כי הרי גאון כמוהו וכול הוא בניקל לחלוק אף על הבאר היטב, אכן הגה"ק רבי אייז'ל חריף זי"ע אמר, כי בנוגע לפסק ההלכה אי אפשר לחלוק על הדורות הקדומים, כי על ידי שהיה כמה דורות קודם לכן, הרי שהיה האוויר יותר זך ונקי, ויכלו יותר לכוון לאמייתה של תורה, על כן אין בכוחו לחלוק על הוראתו של הבאר היטב.

(ב) אחר נישואיו של הגה"ק רבי אייז'ל חריף זי"ע עם מרת חיה ע"ה בתו של הנגיד ר' יצחק פיין ז"ל, קבע הגה"ק רבי אייז'ל חריף זי"ע את עצמו בבית המדרש, תוך שהוא מסיח את דעתו כליל מכל עניני העולם הזה.

כאשר שאלוהו חבריו מאין יביא פרנסה לביתו, באם לא יצא לעסוק בעניני המסחר, השיב ואמר, בלשון חכמינו ז"ל (ר' תענית ה) 'מאן דיהיב חיי יהיב מזוני', ואמר מאן דיהיב 'חיה', היינו חותנו שנתן לו את בתו לאשה, יהיב מזוני, הוא יתן לו את כל צרכיו, ואכן חותנו החזיקו על שולחנו ימים רבים, שיוכל ללמוד מתוך יישוב הדעת.

(ג) הנה בעולם ידוע דבר גאונות חריפותו של הגה"ק רבי אייז'ל חריף זי"ע, אך מלבד זאת גדול היה אף בעמוד החסד, והיה דואג לאלמנות ויתומים ולכל נדכאי לב, כאשר אף היה נודד בעיירות שבסביבות עירו לאסוף עבורם מעות מנדיבי העם, להחזיקם ולהחיותם בכבוד.

זי"ע ועכי"א

הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זי"ע יו"ד ג' טבת תרכ"ה

(א) הגה"ק המפורסם רבי שלום מרדכי שבדרון זי"ע בעל שו"ת מהרש"ם, היה נוסע תחילה אל הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע, ואף מזכיר פעמים מספר ממאמריו בספריו, אכן לאחר פטירתו של הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע, לא המשיך ליסע אל בנו הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע, אלא הלך להסתופף אצל הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זי"ע, וזאת משום מועשה פלא שהיה לו עד.

סיפור הדברים הובא בהקדמה לספרו דרכי שלום (אות ט), אשר פעם אחת בחיי חיותו של רבו הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע, כאשר עוד היה סמוך על שולחן חותנו הגביר ר' יקיר ז"ל מבילקאמין, אשר היה מחסידי הרה"ק מסטרעטין זי"ע, הגיע הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זי"ע לשבות בבילקאמין, ואף התאכסן בבית חותנו הגביר ר' יקיר ז"ל, על כן הוצרך המהרש"ם להצטרף עם חותנו לילך להתפלל עם חסידי סטרעטין, ולא יכול היה להתפלל כמנהגו בקלויז דחסידי בעלזא בבילקאמין, שם היה מתפלל בקביעות.

והנה תפילתו של הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זי"ע לא היתה כדרכי התפילה בבעלזא, שם היו מתפללים בעיצור הרגשות ובמתנינות, אכן הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זי"ע היה מתפלל בקולות ובברקים, על כן זממו אחדים מפרחי החסידים לעשות לעג וקלס מסדר תפילתו, על כן גמרו אומר להשכים קום ביום השבת ולהתפלל ותיקין, ולאחר שייטיבו את ליבם בשתיית יי"ש ומיני מגדים, יבואו למקום תפילתו של הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זי"ע, שם ילעגו לו על עבודת תפילתו בהיותם בגילופין על ידי שתיית היי"ש.

אכן תכף עם הגעתם לחצר בית מדרשם של חסידי סטרעטין, התחיל הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זי"ע לומר בקול חוצב להבות אש 'ברוך שאמר והיה העולם', ולגודל קדושתו סר יינם מעליהם, ולגודל היראה והפחד שנפל עליהם, שכחו כי כבר התפללו, והחלו להתפלל מתחילת התפילה, ונותרו בירתם זו עד אחר התפילה.

כראות המהרש"ם זי"ע את גודל קדושתו של הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זי"ע, על כן אחר פטירתו רבו הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע, הכניע עצמו בתכלית ההכנעה לפני הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זי"ע, והיה לחסידו הנלהב.

(ב) חסידי של הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זי"ע היו מתפללים בקולות וזעקות, מתוך תנועות שונות בכל גופם,

מצאתי חנוכה

מדרשו ביתם של נדריה הרור הצהרון זי"ע ועב"א שאתו מושבם היה
בגליל ארצה"ב והארוזי פני רבל נאור תורתם קדושתם ועבודתם

כ"ק ארמו"ר בעל תורת מדרבני מויז'נין זי"ע

עובדות והנהגות - עבודה בתוך הטבע

דרכו לירד למטה בהשטיבלעך לוודא שאין מתפללים בשעה מאוחרת, פעם ירד למטה וראה שיש מנין שמתפללים אחר חצות, ורבינו האט פארגעהאלטן להמתפללים על כך, באמצע ראה שרב הנ"ל ג"כ מתפלל במנין זה, ורבינו אמר לו בתמיה 'איר גיבט דא די הכשר אויף דעם?!', וביקשו שאם אין ביכולתו להתפלל בזמן שלא יתפלל בבית מדרשו.

ידוע שהי' מקפיד ביותר על סדר ונקיון, בעת שהי' בשיבה הי' נכנס לחדרי השניה לראות אם הבחורים מסדרים מיטתם, ואם ראה אחד שלא סידר מיטתו הי' מעורר על כך, וכן הי' בנקיון בגדים שהי' מעורר אם ראה אחד שבגדיו אינם נקיים, או שהנעלים לא היו נקיים, זהו הגדרה אחת ב'מענטשליך הייליג, שאפשר להיות בקדושה וטהרה גם בתוך הטבע.

סולם מוצב ארצה וראשו מגיע שמימה

ונראה לבאר יותר, דהנה בדרך כלל אדם גדול בעבודת ה', קשה לו להוריד עצמו להבין דרכם של ההמון עם, זיי זענען צו הויעך, אבל שלימות עבודת הצדיק המשפיע הוא להבין גם אלו שרחוקים מאוד ממנו, וכך הי' רבינו זי"ע עם כל גדלותו בעבודת ה', ביכולתו הי' להבין - בדרך כלל - אף את איש הפשוט, הוא הבין גם את האברך של שנת תש- עם כל הנסיגות שיש בזמנים הללו.

וכה סיפר האדמו"ר מראדוויל, הגה"צ רבי אברהם מיכלאוויטש זצ"ל, חתן כ"ק האדמו"ר רבי הערשעלע מספינקא זצ"ל שפעם הי' חותנו מאוד ציקאכט ואמר בהתפעלות "איך ווייס נישט וויאזוי דער מחותן דער וויזניצער רבי קען זיין אזוי דבוק אין השי"ת און זיין דא אויף די וועלט אויך".

(קונטרס 'מרדכי מתהלך')

יש מימרא ידיעה בשם כ"ק רבינו האמרי חיים זי"ע שאמר 'מ'קען פאסטן ביים שיסל יויך', כלומר שאף כשאוכלים כדרך בני אדם אפשר שהאכילה הי' בסיגופים, וכן הוא בכל עניני עבודת ה', והוא בבחינת סולם מוצב ארצה וראשו מגיע שמימה, כלומר שכפי הנראה בעיני אדם הוא בבחינת מוצב ארצה, אבל לאמיתו של דבר ראשו מגיע שמימה, שהוא כל כולו דבוק בעולמות העליונים, רק העבודה הוא מכוסה מעין הרואה, וזה מדריגה גדולה יותר נעלה, אך צריכים להיות מבין ע"ז.

אמנם באמת עבודת השי"ת בתוך הטבע הוא במעלה גדולה יותר. דאף מי שמתנהג בקדושה עילאה עדיין ביכולתו להיות מענטשליך ואדרבה זהו מדריגה נעלה יותר לעבוד את השי"ת בתוך הטבע, בחינת סולם מוצב ארצה וראשו מגיע שמימה, פי' שאף שהוא מוצב ארצה בתוך הטבע מ"מ ראשו מגיע שמימה.

רבינו זי"ע הי' בבחינה זו, הוא הי' א נארמאלע צדיק, לא התנהג באופן משונה, הכל הי' נארמאל אצלו, הסדר היום, ומני תפילה, טישן, אופן תפילתו, אופן אכילתו, אופן לימודיו, הי' מאוד משפחה מענטש, אבל הי' רבי עשרים וארבע שעה ביום.

גם לא סבל אלו שהתנהגו באופן משונה, לא סבל אלו שעושים תנועות משונות או קולות משונות בעת התפלה, וכן לא סבל אפילו על אנשים גדולים - שהתפללו במאוחר שלא בזמן תפלה, ידוע שפעם הי' רבינו זי"ע על ביקור אצל צדיק מפורסם, והצדיק כיבד את רבינו בפירות, והתנצל שהוא אינו יכול לאכול כיון שהוא עדיין קודם התפלה, ואמר לו רבינו שא"כ שעדיין לא התפלל האיך יכול לקבלו לביקור !!.

בבית מדרשו במאנסי הי' רב בנש"ק חשוב ביותר ורבינו החשיבו מאוד, ורבינו הי'

עניני חנוכה

ישוב קושיית הבית יוסף על קביעת שמונת ימי חנוכה

ידועה קושיית הבית יוסף (או"ח, סימן תרע) כיון שליום אחד היה שמן בפר, נמצא שלא היה הנס כי אם ז' ימים, ומדוע עושים שמונה ימי חנוכה.

ביום ח' דחנוכה נתגלה כח העבודה רשכעת הימים הראשונים

יש לומר על פי מה דאיתא בספ"ה ק, אשר על כן היתה מגוררת בית המקדש של שבעת נרות, נר האמצעי מסובב מב' צדדים בששת הקנים הנוטים לנר האמצעי, לרמוז על ששת ימי המעשה ושבת קודש. ששת הקנים רומזים על ששת ימי המעשה, וכולם נוטים אל נר האמצעי שהיא רומזת על יום השביעי שבת, לרמוז אשר בכל ששת ימי המעשה צריכים להטות ולהכין על יום שב"ק, וכפי שמתנהגים בששת ימי המעשה כן נמשך עליו הקדושה ביום שבת קודש, ע"כ. ואולם השבת היא בחינת אור חור, שהיא גם כן משפיע על ששת ימי המעשה שלאחריה, כמאמר הוזה"ק שיתא יומין מינה מתברכין.

ובזה יובן מה שאנו מדליקין במגורה בת ח' נרות, ולא במגורה בת ז' נרות וזכר למגורת המקדש, כי נר השמיני רומז על יום ראשון שלאחר השבת, ולכן מדליקין נר השמיני לרמוז אשר גם יום השמיני יאר מאור קדושת שבת שעבר בחינת אור חור.

ובדרך זה שפיר יתורץ הקושיא למה קבעו שמונה ימים ימי חנוכה, מאחר שלא היה ניכר הנס ביום השמיני, יען דזהו עיקר היום טוב אם גם יום השמיני מאיר מאור שבעת הימים שלפניה. ולכן נקרא 'זאת חנוכה', כי זאת היא עיקר יו"ט חנוכה, ששבת קודש היא אור חור על יום שלאחריה.

עושים הזכר כעיקר החינוך דימי המילואים עוד אפשר ליישב, דהנה בימי המילואים שאז חינוכו המשכן בימי משה רבינו ע"ה, היה יו"ט שמונה ימים. אך בימי שלמה המלך שחינוכו הביהמ"ק, נפחת ולא עשה יו"ט רק שבעת ימים. וא"כ אם נעשה רק שבעת ימי חנוכה, אפשר לטעות ולומר אשר היו"ט אינו רק לזכר בעלמא שעשה שלמה המלך, והיו"ט יהא ראייה שהיו"ט

וינא דהילולא

הרה"ק רבי יהוה"ק שניא משינאווא זצ"ל - מו"ס דברי יהוה"ק

פ"ח ע"א) שאפילו אם יתנו לו כל הון דעלמא, לא ישקר.

ה. מספרים שאצל הרה"ק משינאווא זצ"ל נפל עליו פעם מים בשבת, ונכנס טיפת מים על גבו תחת הכתונת שלו. ומגודל יראתו, לא הווי ראשו לאחוריו כל השבת, מחשש איסור חסיטה.

ו. הרה"ק משינאווא זצ"ל נסע פעם על שבת קודש, להסתופף בצל הרה"ק הצמח צדיק זצ"ל, ולא גילה מי הוא, והתנהג כאיש פשוט. בשעת קריאת התורה, אמר הצמח צדיק זצ"ל שיקרא אותו לעלות לתורה, ואמר הצ"צ את שמו ושם אביו. [זה היה א קליינע קונץ אצלן].

ז. הרה"ק משינאווא זצ"ל היה פעם אצל הרה"ק האמרי ברוך זצ"ל בוויזניץ, ושאל אותו מדוע אינו לובש טערקישע טלית. אמר הרבי ר' ברוכ"ל זצ"ל, "גם אבי (הצמח צדיק) ז"ל לא לבש טלית כזו. אמר לו הרה"ק משינאווא זצ"ל, "אביכם שמרו מן השמים (משעטנז)."

הרה"ק רבי דושיץ מדזיקוב זצ"ל - מו"ס עטרת ישועה

עס איז א דבר פשוט, אינו נכנס אפי' בגדר ספק.

ולאו דוקא רבי מרדכי חנא סבר כן, אלא גם חסידים אחרים החזיקו כן, כי היו להם אמונה חזקה ברבם.

ב. אאמו"ר ז"ל הוצרך פעם לברוח מעיר וויזניץ, והי' זה קודם סוכות, בימים הראשונים שהה בעיר טשערנאוויץ, ועל ימים האחרונים הושענא רבא, שמחת תורה, נסע להיות בצל דודו הרה"ק בעל עטרת ישועה זצ"ל (הי' זה מב' הפעמים שידוע לו שאאמו"ר ז"ל נסע בחוה"מ), ואאמו"ר זצ"ל הי' מדבר בהתפעלות על עבודת היום של דודו. (ספר זכר קדשו, סיפורי רבינו)

א. הרה"ק משינאווא זצ"ל אמר על התנהגותו של הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זצ"ל, שנהג לשום רובו על ראש הנשים ולברכם, שמי שיתנהג כמותו בדבר הזה הוא רשע, ועושה דבר מגונה. ואף כי הי' חסיד של הרה"ק הרבי ר' הערש זצ"ל, והיה רגיל לנסוע אליו, מ"מ אמר כן, כדי שלא יעלה על דעת האדם לעשות כמוהו.

ב. הרה"ק משינאווא זצ"ל היה דבוק מאוד בהרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זצ"ל. אולם לאחר פטירתו, כששמע שכהנים משתטחים על קברו, הקפיד מאוד על זה ואמר, מי אמר לכם שהוא היה צדיק. ואע"פ שהיה חסיד שלו, מ"מ אמר כן, כיון שע"זי יכול לבוא לידי זילזול, אם לא ילכו לצדיקים אחרים.

ג. כ"ק אאמו"ר זצ"ל אמר פעם, שאם היה באפשרותו לנסוע לבדו, מבלי שיתלוו אליו העולם, היה נוסע להרה"ק משינאווא זצ"ל.

ד. הרה"ק מצאנו זצ"ל אמר על בנו הרה"ק משינאווא זצ"ל, מה שנאמר על רב ספרא (ב"ב)

אינו לשמונת ימים כתוקפו הראשון. ולכן עושים שמונת ימי חנוכה, להראות אשר עצם היו"ט שהיה בימי משה רבינו בשמונת ימי המילואים, נמשך גם הלאה לדורות עולם, וגם עכשיו אנו עושים שמונת ימים יו"ט כתוקפו הראשון שיתקיים לעד. וכשמע שעכשיו עושים יו"ט שמונת ימים, כן גם הלאה יתמשך היו"ט. ואפילו אם יתמעט באמצע, מ"מ בסוף יחזור ויתקיים כתוקפו הראשון.

זכר נצחון המלחמה ע"י הדלקת הנר רומז דכוונתם היתה לשם שמים

והנה הפרי חדש מתרץ על קושיית הבית יוסף, שהיום הראשון הוקבע להודות על נס נצחון המלחמה שנחו מאויביהם. ובאמת גם על זה קשה, איך נרמו ענין נצחון המלחמה בהדלקת הנרות.

ואפשר לומר דהנה בנצחון המלחמה בקל יוכל להתערבו בהנאה עצמית, שע"י המלחמה עלו החשמונאים לגדולה ונעשו מלכים. ובאמת הם לא התכוונו לזה בהמלחמה, שהלכו רק לרומם כבוד שמים להציל ישראל מידי היוונים, שרצו להשכיח התורה מישראל. ועל כן עשו זכר נס הנצחון ע"י הדלקת הנרות, ואמרו בגמרא (שבת, ט"ז) שאסור להשתמש לאורה, שאסור ליהנות ממנה שום הנאה גופנית, רק הוא כולו לשמים, וזה ידמו שכמו כן גם בנצחון המלחמה היתה כוונתם רצויה כולה לשמים.

הוראה על כל סוגי הנסים העבר והעתיד עוד יש לומר, דבעצם צריכים להבין למה בכלל הוצרכו לקבוע הנס לכל ימי הנס, ולא הסתפקו לקבוע היו"ט ליום אחד זכר להנס. ואפשר לומר על פי מה שכתב בשל"ה הק' (ריש מס' פסחים, ד"ה החודש), שמקשה על הכפל שהוכפלו בתורה קרבנות הנשיאים, מאחר שקרבנות כל הנשיאים היו שווים, ואיתא בגמרא (מנחות ט"ז ע"ב) רבי עקיבא היה דורש על כל קוץ וקוץ שבתורה תילין תילין של הלכות. ותיריך דאם אמנם שכולם הקריבו קרבנות שווים, לא משום שכל אחד הקריב מה שחבירו הקריב, אלא כל אחד הקריב סדר הקרבנות שלו, ועל כן נכפלו בתורה כי אף שהקרבנות היו שווים, התכוון כל אחד בכוונות משונות, וכל יום היה סדר לעצמו.

כן אפשר לומר גבי חנוכה, שאם אמנם חכמים תיקנו להדליק הנרות ח' ימים וחגיגת הנס היא כל שמונה, אבל כוונת החגיגה של כל יום היא משונה משל חבירו, וכל אחד מיוחד ליומו, ולכן הוצרכו לעשות יו"ט לח' ימים. ועל דרך זה יש לבאר, במה שאומרים בימים אלו בתפלה ובברכת המזון ו'על הנסים', ומזכירין ז' לשונות, נסים, פורקן, גבורות, תשועות, נפלאות, נחמות, מלחמות, אף שלכאורה כולם נכללים בכוונת נסים.

הנהגתו של רבינו זצ"ל דאיתא בגמרא

(ברכות נד ע"א) מר בריה דרבינא איתעביד ליה ניסא בערבות, ופעם אחרת איתעביד ליה ניסא ברסתקא דמחוזא בגמל (שנפל עליו גמל מטורף וניצל), כי מטא לערבות בריך ברוך שעשה לי נס בערבות ובגמל (היינו נס דמחוזא), כי מטא לרסתקא דמחוזא בריך ברוך שעשה לי נס בגמל ובערבות. מבואר מזה שכשמודים להקב"ה בשביל נס אחד, צריכים להתעורר ולהודות להשי"ת גם בשביל נסים הקודמים שעשה הקב"ה. ועל כן בנס חנוכה שעשה הקב"ה עמהם הנס הגדול עם השמן, והודו להשי"ת על זה, אז נתנו לב להודות גם על נסים הקודמים שעשה הקב"ה להם. ומשום זה גם בהפזמון של מעוז צור, מזכירין נסים הקודמים כנס יציאת מצרים,

נס פורים וכו'. ולכן מזכירין ז' לשונות בתפלת ועל הנסים, שכל אחד רומז על איזה נס קדום, וכל לשון מורה לנס מיוחד, שמודים להשי"ת גם על ניסים הקודמים כנ"ל.

ויש לומר עוד, שמודים גם על הגאולה העתידה, דעל הנחמות רומז על הגאולה העתידה שמשותקים ומחכים לה בכל יום, וכמו אנו מודים עליה מעכשיו להשי"ת. וכמו שפירש בשל"ה הק' (תורה שבכתב, פ"ב בשלח, ד"ה מ"מ, עיי"ש) מזה שאמרו חז"ל (שמות רבה כג, ה) עתידין ישראל לומר שירה לעתיד לבא, היינו דקודם הגאולה יאמרו כבר שירה על הגאולה העתידה לבוא להם.

(גליון דברכה של תורה, ישיבת וויזניץ, בלומינראו נ.י.)

עוברות והנהגות
שבת קודש

אמרים נעימים ועוברות מעריקי הרהרות

הרה"ק רבי מרדכי מקרעמעניץ זי"ע א - עוברות וסיפורים:

מורה להשומר שבת כהלכתו וכדתו, ועליהם
אומר המשורר 'שכרו הרבה מאד', ומהו
שכרם, 'על פי פעלו' וואס ער זאגט ארויס
פון מויל ווערט גלייך מקויים' (כל מה שמוציא
מפיו מתקיים מיד).

וסיים הרה"ק רבי מרדכי'לע זי"ע: 'זאג
איך מרדכי, 'איש על מחנהו ואיש על דגלו'
יעדער איינער זאל בלייבן אויף זיין פלאץ'
(אומר אני מרדכי, 'איש על מחנהו ואיש על דגלו' שכל אחד
ואחד ישאר על מכונו ומושב).

היהודים חזרו לביתם מתוך אמונה טהורה
דברי הצדיק, ואכן תוך כמה ימים הגיעה
ממוסקוואה הבשורה המיוחלת שהגזירה
בטלה ומבוטלת, וכל אחד ואחד יכול
להישאר בתחום מושבו 'איש על מחנהו
ואיש על דגלו'.

-ב-

סיפר בשם אביו כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א
זצוק"ל:

שמעתי מפי זקן ותלמיד חכם בעיר יאסי
שהיה תלמידו של הרה"ק רבי ישעיה שור
זי"ע, והזקן הוא היה באשכנז דרבי,
ובעת יציאת נשמה שמע איך שהרה"ק רבי
ישעיה זי"ע מכריז בשארית כוחותיו 'ברוך
הבא רבי', וכפי הנראה היה כוונתו על רבו
הרה"ק רבי מרדכי מקרעמיניץ זי"ע.

ומסמיך לזה מרן רבינו זי"ע את דברי
הזוהר הק' (מ"א ריח). בשעתא דבר נש אסתלק
מעלמא, אבוי וקריבוי משתכחין תמן עמיה,
וחמא לון ומשתמודע לון וכו' (בשעה שהאדם
מסתלק מן העולם זוכה לראות אצלו את אביו וקרוביו,
ורואה אותם ומכיר בהם וכו').

והרי אמרו חז"ל (סנהדרין יט) דהמלמד את
בן חבירו תורה כאילו ילדו, ועל כן נתגלה לו
רבו לפני פטירתו. (בראשית שלא)

אמרות טהורות:

-א-

מרגלא בפומיה דרבותינו:

הרה"ק רבי מרדכי'לע מקרעמיניץ זי"ע
פ' הפ' (שמות ב, ב) ותתצב אחותו מרחוק
לדעת מה יעשה לו, שהתורה הק' נקרא
'אחותו' ע"ד אמור חכמה אחותי את (משלי
ז, ד), והתורה עומדת כביכול מרחוק, ואינה
מתגלית להאדם, עד שרואה שהאדם מתנהג
כראוי וכיאות, וזהו 'לדעת מה יעשה לו',
דהיינו אם מעשיו ראויים ונכונים. (עקב

-א-

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

בתקופה הצארית ברוסיה גזרה המלכות
על היהודים בכל מושבותיהם, לעקור
מבתיהם לעזוב את ה'מושבים והכפרים',
ולהשתקע 'בערים הגדולות', כמובן שגזירה
זו היתה קשה מנשוא, שכן מקור פרנסתם
היתה בכפרים 'במקנה ובשדות', וטכסו עצה
ביניהם לשגר משלחת למוסקוואה הבירה
להשתדל לבטל הגזירה 'און די הויעכע
פענסטערס' (בחלונות הגבוהים), משלחת
נכבדה עשתה דרכה למוסקוואה העיר, אך
לראבון לבס כל מאמציהם עלו בתוהו, שום
השתדלות לא עמד להם בשעת דוחקם, כמה
שבועות התעכבו שם עד שהבינו שתוחלתם
נכזבה 'די טויערן זענען פארמאכט'.

'זתשועה ברוב יועץ', נפל בדעתם עצה
לנסוע ל'קרעמעניץ', לשחר פני הרה"ק רבי
מרדכי'לע קרעמעניצ'ער זי"ע בן הרה"ק
ה'זלאטשוב'ער מגיד' זי"ע, אמנם כן
ב'מוסקוואה' נדמה שהשערים נעולים, אבל
ב'קרעמעניץ' בוודאי 'תרעין פתיחין'. אומר
ועושה, ובאו לפני הרבי רבי מרדכי'לע זי"ע
ותינו צרתם לפניו, הרה"ק ברכם במפגיע
'דער אייבישטער זאל העלפן איר זאלט
קענען מבשר זיין בשורות טובות', וביקשם
שישארו לשבות בצלו.

בעת עריכת השלחן הטהור בליל שבת
קודש, התחיל הרבי ר' מרדכי'לע את זמר 'כל
מקדש', ומיד אחר החרו הראשון הפסיק,
ואמר בקדשו: 'כל מקדש שביעי כראוי לו
כל שומר שבת כדת מחללו', יש להבין שינוי
וכפל הלשונות 'שביעי' 'שבת', כן יש לדייק
בהמשך הזמר 'שכרו הרבה מאד על פי פעלו',
'שכרו הרבה מאד' משמע שכר בלי סוף,
ומאיך 'על פי פעלו' משמע שנותן קצבה
לשכרו.

ויש ליישב על פי הידוע מהאר"י הקדוש
זי"ע שאמר: שכל אדם בכל מדרגה שהוא,
מוכרח לייחד יום אחד מששת ימי החול,
אשר בו מתבודד לעצמו, ומחשב חשבון נפשו
אליבא דנפשיה, וזאת בנוסף ליום השביעי
'שבת לה' אלוקיך'.

ובזה יש לפרש שינוי הלשונות, 'כל מקדש
שביעי', הכוונה לזה האדם המקדש יום אחד
מימי השבוע להתבונן במעמדו ומצבו וכדברי
האר"י הקדוש הנ"ל, 'כל שומר שבת כדת',

א שבת אין סקולען ידוע בכל
אתר ואתר כדבר מאד נעלה. שבת
הוא אצל כל יהודי מרום מכל
ברכה ותהילה וכל ההשפעות של כל
השבוע נובעים משבת קודש, אבל
אצל הצדיקים זה דבר אחר לגמרי.

• רבינו זי"ע, נשמתו היתה שבת!
ולא לחינם, כל אחד זוכר בזכרון
טוב את רבינו דורש באמצע "כל
מקדש" - "כל שומר שבת כדת"
ופי' ש"שומר שבת הוא לא רק מי
ששומר שבת כהלכתו דהרי כשאדם
יש לו שדה ומחפש א' שיכול
לשמרו אין כוונתו שהשומר ישמור
שהוא בעצמו לא יהרוס את השדה,
רק שאחרים לא יהרוסו את השדה,
וזוהו שומר שבת, דהיינו ששומר
שעוד אנשים ישמרו את השבת
כדת". ופעם סיים את דבריו הק':
"שבת איז ווי א גארטן. צדיקים
שפירן א טעם "גן" עדן, ממילא
דארף מען אויפפאסן אז אנדערע
זאלן נישט אטעל מאכן דעם
גארטן".

• כשסיפרו להבינו זי"ע את העובדא
הידועה שאצל התורת חיים מקאסוב
זי"ע האט דער זוהן אריינגעשיינט
אינעם בעכער - כיון שעדיין היה
יום, ענה ע"ז שאינו מוכרח שעדיין
היה יום שהרי שבת הוא "יום" קדוש
מבואו ועד צאתו, דאי קרי אור -
ס'איז טאג מבואו ועד צאתו, ואצל
צדיקים רואים את זאת בחוש.

• "יום קדוש הוא מבואו ועד
צאתו", וזהו המשפט המתאים
כשרוצים להגדיר שבת בצל קדשו
של רבינו זי"ע. "לכה דודי" היה
רבינו רוקד בכל כוחו ולא רק כשהיה
רבי, אלא אפילו לפני שמילא מקום
אביו, ואפי' כששהה בשב"ק אצל
אביו, היה רוקד בהתלהבות, ואפי'
כשהיה בבית החולים הרבה לפני
שנעשה רבי, כשהגיע העת לרקוד
לכה דודי הוא קפץ ממיטת חוליו
והתחיל לרקוד בכל כוחו, ועד שנות
זקנותו כשלא היה באפשרותו, לפי
כוחותיו, לרקוד, בכל אופן הוא

לא וויתר על עמידה בעת אמירת לכה דודי ואפי' כשלא קם לדברים אחרים, אבל ללכה דודי עמד ועשה בידי הק' כעין ריקוד.

● באמת לפני שבת כבר היה רבינו דואג מאד שהכל יהיה מוכן לפני השבת, ובעצמו כיבס במים את לבושו לכבוד שבת ובכל דבר שעשה לכבוד שבת היה אומר בכל הזמן "לכבוד שבת קודש". כשהיה מטיב הנרות להדלקה היה לוחש בשפתיו לכבוד שבת קודש וכו'.

● מספרים מקורביו שבסוף ימיו ממש בפעם האחרונה שהדליק נרות שבת בחדר האכילה כרגיל (ומאז והלאה הדליק הנרות בחדרו הפרטי כיון שלא היה בכוחו לילך, והדליק את הנרות במיטתו לבוש בבגדי שבת). לאחר ההדלקה, כשפנה ללכת, חזר עוד הפעם אל הנרות על אף חולשתו הגדולה, ונשא ידיו הק' ואמר: "א פראכט פארן שכינה. לכבוד שבת קודש".

● בעת האכילה, בכל מאכל אמר כל הזמן לפני כל כף לכבוד שבת קודש, ואמר בשם אביו הק' זי"ע: "זאגן לכבוד שבת קודש דורך דעם איז מען משרה קדושת שבת אינעם מאכל". וחזר על מימרא זו כמעט בכל שבוע ושבוע, ואפי' בשנים האחרונות שהיה לו סכנה לדבר באמצע אכילתו הוא לא וויתר ע"ז עד שכ"ק אדמו"ר שליט"א מירושלים אמר להמסובים את הנ"ל.

● מנהגו היה כמנהג אביו הק' לאכול חלה טבול בשמן זית לאחר אכילת הביצים בסעודת שחרית של שבת. וכששאלנו מה המנהג הזה, אמר: "שמן איז חכמה. שבת איז דאך אמונה, יר"ש, ווייל שבת איז דער עיקר די אמונה. שבת זאגט מען עדות ביי קידוש אז דער אייבישטער האט אלעס באשאפן, יום השישי ויכולו השמים והארץ וכו' וכו', אמונה און בטחון און יראת שמים, שמן איז חכמה, און ראשית חכמה יראת ה'!"

● הגעגועים שהיו לרבינו הק' לשבת קודש בלט ביותר. כאשר סיפרו

לפניו על מחותנו כ"ק הרה"צ גאב"ד ביליץ זצ"ל שבכל שבתות השנה כשעשה קידוש ולגו דמעות מעיניו, ושאלו לרבינו מה יש לבכות בקידוש של ליל שב"ק, אמר ע"ז: "ס'איז טרערן פון אהבה. אהבה פאר'ן שבת קודש. ווען מ'זעהט זיך נישט א טאטע מאמע מיט קינדער פאר א לאנגע צייט איז ווען מ'זעהט זיך קומט צו טרערן. אזוי אויך שבת קודש, מ'האט זיך נישט געזעהן א גאנצע וואך, מ'בענקט זיך אזוי. מ'דערמאנט יעדן טאג פון שבת מ'זאל קענען איבערטראגן דאס בענקעניש צום שבת קודש".

● ופעם אחת שר בסעודת מלוה מלכה - לפני ברהמ"ז את הניגון אוי אוי שבת ואמר: "מ'ווארט שוין אויף די קומענדיגע שבת!"

● רבינו ראה בשב"ק מה שראו חכמינו ז"ל שכל שיתא יומין מיניה מתברכין ומשום כך הורה לא לשאת קמיע בשבת שהרי שבת הוא הקמיע היותר מעולה וגם לא רצה שיעשו סגולות בשבת שהרי אין סגולה כשבת.

● שאחד שאל את רבינו אם מותר לבקש בתפילה ותחנונים בשבת, אמר רבינו: "די שבת בעט אליין. שבת איז שמא דקודשא ברוך הוא, ס'שטייט דאך פון רבי ר' ברוכ"ל זי"ע "ה' אלוקי שוועתי אליך ותרפאני", ווען א איד שרייט נאר ה' אלוקי- דעם באשעפערס' נאמען, דאס איז שוין ותרפאנינו, אזוי אויך "שבת" איז שמא דקודשא ברוך הוא. דאס אליין בעט שוין. שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא". (היינו השבת זועק, וממילא רפואה קרובה לבוא).

● רבינו זי"ע בכל פעם שהלך לבקר חולים אמר שבת הוא מלזעוק ורפואה קרובה לבא, ואמר בשם אביו זי"ע שבגמ' לא כתיב שרק בשבת אומרים כך.

● ובאמת כל אחד מאיתנו יודע שרבינו זי"ע ביקש שיאמרו לרפואתו ג' קאפיטלעך תהלים ואחד

מהם הוא קאפיטל צ"ב, שבזכות השבת קודש ירפאהו ה'.

● במאכלי שבת ראה רבינו להתרופה היותר גדולה ומשום כך סיכן את עצמו בעת הניתוח הגדול שהרי הוא צריך לאכול סעודת שבת וכשאחד שאל אותו אם לאכול דבר מסוים שהוא אוכל לסגולה אמר רבינו שהסעודת שבת זהו הסגולה.

● הקפיד מאד לאכול המרק כשהוא חם ביותר ואם היו מביאים את המרק כששר אזמר בשבחין היה סוגר הזמירות ואכל המרק שהרי הזמירות לא יצטננו אבל המרק כן מתקרר.

● כמו כן הקפיד לא לקרוא המאכלי שבת כמו קוגל באמצע השבוע, שהרי קוגל מיוחד לשבת הוא, וכשהיו נותנים לו באמצע השבוע אותו מאכל הנקראת בשבת קוגל, היה משנה את שמו "צוריבענע קארטאפל".

● גם הקפיד שלא יתנו לו באמצע השבוע את הכלים שאוכל עמם בשב"ק והיה אומר בצער רב "לעצטנ'ס ברענגט מען מיר אריין די זעלבע כלים"...

● הסביר מדוע אוכלים לעבער (כבד) בשבת: ווייל לעבערלעך איז נוט' לעב ערליך" ומשום אותו סיבה אכל גם 'פצע' שהוא "זויערליך נוט' זיי ערליך".

עוברות והנהגות (מכתבי אהר מבני המשפחה)

עניני הפרשה

רא"ח מהלמירי בנשטח"ק מה רביגלא בפנימיה רמיו זי"ע

מאור עינים

כדבריכם כן הוא וגו' וקשה הלא הם אמרו שאשר ימצא אתו ומת והוא לא כן אמר ועוד מה אמר יוסף כי נחש ינחש גו' הלא אין נחש ביעקב ואיך יצא חלילה שקר מפיו ומה זו שכתבה התורה זאת לנו הלא היא תורת אמת.

וי"ל כי השם סבב סיבובים על ידי יוסף כי עתיד היה יעקב לירד בשלשלאות למצרים כו' (שבת פט ב) לפרוע השט"ח כי גר יהיה וזרע וזרע והענין הוא כי באורייתא ברא קב"ה עלמא וכח הפועל בנפעל ומאז שנברא העולם היה התורה בעולם והראיה שאדם הראשון למד תורה וכן נח ושם ועבר למדו תורה רק שדור אנוש ודור המבול והפלגה מגודל רשעים שהיה מגיע אל רום המעלות לא כמו שארי דורות החוטאים מחמת רוע מזוגם ותאוותם אלא עשו להכעיס מה שדי כי נעבדנו וחלקו והפרידו את העולם עם התורה מן השם כביכול על דרך ונרגן מפריד אלוף (משלי טו, כה) מפריד אלופו דעלמא משכינתא ונפלו התורה בקליפות מצרים כן יצא מפה קדוש הרב החסיד מו' דוב בער נ"ע וכן מבואר בכתבי האר"י ז"ל.

ולכן היתה עבודתם בחומר ובלבנים מבואר בוהר (תק"ו) בחומר בקל וחומר ובלבנים בלבון הילכתא כי מחמת עבודתם בדריסת חומר הוציאו מקליפת מצרים את הקל וחומר שהוא אחד משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהם וכן בלבנים כמבואר בוהר ולכן כתיב וירא יעקב כי יש שבר במצרים הגם שנסתלקה ממנו השכינה ראה והבין כי שבירת הכלים הם העולמות שהיה השם בונה עולמות ומחריבן כדי שיהיה בחירה כאשר יתבאר לקמן הוא השבר שהיה במצרים היא התורה שבקליפת מצרים כדכתיב (משלי ט, א) חצבה עמודיה שבעה וזהו שבעה ושבעה מוצקות לנרות שצריך לצקת אותם יחד הוא נקרא בוהר צריך לאכלל שמאלא בימינא כי נר מצוה ותורה אור (משלי י, כג).

וזהו השבר אשר במצרים כי צריך לאהוב את השם וליראה את השם ולפאר את השם ולנצח את היצר הרע והוודיה להודות את השם והתקשרות ולהמליך את השם נר'

קצת מתח בציבור) אמר לו הבחור שהוא עסוק בפוליטיקה וכשהרבי שמע זאת ממש לא הי' יכול להירגע בחור פוליטיק מה יש לבחור להתעסק בפוליטיק כשננסו אח"כ אליו בחורים ואברכים אמר הרבי שמעתי שיש בחורים שמתעסקים בפוליטיק מה יש לבחור להתעסק בזה, עד שהבחור ממש התחרט על מה שעשה.

***

מספר אחד החסידים כשנסע לארה"ק ללמוד כשנפרד מהרבי נתן לו לטיפה על היד ואמר "די אייברשטר זאה'ל העלפן שיהא וראה בטוב ירושלים", ומספר החסיד הנ"ל שעד היום שעברו כבר הרבה שנים מאז עדיין מוגיש ה'קלאפ' שהרבי נתן לו, שמעתי מא' מחבריי אז שהרבי אמר לו וראה בטוב ירושלים, יש ב' מיני טוב את זאה'ל זיין די ריכטיגע טוב,

**

זכורני שא' מהבחורים שלמד בארה"ק בא' מהישיבות של בריסק, הי' בחור שהי' צריך קצת חיזוק פעם בפסח כשהרבי חילק מצות נתן לבחור זה מצה שהוא קצת שרוף ואמר דאס פאר דיר (כידוע בבריסק מקדישים שהמזות יאה קצת שרוף).

***

א' מהבחורים שלמדתי איתו בישיבה השתדך עם א' מאדמורים שליט"א ואמר לי כשבא ליפרד מהרבי לפני החתונה אמר לו הרבי הווארט של הרה"ק מסאדיגורא שאמר לרמו בדברי רש"י הק' ותתכס לשון ותתפעל כמו ותשבר ותקבר שזמן החתונה צריך שיהיה התפעלות כמו בזמן המיתה והלידה שאין שם שום התפעלות ורצה לרמו לו שלא יהא לו שום התפעלות מכל מה שנעשה סביבו.

***

כל בחור שחזר מארה"ק הרבי הלך לקראתו עד צד השני של הבימה"ד לתת לו שלום, וממש קיבלו בהרגשה שכל הזמן חיכה רק בשבילו.

***

היו בחורים שננסו להרבי לדבר בלימוד, שמעתי פעם מאיזה בחור שהתקרב קצת לחסידות והתחיל להסתובב אצל הרבי וסיפר כמה פעמים שננסו להרבי לדבר איתו בלימוד (לפעמים זה הי' בשביל לבדוק) והרבי הי' מדבר איתו פעם אמר לו הרבי מה ששמע בעניין זה מר' איסר זלמן בשיעור.

הבחורים שהסתובבו אצל הרבי זצוק"ל מלבד מה שהאיר להם בהסתופפם במחיצתו, כל טיש בצל קדשו הכניס להם טעם שבת, כל תפילה שהתפללו במחיצתו הכניס להם טעם בתפילה אפי' לראות שחרית של יום חול, ובפרט בימים טובים כשהרבי ניגש לפני העמוד לשמוע תפילה עם כזה מתיקות ברען חיבר את הרמ"ח איברים ומוח ולב לשבת ויו"ט, נתן מזמנו שעות הרבה לטובת הבחורים.

*

הרבי כמה שהי' מעיין המתגבר (אפשר לראות מעין דמעין בספרו אמרות טהורות) תמיד הי' לו ההרגשה שאין לו מה לחדש לציבור ושהוא אינו ראוי לדבר לפני הציבור, כפתגם הידוע בתחילת השמוע"ס מ'האט גבעהט"ן צו רעד'ן מ'קאן ניישט מסרב זיין, פעם אמר איך דארף אליין חיזוק, או כמה פעמים התחיל איננו יודע מה להגיד אבל אמרו אצל חסידים אז מען זיצ'ט צוזמ'ן מאכט זיך דיבורים, (פעם שמעתי מבחור שהתחיל להסתובב שם שראה איך שהרבי מתנצל שאין לו מה להגיד והרבי הי' כבד פה ושאל אותי מדוע לא מרחמים על הרבי מדוע מבקשים ממנו).

***

שמעתי מא' מהבחורים שממש בשנים הראשונות הי' ישיבת בין הזמנים בביהמ"ד ולאחר הסדר ישבו שם כמה בחורים וזלזלו בא' מאנשים חשובים, ובדיוק באותו זמן חזר הרבי מברית (כידוע שהרבי לא סירב אם הזמינו אותו לברית ובשנים ההם הי' הולך ברגל לפעמים חצי שעה לברית, זה מובן מאליו שיגיע ברגל לא עלה על דעת הזמין לעזור לו להגיע לברית) דירתו של הרבי הי' מעל ביהמ"ד הישן וכשהרבי עלה לבית נאווה קודש שמע מה שהבחורים מדברים ולא שמו לב שהוא שומע, לאחר כמה דקות ירד א' מבניו שליט"א ואמר להם שהרבי הולך למסור שמוע"ס, והי' חידוש בעיניהם שבדרך כלל רק לאחר בקשות רבות הרבי הסכים, אח"כ הרבי דיבר בערך דק' על חשיבות קדושת הדיבור בלי להזכיר ששמע משהו, אבל הבחורים שדברו הבינו כוונתו.

**

בשנים הראשונות הרבי הי' נוסע בימי הקיץ למאנסי, פעם הבחורים שם רצו שהרבי ימסור להם שמוע"ס החליטו ביניהם כשהרבי ישאל אותם 'זוי גייט עס' (איך הולך) יאמרו 'ס'קען זיין בעסר ניישט אזוי גוט וכד', כך הרבי ימסור להם שמוע"ס חיזוק, הבחור הראשון שננסו כשהרבי שאל אותו איך הולך (זה הי' בקיץ של שנת תשמ"ט שהי' כאן בארה"ק

עבודת ישראל

ותאכלנה הפרות הרעות וגו' ויקץ פרעה. והנה כשסיפר פרעה את החלום ליוסף הפליג לו כי לא נודע כי באו אל קרבנה ומראיהן רע וגו', מה שלא נזכר לעיל בכתוב בשעת חלומו:

ונראה לומר על פי הרמז שמרמזת התורה הקדושה עם כל סיפורי מעשים אשר בתוכה להדריכנו בדרך ישרה לדעת את ה' ולעבודו. והנה חלום פרעה נראה הרמז על דרך אדם החוטא ומתעולל עלילות ברשע עד שגורם חלילה בחטאיו ששבע מדות הרעות דסיטרא אחרא בולעים שבע מדות דסיטרא דקדושה, ותבואנה אל קרבנה חס ושלום, כי יש שבע דרכים שהאדם חייב לעבוד לבורא בדרך כלל, לאהבו, וליראה מפניו, ולהתפאר בו, ולנצח מלחמות היצר הרע למען שמו, ולהודות לה' ולדבק במלאכ קדישא, ולהמליך אותו. וזה לעומת זה עשה אלהים, ונברא יצר הרע וסיטרא אחרא להסית את האדם לעניני עולם הבל ורעות רוח ולהדריכו בדרך לא טובה לאהוב ענינים זרים ולירא מבלעדי ה' ולהתפאר בדברים אחרים וכן כולם כיוצא בהם, והכסיל אשר בחושך הולך מתפתה אחר יצרו וגורם חלילה לכלות ולבלות שבע מדות הקדושות בשבע מדות דסיטרא אחרא:

והנה החוטא בשעת חטאו ובכל יום כאשר חלילה מוסיף והולך באולתו וכל כמה שלא חזר בתשובה איננו מרגיש כלל שהוא רשע ומחליש כח הקדושה כנ"ל כי טח עיניו מראות ולבו מהשכיל, ואדרבה נדמה לו כי הוא איש צדיק וישר והולך מישרים. ולכן ניחא בפסוק זה בשעת החלום הרומז על החוטא שבשעת חטאו כישן דמי, כי בחינת הטוב שבנפשו ישן הוא ומבלה זמן כמו בחלום אינו שייך לומר ולא נודע כי באו אל קרבנה כי אז האדם משוקע כל כך עד שהוא אינו יודע שאינו יודע,

אמנם אחר כך כשהחוטא מתעורר לעשות תשובה והוא דוגמת הקיצה משינה כמו כן הוא מתעורר משינת אולתו ומתחרט ושב אל ה' ויפג לבו על מעשיו הראשונים כי גדול עוונו מנשוא ותפקחנה עיניו לראות גודל הפגם אשר גרם במעשיו, כי מן השמים מסייעין לו

לראות איך הלך אחרי שיקוץ משומם וגרם ששבע מדות דסיטרא אחרא בלעו שבע מדות דקדושה וגם הפשע הגדול אשר לא נודע כי באו אל קרבנה ומראיהן רע, פירוש שכל כך עשה רעה עד שלא ידע בנפשו כי חוטא הוא ונדמה לו כי הולך מישרים:

וזה שרומז הכתוב בסיפור החלום ואיקץ, פירוש שבעל תשובה בשובו מדבר על לבו גודל העורון אשר היה לו מקודם כאשר יתאונן אדם על חטאיו כי כל כך הגדיל לעשות עד שלא נודע לו כי באו בעוונותיו מדות הקדושות אל קרבנה עד ואיקץ, פירוש ההרגשה היא שהקיצותי ונתעוררתי משינת האולת אז הרגשתי בעצמי את כל זאת ומתמרמר רוחו בקרבו לשוב אל ה' עד שיקבל עליו מהיום והלאה שלא יחטא עוד ולהיות הולך מישרים באמת:

וכמו כן שמעתי מפי מוריני מוה"ב זצ"ל בתחילת הפרשה רומז לתוכחת מגולה. כי שנות האדם נחלקים לשלושה חלקים, ימי עליה עד עשרים שהאדם מתעלה ומתחזק בכוחו בכל יום, וימי עמידה עד ארבעים שאז האדם עומד על מעמדו, ואחר ארבעים שנה נקראים ימי ירידה שהאדם יורד ומתעלף מכוחו אברו עשתנותיו.

ואמר הכתוב ויהי מקץ שנתים ימים, כלומר בעבור שני חלקי שנים דהיינו ימי עליה וימי עמידה כי בהם בודאי היצר הרע מתגבר מחמת שהאדם הוא בכוחו וגבורתו, מה שאין כן מקץ שנתים ימים היה לו לאדם להתחרט ולשוב מדרכו ולשים על לבו כי במהרה עתיד ליתן דין וחשבון, אמנם אחרי שהרגיל בדרך לא טובה, ופרעה חולם, רומז על יצר הרע המקשה ערפו ונדמה לו כחולם חלום, והנה עומד על היאור, פירוש שאדרבה מתגאה בלבו ברוח ה' שאני למדן ועומד על היאור צירוף ה' אור שהם חמשה חומשי תורה ואשרי לי ולנשמתי וכל זה מפני שהורגל במעלליו הרעים, אבל מי שזוכה שנפקחו עיניו אדרבה מביט כפעם בפעם גודל חסרונו בעבודת ה' ועל ידי זה נשבר ונדכה ושב אל ה' וירחמנו:

קדושת לוי

מה שהקשה הרמב"ן (להלן מו, יח) האיך לא נתקיים הפתרון של יוסף שיהיה שבע

שני רעב. נראה כי כך פתר החלום, 'את אשר אלהים עושה הגיד לפרעה' (מא, כה), כלומר, שבאם יעשה אלהים גזירתו ולא יהיה צדיק שיבטל, אז יתקיים הפתרון. וזה פירוש הפסוק (שם פסוק כו - כח) על 'יהיו שבע שני הרעב הוא הדבר אשר דברתי אשר האלהים עושה הגיד לפרעה', כלומר על שני הרעב יכול צדיק לבטל, ולא 'שני שבע', כי הוא גזירה טובה (ע"י ב"ד נג, ד; רמב"ם יסודי התורה פ"ה ה"ד). וזהו 'ויעמידהו לפני פרעה' (להלן מו, ז), פירוש 'לפני' קודם פרעה, שהוא ינהג את פרעה:

קדושת לוי

ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה וירא יוסף את אחיו ויכירם ויתנכר אליהם (מב, ו - ז). ויש להבין מה בא להשמיענו בזה שכתוב 'ויתנכר אליהם'. ונראה, דהכתוב בא להשמיענו בזה צדקת יוסף הצדיק, כי הנה יוסף חלם לו שאחיו ישתחוו לו, כדכתיב 'והנה אנחנו מאלמים' נו' (לו, ו - ח), 'והנה השמש' נו' (שם פסוק ט), ואחיו לא רצו במלוכת יוסף עליהם. והנה דרך הטבע כשאדם מנצח את חבריו, וזה יודע שהוא מנצח אותם, דהיינו שידוע שמוז האדם היה לו הנצח, אזי רע לו ויש לו עגמת נפש גדול, אבל כשהוא מנצח ואין חבריו יודע ממי הוא מנצח, אז אין לו רע כל כך.

והנה בכאן יוסף נצח את אחיו בקיום החלומות אשר חלם לו שאחיו ישתחוו לו, ובאמת הם לא רצו בזה שיוסף ינצח אותם ויצטרכו להשתחוות לו. וזה היה צדקת יוסף הצדיק, שבשעה שהשתחוו לו ונמצא הוא נצח אותם, אילו היו יודעים שזה שהשתחוו לו הוא יוסף, היה רע להם, לכן יוסף הצדיק בשעה שהשתחוו לו אחיו התנכר אליהם, כדי שלא ירע בעיניהם על הניצוח שהוא מנצח אותם בקיום החלומות, וידמו שהם משתחיים לאחר, ובאמת יוסף הוא מלך, ולא יהיה להם עצבות על השתחוויה, כי יבינו שהם משתחיים למלך אחר. וזה שאמר הכתוב 'ויתשתחוו לו וכו', 'ויכירם' שיהיה להם עגמת נפש, 'ויתנכר אליהם' שלא יהיה להם עגמת נפש וצער על שהוא נצח אותם.

מחשבת חיים

חידושי תורה בהלמה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע וענינא דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך זצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת מקץ - שנה י' גליון שע"ב (י"ב)

מאוצר החיים

בענין אם יש מצוה בנר הנוכה ביותר משיעורו ודין מותר השמן ביום השמיני

חידושים מכת"י

[עיי"ש במהרש"א]. אבל לנר שבת פשיטא דשמן זית מצווה מן המובחר, לפי שנמשך אחר הפתילה טפי מכולהו, כדמוכח במתניתין דכולהו מודו ביה דמדלקין, עכ"ל תוס'.

והנה צריך להבין איזה מעליותא היה לו תחילה בזה דמשיך נהוריה, הרי בכל שמן שהיה מדליק, בע"כ היה צריך להיות בו שיעור ההדלקה משעה שתשקע חמה עד שתכלה רגל מהשוק, ובע"כ צ"ל לפי פירוש התוס' דגם יותר משיעור ההדלקה יש בו חביבות המצוה ופרסום הנס.

ג. אולם כל זה הוא רק לפי התוס' דמוקים לה להאי מימרא לענין נר הנוכה, אבל הר"ף לא הביא מימרא זו כלל [ולא הביא כלל הא דשמן זית מצווה מן המובחר לנר הנוכה], משמע ומקים לה להאי מימרא רק לענין נר שבת. ולנר שבת פשוט זה שהיה לו בתחילה מעליותא בהא דמשיך נהוריה טפי. ולענין נר שבת לא היה צריך הר"ף להביא מימרא זו כלל, דמתניתין יכולים ללמוד דשמן זית מצווה מן מובחר לנר שבת וכמ"ש התוס', וא"כ לדעת הר"ף אין לנו שום רמז בגמרא שיש איזה ענין של חביבות המצוה ופרסום הנס בהדלקה של נר הנוכה יותר מהשיעור.

ד. ומעתה מבוארים הדברים היטב דהר"ף לשיטתו כתב באמת (דף ט' ע"א דפי' הר"ף) שאם היתה דולקת והולכת עד השיעור הזה, דהיינו משתשקע חמה עד שתכלה מן השוק, ורצה לכבותה, או להשתמש לאורה, הרשות בידו. אבל לדעת התוס' דבע"כ ס"ל דגם ביותר משיעור הדלקה יש בו חביבות המצוה ופרסום הנס, הרי כל השמן שהניח בנר הוקצה למצותו, אם לא התנה שלא יאסר אלא כשיעור.

ה. והנה הבי"א אף שבסימן תרע"ג הביא את דברי הפוסקים שמן זית מצווה מן המובחר לנר הנוכה, לא העתיק זה

א. בשו"ע (סימן תרע"ז ס"ד) כתב המחבר הנוטר ביום השמיני (של הנוכה) מן השמן הצריך לשיעור הדלקה עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו. וכתב המג"א (שם סק"י) בד"ה הצריך לשיעור וכו', וז"ל, דביותר משיעור הדלקה מותר להשתמש בו לכתחילה, כמ"ש סימן תרע"ב ס"ב, וב"ח פסק כשתנן השמן בסתם הוקצה כל השמן. וכ"מ בהג"מ ובר"ן ובתוס' שבת דף מ"ד. ומיהו אינו מוכרח כל כך, ולכן טוב להתנות לכתחלה שלא יאסר אלא כשיעור, עכ"ל מג"א.

ובמחצית השקל שם ביאר את דברי המג"א, וז"ל, והתוס' דף מ"ד כתבו ג"כ לחלק בין סוכה ומותר השמן שבנר של שבת לאחר השבת דמותרים, ומותר נ"ח אסור. ות' דנ"ח עיקרו לא להנאתו בא אלא לפרסומי נישא, ומשום חביבות הנס אינו מצפה שיכבה, אלא מקצה לגמרי, אבל נר שבת להנאתו בא, וישב ומצפה שיכבה, ולכן מותר, עכ"ל התו'. וסברא זו מצד חביבות המצוה ודרכו להתבער לגמרי שכתבו התוס' והר"ן שייכים גם בשמן שיותר מהשיעור, ובכולו אינו מצפה ומקצה, ומ"מ כתב מג"א דאינו מוכרח. דז"ל דגם הר"ן והתוס' לא דיברו כי אם במה שהוא כדי שיעורו, דאז עיקר חביבות המצוה ופרסום הנס, עכ"ל מחצת"ש.

ב. ונראה דבשאלה זו אם שייך חביבות המצוה ופרסום הנס גם במה שדולק יותר מכדי שיעורו, פליגי התוס' והר"ף. דהנה בשבת (כ"ג ע"א) אמר אביי מריש הוה מהדר מן אמשחא דשומשמי, אמר האי מרן נהורא טפי [אינו ממחר לכלות כשמן זית, רש"י]. כיון דשמע לה לאה דרבי יהושע בן לוי מהדר אמשחא דזיתא, אמר האי צליל נהוריה [צלול ומאיר, רש"י] טפי. ובתוס' שם כתבו וז"ל: נראה דאנר הנוכה קאי, ומשום טעמא דמסיק דנפיש נהוריה טפי,

מבאר החיים

ברכת החן בעצם ולא רק ביחס לבני עשיו

ונראה לפי"ז דאחד עשר שבטי יה יעקב, אמנם היו חנונים, כאשר סיפר יעקב לעשיו, אמנם רק לגבי עשו ושאר האומות, אבל עדיין לא הגיעו לשלמות שיקראו חנונים גם לגבי בני ישראל בעצמם, א"כ לא שייך שיתברך יעקב בחנינה זו, כי שאף לחנינה יותר גדולה, שגם ביחס לבני ישראל יהיו חנונים, ולכן לא נזכר שם בדבר יעקב לעשיו באופן של ברכה, כי חפץ להגיע לברכה גדולה יותר ומעלה יותר נשגבה, ורק הודיע לעשיו והודה להשי"ת על זה שזכה לע"ע לבנים חנונים כאלו, שהם חנונים לגבי אוא"ע ועשיו.

אבל כאשר ראה יוסף את בנימין בין שאר אחיו, שהוא השלימות של החנינה, שלא כפף אף פעם קומתו לעשו, אז ברכו בפירוש בחנינה זו שהוא חנון גם ביחס לבני ישראל כשהם לבדם, ולא רק כשהם כנגד עשו, וזוהי שלמות הברכה של אלקים יחנך בני, ודו"ק.

והוסיף לי ח"א מה דאיתא בספח"ק לפרש התפילה ולא יצטרכו בני ישראל וכו' ולא לעם אחר. ע"ד הנ"ל שלפעמים המעליותא הוא לגבי עם אחר, דלגבי אומות העולם, כל אחד ואחד מישראל הוא במעלה גדולה, ועי"ו מתפללים שלא יצטרכו לענין זה, אלא מעלת ישראל תהא מעלה גדולה ביחס לבני ישראל עצמם.

וישא עיניו וירא את בנימין אחיו ויאמר הזה אחיכם הקטן אשר אמרתם אלי ויאמר אלקים יחנך בני (בראשית מ"ג כ"ט).

ופירש"י בשאר שבטים שמענו חנינה אשר חנן אלקים את עבדך, ובנימין עדיין לא נולד, לכך ברכו יוסף בחנינה. אלא דיש לשאול מעתה, למה בנימין זכה בברכה ממש, משא"כ אחיו לא זכו לברכה ממש, אלא הודיעה לעשו שה' חנן אותו בילדים כדכתיב (שם ל"ג ה) וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנן אלקים את עבדך. בדרך סיפור דברים ולא בלשון ברכה.

והנה בעקידת יצחק כתב, דמשום שבנימין הוא היחיד מכל אחיו שלא השתחוה לעשו, זכה שיהיה מזבח בנוי בחלקו, [עיין תוס' מגילה (כ"ו ע"א) בד"ה ורצועה וכו', 'שכל המזבח בנוי בחלקו של בנימין', ורק 'אותו קרן דרומית מזרחית שלא היה בו יסוד היה בחלק יהודה' ע"ש], כי אף שהשתחוהו לעשו היתה צורך, אבל הכפרה בקרבנות ובמזבח צריכה להיות עי" בנימין שלא נכנע אף פעם לעשו ע"ש. [ועיין בפ"י הריב"א עה"ת (דברים ל"ג י"ב)].

מאוצר החיים

מצוה אלא בשעת מצוה עיי"ש.

ולכאורה לפי מה שכתבנו שדעת הרמ"א כהתוס', ולדעת התוס' הרי נתבאר דגם ביותר משיעור ההדלקה איכא חביבות המצוה ופירסום הנס, א"כ אמאי ליכא מצוה בנרות ארוכות, הא סוכ"ס איכא חביבות המצוה בהם.

ז. וצ"ל דאף דחשש הדרכי משה לפירוש התוס' דגם בנר חנוכה מצוה מן המובחר בשמן זית, מ"מ לענין הסברא דיש חביבות המצוה גם ביותר מכשיעור לא חשש כ"כ לדעת התוס'. וענין בנוירות שמשון על המג"א הנ"ל שהקשה עליו מדברי התוס' אלו. ולהנ"ל א"ש.

בשו"ע. ורק לגבי נר שבת כתב כן, עיין בשו"ע (סימן רס"ד ס"ו). ועל כן שפיר כתב בסימן תרע"ב ס"ב כדעת הר"ף דיכול לכבותה ולהשתמש לאורה לאחר שעבר זמן ההדלקה. ובסימן תרע"ז שפיר כתב דרק הותר מהשמן הצריך לשיעור ההדלקה הוקצה למצוות.

אבל לדעת הרמ"א שהביא שם (סימן תרע"ג ס"א) דשמן זית מצוה מן המובחר לנר חנוכה, וזה כדעת התוס', לדבריו שפיר יש לחוש לדעת הב"ח דכל השמן הוקצה למצוה כל שלא התנה מתחלה שלא יאסר רק כשיעור.

ו. אלא דיל"ע דהמג"א (סימן תרע"ב סק"ג) הביא בשם דרכי משה דאין מצוה בנרות ארוכות, דהא לאחר שדלקו כשעור הזה מותר להשתמש בהם, ואין שייך הידור

הליכות חיים

המשכת השפעת הנרות גם לאחר ימי החנוכה ע"י תורה ומצות

הגולה על ראשה המשפיע למנורה, ולידע בבירור שהכל בא מיד הקב"ה. ובוזה א"ש הא דההארה דנר חנוכה משפיעה גם לאחר ימי החנוכה ע"י תורה ומצוות בבחי' נר מצוה ותורה אור, שהם ג"כ מעניני המקדש ונרמזים בשני העמודים ימין ושמאל, ועל ידם אפשר להמשיך ההארה של חינוך המקדש, והיינו שבימי החנוכה שמדליקים המנורה אפשר להשיג על ידן ענין ראיה, זו שכל ההשפעה כולה בא מיד הקב"ה, והוא בבחי' גולה על ראשה שבזכריה, שמכח הדלקת המנורה זכו לראות הגולה, ולאחר שמדליקים הנרות שמונה ימים, נמשך עוד הארה זו, ואז כבר יכולים להשיגו בבחי' גולות הכותרות אשר על ראש העמודים, ולבוא להכרה זו ע"י שני העמודים - ימין ושמאל - תורה ומצוות.

ובאמת דתורה ומצוות הם העמודים שמעמידים את כל העולם, ומשום כך החזיקו הם את המקדש שמרמז לכל העולם. ובוזה אתי שפיר מה שההארה דנ"ח נמשך על ידם דוקא, שאף דלאחר חנוכה כבר אין לנו את ההארה של מקדש, ועומדים אנו בחוץ מבלי עבודת הקרבנות, מ"מ ענין עמודים אלו שייכים לכל העולם, ובכל מקום ובכל זמן יכולים לזכות להם ולהמשיך על ידם ההארה בבחי' גולות הכותרות אשר על ראש העמודים. [וזהו ענין מה שעמודי ימין ושמאל היו לפני ההיכל חוצה מקום דריסת כל ישראל, דשני העמודים הם ענין שיכולים לזכות להם גם בכל מקום בחוץ].

ובזה יש לבאר הא דקבעו להפסיד בשבת שניה של חנוכה בנרות דשלמה, כי שבת שניה של חנוכה הוא אלא כשחל זאת חנוכה בשבת, והפסדה זו שייכת לזאת חנוכה, משום דזאת חנוכה קורין הפסוקים שלאחר הקרבת הנשיאים 'זאת חנוכה המזבח לאחר המשח אותו', והוא להורות שהחינוך של חנוכה יש לה פעולה נמשכת לאחר חנוכה, ולכן קבעו הפסדה זו ששייך לענין הקריאה, שהאופן שיכולים להמשיך ההארה גם ביום המותר לאחר ימי החנוכה, הוא כפי המבואר בפסוקים של הפסדה זו, דהיינו ע"י תורה ומצוות וזכרים לראי' של המעין העליון שעל גביהם, ולבוא לראי' ברורה שהכל בא מיד הקב"ה. גם כשנמצאים מחוץ למקום המקדש, ועי"ז נזכה בקרוב לבנין המקדש כמש בקרוב בב"א.

הכותרות הוא כמו הך 'גולה' על ראשו דזכריה. הרי שגם בהפסדה של שבת שניה נזכר ענין הגולה.

אולם מצינו כמה חילוקים בין שני ההפסדות בענין ראית הגולה, דבזכריה היתה ראית הגולה במראה נבואה, ובשלמה היתה בפועל ממש, ובזכריה היתה הגולה על המנורה, ובשלמה היתה על שני העמודים, וגם שהמנורה לא היתה נראית כלל רק לכהני ה' העובדים בהיכל ה' פנימה, והעמודים היו בעזרה מקום דריסת כל ישראל, ונמצא שהגולה היתה נראית לכל ישראל.

ובמלבי"ם ביאר ענין הגולה שבזכריה, כי מעין זו הוא מעיין העליון, שמשם יריק ברכת ה' ושפעו אל שבעת הנרות, ששבעת הנרות אשר במנורה הם שבעת המידות העליונות, אשר באצילות שם ינהיג את העולם וכו', וה' יופיע בהיכל קדשו להאיר ולהשפיע בשמן הקודש, עיי"ש. ונראה שזהו ענין ראיית הגולה היינו שבימים להשגה רואים בחוש איך הכל נשפע מן המעין העליון מיד הקב"ה, וכל ההשפעה שבמנורה הכל בא מהמעין העליון.

ובזה יש לבאר דבזכריה נאמרה הגולות רק בנבואה, שרק במראה הנבואה ראו ראייה זו, והגולה היתה על המנורה משום שהמנורה רומז על חכמת ה', שע"ז זכו לראי' זו, ולא היה נראה רק לכהני ה' העובדים בהיכל ה' פנימה, שזכו לכך. אבל בשלמה שהוא במקדש ראשון זכו לראייה זו בפועל, דבמקדש ראשון שרתה השכינה ביתר שאת כמבואר ביומא (כ"א), ומשו"ה זכו כל ישראל להשיג ולראותם בפועל.

והא דהגולות היו על העמודים, דבתחילת הפרשה (מלכים א' ז"ב), נאמר דעמודים אלו היו נקראים ימין ושמאל, ורמזים לתורה ומצוות שהם עמודי העולם, וביהמ"ק הוא רמז על העולם כידוע, ועמודים אלו שמעמידים את העולם הם היו מחזיקים את המקדש שמרמז על העולם. וזה הענין מה שהיו הגולות על העמודים, דע"י תורה ומצוות שהם בחי' שני העמודים, זכו לראות את המעין העליון המריק ברכה מאת ה', ורואו בבירור שהכל בא מיד הקב"ה.

והנה בחנוכה תיקנו חז"ל להדליק נר חנוכה, שהוא בבחי' עבודת הדלקת נרות שבמקדש כידוע. הכונה בזה ג"כ שע"י הדלקת נר חנוכה נבואה להשגה של

זאת חנוכה המזבח ביום המשח אותו וגו' זאת חנוכה המזבח אחר המשח אותו (במדבר י, יח). ויש לשאול, דמה שייך ענין חינוך במזבח לאחר שכבר נמשח.

ונראה הענין בזה, דאף דמעשה החינוך הסתיימה אז מ"מ נמשכה כוחה גם אחר כך, וכל הארבעים שנה שהקריבו במשכן קרבנותיהן של ישראל היה זה מכוחה של חנוכה הנשיאים, ומשו"ה כתיב בתורה 'זאת חנוכה המזבח' שני פעמים, ללמד שענין חנוכה המזבח היתה לה פעולה ביום המשחיה, וגם היתה לה פעולה נמשכת אחרי המשחיה, שמכח זה הקריבו הקרבנות.

ובזה נראה לבאר הא דקבעו להמשיך בקריאה של זאת חנוכה בפסוקים אלו, אף שמדובר בפסוקים אלו לאחר גמר חנוכה הנשיאים, ללמד שגם בחינוך של חנוכה יש בו שתי בחינות אלו, דענין ימי חנוכה נקבע לזכר לחנוכה החשמונאים, שחינוכו את הבית בימי נס חנוכה, ויש בו מצות הדלקת נר חנוכה שהוא זכר לנרות שבמקדש, ויש בו בחינה של חינוך המקדש, ויש לו פעולה בימי החנוכה עצמה, שזוכים על ידו לבחי' מעלין בקודש, וגם יש לו פעולה נמשכת לאחר זמן, כדאייתא שההארה מנר חנוכה נמשכת גם לאחר ימי החנוכה ע"י תורה ומצוות, בבחי' נר מצוה ותורה אור.

והנה בחנוכה הנשיאים נמשך החינוך גם אחר המשח אותו לענין עבודה שבמקדש בהקרבת הקרבנות, וכמו כן החינוך של חנוכה צריכים שתימשך השפעתה בענין המקדש דוקא, וכמו שיתבאר.

והנה בשבת ראשונה של חנוכה מפטירין בנרות דזכריה, שראה זכריה מנורת זהב בנבואה, ונאמר שם בפסוק (זכריה ד, ב) ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה, והיא מלשון 'גולות עיליות' דהיינו מעין (ע"י יהושע טו, יט). ובשבת שניה של חנוכה מפתירין בנרות דשלמה שבספר מלכים שנזכר שם המנורות שעשה שלמה, ובמנורות אלו לא היו גולה על ראשו, אולם מצינו בתחילת פרשת ההפסדה שנאמרה שם (מלכים א' י, כח) עמודים שנים 'וגולות' הכותרות אשר על ראש העמודים. ועיין במצודת ציון שפירש דגולות

ויקרא שם בשם השם קל עולם ויטע אשך

ניצוצי חיזוק והתדרוממות
משיחותיו של המשפיע הגאון הצדיק
רבי שמואל אהרן לידר זי"ע ועב"א

עובדות והנהגות

שבת ג'

גם הקטפ'ן אומר 'שבת היום!...'

על השבת אצל זקנו 'רבי מוטקה לידר' זצ"ל, היה אומר רבנו, שהגאון רבי משה קליערס זצ"ל - רבה של טבריה - אמר עליו להרה"ק ה'ברכת אברהם' מסלונים זיע"א, שכל כך רואים עליו קדושת שבת עד שגם הקטפ'ן שלו מאיר מאוד השבת ואומר שהיום שבת... עוד עובדה בנושא זה שהיה רבנו מרובה לחזור עליה: ידוע ומפורסם על הרה"ק ה'באר מים חיים' זיע"א שבשבת קודש השתנתה צורתו לאדם אחר לגמרי, והיתה קומתו גבוהה בראש שלם יותר מימות החול, והיה רבנו מזכיר זאת רבות בהתעוררות גדולה.

ותלמידי רבנו מעידים שכעין זה התקיים אף בו עצמו ובשבת קודש ראו עליו שינוי צורה. ואפשר אולי להטעים זאת עם הסברו של מרן שר התורה הגאון מטשעביץ זצ"ל על הנאמר שה'באר מים חיים' זיע"א היה גבוה יותר בשבת, שהכוונה בזה היא שבכל ימות החול היה הולך בראש כפוף מחמת שהיה מיצר בצער השכינה, אך בהגיע יום השבת כשהיה זוכה להרגיש קדושת שבת לפי קדושתו הגדולה, היתה מתיישרת קומתו ולכן היה נראה לכל רואיו שהוא גבוה בראש מימות החול (מובא בספר 'אמרי חן' להגה"צ רבי אלחנן הלפרין זצ"ל אב"ד ראדומיטלא).

ואף אצל רבנו ראו את העניינים הללו, שהלא צערו על הגלות וצפייתו לגאולה היו גדולים עד מאוד, ומאיךך, האורה והקדושה בשבת היו נפלאים ביותר.

והיה רגיל רבנו לספר שכאשר הרה"ק ה'בית אברהם' מסלונים זיע"א, שהרה"ק בעל 'באר מים חיים' זיע"א היה בצפת וכדרכו היה מתלהב מאוד בקדושת השבת, ופעם אמר לו אחד האנשים שהוא אינו מרגיש כלום בשבת, ומה יעשה כדי שיוכל להרגיש משהו מנועם וקדושת השבת. אמר לו ה'באר מים חיים' "תדמה עצמך לאחד שיש לו זפת על העיניים, שבוודאי הוא מפריע לו מאוד עד שאינו יכול לראות כלום, לא את השמש ולא שום דבר, אבל ברגע שיוריד הזפת מעיניו בוודאי תיכף יראה הכל. וכמו כן אתה, אם

להוריד את הזפת מהעיניים

לעכטיגע שבתים!..."

יוסף הצדיק שהזכיר עצמו לפני שר המשקים, שחשב שזהו בגדר ההשתדלות שעליו לעשות אלא שבאמת לפי מדיגתו גם את זה לא היה צריך לעשות.

***

את חטאי אני מזכיר היום וגו' [מא, ט] כתב **בבני יששכר** (תשרי ג, ג בהגה"ה) שהרי חז"ל אמרו (ר"ה יא). בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים, ובזוהר הק' (וישב קפו). מבואר שבראש השנה אין מזכירים חטאים כדי שלא לעורר קטרוגים, וכיון שרצה שר המשקים להזכיר את יוסף לפני פרעה, על כן אמר "את חטאי אני מזכיר היום" פי' שעכשיו מחוייב אני להזכיר את חטאי אף שהיום הוא ראש השנה.

**

ויריצוהו מן הבור וגו' [מא, יד] בזוהר הק' (בפרשתן קצד). מביא ויריצוהו זהו שכתוב (תהלים קמו, יא) **רוצה ה' את ידאיו את המיחלים לחסדו**, שהקב"ה שלח כביכול ליוסף דברי ריצוי כדי לחזקו ולעודדו שיוכל להחזיק. **"מן הבור"** שתחילת גלותו היתה שנתנו אותו בבור ומשם מכרוהו, ועכשיו עלה לגדולה מזה שהיה בבור. ועוד כתוב שם שהשכינה שהיתה אתו בבור היא העלתה אותו, **"ויריצוהו מן הבור"** שנתעלה מהקליפות וזכה להתעטר בבחינת בור של באר מים חיים ונעשה מלך על מצרים.

***

ולהבין הענין שנענש לישב כבול בבור, כתב **החיד"א** שחז"ל אמרו (פסחים קיח). כל המספר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים, ויוסף נענש על שדיבר רע על אחיו, אלא שכיון שנתכוין בזה לשם שמים שרצה להוכיחם על מעשיהם לכך נתהפך לו מ"כלב" ל"כבל", וזהו שכתוב (תהלים קה, יח-ט) **עיניו ככבל רגלו ברזל באה נפשו**, שקשרוהו בבית הסוהר, ומסיים הפסוק **"עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו"**, שכיון שדיבר יוסף על אחיו תיכף ניסו גם אותו משמים בנסיון, וכשעמד בנסיון כדבעי אז נתגלה שבאמת כל מה שדיבר עליהם היה רק לשם שמים בבחינת אמרת ה' צרפתהו, ולכן תיכף כשהגיע הזמן הורד ממנו הכבל.

***

וצדיקים פירשו **"ויריצוהו"** על דרך שאומרים **"ישועת ה' כהרף עין"**, שאף שהיה י"ב שנים בבית הסוהר אך כשהגיע זמן

ויהי מקץ שנתים ימים וגו' [מא, א] במדרש (ב"ר פט, ג) דרשו על הפסוק (תהלים מ, ה) **אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל הבהים, אשרי הגבר אשר שם בה' מבטחו זה יוסף, ולא פנה אל הבהים על ידי שאמר לשר המשקים כי אם זכרתני והזכרתני (לעיל מ, יד) ניתוסף לו ב' שנים.**

ולכאורה המדרש סותר עצמו מיניה וביה, שבתחילה אמר שהיה ליוסף הצדיק בטחון ששם בה' מבטחו ולבסוף מסיים שנענש על שהזכיר עצמו לפני שר המשקים שהיה חסרון במידת הבטחון, וגם צריך להבין מה באמת הענין שיוסף ביקש משר המשקים להזכירו שהרי בוודאי היה לו בטחון בה'.

ובדברי חיים מבאר הענין באריכות נפלאה, וכן מובא **ברמתים צופים** בשם הרה"ק רבי שרגא פייבל מגריצא זיע"ע, שוודאי היה ליוסף בטחון בה' ולא בטח בשר המשקים כלל, אלא כיון שיוסף הצדיק על ידי שספרו לו חלומותיהם הבין שלבסוף תבוא לו טובה משר המשקים שכך סיבבו מן השמים שעל ידו יהיה עזרו, וכמו שהיה אחר כך באמת שעל ידי שר המשקים נסבב לו הישיעה כשהזכירו לפני פרעה שיודע לפתור חלומות, על כן סיפר לו יוסף עכשיו כל ענינו ומעשהו בכאן כדי שידע מה לומר בעת שיגיע הזמן מן השמים לזכור אותו, אלא שעם כל זה היה בזה טענה על יוסף כי לפי גודל מדיגתו ובטחונו בה' גם את זה לא היה צריך לעשות, ולא היה לו לעשות שום ענין של סיוע בידי אדם. ושר המשקים בין כך ובין כך היה מזכירו מפני שפחד שמא ימות פרעה ויקום מלך חדש ויסלקהו וימנה שר אחר במקומו כדאייתא במדרש (ב"ר שם, ז)

***

ובדברי יחזקאל מבאר הענין על פי מעשה שהיה אצל הבעל שם טוב הק' זיע"ע שפעם היה צריך למעות לצרכי שבת והלך אצל גביר אחד ודפק על חלון ביתו ואמר לו שהוא צריך למעות לשבת ותיכף הלך משם ולא המתין, ורק אחריי הגביר ושאל אותו מכיון שהוא צריך מעות למה לא המתין שיתן לו, והשיב הבעל שם טוב שזהו וודאי שכל אחד מחוייב לעשות איזה השתדלות לפרנסתו אך שיעור ההשתדלות הוא אצל כל אחד לפי דרגתו, ואצלו די במה שדפק בחלון הבית והשאר

הישועה תיכף יצא משם בלא שהיה אפילו מועטת כמו שכתוב 'וירצהו', וכמו שכתוב (תהלים פא, ז) **כפיו מדוד תעבורנה** ופירש רש"י מעבודת עבדות לבשל קדירות, היינו שנלקח לפרעה ונעשה מלך אף שרגע קודם ליציאתו עדיין היה עוסק בבישול והדחת קדירות. ועל דרך זה תהיה גם הגאולה השלימה לעתיד לבוא כמו שאומר הפסוק (מלאכי ג, א) **ופתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים**, שכשיגיע זמן הנכון לגאולה תיכף ומיד יבוא משיח צדקנו כהרף עין

***

ידע לצטט חלקים גדולים מהם בעל פה, ובתמידות היה בוער בלהט קודש בדיבוריהם הקדושים. ודבר פלא סיפר אחד ממקורביו של רבנו, שבראשית ימי התקשרותו לרבנו סיפר לו שהוא צאצא של ה'באר מים חיים' ז"ע, ורבנו אמר לו אז על עצמו שגם הוא מצאצאיו, וכשביקש לברר כיצד הייחוס שלו עד ה'באר מים חיים', לא ענהו רבנו ברורות אך נפלט מפיו שיש לו ניצוץ מנשמתו של ה'באר מים חיים'... וכששוב ניסה בהזדמנות אחרת לרמז לו על כך, התחמק רבנו ובענוותנותו הידועה לא אמר דבר. וסיפר נכד רבנו הרה"ג ר' יוסף צבי לידר שליט"א, שפעם שמע מפי סביו שראה בחלומו את ה'באר מים חיים' דורש מעל גבי הבימה בהתלהבות מעוטר בטלית ותפילין. - והדברים מרעישים. על מצבתו של רבנו נחרת: "מחובר בלב ונפש לספרי הגה"ק בעמח"ס באר מים חיים וסידורו של שבת זיע"א".

רק תוריד בחינת הזפת מעיניך, תיכף תרגיש אור קדושת השבת". וזפת, ביאר רבנו, הכוונה לבחינת הרע שמונע הרגש קדושה מהאדם, ועל ידי תשובה מסיד את בחינת הרע וממילא זוכה להרגיש מקדושת השבת.

ראה בחלומו את ה'באר מים חיים'

ואם הזכרנו מדבריו של רבנו אודות הרה"ק ה'באר מים חיים' זיע"א, אי אפשר שלא לדבר על התקשרותו ודבקו העזה לספרי הרה"ק בעל ה'באר מים חיים' וסידורו של שבת'. בכמה הזדמנויות התבטא רבנו שה'באר מים חיים' הוא רבו המובהק, וכאשר אחרי חתונתו שאלו חותנו מיהו הרבי שלו, כלומר - חוץ מהיותו חסיד סלונים מובהק, לאיזה ספרים הוא מקושר - ענה לו רבנו ללא היסוס "הבאר מים חיים". בכל להט נשמתו התחבר רבנו לספרים הקדושים 'באר מים חיים' וסידורו של שבת'. הוא

יומא דהילולא

ו' טבת - הילולת הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משיניוא זי"ע בעל "דברי יחזקאל"

א) כשהיה בארץ ישראל ביקר בטבריא התאכסן אצל זקני הרה"צ רבי מרדכי לידר זצ"ל, וזקני כבדו במזונות ואחר כך בירך על המחיה, והיה זקני (בית דלי עמ' לד) מזכיר תמיד לשבח איך בירך השינאווא "ונברכך עליה בקדושה ובטהרה" בדביקות עילאה. ב) אמר על מה שאמרו בגמ' (עירובין ד): דופן עקומה הלכה למשה מסיני, שלפעמים יש הלכות שבשעת הדחק צריך לסמוך בהם על פוסק יחיד או על איזה קולה, ואף שזהו בבחינת דופן עקומה שנראה כסברא עקומה אבל צריך לדעת שגם זה הוא הלכה למשה מסיני. והרה"ק רבי מנדיל מרימנוב זי"ע פירש 'הלכה למשה מסיני', שמשה רבינו קיבל בהר סיני את כל התורה כולה, ואת אלו ההלכות קיבל מהקב"ה כשירד מהר סיני, ולכן נקראים הלכה למשה 'מסיני' שלמדם בעת ירדתו מסיני.

ג) מפורסם שהיה מחמיר ומדקדק בהלכה ביותר. ופעם בליל שבת נרטב לו גרב אחת במים ושכב כל השבת עם הגרב עליו ופחד לזוז שמא יגיע לידי סחיטה חלילה (ואף שהיה אפשר לדון בזה מצד דבר שאין מתכוין ואינו פסיק רישא מכל מקום החמיר על עצמו ביותר).

ד) הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זי"ע סיפר שפעם שמע ממנו שאמר שללמוד גמ' תוספות "איז ברויט מיט פיטער" (כמו לחם עם המאה), ואמר רבי איציק'ל שמאז ששמע ווארט זה קיבל חשק וטעם ללמוד גמ' עם תוספות.

וכעין זה מסופר שהרה"ק רבי אברהם מפוריסוב זי"ע כשהיה בחור בן שבע עשרה היה אצל הרבי מקאצק זי"ע ושאלו הרבי מקאצק מה אתה לומד ואמר לו גמרא ותוספות, והרבי מקאצק חזר שמונה פעמים על המילים גמ' תוס', גמ' תוס', גמ' תוס' וכו', ואמר אחר כך רבי אברמ'לה שבכל פעם שהרבי אמר את המילים גמרא תוספות הרגיש ענין מסירות נפש להקב"ה.

ה) שמעתי מהרה"ח ר' מאיר טבק ז"ל (נכד הערך ש), שבשמחת תורה כשזמרו 'שישו ושמחו בשמחת תורה' היה הרה"ק משיניוא מתלהב ביותר והיה לוקח לו ערך ארבע שעות העסק בזמר זה והיה כולו להבת אש.

ו) מפורסם שהיה איש אמת, ולאחר פטירת אביו הרה"ק הדברי חיים זי"ע רצו לכתוב על מצבתו שהיה יחיד בדורו במצות צדקה, אך הוא לא הניח לכתוב כך באומרו שיכול להיות שיש איזה יהודי פשוט שיש לו מעט ממון ומכל מקום נתן הרבה יותר מכפי יכולתו ולפי ערכו גם הוא מיחידי הדור במצות צדקה.

***

ז' טבת - הילולת הרה"ק רבי הערש בן הבעל שם טוב זי"ע

מסופר (יעו"ל בית אברהם עמ' קסא, ובית אהרן צב:) שפעם ישבו החבריא של הבעל שם טוב הק' זי"ע אחר פטירתו וסיפרו ממנו מופתים, ובתוך כך נרדם הרה"ק רבי הערש, ונראה לו הבעל שם טוב הק' בחלום ואמר לו, מה אתם מתפעלים ומספרים מהמופתים שלי תשיחו מענין עבדות ה' שלי איך שעבדתי להשי"ת. ושאל אותו בנו איך עובדים את הבורא, והראה לו איך שעומד על הר גבוה וזורק את עצמו למטה ומתגלגל עד שנעשה חתיכות חתיכות, ואמר לו כך עובדים את הבורא.

**

ביום זה נולד הרה"ק רבי אברהם מרדכי מגור זי"ע - בעל ה"אמרי אמת"

א) ביום שנולד המתין זקנו הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע מלהתפלל שחרית עד שהודיעוהו מלידתו. ובעת הברית מילה שלו לאחר שנגע בו ומישיש אותו קצת אמר, מה כבר הייתי יכול לבקש יותר טוב מזה.

ב) דרכו היתה כשכתב מכתבים לא היה מציין תאריך החודש רק היום בשבוע, וביום ז' טבת היה כותב החודש.

ג) ביום זה הילולת הרה"ק רבי מרדכי יוסף מאיז'ביצא זי"ע, והיה אומר האמרי אמת בטוח אני שאבי קרא לי "מרדכי" גם על שמו.

ד) היה מפורסם בשמירת הזמן, והיו לו שיעורים קבועים אפילו לרגעים מסויימים בלבד וגם בין מאכל למאכל. ומסופר שפעם נתאחרו קצת בהבאת המאכל, ואמר מה לומדים עכשיו, ותיכף השיב, סבלנות.

ה) הרה"ק הדברי שמואל זי"ע שאלו למה אינו מתעסק כל כך עם העולם, והשיבו שעדיין לא גמר את העבודה עם עצמו, אמר לו הדברי שמואל שבפסוק כתוב (ישעי' ג, ז) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו, ופירושו שהצדיק צריך בכל אופן לומר לעולם דברים טובים ובוודאי עושה פירות בזה, וגם 'כי פרי מעלליהם יאכלו' שגם הוא עצמו אוכל מזה. ואחר זמן אמר האמרי אמת ווארט זה בשולחן בשם הדברי שמואל מתוך ענוותנותו הגדולה.

הגה"ח רבי נטע זצ"ל

נטיעה של שבת

• לקט תולדות חיים סיפורים עובדות ואמרות מהאי חסידא ופרישא הגאון החסיד רבי נטע ציינוירט זצ"ל •

נטיעה של חיזוק

כמעט קרה לו רבי ברוך
בער'ס מעשה,

שבת קודש בקלויז בתי הורנשטיין, הגה"ח ר' נטע ציינוירט יוצא לפני קריה"ת לכמה דקות, דבר רגיל ושכיח לצאת לביהכ"ס ולחזור תיכף.

אולם לפליאת יושבי השולחן הפעם מתמהמה מלחזור וזמן ממושך עבר עד שסוף סוף הגיע ובא.

לשאלת מקורבו הגה"צ ר' מרדכי ברים מה קרה שהתאחר מלהגיע היום, סיפר ר' נטע, כי כמעט קרה לו רבי ברוך בער'ס מעשה, [שכידוע פעם כשנכנס לביהכ"ס הבחין כי בכניסה ויציאה לשם נדלק אור, ע"כ נשאר שם ולא יצא, שלא לגרום ח"ו הדלקת אור ע"י יציאתו וסיפר כי הדבר הקשה ביותר עבורו היה הזהירות והשמירה לבל יעלה על מחשבתו מחשבה כל דהו של דברי תורה].

אף הוא כשנכנס לשם נפל הידית של הדלת וחשש מלקרא לעזרה שמא אחד הנוכחים לא ידע מה לעשות ויעשה ח"ו איסור של בונה או סותר כדי לפתוח את הדלת.

נטיעה של שבת ה"ה

היה למרחוק ממרחק כמה רחובות ורקדו בשמחה בהתעוררות נוראה בדביקות וחיות עצומה, ומחזה הנורא הזה חזר על עצמו מדי שבת בשבתו בהתחדשות וכמ"ש על צדיקים כאילו מעולם לא היה עוד שבת ולעולם לא יהיה עוד... והרגישו במוחש איך שכל הון דעלמא וכל ענייני העוה"ז כאין וכאפס חשובים נגד פירור אחד של "שבת קודש".

[ומספר עוד ר' שלמה לייב אודות חביבות הניגון "על זאת" בעיניו, כי זוכר שבעת שחזרו מן החתונה של ר' נטע כל בני המשפחה יחד, אי החתן ר' נטע הלך תפוס בשרעמי דבוק במחשבתו ופיוס לעצמו חרישית במשך כל הדרך את הניגון על זאת... עד שהגיעו לביתם]

"השולחן ערוך מהלך"

אם נרצה להגדיר את הנהגתו בחיים היום יומיים, אין הגדרה יותר קולעת מ"שולחן ערוך מהלך" פשוטו כמשמעו, כשראו את ר' נטע עושה משהו אם זה דבר קל ערך או דבר חמור הרי זה "מעשה רב" כי חישוביו בהלכה היו עמוקים ורחבים, רחוקים מננדוד קל של חשש איסור מכל צד שהוא.

בשנים האחרונות הוא לא ה' מונע את עצמו מלענות "הלכה למעשה" מיד בלי היסוס ולמרות פשטותו וענוותנותו ה' משיב כאחד הגדולים, ובדבר שנראה לנחוץ הורה הלכה למעשה גם מבלי שנשאל על כך, מה נפלא ה' לראותו מפשיל שרווליו (הפשתל השרוולים היתה אצלו תנועה מלאת חן וע"פ רוב הפשיל שרווליו כשה' מתכונן למחשבה).

זהירותו בהלכות שבת ה' ממש מבהיל הרעיון, כולו ה' עונג שבת אמיתי ויש לדעת כי שבת קודש של ר' נטע כפול ה', כי קיים בעצמו "לילה כיום יאיר" וכבר אמר הסבא קדישא מרוזין זי"ע "שינה בשבת תענוג" הישן בשבת מרדים את התענוג של שבת, ואצל ר' נטע אין אפילו דקה רדומה, כל דקה של שבת היא תענוג, ואיך אפשר הדבר לחשוש כל רגע מחשש חילול שבת ולהתענג כל רגע, הגיע לזה כי

אמירת גוט שבת בעת מנחה של שבת
היה מספר בשם אביו הגה"ח ר' יהושע, שאמר בענין מה דאיאת בשו"ע על עידנא דסעודה שלישיית שלא קובעים מדרש אז, עקב שבשעה זו מתו משה רבינו יוסף הצדיק ודוד המלך, ויש שאומרים שאף נוהגים שלא לומר גוט שבת כשרואה את חבירו וע"ז אמר שכנראה טעות הוא בידם, כי ח"ו לומר על יום שב"ק שיש להתנהג בו כמו יום תשעה באב ולא לומר שבתא טבא כשרואה חבירו בשוק וכמנהג אבליים.

אולם מסתבר, שהמנהג היה על זה שנהגו העולם שבלי שב"ק עוברים זה אצל זה ואומרים גוט שבת בחביבות ובשמחה, כמו כן יש שעולים אל ההורים והזקנים או עוברים אצל רבותיהם לומר גוט שבת, וכן ביום שב"ק אחר התפלה וע"ז נאמר המנהג הנ"ל שלא עוברים במנחה בשב"ק, במיוחד בשביל לומר גוט שבת, כמו שעושים אחרי מעריב ושחרית, אבל כשפוגש חבירו בשוק או בבימ"ד ודאי שיש לומר גוט שבת. (מפי בנו הגה"ח ר' אביש, שסיפר זאת להרבה תלמידי חכמים והסכימו לכך שכן מסתבר)

הרוקני קודש בעבודת ליל שב"ק עם חתונתו

מספר גיסו הרה"ח שלמה לייב זלצמן ה'ו, עדיין חקוק בעצמותיי ה"שבתות" שבהם זכינו לשבת לסעודת שבת יחד עם גיסנו הגדול ר' נטע, איזה התרוממות והתעלות הרגישו כל רגע ורגע במחצית הני תרי חסידי ופרישי, אבי מורי זצ"ל הרה"ח ר' דוד זעליג, שהיה מחסידי קמאי והיה בווער בקדושת השבת באופן נעלה כחסידיים הראשונים, ויחד עמו חתנו כבנו ר' נטע, שיום שבת היה כולו שרוי בהתרוממות עילאה טפה מע"ג קרקע.

כל ליל שב"ק אחרי גמר הסעודה יצאו החותן עם חתנו בריקוד נפלא, כשפניהם לזהטים באש של שב"ק, מלאים זיו ומפיקים נגה ופצחו בזמרה בקול אדיר וחזק בשירת על זאת שבחו אהובים ורוממו לקל ונתנו ידידים זמירות וכו' [או ישמחו במלכותך שומרי שבת וכו'] וקולם נשמע

הכל ה' ערוך לפניו, הכל ברור בלי ספק.
(קול ישראל - נכתב ע"י הרה"ח ר' ראובן ברים ז"ל)

הזהירות על ערש דוי מתנברת ועולה
למחרת שמחת תורה תשמ"ב בהכנסו לבית החולים, עבודתו בקודש גדרי וסיגיני תוספים עתה מימד חדש, לדוגמה: גם בימי החול מקפיד הוא שלא לפתוח ברוז מים חם, לשאלת חתנו, הרי קר עכשיו, הוא מסביר, כי הוא חושש שמא יגבר עליו חליו וישכח בשבת ויעשה גם כן, ע"כ הוא נמנע גם בימות החול מלעשות כן... (הגה"ח ר"א דרברמדק קובץ תפארת ישראל)

אילו לא באתי אלא לכה, דיני

בשנת תשמ"מ כשנסעו חסידי באיאן לשב"ק שלפני ל"ג בעומר [היה זה לפני חתונתו של אדמו"ר שליט"א מבאיאן] השתתף אף הוא אז בנסיעה, כשהלכו ליטול ידים לפני הסעודה הבחין ר' נטע כי המים הנשפכים לצינור יוצאים לחוץ על הקרקע במקום עשבים.

תיכף עצר את הנטילה ועורר על דבר המכשול של השקאת עשבים בשב"ק ח"ו, והביאו קערות של נעגל וואסער ושפכו את המים לשם.

[למראית עין לא ראו תיכף את המכשול כי הצינור נמשך למרחוק ולא ראו שהמים מגיעים אל מקום של זרעים, אבל הוא בעינו החדה כבר הבחין בכך, ושמה על כך שזכה להציל רבים ממכשול]

אחר כך התבטא בסיפוק ואמר, אילו לא באתי לכאן אלא בשביל דבר זה, דינו, לעורר יהודים ולהצילם ממכשול, היה כדאי עבור כך לבד לנסוע עד למירון... ע"פ רוב לא היה נוהג ליסוע וכאן שהתאמץ ונסע ראה בזה אות לטובה משמים שזיכוהו בדבר גדול כ"כ, [ומוסיפים מכריז, כי אילו היה יודע שצריך להציל אנשים מעבירה היה קם ונסוע מרחק רב בגלל זה לבד...]

לבד מעצם ההתעוררות על מניעת המכשול היה נהנה בדיעבד אם נזדמנו מקרים שצריכים לעורר עליהם בהזדמנויות כאלו שהיו נאספים יחד רבים למקום אחד ובפרט בני נוער ובחורי חמד, שלפעמים לא שמים לבם לכל מיני שאלות היכולים לצוף וישנם גם יחידים הרחוקים קצת מרגש דאיסורי שבת והלכותיה וע"כ כשנזדמן סיבה לעורר ולעשות "נושא" בענינים כאלו, אזי הדבר גורם שגם אלו הרחוקים קצת או שלא חיים מספיק עם הלכות שבת, לעורר אז לבם ולהנסע ע"ז לחיות תמיד בעין פקוה ורגש דקדושה ולהתבונן תמיד אם אין חשש איסור במעשיהם...

והיה זה אצלו יסוד גדול בחינוך, לעשות נושא ועסק תמיד משאלות שונות, ולספר "חדשות" לילדים משאלות והלכות שעלו על שולחן הרבנים, כי זה מושך לאנשים לשמוע ודרך אגב נכנס לאוזניהם ידיעות של הלכות וחששות ויראת שמים ע"י השיחה על השאלות והויכוחים והדעות השונות.

איך מוכיחים ומעירים להיזהר באיסורי שבת

איש אחד סיפר כי ר' נטע פגשו פעם בבחרותו כשעמד הבחור ברח' יחזקאל סמוך לחלון ראוה של אחת החנויות והביט והתבונן בה בסקרנות.

ר' נטע שעבר שם וראהו, ניגש אליו בחיבה מיוחדת וא"ל, זה פשוט בעיני שאתה לא מביט כאן על ענייני החול, שהרי זה אסור בשבת, ובודאי אתה רק מביט לצרכים ועניינים המותרים, אך מכל מקום היות שאנשים עוברים כאן ורואים אותך עומד ומביט כאן, וכיון שאינם מכירים אותך, יתכן שיחשדו אותך שאתה מביט בדברים שאסור להביט בשבת, ויש בזה משום חשש חילול השם ומראית העין, על כן עדיף שלא לעמוד כך בשבת.

והלה סיפר שר' נטע אמרו בחביבות כזאת ואהבה נפלאה עד שנחקקו בעצמותיו ואינו מש מזכרונו עד עתה.

גדר חולין על טהרת הקודש בימינו

סיפר הגאון הגדול ר' מנדל אטיק זצ"ל כי דיבר פעם עם ר' נטע אודות השיטה של הרמב"ם שמובא בשו"ע הרב על ההלכה שמובא בשו"ע סעיף ג' שאסור לטלטל בשב"ק כלים של היתר אם זה שלא לצורך כלל, והרמב"ם מחמיר גם בכלי אכילה ושתייה וכדומה ובמ"ב נקט להיתר והביא יש מחמירין וכן כתב בתהל"ד שנהגו העולם להקל והאבנ"ז לימד זכות על המון עם המקילים (ולא על הלומדים) והשו"ע הרב הביא להלכה שיטת הרמב"ם לחומרא.

והתבטא ר' נטע ואמר כי לנהוג כהיום בחומרא זו, הרי זה כעין חולין על טהרת הקודש, מה שהיה בזמן הבית שחברים נהגו להחמיר ולאכול חולין על טהרת הקודש, שהיו צריכים להתבדל ממגע זרים בכל עת שלא יטמא חוליהו, והיה זה הנהגה קשה ומשעבדת מאוד, ואנשים פשוטים לא יכלו לעמוד בזה, עד"ז לנהוג חומרא זו הוא בגדר זה.

עכ"ז היה מחמיר על כך, ואף העיר לבני הבית כשטלטלו כוס וכף וכדו' סתם ללא שום צורך, שיניחוהו ולא יטלטלו סתם ללא צורך.

ע"כ הסכים בדעתו להישאר שם וכבר גמר בדעתו שלא יתפלל היום מוסף וקריה"ת ומנחה וסעודות שבת, כי אם אין ה' רוצה אנו עבדיו ועושים רצונו, ורק המשיך ואמר, כי בענין זה לא ידע לשית עצות בנפשו, מה יעשה כ"כ הרבה זמן ללא לימוד התורה, איך שייך לעמוד בזה, עם זה לא יכול להשלים...

לבסוף פתח אחד את הדלת באופן היתר לשמחתו ורווחתו של ר' נטע וב"ה שיכל להתפלל מוסף ולקיים כל מצוות היום, אחרי שכבר גמר בדעתו והשלים עם המניעה מעשייתם.

זהו הגדר של איש יהודי וחסיד במעשיו, כל איסור שבת היא בגדר חומה בצורה שאי אפשר ולא שייך בשום פנים ואופן לעבור עליה, אין אפשרות וסיבה בעולם שיגרום לאיש יהודי לעבור על איסור כלשהו של "שבת" ולא משנה המחיר והצער שישלם על כך.

לא יפלא איפה, האיך יהודים חסידים וותיקים כמוהם וכיוצא בהם, הרגישו במשך השבת קודש "נועם שבת המתאחדת בתורתך" נעימות ומתיקות של שבת קודש המקושרת ומאוחדת עם קיום התורה והמצוות בשלימות ובפרט מצוות והלכות שבת קודש לכל פרטיה ודקדוקיה, ועי"ז אכן הרגישו התרוממות והתעלות עצומה בשבת קודש, בכל שעות היום ובכל עבודת היום בתורה ובתפלה בזמירות, ובכל מצוה וקיום הלכה של שבת.

דברי תורה וחסידות

ניצוצי חזק והרוממות במשנתו של האי חסידא ופרישא
הגאון הצדיק רבי אהרן מרדכי רוטנער זצוק"ל

פרשת
מקץ
תשפ"ד

עובדין דאהרן

זכרונות מו"ר הגה"צ זי"ע ממו"ר מרן הקדוש מבעלזא זי"ע

א) מרן זצ"ל הזהיר מאד כשמעבירין ספר תורה ממקום למקום אחר שילוו ב' אנשים את האיש הנושא הספר תורה.

ב) מרן זצ"ל אמר בשם דער ערשטער רב זצ"ל בזה הלשון "פאר דעם דור וואס וועט מקבל זיין דעם מלך המשיח וועט זיין זייער גוט, משיח וועט זיך אן עצה געבען מיט איטליכען" (=להדור שיקבל פני מלך המשיח יהיה מאד טוב, משיח בגדול ביתו יוכל לשאת את כל אחד מישראל).

ג) פעם בשבת שלפני היארצייט של האור החיים הק' (ט"ו בתמוז) כשאמר מרן זצ"ל תורה אמר בהתורה 'דעם וואך איז די יארצייט פינעם אור החיים הקדוש' ואמר תורה בהקדם דיבור מהאוהחה"ק.

ד) כמה פעמים כשאמר מרן זצ"ל תורה ואמר פסוק שינה לשון הפסוק.

ה) ס'איז נישט געווען קיין ריר מיט די פינגער אן קיין יחוד די גאנצע מעת לעת - והיה לו למרן זצ"ל מילים קבועות להשתמש בהן תמיד וממילא היו היחודים בניקל יותר.

ו) היה כמה פעמים שמרן זצ"ל אמר "הושענא נפש מבהלה".

ז) הגה"ק אדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל ביקר אצל מרן זצ"ל ובתוך הדברים אמר למרן זצ"ל 'משיח דארף שוין קומען' אמר מרן זצ"ל 'קען דען משיח קומען צו אזא דור'.

ח) מרן זצ"ל היה נזהר שלא להגיד המילים 'עשר ספירות' רק אמר 'די צען קדושות'.

ט) באמצע סעודה (כשאכל מרן זצ"ל בבייתו) לא למד מרן זצ"ל רק נועם אלימלך.

י) הקפיד מרן זצ"ל שיהיו במנין שלו אחד עשר אנשים ולא רק עשרה אנשים.

יא) כשהיה מרן זצ"ל בתל-אביב ובאו בני חו"ל על יו"ט למרן זצ"ל, אמר מרן זצ"ל שלא יעשו המנין של יו"ט שני של גליות בבית המדרש שלו רק בביהמ"ד אחר, וגם אמר להם מרן זצ"ל זיי זאלן זיך נישט דרייען אין די גאסין ביום אסרו חג בא"י כשלהם הוא יו"ט שני.

יב) כשהיה החתונה של בנו-חורגו של מרן זצ"ל הרה"צ אברהם פאלאק זצ"ל לא רצה מרן זצ"ל בתחלה להיות המסדר קידושין אבל הפצירו בו מאד עד שהוכרח להיות המסדר קידושין ולפני שהלך להסידור קידושין צוה שיתנו לו שולחן ערוך אבן העזר ועבר על הדפים (דורכגעמישט די בלעטער).

יג) מרן זצ"ל נהג ללמוד גמרא לפני שלקח קוויטליך וכמה פעמים באמצע לקיחת קוויטליך, הפסיק ולמד גמרא ואח"כ המשיך - ופעם אמר מרן זצ"ל גלייבסט'ס מיר ס'איז מיר גרינגער צו האקן האץ ווי נעמען א קוויטל פון א איד.

(ויעש כן אהרן)

פנינים מכתבי התלמידים

א. בס' קדושת לוי על העניין שכמה שמתעורר האדם למטה כך עושים למעלה, ואמר הרב הגמ' בשבת בשכיר שאמר לו המשכיר שאין לו מה לתת לו ואחר כמה ימים הביא לו וא"ל כשם שדנתני לכף זכות המקום ידונך לכף זכות,

ושאל הרב דבשלמא על אדם שייך לדון לכף זכות שאולי לא היה לו וכדומה שהאדם אינו יודע הכל אבל כלפי שמיא איך שייך דבר זה והרי יודעים מחשבות האדם, וביאר שהכוונה שדנים בשמים במעשה הרע כיון שיש צד זכות שהיה אנוס וכי"ב, (אף שהוא לא נתכוין לכך).

**

ב. אמר שההפטורה של שבת מקץ אף שקוראים של חנוכה, מ"מ זה שייך לפעמים כשיוצא יום ראשון של חנוכה ביום שישי לפ' וישב ודוק.

**

ג. היה בסעודה ציבור גדול והוא טרח מאוד לשמש את כולם, בחור הזיז המנורה בטעות ונפל קצת, ואמר אדם מועד לעולם, משום שצריך להיות כל הזמן ביישוב הדעת

(שבת מקץ - חנוכה תשס"ט)

עובדות והנהגות

ג. זכורני שהיה מקפיד אם ראה בחורים חותכים את החלה כדרך שחותכים את שאר המאכלים והיה אומר, ס'איז א שטיקל פלייש?, (אלא צריך לחתוך בדרך כבוד לטובב קצת את החלה ולחתוך בישוב כראוי לחלה שהיא ממאכלי שבת).

ד. בשנים קדמוניות היתה הסעודה ביום שב"ק ארוכה מאוד ולפעמים אף יותר מסעודת ליל שב"ק, ובשבתות הקיץ היתה הסעודה נמשכת עד מנחה, באמצע הסעודה היה עובר ליד חלון ביתו אחד מן המתפלל בביהמ"ד של הפרושים בשכונת בתי וורשה, והיה אומר ר' אהרן מרדכי, גוט שבת, ואז היה גומר את הסעודה והיה מתפלל מנחה בביהמ"ד הנ"ל.

ה. לפני קידוש ביום ש"ק היה לומד בספה"ק קדושת לוי והיתה לו חיבה יתירה לספר קדוש, והיה אומר בהתפעלות, וואס ס'איז אלץ דא אין דעם ספר (היינו שוודאי יש יותר ויותר מזה). (כי בפשטות הדברים נראה שהספר קדושת לוי אין בו את הדברים העמוקים כעין שיש בשאר הספרים מבני דורו כעין נועם אלימלך ומאור עינים וכדו', וע"ז היה אומר שבאמת מונחים גם בספר קדוש זה סודות עתיקים ונעלמים).

ו. בשנותיו האחרונות היה עולה על יצועו קצת לפני הסעודה ואח"כ היה מתחיל את הלימודים לפני קידוש והתחיל את הסעודה.

בשנים אלו הייתי מתפלל מוקדם בשב"ק והייתי בא לביתו מוקדם, ופע"א באתי לביתו ביום שבת וישב על כסא עם השטריימל ונמנמ קצת, (הדרך בביתו היה שלא ממתנינים עד שיפתח את הדלת בעצמו, והיה אומר די טיר איז האפן ולמה אינג נכנס), וכשנתעורר וראה אותי התנצל לפניי ואמר לי יותר אין כוחותיו במוותניו והוא מוכרח לנוח קצת.

הנני נותן לפניכם היום ברכה, זכרונות ממורינו זצ"ל אשר העלה אברך חשוב, אחד מן המסתופפים בצלו הטהור של רבינו ז"ל.

א. ראשית ההתקרבות שזכיתי להתקשר ברבינו ז"ל היה כשצוה עלי ר"י טשעבין שליט"א לסעוד על שולחן רבינו בשב"ק, והיה זה בתחילת הזמן בשנת תשס"ט התפללתי מנחה וקב"ש בכותל המערבי עם רבינו ואח"כ הלכתי עמו יחד עם כל הבחורים שהלכו לסעוד על שולחנו שלחן מלכים. סעודה זו היא מה שעשתה אותי לחסיד נלהב של רבינו, ההרגשה בשעת סעודה היתה בבחינה שלא מעלמא הדין, הן לימוד הספה"ק והן במשך כל הסעודה היה מלא וגדוש עם תורה ומוסר והדרכה והיה בבחינת מעין עולם הבא כפשוטו.

והנה בסוף הסעודה היה דרכו בקודש לחזור על ד"ת בשם הה"ק מבעלזא זי"ע אמנם היות וזה היה בפעם הראשון שהייתי אצלו לא הצלחתי להבין את דבריו כראוי ואחר הסעודה כשאמרו לו גוט שבת אמרתי לו שלא הבנתי כראוי את הד"ת שאמר בסוף הסעודה, אמר רבינו, אם רצונך בכך אני מוכן לחזור ולומר לך את הד"ת אבל בשעה שאמרתי את התורה התדבקתי בכ"ק דער רב ז"ל והאמירה הזאת לא תהיה בהתדבקות אינ'ם רב ז"ל. (ובאמת ראו איך שכל אמירת התורה הנ"ל היתה אצלו בדביקות גדולה).

ב. בשנים שהסתופפתי בצלו היה אחר פטירת מחברתו בקודש, והיה עושה הכל בעצמו, הן מה שהכניס את המאכלים והוציא את הכלים אח"כ, והיה מכין תה לכל הבחורים, והיה יכול להביא עוד תה למי שרצה, וכן בכל הענינים לא נתן לשום אחד לעזור לו אלא עשה הכל בעצמו עד השנים האחרונות כשכבר נחלשו כוחותיו.

שולחנות פנתים

גליון

גליון מס' 1

פרשת
מקץ
תשפ"ד

פניני תורה וחסידות מאת כ"ק הרב הצדיק
דבי מנחם מוונדרעד אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

ויכר יוסף את אחיו והם לא

הכירוהו (מכ, ח). פעם חפצתי לנסוע

לשובת בצל הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, ונכנסתי להרה"ק רבי

יהודלע זי"ע להיפרד, אמר לי דבר תורה על פסוק זה מספח"ק אהבת שלום, שמפרש הפסוק על ענין ראיית פני הצדיק הנקרא בוזה"ק (הלק ב, דף קסג, ב) אנפי שכינתא, וכשבא להסתופף אצל הצדיק ראוי ונכון לבטל חושיו והרגשותיו בחינת מסירות נפש, בחינת אחד דקריאת שמע, והצדיק משמיע לו כח מחדש, וזהו הענין שבראות יעקב אע"ה את יוסף הצדיק בנו קרא קריאת שמע (רש"י מו, ט) ובה בחינת מסירות נפש וביטול המציאות. וזהו מה שסיפרה לנו תורתנו הקדושה שבשב הצדיקים שבטי יה משרתי עליון, שכשבאו אל יוסף הצדיק הרגישו בו גודל צדקתו וקדושתו ושמירת בריתו ולכן התבטלו מן המציאות וביטלו הרגשת אבריהם, וזהו 'ויכר יוסף את אחיו', שיוסף הצדיק הכיר בהם להפשיע להם כח מחדש, אך 'והם לא הכירוהו' מצד גודל ביטול המציאות מראיית פני הצדיק, עד כאן. והפסוק הרה"ק רבי יהודלע זי"ע, 'אויב קענסטו אונגאנצן בטל ווערן פארן צדיק, איז גוט, אבער אויב סתם חאפן א בילקע און בעלזא, בלייב אינדערהיים!' [-אם הנך יכול להתבטל לגמרי לצדיק הרי טוב, אם סתם לחטוף חלה בבעלזא, השאר בבית!].*

כמו"כ בספח"ק אהבת שלום (פרשת שמות) על הפסוק נגע צרעת כי תהיה באדם והובה אל הכהן איתא דברים נפלאים במעלת התקשרות לצדיקים ואהבת חברים, וכשאדם פוגם ח"ו באיזה דבר, אזי הצדיק מרגיש זאת תיכף, כמו שהאדם מרגיש כשנלקה אחד מאבריו. כי ישראל הם כמו אבריו של הצדיק, מגודל אהבתו וקרבתו ואחדותו עם ישראל באמת לאמיתו כנודע. וזהו 'נגע צרעת כי תהיה באדם', אם פגם האדם באיזה דבר, אזי תיכף 'הובא אל הכהן' מרגיש זאת הצדיק מיד, ויכול לתקן הפגם, עכ"ל. ומסיים שם וזה"ל: "וכמו כן באהבת חברים באמת, יתחייב הדבר להיות ההרגש פועל בהם, ואיש את רעהו יעזורו לתקן הפגם, וד"ל" עכ"ל.ק.

אלא שהתקשרות אמיתית לצדיק אינו דבר של מה בכך, כמבואר באהבת שלום בכמה מקומות (פרשת מקץ ד"ה ויכר, פרשת נח ד"ה א"י ע"ד, פרשת ויגש ד"ה ולא עמד), שצריך להתבטל לגמרי אליו בביטול המציאות בעמדה לפניו, ע"ד אמרם (פסחים ח, א) למה צדיקים דומים בפני השכינה כנר בפני האבוקה, וע"ד אמרם (בב"ב ע"ה, א) שכל אחד נכוח מחופתו של חבירו, ועל ידי זה הוא בא אחר כך למדריגה יותר גבוהה, על דרך העדר קודם להויה.*

פניני מנחם

התקשרות של הרה"ק

ר' שמע"ה זצוק"ל עליו יום מבלי שישוחח

באופן נפלא, והיה נזהר שלא יעבור עליו יום מבלי שישוחח מגדול וקדושת הבעשטה"ק ותלמידיו, ומספרים שפעם נכנס לחצר השישיבה וראה שהבחורים עומדים ומשוחחים עם כומר אחד, ולא מצא חן הדבר בעיניו, וניגש אל הכומר ושאלו כמה כתות יש בעבודה זרה שלהם, וענה לו הכומר שיש ארבעה, והרה"ק התחיל למנות הכיתות בשמם ומנה לו שיש שלושים כתות לתהמת הנוכחים, לאחר מכן שאלו התלמידים את רבם מגין יודע כל הדברים האלו על שמם, נענה ואמר, הנה חז"ל אמרו שאברהם אבינו היה לו ארבע מאות פרקים במסכת עבודה זרה, וכאשר למד מסכת עבודה זרה למד ענין זה השיג את כל זה, אמנם הוסיף ואמר מיד, אבל בכל זה אין כל רבותא מצדי, אלא שבכל מקום בעולם שיש בכל כדור הארץ בדרונו נכד של הבעש"ט הקדוש, אוכל למנותו, וזה הרבותא.

הזהירות ממשוהו נקמה

בספח"ק קדושת לוי מבאר הפסוק ויתחוו לו ואח"כ כתוב ויתכרך אליהם (מכ ז) שהתורה סיפרה לנו את שבחו של יוסף הצדיק, שהרי מדרך העולם כל אדם שנוצח ע"י מאן דהו מרגיש בעמו צער רב, ואילו היו האחים השבטים יודעים על בשעה שהשתחוו שמשותחווים הם לאחיהם שלענו עליו כאשר סיפר להם על הלומותיו, היו מתמלאים ברגשי צער, אמנם יוסף הצדיק רצה למנוע מהם את הצער ולא שמח על ההודמנות לשם נקמה, אלא העלים מהם את זוהרתו ויתכרך אליהם כדי למנוע מהם את החרפה. ומדרך אנשים בד"כ אדם מוכן לעשות כל פעולות שבעולם כדי שיראו הכל שהוא הצודק האמיתי, אבל מיוסף הצדיק אנו למדים להיפך, שעבודת המידות היא לעשות הכל כדי שהשני ירגיש שניצח.*

כמו"כ במדרש (מ"ד פ"ד, לו) איתא שהחלומות של יוסף היו בגדר נבואה. והנה השבטים הרי התכחשו לזה שבטו, ואחר שנים כאשר ירדו למצרים ובאו ליוסף והתודע להם ואמר להם 'אני יוסף אחיכם' הרי היה זה כעין נצחון גדול עבורו, שצדק בנבואתו הקדומה והנה הם באים להשתחוות לפניו כפתרון חלומו, ומ"מ אנו רואים שיוסף הצדיק בצדקתו הגדולה נזהר בלשונו עד מאד ולא הזכיר להם את דבר החלום כלל וכלל, ועשה כל שביכולתו להפחית את נצחונו ולהתודע להם בצנעא, כדי שיהיו בדרך כבוד שלא לביישם ולפגוע בהם ח"ו. ומשום זה נתן יוסף קולו בבכי, כי עם כל פעולותיו עדיין נתביישו ונבהלו מפניו ולא יכלו לענות אותו, ונצטער אותו צדיק על בושתם.

א. **אזכרתי ב"ה** לחסות כמה פעמים בצל הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע. כשהגיע זמני להכנס לשיבה רגלי משכניו ללמוד ביוזנין, אבל אבי הגה"צ צוק"ל חשש מכיון שהשיבה שהתה אז בתל אביב, והחליטו לשאול את פה קדשו של הרה"ק מבעלזא זי"ע. נכנסנו לקודש פנימה ושטחנו את שאלתנו, והרה"ק מבעלזא החל לחזור לעצמו על צדדי שאלתנו, "וואס זאגט דער קינד, דער קינד וויל לערנען אין יוזנין, זיינע א גוטע זאך, דער וויזניצער רבי איז מיין ידיד נפש, א ווארימער רבי, ואמר עוד ששב שלישי שאיני זוכר, "זיינע גוט צו לערנען ביי אים" [-מה אומר הן, הן אומר שהוא רוצה ללמוד ביוזנין, דבר טוב מאד, הרבי מיוזנין היא ידי נפשי ויהודי חם, מאד טוב ללמוד אצלו], אח"כ פנה לאבי ע"ה ואמר, "און וואס זאגט איר, איר זאגט אז איר האט מורא צו שיען תקן יא אביב" [-ומה כשפנה לרדכו שלח האמרי אתם לשלוח לתל אביב]. ושבו פנה אלי והשיב "וואס זאל איך איין זאגן, תל אביב איז תל אביב, [-מה אומר לכם, תל אביב זה תל אביב]. כמובן שאחר הוראת קדשו לא נכנסתי ללמוד ביישיבה רק כאשר העתיקו משכנם לכני ברק.

ב. **הרבי הרה"ק האמרי חיים זי"ע** אמר פעם מהרה"ח ר' ברוך מרדכי גייגר ע"ה על דרך ההתקשרות, "וויילט וויסן ווי אזוי קען מען זיין מקושר צו דוד לייב? מען נעמט א שטריק מיט פקע וואס פיקט, און מען קלעבט אס דא צו, אזוי ווערט מען מקושר! [-תוצאה לדעת איך אפשר להתקשר לדוד לייב? נטלים חבל עם זפת שצורב ומדביקים, כך מתקשרים!]."

ג. **בראשית ימיו** בארץ הקודש הייתי נוהג להסתופף בליל שב"ק אצל הרה"ק רבי יהודלע זי"ע עם עוד כמה בחורים, ובאחד השבתות שהייתי בתל אביב אצל הרה"ק מבעלזא זי"ע, ובשבת שלאחריו כשבאתי כמנהגי אל רבי יהודלע זי"ע שאל [דיבר רק בבלשון הקודש] היכן היית בשבוע שעבר, סיפרתי לו שנסעתי לבעלזא, הראה לי בפנים הספח"ק אהבת שלום דברי קדשו אלו, שכדי לזכות ולקבל השפעת הצדיק צריכים להתבטל אליו לגמרי ורק אז נשפע השפע מחדש כששב אל ביתו.

ד. **המלמד** שלי בחיידר היה אומר תמיד כי המתבודד בדרכי בני אדם יווכח לראות שכשנפתס על אדם בטעותו שגור הוא בלשון בני אדם להודות ולומר בזה הלשון אני חוזר ממה שאמרתי ו'אתה צודק', אבל מעולם לא ראה האדם שמודה ואומר לחבירו "אני לא צודק", אפילו כשמוכרח להודות שטעה..

ה. **כ"ק האדמו"ר רבי יענקלע מפשעווארסק זצוק"ל** היה מספר, כי דרכו של הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע הייתה, שכשהתווכח עם אחד בתורה, לקראת סוף הביורו כשכבר היה נראה שצדק בדבריו היה עוזב את הויכוח שלא לצאת כמנצח. ופעם היה באונגוואר אצל הגאון בעל האמרי אש זי"ע ודרש שם רבים, ובאמצע הדרשה הקשה האמרי אש כמה קושיות וסתר את הפתול, והדברי חיים שיקן צו שאינו יודע להשיב. אח"כ כשפנה לרדכו שלח האמרי אתם בנה הגאון רבי מנחם ללוותו, ומסד לו הדברי חיים כמה מראי מקומות שציעצ לאביו, וכשענין האמרי אש נוכח לראות שהדברי חיים צדק בדבריו, אסף שוב את בני העיר ואמר שברצונו לעשות תשובה באותו מקום, ודרש בפניהם והודה כי הצדק עם הגה"ק מצאנז זי"ע.

הרה"ק בעל צמח צדיק מוויניץ ז"ע היה לו שונאים רבים שהיו מבקשים רעתו, והוא לא רק שלא נטר להם שנאה בליבו, היה עוד שולח להם מידי שבוע בשבוע צדקה להוצאות השבת, פעם כאשר הציק לו אחד משונאיו הוסיף לו על הסכום הקבוע ששלח לו בכל שבוע.

השבוע (ו' טבת) חל יומא דהילולא של הרה"ק הדברי יחזקאל משינאווע ז"ע. עבודתו בעבודת המידות היה ידועה, מספרים כי פעם גמר בדעתו והודיע למשמשיו שהינו מתכוונן לשבות בעיירה קטן אחת, והמקורבים נשתוממו על סיבת נסיעתו לכפר נידח זה שאין לו אפילו מניין חסידיים בכפר הקטן הלז, אולם הרה"ק לא רצה לגלות טעם הנסיעה לשם, ואכן הרה"ק שבת שם, בשבת בבוקר בשעת קריאת התורה נערך שם בביהמ"ד שבת עליה לתורה לחתן אחד ובשעה

זאת חנוכה - נעילת הימים נוראים

מקום לעורר פקידת עקרים ועקרות כעין ראש השנה, הנה לדעתי עיקר הענין עיקר הסגולה ביום האחרון הנקרא בפי כל זאת חנוכה וכו', ואומר לך כעת מתתיהו בגימטריא רא"ש השנה"ה, עכ"ל"ק.

עד זאת חנוכה מאיר ברקיע כעין תבנית יד הפשוטה לקבל בעלי תשובה

ובספה"ק בני בנימין נלכד בעל הבני יששכר (אב"ד העליטש) כתב וזלה"ק: "שמעתי מפה קדוש מר כבוד מרן דודי הקדוש ר' דויד מדינוב זצ"ל, ששמע מכבוד מר אביו הוא הרה"צ ר' צבי אלימלך זצ"ל [הבני יששכר ז"ע] שאמר **בשם צדיקים** אשר מר"ח אלול עד חנוכה מאיר ברקיע כעין תבנית יד הפשוטה לקבל אותם בעלי תשובה אשר מאיזה סיבה נדחו מלשוב בעשרת ימי תשובה, ומתקבלת תשובתם עד חנוכה. וסיים ע"ז דודי זצ"ל שלדעתו אין היד עוברת עד זאת חנוכה. ואמרתו לפענ"ד רמז לזה מהכתוב (ישעיהו כו, ט) 'בזאת יכופר עון יעקב', היינו בזאת חנוכה שאנו קורין זאת חנוכה המזובה, עד אז היא גמר כפרת עון יעקב, עכ"ל"ק"

קדושת הימים נוראים נמשכת עד חנוכה

בספה"ק רזע קודש להרה"ק מראפשיץ ז"ע (חנוכה ליל ג, ד"ה בפסוק אל ה') כתב וזלה"ק: "כי מצינו **בספרים** (ששה"כ דף ק, א) שהכתיבה בראש השנה והחתימה ביום הכפורים וגמר דין בהושענא רבא. עם כל זה אף שיוצאין הפתקים הנגורים, אין להם כח להתקיים עד חנוכה אולי יתקן האדם מה שעוית. נמצא שקדושת החג נמשך והולך עד חנוכה שאז רשות לקיים הפתקין, לכך יש לו לאדם להמשיך על עצמו ולקשר קדושת החג סוכות עד חנוכה. וזה שאמר 'אסרו חג' מירוש קשרו חוג 'בעבותים' חג הסוכות שלוקחין בו ענף עץ עבות וקושרים הד' מניחם בעבותים, ולכן נקרא חג הסוכות חג בעבותים, תקשרו הקדושה מהחג הזה 'עד קרנת המזבח' הוא חנוכה שאז היה חנוכה המזובה, עכ"ל"ק.

סגולה לפקידת עקרות

ובספה"ק בני יששכר (כסלו טבת, מאמר ב אור תורה א) כתב וזלה"ק: "הנה אומר לך הדבר אשר מרגלא בפומיהו דרבנן רבותינו כת הקודמים אשר בחנוכה יש

פניני מנחה

ו. **עבודת תפילות של הרה"ק משינאווא ז"ע** היתה באופן נורא בהתפשטות הגשמיות. שמעתי ממקור נאמן כי פעם היה הרה"ק על אם הדרך, וכשהגיע זמן המנחה עצרו במקום שהיו שם אבנים גדולות ונעמדו להתפלל בנייהם כפי שנוספס להלכה שצריך להתפלל במקום סגור, ובחזרת הש"ץ ניגש הרבי לפני העמוד כדרכו, וכשהגיע לאמירת 'האל הגדול הגבור והנורא', מרוב התלהבות החזיק אבן גדולה שעמדה על ידו ועקרה לגמרי ממקומה!

הרה"ק משינאווא היה מודקדב ביותר על כל סעיף בשולחן ערוך והיו לו כמה חילוקי דעות בענינים אלו עם אביו הרה"ק **מצאנא ז"ע** כידוע. שמעתי **מאמאמור זצ"ל** שבשנה אחת בליל פורים שכנסם הרה"ק מצאנא לקריאת המגילה, מרוב התלהבותו תיכף לאחר הברכה התחיל לומר 'ויהי בימי אמרפל וגו' מפרשת לך, כנראה על פי קבלה יש שיחית בין אמרפל לאחשורוש, ואחר שגמר הפסוקים על אמרפל התחיל לקרוא המגילה כרגיל, אך בנו הרה"ק משינאווא ז"ע דפק על הבימה והכריז בקול גדול שכל מי שמבקש לצאת לקריאת המגילה כדיו יכנס לבית המדרש הגדול לשמוע קריאת המגילה מפי החזן, כי כאן היה הפסק בין הברכות לקריאת המגילה.

ז. **זמון"ח הגה"צ ר' אלעזר ברידל זצ"ל** היה אומר ומבוא גם בספרו נועם שבת (חדוש כסליו, עמוד רכ) ששמע **מנהגה"צ ר' שמואל שיינקר זצ"ל** ששמע מחותנו מרא דארעא קדישא **הגרי"ח זונפלד ז"ע**, דיש להו רמז מפורש בגמרא, שהרי אמרו חז"ל (ב"ק קיב, ב) דבית דין נותנים שלשים יום לשלם החוב, ואם לא שלם עד שלשים יום מוציאם לו אדרתא וזמנו הוא תשעים יום, הרי שאם לא זכה לשוב בימי הרחמים והרצון, עדיין יכול לשוב עד זאת חנוכה שהוא תשעים יום לאחר ראש השנה.

זאת ליהודה

בשפתיו המילים "בשם כל ישראל" ו"על דעת הבית יוסף" (כמו שכותב הבית יוסף בהל' מקוואות שעיקר הטהרה היא בששת היציאה מן המים)

הרה"ק ר' יהודה'לע ז"ע סיפר עובדא דהוה בדידיה כשהיה בצל הרה"ק **מאנטניא** ז"ע, ביום שישי ערב שב"ק בקוש ממנו ללוותו אל המקוה על אף שהיו לו הרבה משמשים וגבאים, כיון שרוצה להראות לו דבר מה, בבואם יחד אל המקוה עקב ר' יהודה'לע אחר כל הליכותיו עד שראה שכנס למקוה הרוחת, אחר צאת הרה"ק מאנטניא מבור הטבילה רצה ר' יהודה'לע לבדוק את שיעור חומם של המים וניסה להכניס ידו למים ולא עלתה בידו להכניס אפילו את אצבעו מגודל החום. וביאר ר' יהודה'לע שהרבי מאנטניא יכול היה לטבול כל גופו במים ורוחתם כל כך, כי הצדיקים לבם בוטר בקרבם באש להב אהבת השי"ת, וידוע שכלל שחום הגוף הפנימי רב כך יכולים לטבול חום חיצוני על הגוף, לכן היה הרה"ק מסוגל להכנס למים ורוחתם מאד כי בלבם פנימה היתה מדת החום מרובה יותר, גם ר' יהודה'לע עצמו היה הולך למקוה חם ורוחת ביותר ורחץ פניו וידיו ורגליו בשלוות הנפש ופלא היה בעיניו אך מסוגל הוא לטבול חום עצום שכזה, אך לפי מה שביאר הוא בקדשו יובן הנהגתו זו.

הרה"ק ר' יהודה'לע ז"ע כשהלך למקוה ערב שבת קודש היה מתרחץ באמבטיה והקפיד שיהא חם ורוחת ביותר, והיה מקפיד לשים הרבה סבון במים עד שלא נראה המים כלל, והוא ע"פ מה שאמרו חז"ל אסור לעמוד ערום בפני הנר, ורחץ ראשו וידיו ורגליו בחמין.

והיה מנהגו לאחר שחזר מהמקוה בעש"ק ללמוד בספר נועם אלימלך, והיה מספר מה שאמר הרה"ק **בעל צמח צדיק ז"ע** בשם אביו הרה"ק **בעל תורת חיים מקאסוב ז"ע** שהזמן המסוגל להבין את דבריו הקדושים של הספה"ק נועם אלימלך הוא ערב שבת אחר חצות לאחר הטבילה במקוה בלבד.

שמעתי מאת הגה"ק ר' עזרא וויזל שליט"א [כידוע שמשו בנאמנות יתירה והוא הוליכו הרבה שנים למרחץ בער"ש], שכאשר יצא הרה"ק מהאמבטיה ללכת לבור הטבילה לטבול היה מתעניין תמיד בקביעות על כמה חולים שידע מהם, ושאל לדעת מה שלומם ומצב בריאותם, ואח"כ ירד לטבול, וכנראה כיוון את דעתו עליהם לרפואה שלימה, עוד סיפר הנ"ל שלאחר שיצא מבור הטבילה היה מלחש

פרשת
מקץ

גיליון בית ארזים

גיליון מאסף דברי תורתם של
רבנות"ק לבית בוטשעטש
ושאר חכמי רומניה וגאוניה

פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מתורתו של הרה"ק רבי יוסף אהרן מבוטשעטש זצ"ל, המכונה: דער קליינער בעל שם מבוטשעטש [בעל שם קטן מבוטשעטש], מעובד באופן השווה לכל נפש

ביאת השבטים למצרים בכדי להכניע ולהכריח כוחות הטומאה של קליפת ערות הארץ

ויאמר אליהם מרגלים אתם לראות את ערות הארץ
באתם (בראשית כב, ט)

הנה יוסף הצדיק בישיבתו בארץ מצרים, ביקש להכניע ולהכריח כוחות הטומאה של קליפת מצרים, שיוכלו בני ישראל לישב שם בימי הגלות, בלא שישקעו במעמקי הטומאה, אמנם ידוע היה לו כי אין בכוחו לבד לשבר ולהכניע כוחות הטומאה, אלא על ידי שיצטרפו עמו אחיו י"ב שבטי ישרון שהם שלימות המרכבה, ואז יוכלו להביא הקדושה אל תוך ערות הארץ, ולהכניע במעט טומאת קליפתה.

וזהו שאמר 'ויאמר אליהם מרגלים אתם', שאמר לאחיו על סיבת ביאתם אל מצרים, 'לראות את ערות הארץ באתם', היינו לראות את ערות הארץ ולתקנה, להכניעה ולהכריחה, על זה באו מצרים, להעביר שורש קליפתה. (פרשת מקץ סעודה שלישית, בד"ה למה שלמתם)

*

על האדם לעורר כיסופים לעניי הרהותיות ולהכניע בהם תאוותיו הגשמיות

וכסף משנה קחו בידכם ואת הכסף המושב בפי אמתחתיכם תשיבו בידכם אולי משגה הוא (בראשית מג, יב)
יש לרמוז בזה, כי משגה אמתחתי נשמה, וזהו שאמר 'וכסף משנה', היינו כיסופים לעורר כוחות הנשמה, 'קחו בידכם', יש לאדם לעשות כן, 'ואת הכסף המושב בפי אמתחתיכם תשיבו בידכם', על ידי זה ישוב ויתבטל הכיסופים לעניי החומר העכור, 'אולי משגה הוא', שהוא משגה לכסוף לעניי הגשם העכור, אלא העיקר הוא לעורר כח התשוקה לעניי רוחניות, ובוהו יתבטלו כל הכיסופים והתשוקות לעניי העולם הזה.

(פרשת מקץ השמטות, בד"ה ויעש האיש)

*

יוסף על ידי הגביע ביד כוס ישועות לבני ישראל לעומת כוס התרעלה למצרים

הלוז הוא אשר ישתה אדני בו והוא נחש ינחש בו (בראשית מד, ה)

יש לרמוז ענין הגביע שהיה יוסף מנחש בו, כי היה מברר על ידי הגביע, כוס ישועות לבני ישראל, לעומת כוס התרעלה שהיה שופך על המצריים, ועל ידי השקאת כוס הישועות לבני ישראל, הביא שירומם השם יתברך קרניהם בזמורות שיועה מתוך שיעבוד מצרים, ולהופיע עליהם אור הגאולה הנצחית.

(פרשת מקץ סעודה שלישית, בד"ה למה שלמתם)

ליקוטי פניני מים רבים חכמי רומניה וגאוניה

ליקוטי פנינים דברי תורה אשר אסף לקט וכתב והוסיף מדייליה הגה"צ רבי יצחק מאיר מארילוס זצ"ל אב"ד מיהאלען, באקוי ולבסוף ימיו רבה של בוקרשט

רמז בדברי הכתוב על שלושת הדברים הנצרכים בראש השנה - צום קול ממוזן אשר על ידם בטוחים אנו בישועתנו

ויהי מקץ שנתיים ימים (בראשית מא, א)

איתא (ראש השנה י:): "בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים". הגאון רבי יהושע וירצבערגער זצ"ל (זכרון יהושע פ' מקץ בד"ה ויהי מקץ) כתב לרמז דברי חכמינו ז"ל בלשון הפסוק, כי מק"ץ הוא ראשי תיבות צ'ום ק'ול מ'מוזן, והכוונה על תשובה ותפלה וצדקה המזכרים בראש השנה בתפילת 'ונתנה תוקף', וגם 'שנתיים ימים' רומז על שני ימי ראש השנה, דבאלו שני הימים צריכים ביותר לצום קול ממוזן.

ויש להוסיף על דבריו, מה שכתב הרב חיד"א בספר נחל קדומים (פ' אחרי בד"ה בואת יבא), כי אלו השלשה, צום קול ממוזן, הם הדברים המועילים לתשובה ולבטל הגזירות ולקרב הגאולה, וכל אחד מהם עולה קל"ו, ושלתם יחד עולה ת"ח בגימטריא זא"ת. וזה נרמז בפסוק (ויקרא טז, ג) 'בזאת יבא אהרן אל הקודש', 'בזאת' באלו השלשה דברים שבגימטריא זא"ת, 'יבא אהרן אל הקודש' לבטל כל הגזירות הרעות. והוא גם כן הרמז בפסוק (תהלים כג, ג) 'אם תקום עלי מלחמה בואת אני בוטח', דבעת מלחמה על ישראל 'בואת אני בוטח', בזכות אלו השלשה העולים למספר זא"ת, צום קול ממוזן, בזכותם אנו בטוחים.

*

על ידי החטא אין האדם זוכה לשמירת הבורא ובה לידי יראה מאויביו וכן אינו זוכה לשאר הניסים

ומענין לענין יש להסמיק לכאן מה שכתב הגאון רבי חיים אריה ליב פנסטר זצ"ל (שער בת רבים פ' וישלח בד"ה וז"ש אם תחנה) לפרש לשון המקרא הנזכר (תהלים כג, ג) 'אם תחנה עלי מחנה לא יירא ליבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח', דלכאורה לא פירש דוד המלך ע"ה במה הוא בוטח. אלא דסימן היה מסור בידי דוד 'אם תחנה עלי מחנה לא יירא ליבי', שלא יהיה ירא מביתא מחנה עליו, אזי אף 'אם תקום עלי מלחמה', בזכות מה שלא יירא לבי כי איני מתיירא אלא מהשם יתברך, 'בזאת אני בוטח'. וכדאיתא (ברכות ט). בתלמיד אחד שהלך אחר רבי ישמעאל ברבי יוסי בשוק והיה מתירא, אמר ליה חטאה את, דכתיב (ישעיה לג, ד) 'פחדו בציון חטאים'.

וכתב להסמיק לזה פירוש הגאון רבי שלמה קלוגער זצ"ל (מגן אבות על מסכת אבות פ"ה מ"ה) במאמרם ז"ל (אבות פ"ה מ"ה): "מעולם לא אמר אדם לחבירו צר לי המקום שאלין בירושלים", דלכאורה יש לבאר אומרו 'מעולם לא אמר אדם לחבירו', דהוי ליה לומר גוף הענין עצמו 'מעולם לא היה לאדם צר ללין בירושלים', ולמה לי ענין אמירת אדם לחבירו על דבר זה.

ופירש, דדרך העיר ירושלים הוא מקום הקדושה, אשר כלפי האדם הצדיק שאין בידו חטאים היתה העיר מתרחבת עבורו ומעולם לא היה לו צר ללין שם, אבל הרשע החוטא היה באמת המקום צר עבורו. ועל דרך שאמרו חכמינו ז"ל (ג'ט"ז נ"ג): "ארץ ישראל, ארץ צבי' כתיב בה (ירמיה ג' ט), מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו, אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא, ובזמן שאין יושבין עליה גמדה".

ומהאי טעמא לא אמר התנא 'מעולם לא היה לאדם צר ללין בירושלים', דהרשע החוטא היה באמת המקום צר עבורו, אלא שהיה מתבייש לומר כן לחבירו, דאז יודע הדבר לעין כל שהוא רשע החוטא, ולכן תנן 'מעולם לא אמר אדם לחבירו צר לי המקום שאלין בירושלים', שהיה מתבייש לומר כן לפני חבירו שלא יתגלה קלונו ברבים.

הרי כי הצדיק הבוטח בהשם יתברך בכל לבו ונפשו, ואין עמו דבר חטא ואון, אין לו לירא משום דבר שבעולם, אלא צריך הוא להתפלל להשם יתברך ולשוב בתשובה, וממילא יתבטלו מעליו כל הגזירות, עד כי נעשה לו נס למעלה מדרך הטבע, כאשר היה בירושלים.

ובזה פירש מאמר הכתוב 'יירא יעקב מאוד ויצר לו', דאחר שראה יעקב אבינו ע"ה שהוא מתיירא מעשיו, וביותר אחר שהבטיחו השם יתברך (בראשית כ"ט, טו) 'הנה אנוכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך', על כן 'יצר לו', היטב חרה לו הדבר שנפל ממדרגתו שהוא מתיירא מעשיו, שהוא סימן שיש בידו איהו חטא, וזה גרם לבטל הבטחתו יתברך ואינו ראוי עוד לנס, מאחר שאינו בוטח עוד בהשם יתברך.

***

תלמידי החכמים הגדולים זוכים להיות שכינה שורה עליהם תמיד

ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף וילבש אותו בגדי שש (בראשית מא, מב).

ברש"י פירש וזה לשונו: "בגדי שש, דבר חשיבות הוא במצרים". ומשמע דהוקשה ליה, למה הלביש פרעה את יוסף בבגדי שש, ועל זה פירש שהוא מלבוש מכובד במצרים.

ולבאר עוד כתב הגה"ק בעל העצי חיים ז"ע "ע"ע אבדק"ק סיגעט (עצי חיים פ' מקץ ב"ה הנמצא כוה), בהקדים סתירת הכתובים, דמריש אמר פרעה על יוסף (בראשית מא, כח) 'ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו', ומשמע דסבר פרעה דיוסף הבין לפתור החלום מדעת אלוקות ורוח ה' מדברת בו, ושוב חזר בו ואמר (בראשית מא, לט) 'אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך', הרי דסבר דפתרון החלום הוא מעומק חוכמתו ובינתו של יוסף.

ותירץ על פי מאמרם ז"ל (שבת קמ"ה): "מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצויינים, דמצויינים עצמם במלבושים נאים, לפי שאינם בני תורה", והקשה התבואות שור (בכור שור שבת קמ"ה: בד"ה מפני מה), דמה שאלה הוא זה מפני מה הם לובשים מלבושים נאים, והא

הרבה הזהירו חכמינו ז"ל את תלמידי החכמים שילכו במלבושים נאים ומתוקנים, כדאיתא (שבת קיד.): "כל תלמיד חכם שנמצא רב על בגדו חייב מיתה", ואמרו עוד (בבא מציעא נב.): "עשיק לגביך ושוי לכרסיך", פירוש, בגדים ומלבושים יש לקנות אף ביוקר, אבל מזון לאכילה יש לקנות רק בשווי, ומצאנו עוד (בבא בתרא קיא.): "מיסתמך ואזיל רבי נאי אכתפא דרב שמלאי שמעיה, ואתי רבי יהודה נשיאה לאפייהו, אמר לו בר אינש דאתא לקיבלנא הוא יאי וגולתיה יאי", הרי דשיב רב שמלאי את רבי יהודה נשיאה בזה שבגדיו הם נאים ומתוקנים, ועוד מצאנו (שבת קי"ט): "מאי דכתיב (ישעיה נ"ה, יג) 'ולקדוש ה' מכובד', כבדהו בכסות נקיה", ואיתא (שבת ק"ג): "רבי יוחנן קרי למאניה מכבדותי", ואמרו עוד (תענית י"ד): "אין אדם חשוב רשאי לחגור שק", וכן עוד.

התבואות שור כתב לתרץ, על פי מה שכתב הרמב"ן (ויקרא ג' טז) על הפסוק (שם) 'והבגד כי יהיה בו נגע צרעת', וזה לשונו: "זה הענין אינו בטבע כלל ולא הווה בעולם, וכן נגע הבתים, אבל בהיות ישראל שלמים לה', יהיה רוח ה' עליהם תמיד להעמיד גופם ובגדיהם ובתיהם במראה טוב, וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועוון יתהווה כיעור בבשרו או בבגדו או בביתו להראות כי ה' סר מעליו וכו', ומפני זה עוד אינם נוהגים אלא בבגדים לבנים ולא בצבעים, כי אולי הצבע הוציא הכיעור ההוא במקום ההוא כטבעו, ולא אצבע אלקים הוא", עד כאן.

לפי זה, כל תלמיד חכם אשר לגודל תורתו השכינה מתדבקת בו, ראוי לו שלא ילבש כי אם בגדים לבנים שהם מטמאים בנגעים, דאם אשם וחטא בלא הודע ותסתלק השכינה ממנו, יודע לו הדבר על ידי סימן נגע בבגדו, ומיד יוכל לשים על לבו לפשפש במעשיו לתקן אשר עיוות להשיב השכינה למקומה, וזה אפשר רק בבגדים לבנים ולא בבגדים צבעונים. והיינו ששאל 'מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצויינים', פירוש, מה טעם הוא שהם לובשים בגדי צבעונים ולא בגדים לבנים, וכדאיתא (פסחים ט"ט): "נשים במאי משמחם, בבבל בבגדי צבעונין", הא במה יודע להם אשר חטאו ונסתלקה מהם השכינה, והשיב 'לפי שאינם בני תורה', שאינם גדולים כל כך שתהא השכינה מתדבקת בהם.

ובזה פירש הגה"ק בעל העצי חיים ז"ע את הפסוק (בראשית כו, כז) 'וירח את ריח בגדיו ויברכהו', ואמרו חכמינו ז"ל (סנהדרין לו.): "אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו", דיעקב אבינו ע"ה לבש בגדים לבנים אשר ניכר בהם שהשכינה מתדבקת בו, דאם חטא ואשם יודע לו הדבר על ידי סילוק השכינה ממנו ותיכף ירגיש לתקן המעוות, וזהו 'אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו', דמבגדיו יוכל לידע חטאתו אשר חטא.

ואיתא (יבמות ד.): "שש כיתנא, תכלת עמרא". הרי דש היינו בגדי לבן. על פי זה ביאר מה שאמר פרעה 'איש אשר רוח אלקים בו', שהשכינה מתדבקת ביוסף תמיד, והוא משום כי 'אין נבון וחכם כמוך', שהוא תלמיד חכם כל כך עד שעל ידי אור תורתו השכינה מתדבקת בו, ועל כן 'וילבש אותו בגדי שש', שהלביש את יוסף בכסות פשתן היינו בגדי לבן, כדי שיהא סימן ניכר לידע כל זמן שהשכינה מתדבקת בו.

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין פנים ובין פנים המקום ירחם עליהם ויציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובימון קריב ואמרו אמן

משיב נפש

בס"ד

גליון 6

מקץ תשפ"ד

מאמרי השקפה, חינוך וחינוך, כמשתרו של הגה"צ פאר הדור רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

שלא להרהר אחר מידותיו ית'

(א"מ ח"ד - מכתב רלה)

ב"ה, יום ג' לסדר בחוקותי תשל"א ירושלם עה"ק ת"ו ב"א
אל כבוד יד"ו ולבבי ר'... עם כל אשר לו, ה' עליהם
יחי ויתענגו על רוב עוז ושלום.

זה מקרוב אמרתי איזה רעיון שיש בו התחזקות
רבה, ע"פ מה שמוצא שיוסף הצדיק היה לו הנסיון
במשך כל שנים עשר חדשים שהיה בבית פוטיפר.
ומוצא שבגדים שלבשה שהחית לא לבשה בין
העבריים, והיתה מטרידה אותו תמיד יומם ולילה ללא
הפסק. והתורה הק' ספרה רק את סוף המעשה.

עכ"פ אחר ששבר כל כך הרבה נסיונות במשך י"ב
חדשים יום יום, הלא היה צריך להיוושע, והנה אחר כל
זאת שמוהו בבית הסוהר למשך שנים עשרה שנה,
נמצא שהנסיון של בית הסוהר היה נסיון גדול מאוד,
שאחר כל הנסיונות האלו עוד יענישוהו מן השמים
להכניסו לשנים עשרה שנה בבית הסוהר. וגם שם
בבית הסוהר בתוך החושך ברותניות וגשמיות היה לבו
תמים עם ה' אלקיו ולא הרהר אחר מדותיו של הקב"ה
כמו שכתוב ששר בית הסוהר ראה כי ה' אתו.

ומוצא שאחר כל זה, כשיצא מבית הסוהר בשלימותו
ובתומתו נכנסו בו נשמת אדם הראשון קודם החטא,
סוד זיהרה עילאה.

וזהו מוסר השכל גדול שלא להרהר אחר מידותיו של
הקב"ה ולדעת כי צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו
והכל מתהפך לטובה גמורה ממש, בלי שום ספק.

הדרוש שלומך וטובתך

יעקב מאיר שכטער

תיקונו ולהגיע אליו למה שאנו יכולים להגיע על ידי הטוב העצום הגנוז בנו" (שם).

ואם אני עדיין יהודי, אז כל העולם הלא נברא אך
ורק בשבילי, ממילא כל מה שנעשה סביבי הכל
הוא אך ורק לטובתי. מה שצריך לכך הוא דעת. וכפי
שמרחיב בענין מור"ר שליט"א (ונכת"ב ח"ב), עמוד
רט): שבהתבוננות בפרשת הגביע הנמצא באמתחת
בנימין אנו רואים איך שהשכל תלוי בדעת, כי מה
שהיה נדמה באותה שעה להשבוש כאסון הנורא
ביותר, הנה בנימין ושמעון שכבר ידעו את הסוד של
"אני יוסף" ראו בזה את ההתקרבות הגדולה ביותר
לגאולה, ואדרבא אילו היו מתרחקים ממצרים
באותה שעה ללא אותה פרשייה של "גניבה"
כביכול, מי יודע מתי יהיה יוסף מתגלה לאחי:

**"אם כן כל ההבדל בין אלה שיש להם לשאר האחים,
היה רק חסרון הדעת, כמ"ש רביה"ק עה"פ "לכן
גלה עמי מבלי דעת", כי כל הצרות והיסורים
הגלות אינן אלא לפי ערך חסרון הדעת,
ושנשגלם הדעת אז נשלמים כל החסרונות
בבחי"א אם דעת קנית מה חסרת", עיי"ש. וכלל
לא היו מגישים את הגלות, כי בעת שיוערים
שהגלות היא הכנה נפלאה לגאולה הנצחית, אזי
אפשר לעבור את הגלות בקל יותר" (שם).**

העולם כולו מתהפך – בעבורך !

מטרת הבריאה אלא אותם נשמות ישראל שכל
העולמות סובבים סביבם.

**"בתנא-דבי-אלהו-רבה הפליג בגודל מעלתם
של ישראל בזה"ל: "שני דברים יש בעולם ואני
אוהבם כלבבי אהבה גמורה, ואלו הם תורה
וישראל, אבל אני יודע איזה מהן קודם, אמרתי
לו, בני, דרכן של בני אדם אומרים התורה קודמה
וגו' אבל אני אומר ישראל קדמו שנאמר "קודש
ישראל לה' ראשית תבואתה" (שם).**

**"אילו היה יודע האדם עד כמה גדולה ועצומה
אהבת השי"ת אליו, ועד כמה אביו שבשמים שש
ושמה בטוב אשר יש בו, היה כל אחד ואחד רץ
לעשות תשובה, כל אחד ואחד ממש, בלי יוצא מן
הכלל" (שם).**

אם נתבונן באותה שעה שבאו אבותינו למצרים,
ופגעו באותה רעה שמצאתם, שמכל מיליוני
המצרים נחשדו הם כמרגלים. מה גרם להם לחשוב
שרעה מצאתם, אותם יסורי נפש שליוו אותם מאז
מכירת יוסף, אותו עוון גרם להם לחשוב כי מה שהם
נבחרו והופרדו מכל ההמון אינו אלא לרעתם, בעוד
שהאמת הפוכה היא לגמרי, הבחירה בהם היתה
תכלית טובתם, הישועה לא התרחקה באותה שעה
אלא אדרבא, התקרבה היא יותר מכל זמן אחר.

**"כל אדם צריך לדעת זאת היטב, כי באיזה מקום
שואו, יהיה איזה שיהיה, הרי הוא יהודי! - אמנם
הוא שריו כרעג בגלות, הוא שקוע בחשכה נוראה,
רע ומר לו, הוא נמצא בידי זרים, זו היא גלות
קשה, אך היא זרה ומנוכרת לו, אינה מאוחזת
עמו, כי בכל מקום שהוא הרי הוא יהודי בחי
היצירה, אכן הוא צריך לצעוק להשית שיוציאו
מהגלות הרע והמר, אבל אין זה הוא, הוא אינו רע
ואינו מר, אלא הוא נמצא ברשות זרים. סוף כל
סוף הפסולת תיעלם והוא יזדכך ושוב יהיה יהודי
וך נוקי, זה עי' יסורים זהו, זה עי' גיהנום זהו וזה
עי' תשובה, וזה עי' תיקוני הצדיק, אבל כולם,
ללא יוצא מן הכלל, אף אחד לא ילך לאיבוד, לא
יושך ולא ידח לעולם בשום פנים ואופן" (שם).**

**"האסון הגדול ביותר... הוא, שהאדם חושב
שהוא עצמו רע, היינו שמחמת חטאיו נהפך לרע
דו. - לא ולא! אם אני יהודי, אני טוב, והשית
אוהב אותי, אלא שצריך לשוב בתשובה ולנקות
עצמי"."**

רבינו יצא בחרב וחנית ללחום נגד המחשבה
המעוותת הזאת; לא להתפעל מהרע ומהפסולת
שנתערב בנו, כי כל אחד באשר הוא שם, הוא
יהודי, ווי ער איז ער א א איד! ואנו יכולים
לבקש מהשי"ת, להתפלל אליו, לדבר אליו
ולתחנן אליו ולעזוק אליו עד שזוכה לשלימות

העולם מתהפך, רעב נורא מתרחש במזרח התיכון,
מיליוני גויים - מצריים, אמורים, כנעניים, יבוסיים,
גרגשיים וחיתיים וכו' וכו' - כולם מוצאים את עצמם
מתבוססים ברעב נורא, רעבים ללחם.

ו...ולפתע באה השמועה, אוצרות חיים, אוצרות של
תבואה שלא התעפשה נמצאים אצל משנה למלך
מצריים, איש הרוח, האדם המופלא שעלה זה
לאחרונה לגדולה בממלכה האדירה השליטה בעולם.
אצלו, ורק אצלו ניתן למצוא את הדבר שחיהים של
מיליוני אנשים תלויים בו; לחם.

באותו שער בו עבר ראובן בן יעקב היה נדמה הוא
לצופה מן הצד כעוד אחד מיני מיליונים, באותה
שעה שנדחפו סביבו אלפי גויים רעבים, היה נדמה
הוא כמו גם שאר אחיו הק' כבטל ומבוטל בניהם,
כיהי בין רבים הדוחפים האחד את רעהו במטרה
להקדים ככל האפשר את הגעתו לשבור בר, שהיה
במי יודע אולי עוד רגע יכלה הלחם ובמה יחיו את
עצמם אלו המיליונים שכל אחד מהם בטוח שהלחם
נועד ב-ש-ב-י-ל-...!

לרגע לא עלה בדעתו ובדעתם של כל אחד מאותם
שבטי ק-ה, שכל המהפכה הזו המשפיעה על חייהם
של מיליוני גויים, אנשים, נשים וטף, ברחבי המזרח
התיכון, כל זה לא נעשה אלא בשבילם. כן, בשביל
אותם כמה יחידים הנראים כאלו כבטלים ומבוטלים,
שכל אחד בתורו דוחף אותם ומנסה להקדימם
להשיג את חייו שלו מבלי שיעלה בדעתו שאותו
נדחף הוא הינו "מרכז הענינים"; בשבילו ורק בשבילו
נוצרה כאן כל המאומה האדירה הלזו.

יחידים הם? - אולי בהרגשת הלבו אבל בפועל
ממלכת מצרים האדירה עוקבת אחריהם ורק
אחריהם, את המהדה למלך לא מעניין כלום מכל
אותה מאומה מלבד זאת שיצליח להשיג את אותם
יחידים נשברי לב האבלים עדיין על חטאת נעוריהם
בדבר מכירת יוסף אחיהם אותו הם מחפשים לתיקון
נפשם.

הממלכה הגדולה מבקשת להשיג את כל אחד מהם,
שנות השובע הגדול והרעב הנורא נועדו רק עבורם,
לא לשום מטרה אחרת. כל מיליוני הגויים השותפים
בזה, דומים אולי לצבע הקירות ולוילונות המפארים
את אולם השמחות, ותו לא.

**"אין דבר אמין וחזק בכל הבריאה כולה יותר
משרשי נשמות ישראל, לכך אמר לו השי"ת
לפחד אחוז בנשמות ישראל וממילא אין לך
לפחד משום דבר" (דרך-כוכב למו"ר שליט"א).**

אכן, שורש חלישות הדעת שיש לנו נובע בחוסר
ההבנה בגודל עוצם נשמות ישראל, בחוסר האמונה
ב"כל העולם לא נברא אלא בשבילי" - שום
דבר אינו מעניין בבריאה, שום דבר אינה

תחלום טוב...

תשמע חולם לפתור אותו, בכל ארץ מצרים לא נמצא פותר חלומות אליבא דאמת, עד שהגיע יוסף, ולא בכדי:

”כוחו של יוסף לפתור חלומות היה מצד קדושת-הבירה שבו, שזכה לעין-עקב, לאמת הנבואה המאירה את העינים, לראות את המצב ולהבין כל דבר לאמתו. כי הסיבה שאין מבנים פשרו של חלום הוא, משום ש”אין חלום בלא דברים בטלים” (ברכות נה), ככל חלום מעורב אמת ושקר ואין יכולת להבדיל בין האמת למצב. משום שהיא איש-אמת מרגיש מיד בשקר של החלום ולכן יודע הוא לפתור את החלום לאטו, כי השקר נופל וממלא את תכלתו ומאיר האמת שבו, ויוסף-הצדיק ידע לפתור חלומות לא מפני מזלו שגורם, אלא בגלל עין-האמת שיעקב האיר בו, שמיד כאשר שמע חלום, נפל השקר שבו והאמת האירה לו” (דרך כוכב למו”ר ב’ ו’).

מי שנותניו אף הם כחלום יעוף, ומי יודע פשר דבר, מי יודע לפתור את החלום הזה, מי יודע לשם מה באנו לעולם, הוי אומר שגם כאן, מי שזוכה למידתו של יוסף, הוא זה היודע את סוד הבריאה, הוא זה היודע לגלות את האמת שבחלום ולהתרחק מהדברים בטלים שבו.

”וזה הרחמנות הדי גדולה שבבריא, לרעת עבור מה מסתובב הוא בעולם החולף הזה, לכל איבד שנותיו המעטות לנצח...” (ונכת”ב א מאמר ג)

סוד זה שהוא הדבר הברור ביותר, רחוק לפעמים מן האדם עד שבכל שבעים שנותיו יכול האדם להסתובב סביב העולם ולא לחשוב לרגע, מה היא תכליתו.

לפיכך משקיע מו”ר שליט”א כוחות אדירים מאד להודיע ולגלות לבני הנעורים את הסוד הגדול הזה, לכל יביל את שנותיהם לבהלה ויקיעו מהחלום כפרעה בשעתו מבלי לדעת מהו פשרו.

”ונדרכו מתאר הוא תדיר את העולם-הזה כבזכרת מים אשר הדיג עומד מעליה עם חבתו ושולח מפנה דגים בזה אחר זה, ויאה זה פלא, שאר הדגים ממשיכים לטוט בה פרנע ובשלה קאלו לא ארע דבר. בטיחים הם שאין כל זה נוגע אליהם כלל.”

בדגמא לכך דרכו לספר על אותו חנוני שהתגורר בשכונתו בימי נעוריו ובשעות הפנאי היה עובד בחברה קדישא, וספר לו אביו כבי”ד ז”ל שהיה אותו חנוני קר מרגי ומדי פעם היה מתלוצץ מן הפמים ומכנה אותם ”א באנדע שטארבערס” (חברה שמתים), או שהיה אומר ”ווער שטארבער? יענער! (מי מת? הווא! כלומר), השני, הולדת, לא אביו”, הוא היה בטוח שכל מי אינו נוגע לו כלל, והנה ביום מן הימים נלכד אף הוא בפתע פתאום ונוסף גם הוא על אבאנדע שטארבערס פנדך פל הארץ.

כי כך היא דרכו של עולם שרואים את המציאות והנבואה מכל, אך אין עוזרים משוף חמים לחשב השבונן של עולם, לא מעלים על הדעת כי כל זה נוגע גם לי.

וספר עוד בענין זה כי בהיותו אבן נסע פעם עם חבנות בחורים צעירים לקברי צדיקים בגליל, והיותם צעיר הקיש צפת בקשו לטבל

מסילות בחינוך

...ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אותו:

במקנה הארץ” אלא שפדיוק באותה שעה הביאו נפטר לטבילה ובקשו ממצלם לצאת.

באותה שעה נכח במקום יהודי נשוא פנים מזקני העיר צפת תובב”א ובגארותו את ההתעוררות שאיננה בנערים פנה עליהם ואת להם פי בילדותו היה לו מלמד מנגן ופעם אמר לשאל את הילדים ששאלו לפי דברי חז”ל ש”אמר” אם פגע בך מנגל זה וגו’ יציר לו יום המיתה” היה ראוי לשיקוחו מת ויתלו אותו בבית המדרש כדי שיצדקו בקביעות את יום המיתה, ומה הפסד שאין עושים זאת. הקטיר המלמד אמר: ”ביום הראשון העצה תועיל ואכן למדו בהתלהבות, אולם ביום השני תפוג ההתרגשות במקצת, ובשלישי כבר יעשו מנוה הנובע (נדבחה).”

מעשה דומה דרכו לספר, על נער פורק עול (סטודנט) שאיבד עצמו לדעת, ולאחר שחזרו מהליתו שמעוהו חבריו צועק בחדרו כבחים חיותו ובהלו מאוד, ובלילה בא לחברו ואמר לו שנשאר עם בחדרו וכאשר יקחו ויקברו הדם יפסיק לצעוק וכך היה.

מעשה זו גרם להתעוררות רבה, בפרט אצל חבריו, שהרי הנה רואים הם בעליל את מציאות החיים שלאחר מות הגוף. והתבטא אז אחד מגדולי ישראל שאם לא יפעלו מיד עם ההתעוררות לעזוב את הלימודים החיים שהם עוסקים בהם, הרי שההתעוררות תפוג ותשאר בגדר של סיפור נאה ותו לא, כי כך היא דרכו של היצר הרע, להשכיח האמת ומקורו של האדם גם כשהיא ברורה כשיש בצהריים.

עוד תשמע ממנו הרבה לבני הנעורים המעשה ממוהר”ת ז”ע, דבשבע הבעל”ט (עשרה טבת) הל יומא היולולא דיליה, ”שפתחלת התעוררותו לעבודת ה’ היתה בימי נעוריו קשמידי שבת לשב בבית הנקסט לצדו של יהודי מנגן, והנה פעם אחת שם לב שאותו יהודי הקטיר להגיע לבית הנקסט, וכששאל את אביו על כך השיב לו שהוא נפטר, תשובה זו נדמה לו עונוע, הוא הבין שזה נוגע גם לו עצמו. הוא הבין שאף אדם אינו נשאר כאן לצנח. כסופו של דבר בלם עוזבים את העולם הארצי הנה.”

מחשבות אלו לו את מוהר”ת כל ימי חייו עד שהיו מתארים את התמסרותו לעבודת ה’ אדם שנתנו לו זכות לאחר ארבעים שנה שהיה בקרב לחזר לעולם ולחטוף עוד מעט עבודת ה’, ש”בדאי אדם זה לא ירצה כלום מהכלי העולם הזה ויעמל לחטוף עוד ועוד מבלי לעצור לרגע.”

על הצדיק רבי שמואל שפייר ז”ע מספר שבעת פטירתו נגשה נות ביתו הצדקנית למשתו ואמרה לו ”כל החיים דברת מהיום הנה, כל החיים התפוננת ליום הנה, זה היום שלך”.

והן הם הדברים אשר אמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ד’): ”לב תחיים בבית אכל וגב פסילים בבית שמחה” וכדברש רש”י שם: ”לב תחיים וגו’ מן שבתם על יום המיתה, ולב פסילים וגו’ אין חרדים מיום המיתה וילבם בריא קאולם”.

...ושמעתי שבעת הלגתו של רבי שמואל שאל אדם את קני מו”ר מה עושה לעשו רבי שמואל, השיב לו: ”יעצץ קען ער העפיענען די אונגען (עלשן הוא יכול לפתח את העינים)”. כי לפי עקר שמירת העינים ועצימתם מהסתכלות בהכלי העולם הזה כך זוכים לעינים מאירות של לחיות נבועים ה’ בעולם שפלו טוב, אשרי לו. (מתוך אגרת הקדושה למו”ר).

חכמת העלוב

הרבך במידותיו

יען יוסף את פרעה לאמר בלעזך אלהים יענה את שלום פרעה:

מידת ענוותנותו של יוסף הניכרת בתיבה הראשונה שאמר לפני פרעה ”בלעדך... אני איני כלום - ”אלקים יענה” - הכל מאת ה’ - זהו השרוש לאצילות מיתוית בהתנהגותו עם אחיו, שלא רמק שלא פגע בהם לדעה ולא נקם ונטר להם איבה, אלא אדרבה, נאמר בו ”ויכלל יוסף את אביו ואת אחיו”.

ומבאר מו”ר שליט”א (ונכת”ב ח”א מאמר א), ששרוש המידות המתוקנות הם בחכמה דקדושה, בחכמת התורה. לעומת החכמות החיצוניות שהם שורש המידות רעות.

”כי כל המידות רעות ומגונות שבאדם, נדבקות לחלק החכמה חיצונה שבאדם, כי החכמה דקדושה מובילה את האדם בדרך אלקית, שאין שום שייכות למידות רעות ומגונות של אכזריות, צרות עין, קנאה, כבוד, גאווה, תאוות, לא מיניה ולא מקצתיה. כל ההומא והלכלך של מידות רעות נאחזות בחלק החכמה החיצונית שיש באדם, אם בהחכמה החיצונית שהוא עצמו פנה אליה, או ממה שנשאיר אצלו מחטא עין הדעת, על החלה הזה נאחזות כל המידות רעות.

ומביא שם דוגמא מרבינו סעדיה גאון שנהג אף הוא כמידתו של יוסף הצדיק, וז”ל: ”מובא על רבינו סעדיה גאון, שסבל רדיפות קשות ואיומות מנשיא אחד מבני דורו, והצר לו מאד עד לבלתי נשאר, ור סעדיה גאון באלף להסתר מפניו שבע עשר תמימות מפחד מיתה ממש רחל. ולאחר פטירתו של הנשיא ההוא, כשיצא ר סעדיה ממחבואו לביתו, וחזר לנהוג ישיבתו ברמה בבבל, דאג ר סעדיה הרבה לטובת נדו של אותו רוזף שביקש אצלו נפשו, והראה לו חכמת התורה ליתר בלב ונפש.”

עוד דוגמא נפלאה מביא מו”ר על כך, מה ששמע מהרה”צ רבי דוד יונגרייז על רבי ישעי’ ברדיץ זצ”ל, שהיה עוסק כל ימיו בתורה, בחסד ולבנים ובמעשים טובים, ובתוקף תפקידיו למנוה על אחד ה”כוללים” והיה מספק צרכיהם של עניי ירושלים. לימים נכנס אליו יהודי אשר מצבו קשה היה עד מאוד והיה לחוק מאד. ובקשתו שטוהה מו”ר ישעיה שיתן לו סכום כלשהו מיד גם אם אין עתה שעת החלוקה הגדולה. אך כיון שבאותה השעה הלכה הקופה ריקנית ואף לא זמן רב קיבל אותו יהודי תמיכה הגונה, על כן נאלץ ר’ ישעי’ להשיב דברים כהווייתם שאין בידו לסייע בעדו, הלא נתאכזב עד מאוד ומרוב מרירותו גבר עליו חרונו והנחית על רבי ישעיה סתירת לחי הגונה שהותירה אותו נדהם וכואב.

אך למרבית הפלא תחת להשיבו כראוי לו ולשלחו לכל הרוחות, פנה אליו רבי ישעיה בעדינות וביקשו שימתין לו מעט עד שישוב. לאחר זמן חזר ר’ ישעיה ובידו סך הכסף שביקש הלה, אותו לו ר’ ישעיה למענו, ותוך כדי בקשת סליחה ומחילה הגיש לו מבוקש סכבר פניו פיות, באומרו שלל לא על דעתו שמצבו כל כך קשה ויאלו היה יודע היה הולך מיד לפעול למענו.

ומסביר מו”ר שכאשר קיבל ר’ ישעיה את המכה על פניו הבין מכך שבוודאי מצבו של היהודי הנומד לפניו הוא בכי רע שאלמלא כן לא יתכן שיפעל באופן משונה שכזה, אלא בהכרח שמצבו מגיע עד לכדי פיקוח נפש ואיך יכול אם כן להתעלם בשהו זה מלסייע ביד אדם שמצבו כה נורא.

אלו הם מידות הנובעות אך ורק מחכמת התורה, וכאשר האדם מתנהג במידה זו, הוא מתרבה ע”ז במידותיו ית”ש, וכ”מובא בתורה, דבורה, שהמלאכים מכנים את הקבה מלך עלוב היות שרקבה מורה ומהוה ומקיים את העולם בכל עת ורגע, והקבה משפיע בכל עת ורגע לאדם חיים. נתון לו נשימה, וכו’. כל הגדיס מתפקדים כראוי, כל החושים, כל כוחות הגוף והנפש וכו’, והכל בוחש השגחתו ית. וכו’, ובעת שהאדם עובר עברה וכו’ עם אותה בוחש ובאותם כוחות שמשפיע עליו השית, עם כל זה משיגה עליו הבורא, וממשיך להשפיע עליו בהרמים, חיים, בריאות וכו’, גם באותה עת שהוא מרד בו כביכול עושה היפך רצונו, וממשיך עליו כוחות שבהם עצמו הוא עובר את העבירה רחל. ולכן מבנים המלאכים אותו יתש ”מלך עלוב” היות שהוא מחיה ומהוה את האדם בעת עשיית החטא ומרידה במלכות שמים. והרי זה השפעת חסד ורחמים מרובים בסבל נפלא בעת קבלת עלבון כביכול עליו המושפע, ומידה זו נקראת ”מי א-ל כמור” (ונכת”ב ח”א, מאמר א).

מעיינות ההרים

אמרים נעימים מפז ומפנינים ממעיין מים היים
בעל שם טוב הקדוש התלמודי ז"ל ועבדו
שנאמרו בנעימה מפי פה מפיק מרגליות
ב"ק ארמו"ד משפיעו שוואר שלי"א

שיעור חרש"י

פנינים מעיינות
שבת קודש

צריך להכין כלים לקבל את השפעות השבת קודש

הרה"ק הרבי רבי ברוך ממעיניו זיע"א, דרש על מה דאינא בגמ' (ברכות נג, א) 'שבת קודש מעין עולם הבא', וכי יתכן כדבר הזה אשר שבת קודש היא רק מעין מ'עולם הבא', והלא מוכן אני למסור 'עשר עוה"ב' בשביל לזכות בשבת אחת... אלא שבת קודש הכוונה למעיין עולם הבא, דהיינו ששבת קודש הוא מעיין עולם הבא מלשון 'קוואל', שנובע ומשפיע עוה"ב בלי סוף, עכתו"ד.

ונראה להוסיף בזה שאכן השבת קודש הוא המעיין שממנו נמשך כל העולם הבא, אולם בשביל זה צריך לדעת להיטיב לשאוב, וכן צריך להכין כלים נכונים לכן... ומסופר על הרה"ק בעל 'מאור עינים' זיע"א שפ"א בערבי פסחים בקשה ממנו וזגתו שיתן לה כמה מעות לקנות צרכי יו"ט, ולא היה לו בכיסו כי אם שלושה 'גולדן', בלית ברירה נתן לה את כל מה שהיה לו, אך היה זה סכום זעום ביותר. ויהי בבוא הרבי לשוק, ראתה שבסכום הפעוט שבידה היא יכולה לקנות אחד מהשניים או כלי או דבר מאכל, והתחבטה בדעתה מה עדיף טפי, עד שלבסוף גמרה בדעתה לקנות כלי מחבת. ויהי כאשר חזרה לביתה סיפרה לבעלה את אשר קנתה, ושאלה לדעתה אם טוב עשתה, כי אולי מוטב היה שתקנה דבר מאכל... השיב לה בעלה, טוב מאוד הוא הדבר אשר עשית, כי כאשר יש 'כלי' ממילא גם יהיה מה להכניס בתוכו... וכן מביא הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליוענסק זיע"א (נועם אלימלך, עקב) על הכתוב (דברים י, יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאבה אתו ולעבד את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך', ומפרש התיבות 'שאל מעמך' מלשון 'שואל', וז"ל, וצריך לפרש הנהגה הבורא ברוך הוא לא ברא את עולמו רק להטיב לברואים, אך שצריך לזה כלי נכון ומוכשר שיוכל לקבל ההטבה, והנה המשל מי שרוצה לשלוח לחבירו יין או דבש ואין לו כלי נאה ויפה, שואל מחבירו זה שיש לו כלי נאה של כסף וממלא אותה יין או דבש ושולח לזה שהכלי שלו, והנמשל מובן שהאדם הוא הכלי לקבל, וזה הוא הכשרו ותיקונו של הכלי, דהיינו האדם שיהיה מוכשר לקבל הטובות והשפעות הבורא ברוך הוא, הוא היראה והאבה וקיום מצות ד' וחוקותיו וכל דרכיו, ואז הוא כלי נאה ויפה, ושואל השם יתברך הכלי הזאת וממלא אותה כל טוב. והוה 'מה ה' אלקיך שואל מעמך' - רוצה לומר אימתי השם יתברך שואל מה שיש עמך דהיינו הכלי שלך כדי למלא אותה משפעת טובו וברכותיו, 'כי אם ליראה' רוצה לומר זה בלתי באפשרי כי אם שתעבוד אותו בכל העבודות המנויים והמפורשים בפסוק, ואז תהיה כלי יפה ונאה ומוכשר לקבל וישאל ממך הכלי שלך דהיינו את עצמך לטוב לך כדי שייטיב לך ועל ידך יבואו טובות והשפעות לכל ישראל, ע"כ. נמצינו למדים מכל הדברים והאמת הללו, שצריך האדם להכין את עצמו שיהיה 'כלי' לקבל, ואז הוא זוכה לשאוב השפעות מהשבת קודש, שהיא כמעין הנובע.

ויהי מקץ שנתיים ימים וגו' (בראשית מא, א)

לפי מידת בטחוננו של יוסף היה לו לחטא השתדלותו שהשב שעליו לעשות בכדי לזכות לישועה

מצאנו במדרש (בראשית רבה פט, א): "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו" (תהלים מ, ה), זה יוסף, 'ולא פנה אל רהבים' (שם), על ידי שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי, ניתוסף לו שתי שנים, וכל הרואה את דברי המדרש מתמלא תמיהה, שכן בתחילת דברי המדרש מבואר כי יוסף היה בעל מדרגת הבטחון באופן נפלא ביותר, עד כי השים את ה' מבטחו, ובד בבד אמרו במדרש, כי על ידי שאמר לשר המשקים שיזכרוהו ענש להיות ב' שנים בבית האסורים, ורישיה לאו סיפיה.

ביאר בזה הרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זיע"א (פ' וישב בדה"מ מדר' אש"ר), על פי המעשה הידוע בבעל שם טוב הקדוש זיע"א, אשר פעם אחת בערב שבת ראה כי אין לו את צורכי השבת, על כן יצא אל עבר בתי אחד מן הנגידיים שבעירו, ומשהגיע אל הבית דפק על חלון הבית, תוך כדי שהוא אומר כי אין לו את צורכי השבת, ותכף התחיל לילך מן המקום ולחזור אל ביתו. בעל הבית שמע את דפיקותיו על החלון, התעורר לצאת ולראות מי דפק על חלון ביתו, אמנם לכשיצא ראה אין הבעל שם טוב הקדוש זיע"א מתרחק מן הבית, משך דרך אחריו עד שהשיגו ושאלו כי אם זקוק הוא לצרכי השבת, מדוע זה המשיך בדרכו, ולא המתין עד שיתן לו את צורכי השבת כבקשתו. השיבו הבעל שם טוב הקדוש זיע"א ואמר לו, כי הנה כל איש יהודי נולד עם פרנסתו בידו, ומעיקר הדברים היה אמור להיות שיבוא לכל אחד פרנסתו המזומנת לו בלא כל טרחה ויגיעה מצידו, אלא שלסיבת החטאים שהאדם חוטא, מוכרח הוא לצאת ולהתייגע על השגת פרנסתו. ובה הרי זה תלוי כל אחד כמידת פגמיו אשר פגם וחטא, ובה אמר הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, כי לאחר שהתבונן במדרגתו עלה בידו, כי אינו צריך להתייגע רק במידה זו שידפוק על חלונו ויאמר כי רוצה הוא בצרכי שבת, אבל יתרום מה אין לו צורך להתייגע, ובה ראו

יוסף התפלל לפני השי"ת
שישכח שר המשקים מהבטחתו
להזכירו לפני פרעה

הנה מקץ שנתיים ימים אלו הינם מציאותו של שר המשקים מבית הסוהר, אשר שביקש הימנו יוסף הצדיק שיזכירוהו, כדברי הכתוב (בראשית מ, ד) 'כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פרעה והוצאתי מן הבית הזה', ועל ידי שהשתדל ולא סמך לבו בשלימות הבטחון בצור כל העולמים, על כן לא זכר שר המשקים להזכירו, ורק אחר שנתיים ימים הגיע זמן יציאתו מבית האסורים.

לשון הכתוב (בראשית מ, כג) הוא 'ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחוהו', ויש לדקדק בלשון הכתוב, כי לכאורה אמרו 'וישכחוהו' הוא למותר, שהרי אחר שכבר אמר 'ולא זכר שר המשקים את יוסף' פשוט וברור הוא כי אם לא זכרו הרי ששכחו, ומדוע הוצרכה תורה לחזור ולומר את הדבר בשנית.

אכן ראיתי בספרים הקדושים (דברי דוד - טורקוב, יקושים, ערך הרה"ק רבי אהרן מטיטוב זיע"א) שכתבו לבאר, כי לעולם מצד בקשתו של יוסף היה אמור שר המשקים להזכירו לפני פרעה, אמנם מה שלא זכר את יוסף, זה היה על ידי כוחו של יוסף הצדיק, שלאחר מעשה עשה את חשבונו עם נפשו, והתמלא חרטת על אשר שם את יבשו בשר המשקים, ולא בטח בבורא כל העולמים שיושיעו בהגיע עת ישועתו, ומה גם אשר אם יוושע באמצעות שר המשקים, אזי כל השתלשלות ישועתו תיזקף לזכותו של שר המשקים, על כן התאמץ בתפילה כי ישכח שר המשקים מהבטחתו ולא יזכירו לפני פרעה, והוא שאמר הכתוב 'ולא זכר שר המשקים את יוסף', וכל זאת היה על ידי 'וישכחוהו', שהשיכוהו יוסף לשר המשקים מהבטחתו, כי לא רצה להיעזר על ידי שר המשקים, אלא שם את מבטחו באדון כל המעשים.

*

1. כענין הזה כתב הרה"ק הר"ר מליוענסק זיע"א (נועם אלימלך פ' בשלח בדה"מ ויאמר) לפרש את הכתוב (שמות טו, ט) 'ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם וילקטו דבר יום ביומו', אשר הקדוש ברוך הוא אומר לבני ישראל 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים', אשר מצידו יתברך מביא הוא פרנסת האדם אצל האדם כמטר היורד מן השמים בלא כל יגיעה מצידו, אכן 'ויצא העם', מה שהאדם יוצא מגדרו הרגיל, ובא רח"ל לידי חטא ואון, על ידי זה 'ולקטו דבר יום ביומו', צריך הוא האדם ללקוט ולהתייגע על השגת כלכלת מחייתו.

הוא שיבואו אצלו כל צורכי השבת, כי אין זה בכלל חובת הגיעה עבור השגת מחייתו.

על פי זה כתב הרה"ק הדברי יחזקאל זי"ע, כי הנה נצטוונו לשום מבטחינו בצור מלכינו ולבטוח כי יושיע את עמו ישראל, אמנם עם כל זה נאמר (דברים טו, יח) 'וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה', אשר אין האדם יכול לומר לנפשו כי ימתין ויבטח בבורא כל העולמים כי ישלח לו את פרנסתו, אלא עליו לעשות איזה עשייה, להקים עסק או לפתוח חנות וכדו', ואחר שעושה איזה עשייה, שוב זוכה הוא בכח בטחונו כי ישלח לו השם יתברך את עזרו מקודש ליתן לו כל הצטרכויותיו אף שלא כפי מעשיו.

נמצא, כי אצל פשוטי העם צריכים להקדים תחילה לעשות סיבה שעל ידה יוכל לבטוח בהשם יתברך בשלימות, וסיבה זו נקראת 'מבטח', כי היא סיבה להביא את התבונן.

אכן אצל עובדי השם יתברך שלמי המדרגות, אינם צריכים לעשות סיבה לבטוח בהשם יתברך, כי לפי עוצם תוקף אמונתם השלימה יכולים הם לבטוח אף בלא להקדים סיבה זו, וכענין הבעל שם טוב הקדוש זי"ע שלא הוצרך לעשות איזה מעשה יתר על המידה בכדי לזכות להשפעה בכוח בטחונו.

וזה היה אצל יוסף הצדיק, שהיה גם כן במעלה זו, שלא היה צריך לעשות מעשה בכדי שיוכל לבטוח אצל השם יתברך, אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו היה סיבת בטחונו שהיה שם אצלו בטחונו, ונמצא כי השם יתברך הוא 'מבטח' שלו, שאינו צריך להקדים סיבה אחרת. ועל כן לצד גודל בטחונו לא היה לו לבקש משר המשקים שישתדל בעדו, אלא שיוסף הצדיק לא הספיק לעצמו כי אכן נמצא הוא במדרגה נשגבה זו, ולכן חשב שלפי מדרגתו יש לו לעשות מעשה השתדלות זו, שהיה לו למבטח שעל ידי יכול לבטוח בהשם יתברך שיושיעו, אחר שיעשה איזה עשייה, כענין 'וברכתך בכל אשר תעשה', אך האמת הוא כי לפי מדרגתו לא היה צריך לכל זה, ולכן היה זה לו לחטא מה שביקש משר המשקים שישתדל בעדו.

בזה ביאר את דברי המדרש: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף", כי אכן יוסף היה זה שלפי מדרגתו האמיתית לא הוצרך להקדים סיבה בכדי שיוכל לבטוח בהשם יתברך, אלא השם יתברך היא מבטחו, ועל כן: "ולא פנה אל הרבים" על ידי שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי, ניתוסף לו שתי שנים", כי לפי דרגתו לא הוצרך לעשות 'מבטח' זה בכדי שיוכל לבטוח בהשם יתברך, ולכן נחשב לו הדבר לפגם.

יוסף עשה לעצמו סימן אם רוצה השי"ת שיבקש משר המשקים שיזכירו לפני פריעה

הגה"ק הקול אריה זי"ע (פ' מקץ אות ב' ג') כתב לבאר את דברי הכתוב (בראשית מ, יד) 'כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פריעה והוצאתני מן הבית הזה', כי לעולם יש לומר כוונתו של יוסף, שהיה ידע את דברי הכתוב (דברים טו, יח) 'וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה', וכדברי המדרש (ספרי פ' ראה פסקא ק"א): "כול בטל, תלמוד לומר בכל אשר תעשה", שאין האדם יכול להתבטל מכל עשייה, אלא שפעמים זוכה האדם כענין מאמרם ז"ל (ברכות לה): מלאכתך נעשית על ידי אחרים, אשר לגודל זכותו נעשית עשייה זו על ידי אחרים, והוא אין לו מאומה לעשות, אלא לבטוח בהשם יתברך. והנה יוסף הצדיק לא ידע את אשר לפניו, האם יזכה כי תיעשה מלאכתו על ידי אחרים, או שמא עליו לעשות בעצמו איזה עשייה והשתדלות בכדי לזכות שירכוש השם יתברך ויושיעו מבית האסורים, על כן עשה לעצמו סימן בדבר, כי הנה מטבע העולם, אשר שני אנשים שהינם במדרגה אחת אוהבים הם האחד את חברו, ודואגים האחד לדאגת רעהו, כגון העשיר אוהב הוא את רעהו העשיר, וכן העני מתאהב בחבירו העני, אמנם העשיר אל העני אין לו כל אהבה, ורק רחמיו הם הנכמרים עליו, אך אין מדובר באהבת אמת ודאגה של ממש.

לכן עשה לו יוסף סימן, כי הנה ידע אשר עתה בהיות שר המשקים בבית האסורים, הרי שוה הוא בדרגתו עמו, ולכן גם אם יבטיח לו לזכרו אין בזה כל חידוש, כי מאחר והינם במדרגה אחת, לכן אוהבו

שר המשקים ואומר לו כי יעשה כדבריו, אמנם לאחר זמן כשיצא מבית האסורים ויעלה לגדולה, שוב לא יעמוד עמו במדרגה אחת, ואז מצד טבע הדברים אין כל מציאות שיזכירו לפני פריעה, כי שוב אין אהבתו כלפי יוסף כבראשונה.

על כן אמר יוסף, כי אם למרות שמצד מציאות העולם וטבע הדברים לא היה לו סיבה להזכירו לפני פריעה, ועם כל זאת יזכירו לפני פריעה, אות הוא כי אין זה אלא מרצון השם יתברך להיות כן, ולכן בזה אין כל חסרון, כי מאחר וכך הוא רצון השם יתברך שיעשה, ראוי לו כי אכן יעשה כן, כי על ידי זה יבוא לו ישועתו, אמנם אם לא יזכרו מעצמו ולא יהיה במדרגה אחת ולא יזכירו מחמת שלא יתעורר עוד אהבתו אליו, סימן הוא כי אין הדבר רצוי לפני השם יתברך, ואכן אז לא היה ברצונו של יוסף שיזכירו לפני פריעה, מאחר ואין רצון ה' בדבר. וזהו שאמר יוסף 'כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך', אשר אם גם לאחר שייטב לו ויעלה עליו במדרגתו, ועם כל זה יזכרהו כאשר הוא בנשוא עמו, או אז ביקש יוסף 'ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פריעה והוצאתני מן הבית הזה', אך אם לא יזכרו עוד כאשר הוא עמו במדרגה אחת, על אופן זה לא ביקש יוסף שיזכירו, כי אכן אינו חפץ בדבר מאחר ואין רצון השם יתברך בעשייה זו.

צער גדול הוא לאדם שלאחר מלאת שנותיו נוכח הוא לדאות שאין לו שנות חיים רק שנים מועטות

הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע (דברי מאיר פ' מקץ בדי"ה ויהי מקץ) היה מפרש את לשון הפסוק 'ויהי מקץ שנים ימים', כי יתכן להיות אשר האדם נפטר מן העולם זקן ושבעי ימים, אך בבוא לפני בית דין של מעלה, ומתחילים לבחון את מעשיו אשר פעל ועשה, רואים כי כל ימי חייו בהם הועיל לעבודת השם יתברך לא היו רק עשרים שנה, ואף שהוא חי בפועל מעל שמונים שנה, מכל מקום שנותיו האחרים לא עשה בהם מאומה לטובת נשמתו, אלא תמו וספו בלא כל משמעות, ואינם נחשבים כלל לשנות חיים.

וכענין הזה הובא בספריים הקדושים (באר מים חיים פ' חיי שרה בדי"ה ויהי) לפרש את דברי הגמרא (ברכות ה'): "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע כו' אכן נצחו מוטב ואם לאו יזכרו לו יום המיתה", אשר הכוונה הוא שיזכיר לו את מיתת היום בו ישמע ליצרו, כי כל יום בו הולך הוא אחר פיתוי היצר הרע אינו נחשב לו כיום בו חי, אלא כיום המיתה, כי רק על ידי שיעשה בזה היום רצון השם יתברך יחשב לו היום כיום של חיים.

על דרך זה חשבתי לבאר את הכתוב (משלי ט, יא) 'כי בי ירבו ימים ויוסיפו לך שנות חיים', ולכאורה מדוע נאמר 'שנות חיים', היה די לומר 'ויוסיפו לך שנים', ומה ההדגשה שיהיו אלו שנות חיים. אמנם לפי הנזכר מבואר היטב, כי אין די בברכה על תוספת השנים, כי יכול האדם לחיות שנים ארוכות ועם כל זה לא יהיו עמו רק שנות חיים אחדות, ועל זה אמר הכתוב כי על ידי התורה זוכה שיוסיפו לו שנות חיים, שנים שייחשבו לו אשר חי בהם בארצות החיים.

כעין זה כתב הפנים יפות (פ' חיי שרה בדי"ה ואברהם זקן) על נוסח אמרינו (יהי רצון שלפני אמירת תהלים): "ואל תקחני מהעולם הזה קודם זמני עד מלאת שנותינו בהם שבעים שנה באופן שאוכל לתקן את אשר שחתתי", ולכאורה אינו מובן מדוע לא יבקש האדם לחיות יותר משבעים שנה. אמנם לפי הנזכר הדבר מבואר היטב, כי כוננת התפילה שנוכח למלאות מתוך שנותינו לכל הפחות שבעים שנה, ואף זה דבר גדול הוא עד מאד, כי יכול האדם לחיות מאה ועשרים שנה ולא יהיו לו אפילו שבעים שנה בהם חי ופעל כרצון השם יתברך, ועל זה הוא עיקר התפילה, ועל כן יכולים לבקש בקשה זו אף אחר שכבר מלאו לו שבעים שנה?

ברוח דברים אלו ביאר הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע את דברי הכתוב, 'ויהי', אין ויהי אלא לשון צער (מגילה י, ג), צער גדול הוא עד מאד, 'מקץ' אשר חייו ושנותיו של האדם בעולמו, נוכח הוא לראות אשר 'שנותים', מכל שנותיו וימיו אשר הרבה לחיות, 'ימים' אין נחשב לו רק ימים אחדים מכל שנה ושנה, והוא צער גדול לאדם

2. מעשה שהיה אצל הרה"ק האהבת ישראל מוויניץ זי"ע (קדוש ישראל ח"א פרק ט"ד), שבא לפניו אחד שמלאו לו שבעים שנה, ושאלו איך יאמר עוד ביהי רצון שלפני אמירת תהלים, שיזכה שימלא ה' בשנותיו שבעים שנה, והרי כבר עברו עליו שבעים שנה. השיב לו הרה"ק האהבת ישראל זי"ע, כי יכול הוא לבקש עתה על שבעים שנה הנסופות הבאים לקראתו...

להיוודע לדבר זה אחר מלאת לו מאה ועשרים שנה, והוא לא השכיל למלאותם כראוי.

*

האדם השוכח את תכלית סיבת ידידתו לעולם הזה משול הוא כסוס וכפרד

הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע היה אומר בדרך צחות לפרש את הכתוב (במדבר יג, יא) 'למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי', כי הנה הקדוש ברוך הוא הוריד את הנשמה העליונה מהעולמות העליונים, אף שכשלעצמה מוטב היה לה להישאר תחת כסא הכבוד, אלא בכדי שלא תאכל נהמה דכיסופא, על כן הלבשה בתוף גוף גשמי עכור, ועל ידי שיהפוך את חומריותו לצורה, יזכה לנועם עליון בשכר רב טוב הצפון לו על עבודתו. אף האדם המבלה כל ימיו ברדיפה אחר תאוות העולם הזה, ואינו ממלא את ייעודו אשר לסיבתו בא לזה העולם, משול הוא לסוס ופרד, כי אין לו כל שייכות לייעוד בריאתו כאדם. וזהו שאמר הכתוב 'למטה', ולמטה יורדת למטה לעולם הזה, 'יוסף' בכדי להוסיף במעשיה הטובים וזוכת לו ידי זה לשכר טוב, אכן 'למטה מנשה', מנשה הוא לשון שכחה על דרך הכתוב (בראשית מא, נא) 'כי נשני אלקים כל עמלי', אם האדם ברדתו אל העולם הזה שוכח את מטרת ביאתו, 'גדי', אזי יש להגיד ולומר לו, 'בן סוסי' כי אינו אלא כסוס וכפרד, ואינו נחשב כבן אדם, לסיבת שכחתו את עיקר מטרת ביאתו לעולם הזה.

*

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר (בראשית מא, א) הדגשת רש"י שלושון מקיף הוא לשון סוף ולא התחלה

וברש"י, כתרגומו מסוף, וכל לשון קץ סוף הוא, עד כאן. כתבו מפרשי רש"י (עמר נקא בראשית מא, א; ועוד), כי כוונתו של רש"י בדבריו, כי מצאנו לשון מקץ נופל גם על לשון תחילה, וכענין הכתוב (ירמיה לד, יד) 'מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי', אשר הכוונה לתחילת שנת השמיטה, ולא לסופה, כי העבדים יוצאים לחירות עם תחילת שנת השמיטה, ולכן הוזקק רש"י לפרש כי כאן הכוונה מלשון סוף וקץ, שכן הוא הלשון המורגל על דרך הכלל בכונת התורה.

*

שינוי הלשון שאמר שעמד על שפת היאר שלא יאה נראה כרברי דמיונות

יש לדקדק בלשון הכתוב, כי בעוד שבסיפור החלום נאמר כאן 'הנה עמד על היאר', והיינו שהיה עומד על היאר עצמו, הרי כשסיפר את חלומו לפני יוסף, שינה פרעה ואמר (בראשית מא, ז) 'וידבר פרעה אל יוסף בחלמי הנני עמד על שפת היאר', ומדוע שינה ואמר שעמד על שפת היאר, וזהו על היאר עצמו, כאשר ראה בחלומו. ביאר בזה הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע (חסדי אבות פ' מקץ בדי"ה ופרעה), כי הנה פרעה היה ירא לומר לפני יוסף כי ראה את עצמו בחלומו עומד על היאר, כי אמר בליבו, אשר אם ישמע יוסף כי ראה בחלומו דבר שאינו יתכן במציאות, שוב לא יאבה יוסף לפתור את חלומו באמרו כי הכל דברים בטלים ומבוטלים, לכן שינה ואמר כי עמד על שפת היאר, שהוא דבר היכול להיות, בקוותו כי כך יפתור יוסף את חלומו.

והביא בזה דברי המדרשות שהסמיכו לדברי הכתוב בפרשתינו את הכתוב (תהלים פא, י) 'עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמעי', ולכאורה דברי המדרש אינם מובנים.

רק ביאר בזה, כי הנה לכאורה יש להתבונן איך היה הדבר, אשר תכף אחר שפתח לו יוסף את חלומו כבר המליכו תחתיו ונתן לו את גדולתו, והרי אף שהתיישב פתרון החלום היטב, מכל מקום עדיין לא הוכחו דבריו כי אכן צדק בפרשנותו, והיה לו להמתין לראות היאמנו דבריו. אכן, כאמור פרעה הוסיף בחלומו לומר כי עמד על שפת היאר, מה שבפועל לא ראה אלא כי עמד על היאר עצמו, אמנם יוסף הצדיק הכיר כי לא כן היה, וידע ברוח קדשו כי בחלומו לא עמד על שפת היאר אלא על היאר עצמו, ולכן אמר לפרעה כי לא עמד אלא על היאר, ובוזה הכיר פרעה בגודל נבואתו עד שידע את חלומו אשר חלם, ועל פי זה המליכו תכף ומיד, כי ידע אשר בוודאי דבריו נכונים הם.

וזהו שאמרו במדרש להסמיך בזה את לשון הכתוב הנזכר, 'עדות ביהוסף', מה עדות מצא פרעה ביוסף, 'שמו בצאתו על ארץ מצרים', אשר השימו להיות לו משנה למלך על כל ארץ מצרים, ועל ידי מה הכיר כי נכונים וצודקים דבריו בפתרון החלום, על זה אמר 'שפת' תיבת 'שפת' אשר הוסיף לא 'ידעתי אשמעי', היינו אף שלא ידע כי לא חלם שעמד על שפת היאר, עם כל זה ידע יוסף את אמיתות החלום כאשר היה, ולכן העמידו להיות מלך על כל ארץ לו.

על פי זה ביאר גם את לשון הכתוב (בראשית מא, לה) 'ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו', היינו שהתפלא פרעה לראות, אשר מצד אחד היה יוסף משתמש בכח הנבואה וידע ברוח קדשו את אשר לא אמר לו, ומצד שני היה בו יכולת להנהיג הדבר ולהוציאו מן הכח אל הפועל, ועל זה הפליא פרעה את הדבר 'הנמצא כזה', היינו באופן זה של שילוב שני הדברים יחד.

ובאמת כבר היו דברים, אשר צדיקים שהיו דבוקים בהם יתברך ומופשיטים מכל עניני העולם הזה, עם כל זה היו יודעים היטב את הוויות העולם ותהלוכותיו, ופעמים שאף היו מבינים בהם יותר משאר בני אדם, וסוחרים רבים היו באים לטוול עצות מצדיקי הדורות, כי גדול מעלת הצדיקים וכוחם יפה בכל עניני ההצלחה, אף שאין להם שיג ושיח בדברים אלו.

*

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר והנה מן היאר עלת שבע פרות וגו' וייקץ פרעה ויישן ויחלם שנית והנה שבע שבלים עלות

בקנה אחד וגו' וייקץ פרעה והנה חלום ויהי כבקר ותפעם רוחו (בראשית מא, ח-ח)

בהלתו של פרעה מהישנות החלום בשנית

יש להעיר, כי הרי פתרונו של יוסף היה מצד אחד החלומות, ולא היה דבר בהישנות החלום, אלא כדברי יוסף שהוא הוכחה על כך שממרה ה' לעשות את הדבר הזה, ואם כן מדוע זה לא הקיץ בבהלה רק אחר החלום השני ולא אחר הראשון.

ואכן מובא (דברי יצחק - סוואלייזא, עניינים, ערך עבודה) בשם הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, כי שני פעמים מצאנו בתורה קיצה באמצע הלילה, אחד אצל יעקב ואחד אצל פרעה, אצל יעקב נאמר (בראשית כח, טז) 'וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי', ואילו אצל פרעה נאמר לאחר קיצה זו, 'ויישן ויחלום שנית', שהמשיך בשניתו, וזה לעומת זה בהנהגתו.

ברם, נראה כי טעם הדבר הוא, אשר כמאמרם ז"ל (מגילה ג, א) אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי, ועל כן אף שלא ידע בעצמו את פתרון החלום, מכל מקום הרגיש את הוראת החלומות, ועל כן מאחר ושני החלומות הורו על שנות הרעב, הנה בחלום הראשון בו נאכלו הפרות הבריאות, הרי היה בזה הוראה כי יהיה שנות רעב בהם לא יוכלו לאכול בשר שמן, ועל כן לא התבהל כל כך על הדבר, כי יגם אומנם שלא יוכלו להתעדרן בכל התענוגים, מכל מקום עדיין יהיה לחם לאכול ומים לשתות, אמנם בחלומה השני בו נעשה הדבר בשבלים המורים על תבואת החיטה, הרגיש כי יש בדבר הוראה על שנות הרעב בו לא יוכלו לאכול לחם, ועל כן הקיץ בבהלה גדולה, ועל זה ותפעם רוחו.

*

ויישן ויחלם שנית והנה שבע שבלים עלות בקנה אחד בריאות וטבות והנה

שבע שבלים דקות ושדופת קדים צמחות אחריהן (בראשית מא, ח-ה)

השבלים הטובות עלו בקנה אחד כי שנות השבע

היו בזה אחד זה מה שאין כן שנות הרעב

הכלי יקר (בראשית מא, ה) דייק על שינוי הלשון האמור אצל השבלים הטובות עליהם נאמר 'עלות בקנה אחד', ואילו על השבלים הרעות לא הוזכר אלא 'צמחות אחריהן', ולא נאמר שעלו בקנה אחד.

וביאר בזה, כי הנה השבלים הטובות הורו על שנות השבע, ושנות השבע היו האחת לאחר השניה ברציפות, ועל כן נאמר עליהם שעלו בקנה אחד, אמנם שנות הרעב לא היו האחת אחר השניה, כי לאחר שנתיים הגיע יעקב והפסיק הרעב, אמנם אחר פטירתו של יעקב חזר הרעב (תוספתא סוטה פ"י ה"ט), ועל כן לא נאמר על שבלים אלו שעלו בקנה אחד, כי לא היו שנים אלו האחת אחר רעותה.

הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא

עבודת אכילת הדגים

הגה"ק רבי יצחק יעקב וויס זי"ע גאב"ד ירושלים ובעמח"ס 'מנחת יצחק' הביא משמיה דחזונו הגאון רבי פנחס צימעטבוים שהיה ראב"ד בגרויסווארדיין, אשר היה בצעירותו יחד עם הרה"ק משינאווא בעיירת המרפא 'קרעניץ', ובעת תשעת הימים הורה הרופא שלצורך בריאותו של הרה"ק צריך הוא לאכול בשר, על כן בכל יום בא תלמיד אחד לכוון הרה"ק וערך סיום מסכת לפניו, ואחר ערך סעודת מצוה, וכן הצטרף אף הרה"ק לאכילת בשר בסעודת מצוה. כאשר בא תורו של רבי פנחס לערוך 'סיום מסכתא', הביא אף הוא מאכלים לסעודת הסיום, וכאשר הגיש ה'מרק', שאלוהו הרה"ק על מה לא הגיש 'דגים' לסעודת המצוה, וכך האריך הרה"ק בחשיבות אכילת הדגים, והענינים הנשגבים הטמונים בה, ולא אבה לטעום מהמרק.

בראות רבי פנחס זאת חפו פניו, שלא היתה סעודתו לרצון לפני הרה"ק, ובפרט שאף היה מי מחבריו שאמר לו, שמן הסתם זהו מחמת שלא היה לימודו כראוי, לא חלף זמן רב ודפק גוי על דלת הבית, ושאל את הנוכחים אם הם מעונינים לרכוש דג, כמובן שרבי פנחס שמח על ההצעה, וקנה הדג. מיד מיהר רבי פנחס להכין את הדג, ואחר שהוכן כראוי הגישו לפני הרה"ק, כך אכל הרה"ק מהדגים, ורק לאחר מכן הואיל לאכול מהמרק. בינתיים סיפר הגוי את כל אשר עבר עליו בענין הדג הזה, כי הנה הוא די"ג מזה רבות בשנים, אך בימים האחרונים יבש הנהר, ולא העלה שום דג בחכתו, אך באותו היום באורח פלא מיד כאשר הכניס החכה עלה דג שמן בו, ומיד מיהר אל השוק למוכרו, כשהוא בטוח שעל דג מושבח כזה יקבל טבין ותקילין, אך חלפו השעות ולא אבה אף אחד לקנות את הדג במחיר הגבוה שבקש, ויהי לעת ערב וקונה אין, יעצו לו ידידיו שהנה יש כאן חבורת חסידים, אולי הם יהיו מוכנים לקנות את הדג, מיד מיהר הגוי אל הבית, ואכן כאמור קנה ממנו החסיד רבי פנחס את הדג.

*

הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע א נפגש פעם עם הרה"ק בעל 'אמרי יוסף' מספינקא זי"ע א. ביקש הרה"ק מספינקא מהרה"ק משינאווא שיאמר לפניו דברי תורה, פתח הרה"ק משינאווא פיו בחכמה על הכתוב (תהלים קט, לח) 'הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך' - כך ביקש דוד המלך לפני הקב"ה, 'הקם לעבדך אמרתך' - הביא לפי דיבורים, 'אשר ליראתך' - אשר יביאו את השומעים לידי יראת שמים, הפטיר הרה"ק משינאווא להרה"ק מספינקא: 'וכי אני צריך ליתן לכם יראת שמים'...

*

שמעתי מהגה"ק מקלויזנבורג זי"ע, כי פעם אחת בסעודה שלישית סיפר הרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע בלא כל שייכות, שבימי החתם סופר זי"ע התגורר בפרעשבורג אדם בשם שמחה שהיה מסור ומלשין, ובתקופה מסוימת שם את עיקר מגמתו בתלמידי החתם סופר זי"ע בני הישיבה, כשהיה מוסר לשלטונות אודות השתמטותם מלשרת בצבא המדינה.

פעם אחת נודע לבני העיר כי למחרת היום, מתעתד המסור להעביר לשלטונות פרטים אודות אחדים מתלמידי ישיבתו הרמה של החתם סופר זי"ע, ובאו העסקנים לפני החתם סופר זי"ע לבקש מלפניו שיפעל לבטל את הגזירה. החתם סופר

זי"ע היה באמצע מסירת שיעורו לפני בני הישיבה, ולא אבה להפסיק באמצע לימודו, ולנוכח הפצרותיהם שיראה לעשות דבר לביטול הגזירה, הראה כי בלימודו הוא פועל ביותר להביא לביטול הגזירה.

אחר שסיים החתם סופר זי"ע את שיעורו, פנה עם כמה מתלמידיו לעבר ביתו של המסור, על דרך שעשה משה רבינו שפנה והלך לביתם של דתן ואבירם. אכן מסור זה שחצן גדול היה ולא נאות לקבל את דברי החתם סופר זי"ע, וברוב עזותו אמר לחתם סופר זי"ע, כי למחרת היום בבוקר יצא הכל לאור, כאומר לו שאינו נמנע מלילך למסור את שמות הבחורים לשלטונות. כשמוע החתם סופר זי"ע את דבריו פנה לעברו ואמר את לשון הכתוב (במדבר טז, ה) בוקר ויועד ה' את אשר לו, ויצא מן הבית.

תכף אחר שעזב החתם סופר זי"ע את ביתו, התחיל המסור להתפתל בייסורי חנק נוראים, וכראות אשתו את הסכנה בה שרוי בעלה, רדפה אחר החתם סופר זי"ע וביקשה את סליחתו, אך החתם סופר זי"ע אמר כי עתה כבר עבר הזמן ונתאחרה השעה, אחר שביקשה לפניו כי יכוון עליו בתפילתו להמשיך לו רפואה שינצל מסכנה זו, אמר החתם סופר זי"ע כי אכן מכוון הוא עליו מדי יום, באמרו ולמלשינים אל תהי תקוה.

כפי שהבינו הכל, עוד באותו היום מת המסור מתוך ייסורים נוראים, ולתמיחת כל בני העיר הגיע החתם סופר זי"ע להשתתף במסע ההלווייה, ואף ביקש לומר דברים אחר מיטתו, כאשר הכל תמהים לשמוע את הספדו של החתם סופר זי"ע על המסור. אכן החתם סופר זי"ע לא הרבה לאמר, אלא אמר את לשון התפילה (תפילת שמו"ע לראש השנה) שמחה לארצך וששון לעירך, כאשר שמחה הולך להיקבר לארץ, ששון הוא לכל בני העיר.

כאמור, סיפור זה סיפר הרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע בסעודה שלישית, ללא שהיה כל קשר בין הדברים לענין שהיה בזמנו, אך למחרת נודע, כי אחד מבני העיר שאף הוא היה שמו שמחה, היה מסרב לדין תורה, ובשעה שסיפר הרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע את הסיפור, כרע הלה והתמוטט על עמדו.

*

תחילה צריכים לעסוק בנגלות התורה ורק אחר כך יכולים ללמוד בתורת הסוד

איתא מהדברי יחזקאל אמרה נאה מאד (תהלים ב"ה שמעי הא) בפירוש דברי הכתוב (תהלים מה, יא) 'שמעי בת וראי', כי להורות בא הכתוב סדר לימוד חלקי התורה, אשר תחילה צריכים למלא כרסו בש"ס ופוסקים ולעסוק בנגלות ופשטי התורה, ורק לאחר מכן יש מקום להשכיל וללמוד בספרי תורת הנסתר, כי בלא שיקדים מתחילה למלא כרסו בש"ס ופוסקים, לא יוכל ללמוד כלל בתורת הקבלה, שכן רק אחר שמלא האדם את עצמו בנגלות התורה, יוכל להשכיל ולהבין סתרי התורה על בוריים. וזה רמז בדברי הכתוב 'שמעי' זה מורה על לימוד הנגלה, על דרך הלשון המורגל בתלמוד 'תא שמע', ורק לאחר מכן 'וראי', זה מורה על לימוד הנסתר, על דרך הלשון המורגל בזוהר הקדוש 'תא חזי', שזה הוא הסדר הנכון והראוי ללימוד הנסתר רק אחר לימוד תורת הנגלה

1. עוד סיפר הגה"ק מקלויזנבורג זי"ע, על הרה"ק רבי אלעזר ניסן מדרוהוביטש זי"ע בנו של הרה"ק הישמח משה זי"ע, שידוע היה עליו כי בעת ישובו בדין תורה, ולא הסכים אחד מן הצדדים לקבל עליו את הפסק הדין, או אז כאשר היה מגביה את אבנטו, רגע כמימריה היה הלה נופח את נשמתו, ואחר שידוע היה עליו דבר זה, היו הכל יראים מלהמרות את פיו ולנסות שלא לקבל את פסק הדין שהיה מכריע.

2. שגור בפי העולם בדרך צחות, כי היה אחד שהיה בדעתו שלא ליהנות מן הצדקה על אף דוחקו, אמנם מיום ליום גברה מצוקתו ולא יכול היה למצוא מזון ומחיה לביתו, עד כי בלית ברירה התחיל למכור את ספריו המרובים, אשר היו ביניהם תלמוד בבלי וירושלמי, רמב"ם טור ושולחן ערוך, וכך היה מוכר את ספריו ועם תמורת הספרים קנה לעצמו את צרכי מחייתו ומחיתו אנשי ביתו. אמנם כעבור זמן מה, חם הכסף ממכירה זו, ובלית ברירה הוצרך לסבב אצל נדיבי העם, שיתנווהו במתת דים.

כאשר העירו לו על מה שתחילה נמנע מלפשוט ידיו ליטול מן הצדקה, ואילו עתה מסבב הוא אצל הפתחים, נענה ואמר, כי אחר שמילא את כרסו מש"ס ופוסקים, עתה הזמן מוכשר הוא לעסוק גם בתורת הקבלה...

מזקחת חיים

ענינים בפרשת השבוע מתוך שיעורי השבועי של
מורינו הגאון הגדול רבי חיים אלעזר זיזים שליט"א
גאב"ד ביתר עילית

עניני הנוכה

בישוב קושיית הפנ"י הדין דשמן שריפה תל"י אי כבתה זקוק לה, וביאור סברת רבה
דמתוך שמצוה עליו לבערו אי נימא שאין שורפין תרומה בלילה

שרף ויתכלה בלילה, י"ל^(א) דלא איכפת לן כשמבעיר ומקרב הבערת כיון
שבלא"ה מתבער והולך ובמה ההבערה ליכא איסור, וא"כ שפיר יכול
להדליק בשמן שריפה בחול וידליקה מבעוד יום ואף שדולק והולך בלילה
לא שייך לאסור משום שמא יטה.

***

עוד י"ל וכמש"כ הנו"ב בעצמו, דרק בשבת גזרינן שמא ישכח שהוא שבת
אבל בחול הרי רואה שהוא לילה, אלא שהנו"ב דוחה זאת דא"כ קשה דגם
בשבת לא נגזור שהרי אף שישכח שהוא שבת מ"מ לא ישכח שהוא לילה
וממילא לא יטה משום האיסור דשריפת תרומה בלילה, אך בזה י"ל לולי
דבריו ההחשש דשמא יטה הוא על זמן תוספות שבת קודם שנעשה לילה^(ב),
וכן נראה דהא סתמא דמילתא האשה מדליקה הנרות בע"ש, וא"כ המשנה
דאין מדליקין בשמן שריפה קאי על האשה [וכ"כ החת"ס להדיא (שבת טו)],
וא"כ י"ל דמיירי כשמדליקה בתוספות שבת וכמנהג הנשים שמדליקות
בע"ש בזמן תוספות שבת, ואינו מדליקות 'ממש' ברגע שקודם השקיעה,
וא"כ מובן דגזרינן בזה שמה יטה דכיון שמדליקה מבעוד יום יש לחשוש
לשמא יטה, דרק בלילה לא גזרינן שמא יטה כיון שרואה שהוא לילה.

ובהקדמ' הנ"ל דגם לרבה י"ל דס"ל דאסור לשרוף תרומה טמאה בלילה
ומי"מ רק בע"ש שייך שמא יטה, יש לתרץ ג"כ קושיית הפנ"י, דהרי לפי"ז
כל ההיתר לשרוף שמן שריפה בחול הוא רק כאשר שמדליק מבעוד יום
כשמדליק בלילה אסור לשרוף תרומה טמאה, ולגבי נרות חנוכה אם מותר
להדליק מבעוד יום או דוקא בלילה נראה דתל"י במחלו' אי כבתה זקוק
לה או כבתה אין זקוק לה, דהנה בגמ' שבת (א. כ.) שנינו: וכבתה אין זקוק
לה ורמינהו מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, מאי לאו
דאי כבתה הדר מדליק לה, לא דאי לא אדליק מדליק, ואי נמי לשיעורה.
עד שתכלה רגל מן השוק, ועד כמה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן
עד דכלאי ריגלא דתרמודאי. וא"כ י"ל דלמ"ד כבתה זקוק לה צריך להדליק
משתשקע החמה שהוא סמוך ללילה ועכ"פ ספק לילה, [ועיי' ב"ש"ע (א"ח סי'
תרעב) שידליק עם סוף השקיעה, ובמ"ב ביאר דהיינו בזמן צאה"כ, והביא דיש
ראשונים דס"ל שידליק בתחילת שקיעה שניה] ולדידה זהו פשוטו כוונת
הברייתא דמצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק וכקושיית
הגמ' והיינו שזהו הזמן שצריך להדליק וא"כ לא שייך להדליק בחנוכה בשמן
שריפה כיון דמצות נ"ח הוא רק בלילה ושמן שריפה אסור להדליק בלילה,
אך למ"ד כבתה אין זקוק לה כוונת הברייתא תל"י השני של הגמ' לשיעורה
דזוהו השיעור שצריך להדליק ולבריו לא מיירי הברייתא כלל בזמן ההדלקה
וא"כ יכול להדליק גם מבעוד יום ולדידה אכן יכול להדליק בשמן שריפה.

***

(א) וחתן אחי שליט"א הוסיף דלפי"ז י"ל דגם כשמדליק מבעוד יום אסור
כיון שמתכלה בלילה דעיקר האיסור הוא התוצאה, והנו"ב דפשיט"ל דאף שאסור
לשרוף קדשים בלילה מ"מ אם התחיל מבעוד יום מותר [ועיי' בזה בירושלמי] היינו
משום שהנו"ב הבין שהאיסור לשרוף קדשים הוא משום מעשה השריפה וכמו בשבת
ולכן ס"ל דאסור לקרב בישולו, אך לפי מה שכתבנו דמותר לקרב בישולו, א"כ י"ל
דאסור לשרוף קדשים בלילה אף שמעשה ההדלקה היה מבעוד יום.
(ב) אולם הנו"ב דקאי על שיטת הרמב"ם לא רצה לבאר כן, משום דדעת
הרמב"ם דתוספות שבת אינו מה"ת.

בגמ' שבת (כא. א.): אמר רב הונא פתילות ושמיים שאמרו חכמים אין
מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה, בין בשבת בין בחול, אמר רבא
מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה, ורב
חסדא אמר מדליקין בהן בחול, אבל לא בשבת, קסבר כבתה אין זקוק לה,
ומותר להשתמש לאורה.

ובפני יהושע (טו) העיר למה סתם דכל פתילות ושמיים שאסורים בשבת
אסורים בחנוכה, תינח כל הני דאסירי בשבת משום שמא יטה לפי שאין
דולקין יפה שייך לאסור בחנוכה גם בחול מאחר דס"ל כבתה זקוק לה, אבל
שמן שריפה דלא מיתסר בשבת אלא משום שמצוה לבערו וחיישינן שמא
יטה א"כ אין שום טעם לאסור בחנוכה.

ונלע"ד לתרץ בכמה אופנים, א. בהקדמ' דברי הנוודע ביהודה (מהר"ת א"ח
סי' יז) שהאר"ך במחלו' הבבלי הירושלמי אם מותר לשרוף תרומה טמאה
וקדשים בלילה, דשיטת הירושלמי דאסור לשרפם בלילה ושיטת הבבלי
דמותר לשרפם בלילה וכ"ה דעת הרמב"ם (פ"ט מהל' פסחמ"ק), וכתב שם הנו"ב
דהוכחת הרמב"ם הוא דאילו היה שריפת תרומה טמאה אסורה בלילה א"כ
כל המדליק שמן שריפה בחול היה צריך להדליק דוקא ביום ועכ"פ היה
צריך להזהר שלא להטות בלילה ואפ"י בחול, וא"כ איך אמר רבה בשבת
(ג. כ.) דשמן שריפה היינו תרומה שנטמאת מתוך שמצוה עליו לבערו גזירה
שמה יטה. וקשה דא"כ גם בחול נגזור שמא יטה, וצ"ל דבשלמא בשבת גזרינן
שישכח שהוא שבת אבל בחול הרי רואה שהוא לילה, ולפי"ז קשה דא"כ גם
בשבת לא נגזור שמא יטה שהרי אף אם ישכח שהוא שבת הרי לא ישכח
שהוא לילה וממילא לא יטה משום איסור שריפת תרומה בלילה, אלא ודאי
דליכא איסור לא בשריפת תרומה טמאה ולא בשריפת קדשים טמאים בלילה
ע"ש.

מוחדש דכאיסור שריפת קדשים בלילה מותר לקרב הבערתו ואינו דומה ללשבת

וליישב הוכחת הנו"ב מדברי רבה דמתוך שמצוה עליו לבערו חיישינן
שמא יטה, לדעת הסוברים דגם לפי הבבלי אסור לשרוף תרומה וקדשים
בלילה [וכמו דס"ל לרב הונא בתשובה שם], נראה דס"ל דאף שאסור לשרוף
תרומה טמאה בלילה מ"מ לא שייך הגזירה דשמה יטה, משום ד"ל דאין
איסור להטות דאף שאסור לשרפו בלילה מ"מ אין איסור למהר שריפתו
דבאופן שבלא"ה נשרף והולך לית בזה איסור, ואילו הנו"ב ס"ל דאסור
למהר שריפתו וכמו שאסור לעשות בשבת וכלשונו 'אסור להטות הנר של
שמן שריפה בלילה אפ"י בחול שהמטה הוא כמבעיר ממש שהרי בשבת חייב
חטאת וכמו שאמר ר' ישמעאל בן אלישע אני קריתי והייתי וכתב על פנקסו
שחייב חטאת' ע"ש. אולם כאמור דיש לדחות דאף דלגבי שבת אסור להטות
דהה"י הוי כמבעיר, מ"מ היינו דוקא לגבי שבת דאין על המלאכה מצד
הגברא לכן אסור להטות דהוי כמבעיר וכמו דאסור להרבות ולהוסיף אש
בשבת, אבל לגבי האיסור דשריפת קדשים דהאיסור הוא על החפצא ולא

שיחות בעניני המועד

גודל הנח"ר שיש להשי"ת שבנ"י מקיימים מצוותיו (רעוא דרעוין פר' וישב חנוכה תשפ"ד)

הצדק הגר"ף פוטוצקי ז"ל נשרף על קידוש השם, אידה רוח הטומאה מכוחה ובטלה הקליפות רוח הטומאה מעל הידים בבוקר שעז"נ נטי"ש שחרי"ת.

ונראה שזהו גם המח' דר' יהודה ורשב"י אי מותר להתגרות באומות, ורשב"י לשיטתו במעשה דרומי שמסר נפשו על קיום המצות ע"ש באורך

כן הוא הכא בזמן דגזירת יון מצאנו שיש אשר התחבאו במערות ורק שם קיימו את מצוות הבורא אך החשמונאים סברו של אף דגזירה עבידא דבטלה מ"מ אין לבטל ואף לא ליום אחד את קיום המצות, ויצאו ללחום עם היונים במסירות נפשם, על קיום התורה והיהדות, ובאמת דמכ זה נעשה עמהם נס ופלא וכמו דא"י בב"ח (ס' ה"ט) שהגזירה היתה עבור שהתרשלו בעבודה ע"כ היתה הגזירה לבטל מהם העבודה וכו' וכשחזרו בתשובה ע"י שהערו למות נפשם בשביל העבודה הושיעם ה'.

אך מ"מ כדי לקבוע י"ט ע"ז, צריך קודם לדעת האם כל המהלך היה כפי פסק ההלכה והאם היה כך רצון הבורא, וכפי שמצאנו באברהם אבינו ע"ה שנסיון 'דאור כשדים' שנכנס לתוך האש לא הוזכר בתורה ובטעם הדבר כתבו כמה ראשונים שהוא מפני שבן נח אינו מצוה על מסירת נפש

רק דע"י הנס דפך השמן הוברר הדבר דהנה אי' במדרש שמחמת גזירות היונים בטלה העבודה בבית המקדש כמה שנים וא"כ לאחר הנצחון במלחמה היה אפשר להתמין עוד כמה ימים ולהכין שמן חדש, רק השי"ת עשה הנס דפך השמן ובכך הראה לנו את גודל חביבותו וגודל הנח"ר שבנ"י עושים רצונו ומקיימים מצותיו בכל זמן ובכל יום ממש ובוזה נתברר שנהגו כהלכה בכל הנוגע למסירות הנפש וכך היה רצונו 'יתברך שיעשו, ואז קבעו הימים האלו בהלל והודאה על נס דנצחון המלחמה.

והנה עיקר הגורם להתרפות והתרשלות בני"י בעבודת ד' הוא מפני שאין מחשיבים דיו את גודל הנח"ר שיש לפני השי"ת, שאנו יהודים פשוטים מקיימים מצותו.

אך בחנוכה שהגזירות היו רק על קיום המצות להשיכים תורתך ולהעבירם מחוקיך ולא גזרו על הגופים וע"י הנס דהנצחון והנס דפך השמן ראינו אשר השי"ת לא חפץ רק שבנ"י לא יזקו ולא יפגעו, אלא חפץ בקיום המצות של בני"י ובעבודתו מידי יום ביומו וזה הביא ומביא להתגברות והשתוקקות בני ישראל לקיים המצות ביתר שאת וביתר עז.

וע"כ דוקא ממצוה זו דהדלקת נ"ח מביאים ראייה אשר אלה לו אנוכי הרה שבאמת בפנימיות אנו דבוקים בד' יתברך ומשתוקקים לקיים מצותיו

ונרמז נמי בדברי הבת עין זיע"א הא דרמזו הספה"ק אחד מהרמזים דאלול בפסוק בתהלים ולו אנחנו עמו וצאן מרעינו, שהתבה ולו נתב בא' - ולא ונקרא בו' - ולו וביחד הוא אלול ונרמז בזה התנצלותו שמה שרואים אותנו במצב זה זה 'לא אנחנו' זה לא האמת רק האמת הוא דבפנימיות 'לו אנחנו' אנחנו שייכים לבורא ית' ומשתוקקים לעשות רצונו וזהו 'לו אנוכי הרה' אנחנו דבוקים וחשוקים רק בבורא כל עולמים

ויעזרנו השי"ת שעשה ניסים לאבותינו ומסר גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים כן נזכה לראות עתה בישועת ד' במהרה ונזכה לביאת משיח צדקנו בב"א

בפרשתנו ויהי כמשלש חדשים ויגד ליהודה לאמר וגו'

בבת עין כתב לרמז בזה דברים נלהבים, כמשלש חדשים "היינו מר"ה עד חנוכה", ויגד ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך הרה לזנונים", היינו שהשטן מקטרג שישראל דבוקים לתאות, "היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנוכי הרה", היינו התנצלות נכסות ישראל שבאמת הם דבוקים רק לה' יתברך, "ותאמר הכר נא למי החותמת והפתילים והמטה", היינו מצות נר חנוכה מעיד שבאמת נכסות ישראל דבוקים רק לד', ויאמר יהודה צדקה ממני כי על כן לא נתתיה לשלה בני, היינו שהבורא ב"ה מודה שכנסת ישראל צודקים ומה שהם עושים נגד רצונו ית' הוא מפני שזה זמן רב שלא מסרנו לרועה נאמן הוא משיח צדקנו שיבא בב"א ע"ש באריכות דבריו הק' והנפלאים.

ויש להתבונן למה דוקא מצוה זו היא ראייה שאנחנו הולכים באמת רק אחר רצון השי"ת וחשוקים ודבוקים בו יתברך

ויבואר בהקדם דברי הגמ' בשבת כ"א: מאי חנוכה דת"ר וכו' היונים טמאו כל השמנים ולא מצאו אלא פך אחד של שמן וכו' נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה, וברשי"ש שם שלא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הניסים בהודאה, ולכא' ממה שהוזכר בגמ' רק מענין הנס דפך השמן ולא נס דנצחון המלחמה, משמע שההלל והודאה נקבעו על נס זה, וצריך עיון דבנוסח ועל הניסים איירי רק מנס נצחון המלחמה, וכמעט לא נזכר הנס דפך השמן.

ונראה לבאר דהנה מצאנו שנחלקו התנאים הק' מהו הדרך הנכונה אשר ילכו בה בשעת גזירה האם להמשיך לקיים את כל המצות בפרהסיא ובמסירות נפש או מכיון 'דגזירה עבידא דבטלה' אמר' חבי רגע עד יעבור זעם ונחזור לקיים מצוות הבורא וכדחזינו בעובדא בגמ' ע"ז י"ח בזמן גזירות דהרומאים כשחלה ר' יוסי בן קיסמא, הלך ר' חנינא בן תרדיון לבקר ואמר לו ר"י ב"ק חנינא אחי אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכיהו וכו' ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה וספר תורה מונח בחיקך, אל ר"ח מן השמים ירחמו, אל ר"י אני אומר לך דברים של טעם ואתה אומר לי מן השמים ירחמו וכו'^(ג)

והיינו שהתנא הק' ר"י בן קיסמא על אף גודל קדושתו ותורתו [והוא שאמר אפי' אתה נותן לי כל כסף וזהב וכו' איני דר אלא במקום תורה (אבות ו' ט)] סבר שבעת כזאת אין להקהיל קהילות ברבים וכו' ור' חנינא בן תרדיון סבר שצריך למסור הנפש והגמ' מספרת שלא היו ימים מועטים עד שנפטר ר"י בן קיסמא והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול ובחזרתו מצאוהו לר"ח בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהילות ברבים וס"ת בחיקו וכרכוהו בס"ת והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור וכו' והיה לאחד מעשרה הרוגי מלכות

ובאמת מצינו דמכח מעשה זה דר"ח ב"ת נגזר על רומי חורבן גדול כדאיתא בתוס' ע"ז ב' ד"ה רומי חיבת, ונתבטלה ופסק כוחה של הקליפה דרומי דמסירות נפש מבטלת כח הקליפות, וכמקובל מהגר"א שלאחר שגר

(ג) וביאור המשך המאמר בעומק, נתבאר ברע"ד פר' נח ומשמם תדרשנו

השיעור נמסר מדי שבוע ליל שיש
בשעה 10:15 בהיכל בית מדרשנו אור
משה רחוב קדושת לוי 66 גבעה ב' ביתר

מוזל טוב להרב ר' יעקב שפירא
להולדת הבן

לזכר נשמת הגאון רבי משה ווייס זצ"ל
אביו של מורינו ורבינו המרא דאתרא
שליט"א
יארצייט כ"ז כסלו

קול התורה

פנינים יקרים מלוקטים מספר קול דורני עד"ת ומייערים מאת הרב"ג רבי דוד פראג'ר שליט"א
נשיא התאחדות קהילות ההרדים בעיר הבריה לטויו בי"א

"עברי לשוננו אינו יודע" וא"כ בוודאי לא שמע חטאם מה היה שיוכל להבין ממנו פתרון החלום, **"עבד שאין עבד מולך"** שאינו ראוי למלכות ואין לו שום דעת בטכסיסי מלכות להבין שהפושע בגלוסקין של מלך חייב מיתה, וא"כ ודאי דמה שפטר חלומותיהן היה ע"י כוח מיוחד של פתרון חלומות.

חכם יודע ומבין שהכל הוא מן השמים

ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישתיהו על ארץ מצרים וגו' (מא, ג). לכאורה עצה זו לקבוץ אוכל בשני השבוע לצורך שני הרעב פשוטה היא ביותר, ולמה היה צריך לזה איש נבון וחכם. ונראה דטבע האדם לתלות הצלחתו בכוחו וחילו ידו, לכן כשיתחילו שני השבוע ויראו שהשדות מלאות תבואה ופירות אחרי שחרשו והשקו אותם היטב, יתלו כל זאת בהצלחת טיב מעשי ידיהם ובקיאותם בעבודת השדות ולא יזכרו שהכל מן השמים, ואחר שנה או שנתיים של שבוע יחשבו שמה שניבא להם שיבואו שני רעב אין לזה שום ממשות, כי כבר בקיאים הם היטב האיך לעבוד את האדמה להוציא פירות ותבואה כראוי, ואם ימשכו כך תימשך הצלחתם הלאה, ועל כן אמר יוסף **'עתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישתיהו על ארץ מצרים'** ר"ל שצריך לזה איש נבון וחכם המכיר טבע האדם וגאווותו ובטחונו בכוח עצמו המדומה, שלא ישכח שהכל מן השמים, ובפרט בנוגע להצלחה בעבודת האדמה שכבר דרשו חז"ל (שבת לא). מקרא ד'היה אמונת עתך חוסן וכו'" דאמונה זה סדר זרעים, ופירשו רש"י ותוס' שם **"דמאמין בחיי עולם וזורע"**, והיינו דשובע הבא מפרי האדמה תלוי לגמרי בשפע מן השמים, ובעי לזה איש נבון וחכם שלא יתפתה ממוחשבות הנ"ל. ופרעה הבין היטב וקיבל מיוסף את הענין, ועל כן אמר **'הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו'** כי כבר בתחילה אמר **'בלעדי אלקים יענה את שלו פרעה'** ובזה הראה שתולה כל הצלחותיו באלקים, וא"כ הוא האיש הראוי ביותר לכך שלא יסיח דעתו מהאמת שהכל הוא מן השמים.

האשימים במרגלים כרי שיתקיימו החלומות בשלימות

ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם ויאמר אליהם **מרגלים אתם וגו' (מב, ט).** עיין רש"י שפירש: **"אשר חלם להם. עליהם, וידע שנתקיימו, שהרי השתחוו לו"**, וצ"ב לפי"ז המשך הפסוק **"ויאמר אליהם מרגלים אתם"**. ולולי דבריו הק' יש לפרש באופן אחר, דכשראה שהשתחוו לו זכר שעדיין לא נתקיימו החלומות בשלמות שהרי עתה השתחוו לו רק עשרה כוכבים, וחסר מהשלמת החלום כוכב אחד וגם השמש והירח, והיינו **'ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם'** וראה שעדיין לא נתקיימו בשלימות, על כן מיד **'ויאמר אליהם מרגלים**

מידת הקנאה לחשוב שיש בהברו יותר

והנה מן היאור עולות שבע פרות מראה וגו' (מא, א). וכתב רש"י: **"סימן הוא לימי השובע שהבריות נראות יפות זו לזו שאין עין בריה צרה בחברתה"**. הנה עיינו רואות בהנהגת העולם שמידת הקנאה מקננת בליבות בני אדם אפילו בימי שובע במי שיש לו יותר ממנו. ובדרך מליצה יש לפרש דברי רש"י בדרך זו, **"שהבריות נראות יפות זו לזו"** היינו שכל בריה נראית יותר יפה בעיני חברתה ממה שהיא באמת, **"ואין עין בריה צרה בחברתה"** שאין עינו צרה להקטין בדעתו ממה שחושב שיש לחברו, אלא מקנא בו כי בדעתו יש לחברו הרבה יותר ממה שיש לו באמת.

ההבדל בין השבלים הבריאות לשבלים הדקות

ויישן ויחלום שנית והנה שבע שבלים עולות בקנה אחד בריאות וטובות והנה שבע שבלים דקות ושדופות קדים צומחות אחריהן (מא, ה-ו). יש לדקדק שבשבלים הבריאות כתיב שהיו עולות בקנה אחד, ואילו בשבלים הדקות לא נזכר שהיו עולות בקנה אחד, וכן כשמספר פרעה את החלום ליוסף מדגיש דעלו שבע השבלים הטובות בקנה אחד, אבל אצל השבלים הדקות לא הזכיר שעלו בקנה אחד. ודילמא היינו טעמא דמרומו בזה דאף שיתקיים החלום בשלמות לענין שבע שני השבוע שבאו כולן לעולם, מ"מ שני הרעב יפסקו לאחר שנתיים כשירד יעקב למצרים, וזה נרמז בהא **'שבע שבלים עולות בקנה אחד בריאות וטובות'**, דהיינו שלא יתפרדו לעולם זו מזו, משא"כ **'שבע שבלים דקות ושדופות קדים צומחות אחריהן'** ולא עלו בקנה אחד, כי לבסוף אינן קשורות יחד ורק שנתיים מתוך השבע יתקיימו.

שר המשקים הזכיר גנות יוסף לגלות על כוחו

ושם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחים וגו' (מא, ב). פירש"י שכל מה שאמר היה לגרוע ממעלת יוסף **"נער; שוטה; עברי;** לשוננו אינו יודע, עבד; שאין עבד מולך". ותמוה למה ביזה שר המשקים את יוסף כל כך בפני פרעה, זאת ועוד הרי היה לו לחשוש שמא כשיביאו את יוסף לפני פרעה יודע לעין כל ששקר ענה בפיו. וי"ל דהנה לעיל פרשת וישב (מ, א) מפרש רש"י שחטא שר במשקים היה שנמצא זכוב בפיילי פוטרין שלו, וחטא שר האופים היה שנמצא צרור בגלוסקין שלו, ועי' בשפתי חכמים דמעונשם מבואר מה היה חטאם, כי זכוב יכול ליפול כמשקה באונס ועל כן לבסוף השיב אותו על כנו, משא"כ צרור אינו נמצא בגלוסקא אלא בפשיעה ולכן נתלה. ומעתה י"ל דהקדים שר המשקים לומר לפרעה **"ושם אתנו נער - שוטה"** דבזה רצה לשבח לו לענין כוחו לפתור חלומות, דאם היה חכם אין ראייה ממה שפטר חלומותיהם שיוודע לפתור חלומות, דיתכן דשמע מהם מה חטאו וממילא הבין מה יהיה עתידם ופתר להם לפי הבנה זו, וזה ענין של חכמה ולא של כוח פתרון חלומות,

אתם' שיצטרכו להוריד את אחיהם ואביהם למצרים, ויתקיימו החלומות בשלימות, וע"ע במה שמפרש בזה הרמב"ן.

סימן מן השמים במנחה שהביאו ליוסף

ויאמר אליהם ישראל אביהם וגו' קחו מזמרת הארץ וגו' מעט צרי ומעט דבש נכאת ולוט וגו' (מג, יא). הנה יש לציין שדברים אלו ממש מצינו לעיל בפרשת וישב שנשאו הישמעאלים שהוליכו את יוסף למצרים, ככתוב (לו, כה) 'וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולוט'. וי"ל דמן השמים שלח יעקב אותם סימנים דווקא, כדי שבזמן שיריח יוסף ריח המנחה שהביאו אחיו, יהזור וירגיש הריח שהריח הוא כאשר ירד למצרים, ובוהו יזכור גודל הצער שנפרד מאביו להיות לבד בין הנכרים, וממילא יתמלא רחמים על אחיו ובפרט על בנימין שלא להפרידו כלל מאביו, ולמהר לשלחם להביא אותו אליו להתחבר שוב כבראשונה.

למה שלח יוסף את אשר על ביתו לרדוף אחריהם ויצו את אשר על ביתו לאמר מלא וגו' ואת גביעי גביע הכסף תשים כפי וגו' הם יצאו את העיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדוף וגו' למה שלמתם רעה תחת טובה וגו' (מח, א). לכאורה תמוה למה אמר יוסף לאשר על ביתו גם לשים את הגביע וגם לרדוף אחריהם ולהאשימם בגניבה, הלא הוא ידע שאין זה אמת והכיר בשקר, וטפי היה לו ליוסף לשלוח אחד משאר משרתיו לרדוף אחריהם. וי"ל דאדרבה היא הנותנת, דלא רצה יוסף שאחד מן המצרים יחשוב שבאמת גנבו אחיו את הגביע, כדי שלא יהיה בזה חילול ה' על השבטים שגנבים הם, ולכן שלח אחריהם דוקא זה אשר על ביתו שידע שבאמת לא גנבוהו, וגם בזה שידוע האמת שאין הם גנבים יתנהג עמם ברחמים ולא ירגז עליהם ביותר כאשר ישיגם.

בגמ' על רח הובי בספרי קול דורי על ש"ס

אבל אי כופרא ממונא אז דמי לשאר נזיקין, דסו"ס הניזק ויורשיו זכו בממון זה וצריכים לשלם להם. ועי' בנחל"מ.

בגמ' ורבנן אין פדיון נפשו כתיב מיהו כי שיימינן וכו'. ונראה מזה דאילו קרא דפדיון נפשו הוי פשיטא דבמזיק מיירי היה עוקר גזירה שוה דשיתה שיתה, אף דגו"ש גמר לה מרבו. ועי' מו"ק ד. דמתמה הש"ס ומ"ד קרא אתיא גז"ש עקרה קרא, דמשמע דאה"נ אין גז"ש עקרה קרא, אלא דרש"י מפרש שם דמשתעי בגזירה שוה דדן מעצמו ודו"ק.

מא: בגמ' כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך קבלתי שכר על הפרישה וכו'. ומבואר שפירש מכל האתין שדרש ולא רק מההוא דאת ה' אלקיך וכו', כיון דמוקים לההיא דרשה דנקי מהנאת עורו כההוא תנא וכן מפורש גם ברש"י, וא"כ הא דקביל שכר על הדרישה היינו על העמל שעמל ולא על אמיתת הדרשות שדרש, וא"כ יש לפרש דאף דהפרישה ג"כ אינה תורת אמת, דלכאורה יש דרשה לדרוש, אלא דנתירא לדרשה וכמו שמפרש רש"י שלא ידע מה לרבות, מ"מ כשם שמקבל שכר על העמל של הדרישה אף אי לא קאי לבסוף, כמו"כ מקבל שכר על היראה שלא לדרוש דבר שאינו לכבוד השכינה, אף אי אינו מוכרח דהוי תורת אמת.

מב: בגמ' דשור לאו בר קטלא הוא כלל דס"ד אמינא נחייב וכו'. כאן משמע דפשיטא ליה דהיכא דאין השור מחוייב מיתה ודאי חייב כופר, אמנם לעיל (מ"א:) הוה פשיטא ליה איפכא ע"ש ברש"י ד"ה מודה בקנס דכל דאינו חייב מיתה צריך להיות פטור מכופר. וי"ל דכאן אחרי שכבר השיב לעיל "קסבר כופרא כפרה" א"כ כל שאפשר לגבות - והיינו כשאינו חייב מיתה - או הסברא פשיטא דחייב, וע"ע מש"כ ברש"י.

רש"י ד"ה דשור לאו בר קטלא הוא בסו"ד הוה אמינא עיקר חיובו כופר הוא. מזה נראה דיש כאן עוד נקודה, דהיינו דכיון דפטור מן המיתה דינא הוא שעכ"פ יתחייב כופר שלא ליפטור בלא כולם, ודו"ק.

לח: בגמ' קנס הוא שקנס ר"מ בממונם שלא יטמעו בהן וכו'. היינו שכיון שרואים הכותים ששורם שנגח שור של ישראל חייב ושור של ישראל שנגח שורם פטור, הרי הם יתרחקו מיישוב ישראל שעלול לעלות להם בממון הרבה, אבל ישראל ודאי שגזירה זו לא תגרום להם להתרחק מהכותים, דאדרבה כדאי להם לחיות בשכנות עמם שיעלה להם בול.

לט: בגמ' משום דקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן משוית ליה לרבי יוסי בר' חנינא טועה וכו'. הא דלעיל לא הקשה כן תיכף על רבי יוחנן הלא טעות היא לומר מעליית יתומים, היינו משום דעד שלא היפך את דברי רבי יוחנן בודאי היה פשיטא לו לחלק בין מזיק לחוב אחר וכדמסיק, אבל עתה שהיפך דברי רבי יוחנן והיינו דס"ל דמזיק שוה לכל שאר חוב, א"כ אי אפשר לומר דיגבו מיתומים ומי שאומר כן טועה הוא, ועוד דלעיל ניחא להו טפי להקשות סתירה בדברי ר"י מלהקשות עליו מסברא, וכן נראה גם דעת תוס' בד"ה ורבי יוחנן וכו' ממה שהקשו אריב"ר"ח בסו"ד.

לט: בגמ' והגדיל הקטן וכו'. ברישא לא דיבר מקטן והוסיף אותו רק בסיפא, כי ברישא מיירי מאלו שהיו גדולים ובעלי חוב ונשתנה מצבם שנשתטו או נתחרשו, וזה לא שייך בקטן דמעולם לא היה בר חיובא, אבל בסיפא שמיירי שחזרו כולם להיות בעלי חוב אז שפיר מוסיף קטן דגם הוא כשגדל נעשה בר חיובא, וק"ל.

מ. בגמ' כופרא כפרה ויתמי לאו בני כפרה נינהו וכו'. אף דצורך הכפרה עבור האפיטרופוס שהוא פשע בשמירתו, מ"מ כיון דסו"ס יתמי הוא דמשלמי וכלדעיל דגם למ"ד מעליית אפיטרופוס חוזר וגובה מיתומים לכשיגדלו כדי שלא ימנע ולא עביד, א"כ כיון דראינו כאן דאפיטרופוס אינו משלם כופר בע"כ טעמא דהיתומים לא מוטל עליהם לשלם כפרה כזו, וממילא אין האפוטרופוס משלם כיון דלא יוכל לחזור ולגבות וימנע ולא עביד, ומדין חיוב תשלומין הוא דקובע הש"ס דאינם בני כפרה היינו שאינם בני תשלומי כפרה, אבל פשיטא דלא צריכי כפרה,

אזכרה פלאורה התורה

מתוך אזכרותי של הרב זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א

הכנות לשבת

הדסים לכבוד שבת מסוגל לבנים צדיקים

במסכת שבת (דף לג ע"ב) מובא שכאשר יצא רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו מן המערה ששם שהו י"ג שנה, ראו איש רץ עם שני בדי הדסים בידו. שאלו רבי שמעון, בדי הדס אלו למה לך? אמר לו לכבוד שבת הם. שאלו רבי שמעון ולמה לא מספיק לך בד אחד? אמר לו, אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמוך.

בחידושי אגדות למהרש"א (שם ד"ה חד כנגד) שמתעם זה נהגו גם להדליק שתי נרות לכבוד שבת, אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמוך, וכמו שאמרו חז"ל במסכת שבת (דף כג ע"ב) שהרגיל בנגר זוכה לבנים תלמידי חכמים, כמו כן הרגיל בהדסים זוכה לבנים צדיקים, שצדיקים נקראים שושנים כמו שאמרו במדרש שיר השירים רבה (פ"ו 1) על הפסוק "דודי ירד לגנו ללקוט בשושנים".

שושנים ופרחים לכבוד שבת

הרבה נוהגים להביא לביתם פרחים לכבוד שבת קודש, ויש לזה מקור טהור במדרש (ויק"ד כג ו), דאיתא שם, "מה שושנה זו מתוקנת לשבתות וימים טובים, כך ישראל מתוקנית לגאולת מחר". ועל פי דברי המדרש כתב הגאון רבי חיים פאלאג'י זצ"ל בספרו "כף החיים" (סי' לו סק"ב), שראוי להביא שושנים לשבת, מלבד ההדסים. ומנהג זה מובא בשו"ת "שבט הלוי" (ח"ו סי' קלו) שכתב, שמי שרגיל לנהוג במנהג הקודש הזה להביא פרחים לאשתו לכבוד שבת לשמחה בכל ערב שבת, מותר לעשות כן אף בימים כאלו שעל פי הלכה אינה יכולה לקבל ממנו מתנות.

ואפשר להוסיף פרפרת בענין שושנים לכבוד שבת, שהרי בכח השבת להביא את הגאולה, כדאיתא במסכת שבת (דף ק"ה ע"ב): אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים, שנאמר "כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי", וכתוב בתריה "והביאותים אל הר קדשי" וגו'. ולכן בזה שמכינים שושנה לשבתות וי"ט, אנו מרמזים

שגם ישראל מתקנים עצמם לגאולת מחר, שתבא להם בזכות שהם שומרים את השבת.

חיוב שינה בערב שבת

בספר 'דברי תורה' לרבינו בעל המנחת אלעזר ז"ע (מהדורה ט אות יג), הביא מה אמרו הצדיקים רבותינו ז"ל בשם רבינו הגדול הרב הקדוש מה"ר דוב בער ז"ע המגיד ממעזריטש ז"ע כי אמר בהפלת מעלת וצורך השינה בערב שבת קודש, כי תמוה בעיניו מדוע לא נכתב בתורה שבכתב שצריכים לישן בערב שבת קודש. ויש אומרים בשמו, מדוע לא נכתב זה בעשרת הדברות עד כאן שמעתי. ועל דעת היש אומרים תמה המנחת אלעזר, וכי לא די שבה מעלתו אם היה נכתב בתורה שבכתב, ולמה צריך דוקא שיחיה כתוב אזהרת המגיד ממעזריטש לישן בערב שבת קודש. ומבאר גדול החשיבות של השינה בערב שבת, שעל ידיה לא יהיה נרדם ומתנמנם בשעת הסעודה ואחריה בלי דעת כבהמה, שבלי שבת העבודה היא אז נחמדה ביותר בנועם קדושת השבת, וכשיישן בערב שבת אז יהיה ניעור מוחו וזך וצלול בליל שבת קודש.

והוסיף המנחת אלעזר ליישב תמימתם של הצדיקים על זה שלא נאמרה בתורה, כתב שבאמת מקרא מפורש דיבר הכתוב במה שנאמר בפרשת בשלח (שמות ט"ז ה) "והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו", ומפסוק זה למדו חז"ל במסכת שבת (דף ק"ז ע"ב) לעשות את כל ההכנות הנדרשות לשבת מערב שבת כמו השחזות סכין וכדומה, ואם כן כל שכן שיש גם להכין דעה צלולה לכבוד שבת על ידי השינה בערב שבת.

ושמעתי מידידי הג"ר דוד יונה רוזנבוים שליט"א שאמר בדרך צחות, דבאמת החיוב לישן בערב שבת מרומז בעשרת הדברות, שהרי בלוחות שניות המוזכר בפרשת ואתחנן כתוב "שמור את יום השבת לקדשו", כלומר שאנו מצווים לשמור על השבת, והרי שומר שפשע ולא שמר כראוי ונפסד הפקדון חייב השומר על פשיעתו [ועיין בקצות החושן סי' רכז ס"ק יא] שכל שומרי שכר אם שמרו כראוי נוטל שכרו, ואם נגנב או נאבד ולא שמרו

כראוי משלמין דמי החפץ ומפסידין שכרן]. אם כן הרי בכדי לעשות שמירה מעולה בשבת על השומר להיות ער ובדעה צלולה, וזה לא יתכן בלי מנוחה בערב שבת. ואם לא נח בערב שבת אף אם בשבת היה בגדר של אונס מחמת עייפותו, נחשב זה לתחילתו בפשיעה וסופו באונס וחייב, כמו שנפסק להלכה בשלחן ערוך (ח"מ סי' רצא ס"ו), נמצא שיש רמז מפורש בעשרת הדברות על החיוב שינה בערב שבת.

מעלת צחצוח נעלים לשבת

בספר 'לקוט אוהב ישראל' (ערך מצוה) הביא מדרש פליאה: ישראל אינם יודעים השכר המגיע להם עבור נקיון הנעליים בערב שבת, שנאמר (שיר השירים ז ב) "מה יפו פעמיך בנעלים" וגו', הדא הוא דכתיב (ישעיה כב יב) "ויקרא ה' צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחת ולחגוד שק". ע"כ. וביאר בבוא האדם אחרי מאה ועשרים שנה ובידו אין כל כי אם מצוה אחת קטנה, היינו שניקה נעליו בערב שבת, ורואה איך שמרבים לו שכר עבור זה במד תיילל נפשו על עוזבו כמה מהמצוות הגדולים ולא פנה אליהם. ועתה מתבאר המדרש היטב, שכאשר יראה האדם את השכר הגדול שיתנו לו עבור מצוה קטנה זו של נקיית המנעלים בערב שבת יקרא לעצמו 'ככי ומספד' וכי על אשר לא פנה לעסוק בתורה ובמצוות, עיין שם.

עונש של אשה שלא טרחה בהכנות לשבת

בספר חסידים (אות קכב) מובא מעשה פלא באשה שלא היתה עוסקת בהכנות לשבת קודש, וזה לשונו: "מעשה באשה אחת שהיה הטוה בערב שבת ולא היתה עוסקת בצורכי שבת כראוי, ומתה. ראה אחד בחלום שהיה שורפים עיניה וידיה בנעורת של פשתן. שאל אותה, 'למה דינה בכך?' השיבה לו, מפני שהיתה עוסקת בערב שבת בפשתן ולא היתה עוסקת בצורכי שבת".

ני יארק	ח'פה	בני ברק	ירושלים	הדלק"ג
16:09	16:08	16:17	16:02	
17:15	17:16	17:18	17:17	מוצש"ק
17:42	17:47	17:50	17:49	ר"ת

עש"ק ג טבת - רבי אברהם מסטרעטין ז"ל

הרה"ק רבי אברהם היה בנו בכורו של הרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין ז"ע שהיה תלמידו המובהק וממשיך דרכו של השרף רבי אורי מסטרעליסק ז"ע. לאחר פטירת אביו הוסמך רבינו ע"י הרה"ק מרוזין ז"ע להיות ממשיך דרכו של אביו ז"ע, וכ"א שנים הנהיג את העדה. בין תלמידיו הגדולים היה גם המהרש"ם מבערזאן זצ"ל שאחר פטירת רבו השר שלום מבעלז ז"ע היה נוסע לרבינו. חתניו הקדושים היו הרה"ק רבי אורי לאנגער מרהטין ז"ע שמילא את מקומו בהנהגת העדה, רבי ישכר בעריש מדאלינא בן הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב ז"ע, רבי אהרן לגדא - בראנדווין מפעלשטין ז"ע, רבי פינחס בראנדווין מבערזאן ז"ע. נפטר ביום ג טבת תרכ"ה ומנ"כ בסטרעטין.

ש"ק ד טבת - רבי אייזיק חריף מסלונים ז"ל

הגאון רבי יהושע אייזיק שפירא זצ"ל נולד בשנת תקס"א בעיר גלובאנאק לאביו רבי יחיאל זצ"ל שהיה מנכבדי העיר ולמדן מופלג. תחילת כהונתו כרב היתה בעיר קלווריא ושם הדפיס את ספרו הראשון 'עמק יהושע', אח"כ היה רב בקוטנא ואח"כ מילא את מקום הגאון רבי בעריש אשכנזי זצ"ל בסלונים שם היה רב רוב שנותיו ושם הדפיס כמעט את כל ספריו. בניו היו רבי בעריש זצ"ל שהיה רב באוסטרוב ורבי משה זצ"ל שהיה רב בריגא בעל 'פני משה', חתנו וממלא מקומו ברבנות סלונים היה רבי יוסף שלופער זצ"ל בעל 'פורת יוסף'. נפטר ביום ד טבת תרל"ג.

רבי גרשון העניך מראדזין ז"ל

הרה"ק רבי גרשון חנוך העניך זצ"ל נולד בשנת תקצ"ט לאביו רבי יעקב מאיזביצה ז"ע והתפרסם כגאון עצום ובעל מה אדיר וחריף במיוחד, כבר בהיותו בן שלוש עשרה חידש חידושים נפלאים שהפתיעו את כל שומעיו, ובהיותו כבן עשרים ותשע הדפיס את

ספרו הגדול 'סדרי טהרות' על מסכת כלים שהוא אוסף של כל מאמרי חז"ל מהש"ס בבלי וירושלמי וכל המדרשים שנאמרו על אותו ענין. כמו כן בחכמתו הרבה גילה את החלזון שמדמו צובעים את פתיל תכלת שבציצית, וכדי להוכיח את דבריו אף חיבר על כך שלשה ספרים 'פתיל תכלת' 'עין בתכלת' 'שפוני טמוני חול'. השאיר אחריו ברכה ספרים רבים מלבד אלפי גליונות כת"י שאבדו בשואה. נפטר ביום ד טבת תרנ"א ובנו יחידו רבי מרדכי יוסף אלעזר ליינר ז"ע מילא את מקומו.

יום ראשון ה טבת - רבי אהרן מטיטוב ז"ל

הרה"ק רבי אהרן ז"ע נולד לאביו רבי צבי בן הבעל שם טוב ז"ע. עוד בחיי זקנו ובילדותו עוד זכה להכירו. התרחק ביותר מן הפרסום ובשנת תק"מ התיישב בקונסטנטין וחי שם בעוני ודוחק, משם עבר לטיטוב ושם התפרסם קצת ורבים באו להתברך מפי קדשו, ובסוף ימיו עבר לפאוולייטש. בניו היו הרה"ק רבי נפתלי צבי מסקווירא ז"ע והרה"ק רבי אברהם ז"ע, בתו נשאה בזיו"ר להרה"ק רבי צבי מקארסטשוב ז"ע ובזיו"ש להרבי רבי ברוך ממעזיבזו ז"ע. נפטר ביום ה טבת תקפ"ט ומנ"כ בפאוולייטש.

יום שני ו טבת - רבי יחזקאל שרגא משינאווא ז"ל

הרה"ק רבי יחזקאל שרגא ז"ע נולד בשנת תקע"ה, והיה בנו בכורו של הרה"ק רבי חיים מצאנז ז"ע מגדולי הצדיקים הקדושים בדורו. כהן בתחילה כרב בראזדאל, אח"כ בשינאווא, משם עבר לסטראפקוב ושוב חזר לשינאווא. רבים וטובים נהרו אליו להנות מאור תורתו ולהתברך מפיו. ליקוטים מדברי תורתו נדפסו בספר 'דברי יחזקאל'. נפטר ביום ו טבת תרנ"ט ומנ"כ בשינאווא.

יום שלישי ז טבת - רבי צבי ז"ל - בן הבעל שם טוב

הרה"ק רבי צבי בן רבינו הבעש"ט ז"ע היה חתן רבי שמואל חסיד ז"ע. היה צדיק נסתר וכל ימיו היו קדושים לעבודת ה'. למד תורה אצל אביו הגדול ואצל דודו רבי גרשון מקיטב ז"ע. יחד עם אביו ז"ע עסק רבות בפדיון שבויים. בניו היו רבי אהרן מטיטוב ורבי דוב מאולגוב ז"ע. נפטר ביום ז טבת תק"מ ומנ"כ בפניסק.

יום רביעי ח טבת - רבי יחזקאל הלוי הלשטוק ז"ל - קדשי יחזקאל

הרה"ק רבי יחזקאל היה בנו של הרה"ק רבי מאיר יחיאל הלוי מאוסטראווצא ז"ע בעל 'מאיר עיני חכמים' ומגדולי אדמורי' פולין בשנים של קודם המלחמה. היה מפורסם כגאון עצום ומחדש חידושים רבים בדרך הפלפול והחריפות, ואחר פטירתו ביום יט אדר תרפ"ח מילא רבינו את מקומו באוסטראווצא שם הקים ישיבה 'בית מאיר' ובימיו נהפך המקום למרכז רוחני גדול עד אשר עלה הכורת על יהדות פולין. רבינו היה ג"כ למדן ומחדש עצום כדרכו של אביו, ואחר המלחמה נדפס ממנו 'קדשי יחזקאל' פלפולים על סדר קדשים. נעקד על קידוש ה' בצומויר ביום ח טבת תש"ג יחד עם שבעה מבניו ה"ד.

יום חמישי ט טבת - רבי אברהם חיים שור ז"ל - תורת חיים

הגאון רבי אברהם חיים שור זצ"ל. נולד לאביו הגאון רבי נפתלי צבי הירש זצ"ל שהיה תלמיד הרמ"א ז"ל ורבו של הב"ח ז"ל. אחיו היה הגאון אפרים שור זצ"ל בעל 'תבואות שור'. בתחילה היה אב"ד סאטנוב, ובסוף ימיו נתמנה לכהן פאר כאב"ד בעלזא. ספרו נדפס לראשונה בלובלין ס"ח. חיבר עוד הספרים: 'צאן קדשים' על מסכתות שבסדר קדשים, 'בדק הבית' על השו"ע. נפטר בבעלזא ביום ט טבת שצ"ב, ומנוחתו כבוד בעיר לבוב.

גיליון

חיבת העבודה

מעבוד מתיכן שיחותיו של הגה"צ
רבי חיים יוסף בירדמן שליט"א
אב"ד חסידי לעיבוד

ויתנור עליהם וגו' (מב, ז)

עבודת האבות והשבטים
לדורות

י"טב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך" וברש"י "למען ייטב לי בעבורך - יתנו לי מתנות", והוא פלא, וכי ביקש אברהם לקבל מתנות, רק ידע שבוה הוא סולל את הדרך לבני ישראל במצרים שהיא ערות הארץ, שהרי מה שנלקחה שרה היתה ההכנה לשעבוד במצרים במקום מטונף, וכאשר עמדה שרה בצדקתה הכינה והמתיקה את המקום לבניה שיוכלו להחזיק מעמד בגלות מצרים ולא יתערבו עם המצריים, ולכן ביקש אברהם לקבל מתנות כי בזה יכין את הבטחת "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", דאף אחרי שיקבלו את הגשמיות ויכלו להישאר 'דערהויבן' ולהיות דבוק בתורה ויראת שמים, ולא לשקוע חלילה בגשמיות.

וגם ירידתו של יוסף הצדיק למצרים היתה כדי להכין את המקום לישראל, ולכן שהה במשך י"ב שנה בבית האסורים מתוך קשיים וצער הגוף והנפש, וגם עבר נסיונות קשים ועצומים, ויפוזו זרועי ידיו, ואעפ"כ עמד איתן באמונתו ובקדושתו, ובה נתן כח לישראל במצרים שיוכלו להחזיק מעמד שלא יפלו חלילה לשער הנו"ן של הטומאה, ולהיות מקושר לבורא כל עולמים, ודוקא יוסף שהיה צדיק יסוד עולם נאלץ לשהות במקום טמא כדי לנקות את עומק הקליפות, ורק אז יכלו לזכות ליציאת מצרים.

בהרבה ספרי קודש מבארים בארוכה, שיוסף הצדיק רצה לתקן מה שפגמו שבטי י-ה במכירתו, ולכן גרם להם סבל ויסורים במה שחשדם שמרגלים הם, והכריח אותם להביא את בנימין למצרים, ובכך נזדככו נשמותיהם מהפגם על ידי הצער והעגמת נפש וזכו לכפרה (עי' בדברי יחזקאל בפרשתינו, ועוד). והדברים צריכים הסבר וביאור, כי עונשים וכפרה שייכים לבית דין, ואיך לקח יוסף על עצמו לתקן את חטאם, כאשר לכאורה אין הדבר שייך לו כלל, דמה לו לדאוג לסליחה ומחילה של השבטים.

ונראה הסבר של דברים, דהנה ידוע היסוד שכתב הרמב"ן (בראשית יב, ו ועוד; ועי' בתנחומא לך לך סי' ט, ובירושלמי תענית פ"ב ה"ד) שכל מעשה אבות היה סימן לבנים, וכאשר אמר הקב"ה לאברהם (בראשית יג, יז) "קום התהלך בארץ לארצה ולרחבה כי לך אתננה", היתה הכוונה שעל ידי הליכתו ויכולו בני ישראל לכבוש בקלות את ארץ ישראל, וכמו שפירש רש"י (ריש פרשת יצא) "קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו [-יעקב], רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו, כד' אמות שזה מקומו של אדם", וזה ההסבר שאמר אברהם לשרה (בראשית יב, יג) "אמרי נא אחותי את למען

פניני עבודה

א. וכמו שאמרנו (יומא לה): "יוסף מחייב את הרשעים", ובפשטות הכוונה, שבאים בטענה אל הרשע מדוע נכשל בחטא, שבודאי לא היה לו נסיון קשה כיוסף, ואם יוסף התגבר על עצמו מדוע לא התגבר אף הוא, ולכאורה אינו מובן, דמי וכל להשוות עצמו לצדיק יסוד עולם כיוסף הצדיק, וכי אם יוסף הצדיק הצליח לעמוד בנסיונות כך יש גם בידי לעמוד בנסיונותיו, אתמהא, וביאר השפת אמת' (פרשת וישב שנת תרמ"ז) שיוסף הצדיק הכין את הדרך לרשעים שיוכלו להתגבר על הנסיונות, ובזה הוא מחייב את הרשעים, שבאים בטענה אל הרשע מדוע לא התגבר, שהרי קיבל את הכוחות להתגבר ומדוע לא השתמש בהם.

ביסוד זה יובנו כמה תמיהות שאירעו לשבטי י-ה במצרים, חדא מה שאמרנו השבטים בבית יוסף לפניו (ב, כא) "אבל אשמים אנחנו וגו'", והלא אין זה דרך כבוד למלכות לדבר איש אל רעהו בפני המלך דברים של מה בכך, מה גם שדיברו בלשון הקודש כאשר סברו שאין המלך מבין שפה זו, והלא אין לך חוצפה גדולה מזו, רק בהיותם עסוקים וטרודים בהכנת המקום לישראל בדורות הבאים ע"י תשובה ומעשים טובים שכחו לגמרי לפני מי הם עומדים, ורק פרצה מפיהם שעליהם לחזור בתשובה ולתקן מעשיהם כראוי.

ויומתק גם מה שבפעם הראשונה כשחזרו לארץ ישראל הטמין להם יוסף כסף בפי אמתחותיהם, ומדוע עשה להם ככה, בשלמא מה שהכניס הגביע באמתחתו של בנימין ניחא, כי רצה להעליל עליה על בנימין ולהחזירו למצרים, אבל הכסף היה לכאורה שלא לצורך, שהרי לא רדף אחריהם על כך, רק יתכן שהיה בזה סימן לבנים שיצאו ישראל ממצרים ברכוש גדול, ולהכי כשיצאו בפעם השניה הוסיף יוסף לתת להם גם הגביע לרמז על הכלי כסף וכלי זהב שהוציאו ישראל ממצרים, ככתוב (שמות יב, לה) "ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות", ובפעם השלישית כשעלו יחד עם בנימין להביא את יעקב כתוב (בראשית מה, כב) "לכולם נתן לאיש חליפות

והוכן הגאולה לגלות מצרים שהיא היסוד והשורש לכל הגאולות.

ולכן היה ביד יוסף הצדיק לעשות כן, כי אף הוא הצטער יחד עם השבטים, כמו שרואים שבכה בשעה שדיבר אליהם, ואע"פ שרצה בכל מאודו ליפול על צווארם באהבה ואחוה התגבר וכבש את רגשותיו ואהבתו כדי להתנכר עליהם ולהוסיף בקושי הצער והעגמת נפש כדי להכין הדרך ולהקל לישראל".

אבל אשמים אנחנו על אחינו וגו' (מב, כא)

❖ במחיצת הצדיק חוזרים בתשובה ❖

בדרך העבודה כתב ה'תפארת שלמה' (ד"ה כי לולי) שכאשר האדם מגיע אל הצדיק רואה ומבחין שחסר לו השלימות, ולכן כשהגיעו השבטים אל יוסף הצדיק גרם להם לעשות חשבון הנפש והבינו במעשיהם [לפי דרגתם הרמה] וחזרו בתשובה".

ומוסיף לפרש בזה מה שאמר דוד המלך ע"ה בתהלים (נא, א) "למנצח מזמור לדוד בבוא אליו נתן הנביא כאשר בא אל בת שבע", ואינו מובן מה לשון למנצח ושירה במעשה דבת שבע, אדרבה דומה שחלילה נכשל בחטא רח"ל, רק דוד המלך היה סבור שלא חטא כלל [וכמו שהיה באמת, כאמרם (ע"ז ד.) "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה"],

פניני עבודה

שמלת ולבנימין נתן שלש מאות כסף וחמש חליפות שמלות", שהבגדים שהעלו אז היה לסימן שעתידים ישראל להוציא ממצרים שמלות בתוך הרכוש.

ועוד יוסבר מה שנאמר אחר שהכניסו את הגביע באמתחתו של בנימין (מד, ד) "הם יצאו את העיר לא הרחיקו וגו'", שעוד בהיותם סמוך ונראה למצרים הוצרכו לחזור עד שנגלה אליהם יוסף, וכך גם היה ביציאת מצרים, דאחרי יציאתם ממצרים עמדו על הים [שהיתה קרובה לארץ מצרים], והמשטינים קטרוגו קטרוג גדול "הללו והללו עובדי ע"ז", נמצא שהיו אז בסכנה גדולה של כליון ואבדון, ועל ידי שחזרו אז השבטים בצערם המתיקו את הקושי שיהיה לעתיד לישראל, וכך מצינו במדרש (שוח"ט מזמור קיד) שקריעת ים סוף היתה בזכות יוסף הצדיק, דרך אחרי שראה שרו של ים את ארונו של יוסף הסכים להיקרע, מפני שהם בקדושתם הכינו את הדרך לבניהם אחריהם.

ואכן הצליחו בעבודתם ויגיעתם, ויצאו ממצרים בני דור המדבר דור דעה, שלא שינו שמם לשונם ומלבושם, והכל בכוחם ובזכותם של אותם צדיקים קדושי עליון שהכינו את המקום תחילה שיהא נוח להיכבש ברוחניות.

ב. וברש"י (פסוק טו) "חי פרעה - אם יחיה פרעה, כשהיה נשבע לשקר היה נשבע בחיי פרעה", ובזה מתרץ רק איך לא היה בזה שבועת שקר, אמנם אכתי תקשה כיצד הוציא דבר שקר מפיו.

ג. רבים שואלים מדוע לא הודיע יוסף ליעקב שהוא במצרים, בשלמא כשהיה בבית האסורים מסתברא שלא היה בידו לשלוח מכתבים, אך אחרי שעלה לגדולה בודאי היה יכול להודיע כן לאביו [ועי' ברמב"ן], ולהאמור לא קשיא, דאדרבה היה בזה משום כיבוד אב שבודאי רצה להכין את הדרך לישראל, והרי זה בבחינת אמרם (קידושין לא.) "יש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם, ויש מטחינו בריחיים ומביאו לחיי העולם הבא", כי לפעמים על ידי הצער מקיים מצות כיבוד אב ואם.

ד. ואם תאמר, דהנה הסבירו האחרונים הסיבה שנענש פרעה, אע"פ שקיים גזירת מלך מלכי המלכים "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה", כי פרעה הוסיף בקושי השעבוד, ולכאורה אף יוסף עשה כן כאמור, לאו קושיא היא, כי יוסף עצמו השתתף אף הוא והצטער עמהם, ומזה ניכר שעשה כן מתוך אהבה ולשם שמם, משא"כ פרעה שישב על סיר הבשר ונהנה מתוך רשעותו לראות את סבלם של ישראל, ופשוט.

ה. ומציין למעשה רב שהיה עם הרה"ק רבי חייקל מאמדורא זי"ע, ולא פירש מהו, ודברי תורה עשירים במקום אחר, כי בריש פרשת צו הביא "כמו ששמענו מאת הרב הצדיק המנוח מהו' חייקא המדורא זלה"ה, שהיה עוסק בתעניות וסגופים כמה פעמים משבת לשבת, והיה נעור אלף לילות לעסוק בתורה, ועם כל זה לא הרגיש בנפשו תיקון השלימות עד אשר בא אל הרב הקדוש המגיד מוה"ד"ב ממעזריטש זלה"ה ותיכף נגמר תיקונו הראוי, כי הטעם שנותן הצדיק בעבודתו הוא העיקר", והן הן הדברים, שהצדיק מאיר את עיני האדם בעבודתו.

ויוסף ידע את כל אשר נעשה, לכן אמר לשבטים (מב, ט) "מרגלים אתם", ולכאורה יש להקשות איך שיקר בלשונו לומר כדברים האלה, רק עבודת מרגל הוא לבדוק את סודות המדינה כדי שתהא נוחה ליכבש, ולכן רצה יוסף לעורר את אחיו השבטים, ואמר להם ברמיזא "ברידאלאך, עלינו לעסוק בעבודה נעלה זו של ריגול למען ישראל בדורות הבאים", שהיה עליהם לראות את ערות הארץ ולהכניע את הקליפה כדי שתהא נוחה ליכבש על ידי ישראל במצרים, ומהאי טעמא החליט יוסף להרבות עליהם יסורים, כי היה בזה סימן לבנים שעל ידי קושי השעבוד ימהרו את הגאולה [וכמו שהיה באמת, שבמקום להיות ארבע מאות שנה במצרים היו רק כמנין רד"ו מחמת קושי השעבוד] ויהיה להם שם הרווחה.

ומשום הכי הכריח אותם להוריד את בנימין למצרים, כי גם בנימין היה צריך להכין את המקום לצאצאיו, זאת ועוד, כי יעקב אבינו הצטער ביותר במה שנאלצו להוריד את בנימין למצרים, וכמו שהפליג והתבטא (פסוק לח) "והורדתם את שיבתי ביגון שאולה", ובסוף כאשר נאלץ לשולחו אמר (מג, יד) "ואני כאשר שכלתי", כי היו צריכים גם לצער של יעקב כדי שיהיה אף הוא חלק מהשעבוד בעת ההכנה לגלות מצרים, ובזה המתיק את השעבוד של ישראל ויהיה ההרווחה לישראל במצרים, ואכן בירידת כולם למצרים הושלם צירופי י"ב שם הוי"ה

צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך", ואינו מובן, דבשלמא "גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים" חידוש הוא שלא כדרך הטבע, שהחלשים והמעטים ינצחו את הגיבורים והמרוצים, אך מה בכך שהטהורים והצדיקים ינצחו את הרשעים, אטו מדרך העולם שהצדיק והטהור נופל בדרך כלל ביד הרשע והטמא ח"ו, אתמהא, ותיצו צדיקים הראשונים, שקבעו להזכיר שיזכו לנס בגלל שהיו קדושים וטהורים העוסקים בתורה במסירות נפש, דכיון שהם קיימו "בטל רצונך מפני רצוני", גמל עמהם קוב"ה וביטל "רצונך אחרים" אלו היוונים הרשעים "מפני רצונך".

וכך דרשו (מדרש שוח"ט תהלים קיד, ובר"ר פרשה פו, ח) בפסוק (תהלים קיד, ג) "הים ראה וינס - מה ראה ארונו של יוסף יורד לים", ולכאורה כבר מצינו ששילם לו הקב"ה שכר מושלם על עמידתו בנסיון זה, וכמו שאמר רבי שמעון בן גמליאל (בר"ר פרשה ז, א) "יוסף משלו נתנו לו, פיו שלא נשק בעבירה - ועל פיו ישק כל עמי, גופו שלא נגע בעבירה - וילבש אותו בגדי שש, צוארו שלא הרכין לעבירה - וישם רביד הזהב על צוארו, ידיו שלא משמשו בעבירה - ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף, רגליו שלא פסעו בעבירה - ייתן וירכבו על קרוכין וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו, מחשבה שלא חשבה בעבירה - תבא ותקרא חכמה ויקראו לפניו אברך, אב בחכמה ורך בשנים", וא"כ מדוע ניתנה לו עוד מתנה שהים ראה וינס, אך להאמור יובן שפיר, כי בעד עצם ההתגברות בעת הנסיון להימנע מדבר עבירה זכה לכל השכר שנמנה במדרש מדה כנגד מדה, אך עוד עשה דבר גדול במה שברח והתנהג מחוץ לגבולות הגוף והנפש ולמעלה מדרך הטבע, שלא התמהמה לעוד רגע אחד אלא תיכף ברח בריצה החוצה והשאיר את בגדו אצל אותה מרשעת,

וכאשר בא אליו נתן הנביא ואמר לו שבידו לשוב בתשובה שמח מאד, ותיכף התחיל לומר כל פרק נ"א בתהלים, שהוא מלא דברי חרטה בהשתפכות הנפש ובקשת סליחה וכפרה [הרה"ק ה'נועם אליעזר' מסקולען זצ"ל היה מכנה פרק זה "דער תשובה קאפּיטל"], כי כשבא אליו הצדיק הראה לו שלפי מעשיו וגודל מזריגתו יש איזה פגם בפעולותיו ועליו לחזור בתשובה, ולכן שב דוד כדי להורות תשובה ליחיד.

ואפשר להוסיף תבלין על פי מה שכתב רבינו יונה (ונפסק להלכה ברמ"א או"ח ס' תרג ס"א) שספק עבירה צריכה כפרה יותר מעבירה ודאית, מפני שהאדם מתברך בלבבו לאמר שלא עבר עבירה, ועל כן אינו מתחרט על מה שעשה, והכי נמי כשבא האדם אל הצדיק הרי הוא מאיר את עיניו ומוכיחו שחטא, ועי"ז מתעורר לשוב ולהתחרט על מעשיו.

וכאן אצל שבטי י-ה העיר להם יוסף שפגמו בדקה מן הדקה לפי דרגתם, כי בהיותם במחיצתו של הצדיק אורו עיניהם לדקדק במעשיהם ולשוב גם על פגמים אלו בתשובה!

קדושת העינים

א לא לראותם בלבד

עדיין ימי החנוכה מאירים עלינו, וצריך לזכור, שכל הישועה בחנוכה היתה באופן של נס למעלה מדרך הטבע, וזכו לכך מפני שהם שברו את הטבע שלהם, ובמדה כנגד מדה זכו לנס מעל הטבע, וזה שאומרים בשבח והודאה להקב"ה (נוסח ועל הניסים) "מסרת גיבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד

פניני עבודה

1. מסופר על הסבא קדישא משפאלי זי"ע שהדליק פעם את הנר בערב שבת בין השמשות, והצטער עד מאד על שנכשל בספק מלאכה דאורייתא, וניסו כל תלמידיו לנחמו ולהפיג צערו באמרם שלא עשה איסור כלל, מפני שמעשיו היו בעוד היום גדול, אך הוא לא קיבל דבריהם, עד שבא הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע [מגדולי תלמידי הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע] וניגש אל הסב"ק ואמר לו בתקיפות "רבי, המעשה היה בבין השמשות, ועליכם לשוב בתשובה!", מיד קיבל דבריו וחזר בתשובה שלימה ונרגע מסערת רוחו, ובזאת פנה לקהל ואמר "אילו שמעתו בקולכם הייתי עלול להסתלק מן העולם הזה בלי תשובה, ואילו בזכותו של רבי רפאל זכיתי לתשובה".

הרה"ק מברעשיד היה איש אמת עד למאד, פעם תבעו איזה יהודי למשפט על עבירה שעשה, והוא הכחיש את הכל מכל וכל, ופסקו השופטים שאם הרה"ק רבי משה צבי מסאווראן ורבי רפאל מבערשיד זי"ע יעידו שהוא לא עשה מאומה אז ינוקה מעון. הרה"ק מסאווראן הסכים מיד להעיד שהרי היה בזה משום פיקוח נפש, אך רבי רפאל לא היה יכול להוציא שקר מפיו, לכן אמר לשופט שמחר יתן לו תשובתו, ולא ידע מה לעשות, מרוב צער בכה כל הלילה להקב"ה שייקח ממנו את נשמתו, ואכן תפילתו התקבלה ובאותו לילה נסתלק לבית עולמו... והשופט פסק להסתפק בשבועתו של הרה"ק מסאווראן והוציאו לחירות (הובא בליקוטי שושנים השלם' הוצאת מכון 'גנזי שושנים' עמוד רכב).

2. ברש"י תחילת פרשת דברים כתב, שכאשר רצה משה להוכיח את בני דור המדבר "כינסם כולם, מי שיש לו תשובה ישוב", והקשה ה"שמח ישראל" (פרשת דברים אות א) שבמדרש (דבר"ר פרשה א, יא) אמרו, שהיו ישראל יכולים להשיב, שלא היו מהם בעגל, שהרי כל בני דור המדבר מתו במגפה, משמע שהיה בידם להשיב, וא"כ מה הועיל משה במה שכנסם כולם, ומבאר כי בודאי לא היו בני אותו דור במעשה העגל, אלא שמשה רבינו האיר את עיניהם שיש להם מעין פגם בבחינת עגל או פגם בבחינת מרגלים, כל חד כפום שיעוריה, והורה להם הדרך כיצד לתקן מעשיהם, ומעתה אין שום סתירה, כי מצד אחד אמרה תורה לשבחן של ישראל דאע"פ שהיה בידם להשיב שלא חטאו בעגל לא אמרו דבר, משום כבודו של משה, אך כמו כן לאידך גיסא כשהוכיחם משה על דברים שפגמו מעין עוונות אלו כנסם כולם כדי שאם יש להם תשובה שישבו לו.

ועל כך זכו בזכותו לקריעת ים סוף שאף שינוי מסדרי בראשית כי כל הבריאה נתבטלה לפניו.

והגם שזו מן העבודות הקשות שבמקדש, אך על האדם לדעת שהטבע יש בו טומאה, כי האדם נברא שהוא נמשך אחרי כח הטבע וכל התאוות הרעות, וכבר כתב ה'חכם צבי' שלא מצינו תיבת "טבע" בכל הש"ס, כי חז"ל לא רצו להשתמש בתיבה זו בגמרא הקדושה, והזמן גרמא בחנוכה לעזוב את כל הגשמיות אלא להתעלות ולהתרומם, ומיד כשיתגבר על הטבע יראה ישועות, דהא בהא תליא.

|| לעצום עיניו מראות ברע ||

לפיכך עיקר עבודת האדם לשמור על עיניו שלא יכשל בראיות אסורות, כי טבע האדם להיות נמשך אחרי עיניו, וכמו שנאמר בחטא עץ הדעת (בראשית ג, ו) "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל, וכי תאוה הוא לעינים וגו'", כי הראייה גרמה לה להימשך אחריו, וכן אמרו חז"ל (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה) "עינא וליבא תרי סרסורי דעבירה אינון", וממילא כאשר האדם בתגבר ועוצם עינים הרי הוא הולך נגד כח הטבע, וממילא זוכה גם להתעלות ולראות ישועות בגשמיות וברוחניות למעלה מדרך הטבע.

ואם חלילה נזדמן אצלו הסתכלות אסורה יסיח דעתו ממנה תיכף ומיד, ולא יהרהר בה כלל, כי הרהורי עבירה קשי מעבירה, וזה שנאמר ששלח יעקב לומר לעשו שבהיותו בבית לבן הארמי (בראשית לב, ו) "ויהי לי שור וחמור" ופירש רש"י "ולא למדתי מדרכיו הרעים", ופירשו חסידים הראשונים, דמשום הכי לא למד ממעשיו כי לבן ובניו היו בעיניו כשור וחמור, ולכן לא השפיעו עליו כל מעשיהם הרעים ומגונים, כי כשם שלא ילמד אדם מן השור כיצד להתנהג, ואף אם יהיה עגלון במשך שלושים שנה לא יהיה מושפע מהנהגתו של השור והסוס, כך לא למד יעקב מלבן הארמי, ומעשה אבות סימן סימן הוא לבנים, שיהיו הדברים האסורים בעיניו כבעלי חיים שאין לו שייכות עמהם כלל.

|| ישמור עיניו וידליק ||

ועוד, דכדי לקיים מצות נר חנוכה צריך לשמור את העיניים, שהרי ידועים דברי ה'תפארת שלמה' (רמזי שבת הגדול ד"ה מצות תאכל) שהפסוק (ויקרא ו, ט) "מצות תאכל במקום קדוש בחצר אהל מועד יאכלוה" מלמד שצריך האדם להכין ולקדש ולטהר את עצמו קודם יו"ט פסח, כדי שיהיה פיו כלי מוכשר וראוי שיוכל המצה לבוא ולהיכנס במקום קדוש, ואז "בחצר אהל מועד יאכלוה" שיהיה מקומו כמו חצר אהל מועד. למדנו מדבריו שבטרים קיום המצוה צריך לקדש האבר שבו עושים המצוה, ואם כן בחנוכה שהמצוה בראייה לפרסם הנס

צריך לקדש את העינים, דהא סומא היושב במדבר פטור מלהדליק נרות חנוכה (עי' מג"א סימן תרעה סק"ד), נמצא שעיקר מצות הדלקה היא כדי שיראו את הנרות, לפיכך בטרם יתקדשו ימי חנוכה יש לקדש העינים מבעוד מועד, להיות עוצם עיניו מראות ברע ולהסתכל רק על דברים קדושים וטהורים, ואז יזכה להדליק הנרות במקום קדוש.

והחסר והביאור ליסוד של ה'תפארת שלמה' פשוט מאד, כי אם חלילה יפגום באבר זה לא יוכל אח"כ לקדשו ע"י המצוה, וכן כתוב (תהלים קטו, ה-ו) "פה להם ולא ידברו, עינים להם ולא יראו", ופירש מרן הבעש"ט הק' ז"ע, דכיון שהאדם משתמש בפיו ובעיניו לדבר ולראות צרכי עצמו ותאוותיו על כן אינו מצליח להשתמש בהם לדברים שבקדושה, כי כל כולו משועבד לתאוות אבריו וחושיו הגשמיים, וכן "אזנים להם" שהשמיעה של דברים בטלים ואסורים גורמות לו "ולא ישמעו" דברי תורה וקדושה, ובכלל זה שאינו משכיל לדעת ולהבין מצבו האמיתי, ונדמה שהכל הולך למישרים (הובא ב'מקור מים חיים' שבשולי ספר בעש"ט עה"ת, פרשת שמות אות יט; וראה ב'חיבת העבודה' לימים הנוראים).

בזה ביאר ה'יסוד העבודה' ז"ע דברי רבי שמעון בר יוחאי בירושלמי (ברכות ח.) "אילו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאתיהיבת תורה לישראל [אילו הייתי עומד על הר סיני בשעה שנתן קוב"ה התורה לישראל] הוינא מתבעי קומי רחמנא דיתברי לבר נשא תרין פומין [הייתי מבקש מבורא כל עולמים שיברא לאדם שתי פיות], חד דהוי לעי באוריתא וחד דעבד ליה כל צורכיה [באחד ידבר דברי תורה ובשני ידבר צרכיו הגשמיים], חזר וזר [-ואמר], ומה אין חד הוא לית עלמא יכיל קאים ביה מן דילטוריא דיליה אילו הוו תרין על אחת כמה וכמה" [נשוב חזר בו, דאם בפה אחד אין האדם יכול לשמור על פיו מלדבר לשון הרע ודיבורים אסורים ק"ו אילו היו לו שתי פיות], והסביר הכוונה, דטובה גדולה עשה קוב"ה לאדם שברא לאדם שתי פיות, דאילו היה שייך לדבר דברי חולין ובטלים ודברים אסורים בפה אחד לא היה מן הנמנע שבתוך כדי דיבור יתפלל ויעסוק בתורה ע"י הפה השני מתוך התלהבות ורחימו ודחילו, כי לא היה מאומה מפריע לו מלהתלהב באש דקדושה בעת אמירת 'ברוך שאמר' וכדומה, ונמצא שלעולם לא היה מרגיש שעליו לשוב על עון לשון הרע שדיבר תחילה, אבל עכשיו שיש לאדם רק פה אחד ע"כ אינו יכול להתפלל כהוגן אחרי שניבל פיו בדיבורים אסורים, כי לא יצליח להתחבר עם תיבות התפילה אחר שפגם את פיו, ס'וועט זיך ניטש דאווענען, כי אם "פה להם" אזי "ולא ידברו", דלא יבואו שניהם כאחד בשום פנים ואופן, ולכן בראותו כי "סגר עליו המדבר" ואינו יכול לפתוח פיו לשפוך שיח לפני קונו אזי לבבו יבין ושב ורפא לו.

חמיידא דאזרייתא

פניני הלכה מאת הרה"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

בענין הזכרת מעין המאורע החנוכה בברכת מעין שלוש

ב. טעם הדברי חמדות משום שאין להזכיר רק מועדים שהיונם מן התורה

קושיית הדברי חמדות מצד הזכרת חנוכה באמירת 'הרחמן' אף שאינו עיקר ברכת המזון

ד. התוספות יום טוב בחיבורו דברי חמדות על הרא"ש (ברכות פ"ו ס"ק קל"ה) העלה אף הוא התמיהה הנזכרת בדברי המהר"ם מרוטנבורג, והוסיף לתמוה ביתר שאת, לאור הנפסק (א"ח סי' קפ"ו ס"ד) כי אם לא הזכיר בברכת המזון באמירת 'ועל הנסים', יכול להשלים ולומר 'הרחמן הוא יעשה לנו נסים', הרי כי אף שאמירת הרחמן הוא כבר אחר סיום עיקר ברכת המזון, מכל מקום שייך להזכיר בה על חנוכה, ואם כן אף שחלק ההודאה של ברכת מעין שלוש היא כבר בשייכות לחתימה, ואינה כחלק מתוך נוסח הברכה, מכל מקום שייך להזכיר בה על חנוכה [ואי משום ההפסק בין ההזכרה מעין החתימה סמוך לחתימה, ע"ז י"ל כנ"ל] דיחא הודאה אריכתא.

ה. והנה בגוף קושייתו היה מקום לדחות, כי איה"נ אמירת 'הרחמן הוא יעשה לנו נסים', אינה חובה המוטלת עליו, אלא רק אפשרות שייכול לאומרה באופן זה, והוא ככל אמירת שבה על נס חנוכה כפיט' 'מעוז צור' וכדומה, ועל כן אין בזה משום קביעת הזכרת חנוכה בברכת מעין שלוש באופן זה.

הזכרת מעין המאורע במעין שלוש רק במועדים שהיונם מן התורה

ו. בגוף הדברים כתב הדברי חמדות להטעים את הדבר, שהוא לפי שחובת ההזכרה מעיקר הדין הוא רק על מועדים שהיונם מוזכר בתורה, אבל חנוכה ופורים שאין תקנתם אלא על ידי הנביאים וחכמינו זכרונם לברכה, אין בו משום חובת הזכרה?

ג. טעם הגר"א לפי שיעקר הזכרה במעין שלוש אינו אלא מנהג ואף הזכרת חנוכה אינו חובה

דברי הגר"א כי אין חובה בהזכרת חנוכה ועל כן במעין שלוש אין להזכיר

ז. הגר"א (סי' ר"ח סעיף י"ב) כתב בטעם הדבר, כי הרי כל חיוב הזכרת חנוכה בברכת המזון אינה מעיקר החיוב, אלא מנהג בעלמא, וכלשון הגמ' (שבת כד.): "אם בא להזכיר מזכיר בהודאה", ואין בו לשון חובה, על כן דיינו שהחמירו בברכת המזון לחייב להזכיר, ואין מקום לקבוע חובת הזכרה אף בברכת מעין שלוש. והעתיקו המשנ"ב (סי' ר"ח ס"ק ט"ו).

מקור להזכרת מעין המאורע בדברי הירושלמי באופן של לכתחילה בלבד

ח. להבנת דברי הגר"א יש להקדים, כי הנה עיקר הזכרת מעין המאורע בברכת מעין שלוש אינו ברור בדברי הבבלי, שלא מצאנו כל נידון בדבר אף בנוגע להזכרת שבת ומועדים, וכל מקור ההזכרה הוא בדברי הירושלמי (ברכות פ"ו ה"א): "מותר להזכיר בה מעין המאורע, אמר רבי אבא בר רבי זימנא, רבי זעירא היה מזכיר בה מעין המאורע. אמר רבי ירמיה, הואיל וחש לה רבי זעירא, צריכין אנו מיהוש", הרי כי אף בדברי הירושלמי לא נאמר הדבר כחובה, אלא בגדר 'צריכין אנו מיהוש', היינו שראוי לנו לחוש לדברי רבי זעירא ולהזכיר מעין המאורע בברכת מעין שלוש. התוספות (ברכות מד. ב"ה על הע"ז) כתבו בזה: "ובספר המיימוני (פ"ג מתפילה ה"ג) מצריך להזכיר בה מעין המאורע בשבת וביום טוב, וכן משמע בירושלמי (ברכות פ"ו ה"א), ומיהו לא נהגו העולם כן. ויכול להיות מה שמזכירים מעין המאורע, היינו דוקא בימיהם שהיו רגילין לקבוע איין ואימני פירות, אבל האידינא לא קבעי". וכדברי התוספות הביאו רוב הראשונים, סמ"ג (עשין, סי' כ"ז) רשב"א (ברכות מד. ב"ה רב חסדא) בשם הראב"ד, ועוד.

במאמר שלפנינו ננסה לתמצת את עיקרי הטעמים, מדוע אין מזכירים את מעין המאורע של חנוכה בברכת מעין שלוש, בשונה מהשבתות וימים טובים המוזכרים בברכת מעין שלוש.

בנותן טעם לציון, את שהובא בהליכות שלמה (מועדים ח"ב, פרק י"ז ארחות הלכה הע' 20) שאמר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל בשם גדול אחד, טעם לאכילת סופגניות וכדו', שהוא לצד חיוב ברכת מעין שלוש על מיני מזונות, והענין לברך ברכה זו בימי חנוכה הוא לצד הזכרת 'ועל מזבחך', שאינו נזכר בברכת המזון, ובימי חנוכה המקדש בהם חנכו את המזבח אחר שהוצרכו לנתצו (עבודה זרה נב:), על כן ענין הוא לברך ברכה זו ולהזכיר 'ועל מזבחך'.

א. טעם המהר"ם מרוטנבורג משום שאין במעין שלוש ברכת הודאה

דברי המהר"ם מרוטנבורג שאין להזכיר רק במקום ברכת ההודאה

א. המהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג, סי' ע"ג) כתב בטעם הדבר, על פי דברי הגמרא (שבת כד.) דאיבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון, ומסקנת הגמרא: "אינו מזכיר, ואם בא להזכיר מזכיר בהודאה", הרי כי כל האפשרות להזכיר בברכת המזון הוא רק כחלק מההודאה, שמוסיפים על ההודאה בהלל והודאה על ניסי חנוכה.

לפי זה מבאר המהר"ם מרוטנבורג, כי מאחר ובברכת מעין שלוש אין בה חלק של הודאה, שוב אין מקום להזכיר בה על חנוכה, וכתוב: "אבל במעין שלוש לא יעלה על לב איש כיון דליכא הודאה בברכה דמעין ג' אין מזכיר דלא להזכיר מאורע בחנוכה ופורים אלא היכא דאיכא הודאה בתפלה".

הערה על גירסתינו 'ונודה לך'

ב. אם כי יש להעיר בדברי המהר"ם מרוטנבורג, שהרי אנו מסיימים את הברכה באמירת 'ונודה לך על הארץ', ואם כן מאחר ומזכירים בו חלק ההודאה, שוב יש מקום להזכיר אף את חנוכה. אכן זו לא קשה כל כך, כי בנוסח הרמב"ם (פ"ג מברכות ה"ג) אינו מזכיר 'ונודה לך על הארץ' כחלק מנוסח ברכת מעין שלוש, ויתכן שאף לפי המהר"ם מרוטנבורג אין גורסים כן בנוסח הברכה.

דברי הלבוש מה טעם אין להזכיר באמירת 'ונודה לך' שאינו חלק מעיקר הברכה

ג. הלבוש (סי' ר"ח ס"ב) מתייחס אף הוא לקושיא זו שעל המהר"ם מרוטנבורג, ועל כן מנמק את דבריו, כי כל הזכרת 'ונודה לך על הארץ' אינה חלק מעיקר נוסח הברכה, אלא הוא הוספה שהוסיפו לפני החתימה, מדינא דגמרא (פסחים קד.) שיש להזכיר מעין חתימתן סמוך לחתימתן, ולכן הוסיפו להזכיר 'ונודה לך על הארץ' לפני החתימה, ומאחר ואינה מעיקר נוסח הברכה, אין מן המקום להזכיר שם על חנוכה, כי ההזכרה צריכה להיות בעיקר הברכה, ולא בהוספה שמוסיפים בה לתיקון החתימה.

יש להוסיף בנוסח אחר, כי מאחר וכל טעם הוספת 'ונודה לך על הארץ' הוא בכדי להסמיק מעין החתימה סמוך לחתימה, אם כן אם יוסיפו להודות על נס חנוכה, יתכן ויהיה בכך הפסק בין הזכרת מעין החתימה סמוך לחתימה, הרי כי אינו חותם בהודאה על נס חנוכה, אלא בהודאה על הארץ, ולומר 'ונודה לך על הנסים שעשית לאבותינו ועל הארץ', יתכן שאין מקום מאחר והתחלת ההודאה הוא רק אחר ההזכרה, ואין מקום להזכיר שלא במקום ההודאה.

1. ויש לציון, כי בשיטת"ק (פיצה יז. ב"ה אין הלכה) הביא בשם הריטב"א, כי אם לא הזכיר מעין החתימה סמוך לחתימה צריך לחזור ולברך בשנית, אך יש לחקור האם הוא הדין בהפסק או רק בלא הזכיר כלל ענייני מעין החתימה, ועני' בזה בשו"ת יביע אומר (ח"ג א"ח סי' ל"ז אות ח) מש"כ בזה.

2. אם כי יש להעיר, לפי דברי החתם סופר (שבת כב. ב"ה פסולה) כי ההצלה עצמה חיובה מן התורה, ואם כן חובת ההודאה וההלל הוא דאורייתא, ואם כן היה מקום להחמיר, ואולי י"ל דין דאורייתא על כל ההזכרות, ודוק.

דין השוכח הזכרת מעין המאורע במעין שלוש אינו צריך לחזור

ט. אמנם, להלכה הרמב"ם (פ"ג מתפילה ה"א) פסק להזכיר מעין המאורע בברכת מעין שלוש, וכן פסק השו"ע (סי' ר"ח ס"ב), מכל מקום כתב המשנ"ב (סי' ר"ח שער הציון סי' ס"ג), כי אם לא הזכיר מעין המאורע בברכת מעין שלוש אינו צריך לחזור, א' שכן על דרך הכלל הדברים שמברכים עליהם ברכת מעין שלוש הינם מהדברים שאין חובה לאוכלם בשבת ובמועדים, ועל כן לא שייך לחייב לחזור בהם, כי לא היה מחויב באכילתם. ב' כי עיקר ההזכרה אינו אלא לכתחילה, ואינו בתורת חיוב ועיכובא.

הזכרת מעין המאורע ככוס רביעי של ליל הסדר

י. והנה היה מקום לומר כי מה שהוצרך המשנה ברורה להוסיף הטעם השני, הוא כי פעמים יכול להיות חיוב על אכילת דבר שברכתו מעין שלוש, כגון ברכת על הגפן על כוס רביעי בליל הסדר, שחיובו הוא לשנות את הכוס, וממילא היה מקום לחייב לחזור בשכח להזכיר מעין המאורע, כי הוא חיוב עליו לאכלו. אך זה אינו וכמו שאמר הגר"ש³ אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה ח"א פרק ט' דבר הלכה אות קט"ג), כי מאחר ואין חיוב שתיית ד' כוסות רק ביום, אלא יכולים לשנות חמור מדינה, כנפסק ברמ"א (סי' תפ"ג ס"א), ואם כן אין חיוב לשנות דבר שהיה עליו חיוב ברכת על הגפן, וממילא אף בברכת כוס רביעי בליל הסדר אין מקום לחייבו לחזור מהטעם הנ"ל.

הזכרת מעין המאורע באכל סעודת שבת בפת הבאה בכיסנין

יא. אלא שיש להוסיף ה"כ"ת נוספת, והוא במקום שיצא ידי חובת סעודת שבת בפת הבאה בכיסנין, וכמו שהארכנו בזה במקום אחר בפרטי הדינים, ובזה מחויב היה באכילה זו, ויש מקום לחייבו לחזור על שכחת מעין המאורע, וללא דברי המשנ"ב בטעמו השני. על כל פנים לאור כל הנ"ל מובנים דברי הגר"א בטעמו של דבר, כי היות וכל ההזכרה של מעין המאורע במעין שלוש אין לה גדר חיוב ממש, לכן אין לנו להחמיר בהזכרת חנוכה ופורים שאף בברכת המזון אין לחובת הזכרתם גדר חיוב.

ד. טעם האחרונים משום שאין מקום להזכיר במעין הברכות רק בברכות ולא הזכרות

מקור טעם זה בדברי אחדים מגדולי האחרונים

יב. טעם נפלא בפני עצמו נאמר על ידי כמה מן האחרונים, כאשר מבידר הוא כי מדרשא בשמו של הגר"ח⁴, ואף נדפס בשמו (מאורי שערים, גורבין, דברי הלכה סי' א'; ומשם בחידושי הגר"ח השלם, מישור, ברכות מד), אכן יש שהביאו כי אמר כן בשם הערוך לנו, והאמת הוא כי הדברים אכן נדפסו על ידי הערוך לנר בקובץ התורני "שומרי ציון הנאמן" שבעריכתו (גליון רט"ז, ה' טבת תרט"ז), אך אין הדברים דברי עצמו, אלא דברי הגאון רבי מאיר לייב לעבובאהל מקראקא ז"ל [המוזכר בתשובות בנין ציון לבעל הערוך⁵ פעמים אחדות (החדשות, סי' קכ"א; סי' קכ"ב; סי' קכ"ג; סי' קמ"ג; סי' קמ"ד; סי' קמ"ה)], ולא זו בלבד אלא שדברים אלו כבר נדפסו כתשע שנים קודם פרסומם בקובץ הנ"ל בתוך שו"ת מנחת עני להגאון רבי סיני ספיר זצ"ל אב"ד ברעוץ⁶ (סי' ב) שנדפס בשנת תר"ז, אך דברי רבי מאיר לייב הנ"ל נראים כהעתקה מתוך פוסט התשובה הנ"ל, ויתכן כי מדובר בהתכתבות שבין שני גאוניו אלו. עוד יש לציון, כי במועדים ומזמנים (ח"ח לקוטי הערות לח"ב סי' קמ"ח) הביא כי הדברים מיוחסים אף למהר"ל דיסקין זצ"ל.

דברי רבינו יונה שאין להזכיר במעין "ח רק בברכות ולא הזכרות

יג. יסוד הדברים בזה, על פי דברי הגמרא (ברכות כט): "אמר רב נחמן אמר שמואל כל השנה כולה מתפלל אדם הבינוני, חוץ ממוצאי שבת וממוצאי ימים טובים, מפני שצריך לומר הבדלה בחינה הדעת כי מתקף לה מר זוטרא, ונכללה מכלל הבינוני ה' אלהינו המבדיל בין קדש לחול, קשיא". וכתב רבינו יונה (ברכות יט: מדהר"ף בד"ה מפני) בטעם הדבר: "ואפשר לומר טעם דבר, דמשום הכי לא תקינו מעין הבדלה, מפני שהבדלה אינה ברכה בפני עצמה אלא שאנו כוללים אותה בברכת אתה חונן, ואם היו אומרים מעין הבדלה היה נראה שהבדלה היא ברכה בפני עצמה, כיון שהתקינו מעין הבדלה כמו שתקנו מעין שאר ברכות". העולה לנו מתוך דברי רבינו יונה, כי כאשר מדובר במעין הברכות, אין מקום להזכיר אלא מעין הברכות, ולא מעין ההזכרות.

לפי זה יש לומר, כי הוא הדין בברכת מעין שלוש, הואיל והיא מעין שלושת הברכות של ברכת המזון, אין מקום לכלול בה את הזכרת מעין המאורע, הואיל ואינה ברכה אלא הזכרה.

הזכרת המאורע במעין שלוש רק כשתיקנו ברכה לשוכח לאמרו בברכת המזון

יד. אכן מה שמזכירים שבת ומועדי השנה וראש חודש, זה הוא לפי שהשוכח להזכיר בברכת המזון שבת ומועדי השנה, יש לו לומר ברכה בפני עצמה, כמבואר בשו"ע (או"ח סי' קפ"ח ס"ו), ועל כן יש בהזכרה זו משום מעין הברכה שנתקן לשוכח לומר הזכרות אלו, אמנם בחנוכה ופורים שלא תיקנו ברכה לשוכח הזכרה זו, שוב אין להזכרה זו גדר ברכה, ואין מקום לכלול בברכת מעין שלוש.

ההוכחה מהזכרת המאורע במעין שלוש אחר 'ובנה ירושלים'

טו. לדבר זה הביאו ב' הוכחות, ההוכחה הראשונה מופיעה בכל המקומות הנ"ל, והוא במקום ההזכרה, אשר בעוד שבברכת המזון מזכירים קודם ברכת ובנה ירושלים מעין המאורע, הרי שבברכת מעין שלוש מזכירים רק אחר אמירת ובנה ירושלים, ולכאורה מה מקום יש להזכיר במקום אחר מאשר במקור הברכות. אכן להנ"ל מובן, כי גדר ההזכרות כבכרה הוא רק בשוכח ואומרים אחר ברכת ובנה ירושלים יש אומרים ההזכרות בנוסח הברכה, ועל כן נתקן מקום אמירתם בברכת מעין שלוש במקום שאומרים הזכרות אלו כברכות, שהוא אחר ברכת ובנה ירושלים.

ההוכחה מהזכרת המועדים בלשון 'שמחה' מה שנוכר רק בברכה לשוכח להזכירו ולא בהזכרה עצמה

טז. הוכחה שניה שהביא הגר"ח, הוא מלשון ההזכרה במועדים 'שמחנו ביום חג פלוני, ולכאורה הרי בהזכרה בברכת המזון אין נזכר כלל לשון שמחה ביעלה ויבוא', ואם כן מאיזה מקום קבעו מטבע ההזכרה במעין שלוש בלשון שמחה. אלא שבנוסח הברכה בשוכח להזכיר במועדי השנה, הוא 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר נתן ימים טובים לישראל לששון ולשמחה את יום חג פלוני הזה ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים', ועל כן תיקנו ההזכרה במעין שלוש בלשון 'שמחה', שהוא כמטבע ההזכרה בנוסח ברכה, וכ"כ הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה ח"א פרק ט' דבר הלכה אות קכ"ב).

הערה מדברי הב"ח בהגנת דברי רבינו יונה

יז. אלא שבעיקר הדברים יש להעיר, כי הב"ח (או"ח סי' ק"י אות ב) כתב בדעת רבינו יונה, כי אין חשש שישכחו שהזכרת אתה חוננתו הוא כבכרה, כי אין בכלל חסרון, אלא עיקר החשש הוא שמא יבואו לקבוע על פי זה ולומר כי אם שכח להזכיר אתה חוננתו יצטרך לחזור ולהתפלל, וזה הוא עיקר החשש. ואם כן, הרי בהזכרת חנוכה ופורים שאף השוכח בברכת המזון אינו צריך לחזור ולברך, אם כן אין מקום לחוש כ"כ שמא יבואו לטעות שהוא ברכה בפני עצמה, כי אף לו יצויר שהיא ברכה בפני עצמה כמו שאומרים אותה בברכת המזון אין צריכים לחזור, ועל כן קצת צ"ע טעם זה לפי הבנת הב"ח בדעת רבינו יונה, ויש מקום לדון בזה.

ה. טעם מהודש משום שאין מקום להזכיר המאורע רק במקום שיש פרסומי ניסא

יח. טעם נוסף נראה לומר בזה⁷, הדנה מצאנו בגמ' (שבת כד): "מזה להזכיר של חנוכה בברכת המזון, כיון דמדרבנן הוא לא מדכרין, או דילמא משום פרסומי ניסא מדכרין", וכתב רש"י (בד"ה בברכת המזון): "בתפלה פשיטא לן, שהרי להלל ולהודאה נקבעו, כדאמרין לעיל", ולכאורה אינו מובן לדברי רש"י מכל מקום הוא דמאחר והוא מדרבנן לא מדכרין, הא תפילה נמי דרבנן ועכ"ז מאחר ונקבעו להלל ולהודאה מוזכרים, ואכן כתבו התוספות (בד"ה מהו להזכיר): "בתפלה פשיטא ליה דמזכיר משום דתפלה בצבור הוא ואיכא פרסומי ניסא, אבל בברכת המזון שבבית ליכא פרסומי ניסא כולי האי", ולדברי התוספות מבואר שפיר החילוק בין תפילה לברכת המזון.

מעתה נראה, כי אף למסקנת הגמרא אשר אם בא להזכיר מזכיר בהודאה, היינו ר' במקום שיש בו משום פרסומי ניסא, והיינו בברכת המזון אשר בזה יש גמ' מציאות של ציבור, אם בברכת המזון בעשרה או בשלושה, וכמו שאמרנו על זה בגמרא (ברכות מה). את דברי הכתוב (תהלים ד, ז) 'גדלו לה' אתי וגורוממה שמו יחדו', ועל כן יש בזה משום פרסומי ניסא, אבל בברכת מעין שלוש, אשר תמיד היא ביחידות ואין מציאות של עשרה או שלושה, אלא כל אחד מברך לעצמו, מה פרסומי ניסא איכא, וממילא בזה נראה שאין מקום להזכיר, הואיל ואין בו משום פרסומי ניסא.

3. הגדה של פסח מבית לוי (עמ' רל"ה): הביא: "אחד מבאיתו של מרן הגר"ח חזר לפניו על ביאור זה ששמעו בשם הגר"ח, נענה לו מרן, אי לא שמעתיו מאאמר, אך נראה שאכן אמר דבר זה".

4. היה ידיו של הר"ה החידושי הרי"ם ז"ע, ונסעו יחד להסתופף בצילו של הר"ה רבי משה אליקים בריעה מקאונז' ז"ע.

5. אחר כך הראינו כי כיוונתו בזה בסיעתא דשמיא לדעת גדולים, דעת התורה (או"ח סי' ר"ח ס"ב), נימוקי אורח חיים (סי' תרפ"ב א'), שערי שלום על קיצור שו"ע (סי' י"ז אות כ"א, מבשר האמרי יוסף מספינקא ז"ע).

היכל הוראה

פסקי דינים * תשובות * הוראות

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שם ההוראה מרן ה"קנה בשם" ז"ע"י
בראשות בנו נאב"י היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנרסארפער שליט"א
מגדולי פוסקי דורינו ובעל שו"ת היכל הוראה * ז"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

גליון לו * פרשת מקץ תשפ"ד

בין כותלי ההיכל

פסקי דינים מתוך שאלות ותשובות שעלו על שולחן ההיכל לפני מודיעי הרב שליט"א

טעה בברכת המזון ובהתיימרת ברכת הון אמר ברכת הארץ

טעה בברכת המזון, ובמקום לומר בסיום הברכה הראשונה "בא" הון את הכל" סיים ואמר "בא" על הארץ ועל המזון" שהוא סיום הברכה השנייה, ואחר כדי דיבור נזכר בטעותו והמשיך בברכה השנייה וסיים אותה בברכה הרגועה שהיא "בא" על הארץ ועל המזון". ונמצא שבידך פ' בעמים "בא" על הארץ ועל המזון". אינו צריך לחזור ולברך ברכת המזון, על אף שלא סיים בברכה הראשונה בברכה הראויה לה אלא בברכת הארץ יצא.

אכל מאכל שברכתו לאחריו מעין שלש וטעה ובירך בורא נפשות

אם אחר שאכל מזונות שצריך לברך לאחריהן ברכת מעין שלוש טעה ובירך לאחריהן בורא נפשות, לא יצא ידי חובתו, ויהיו אף צריך לחזור ולברך ברכת מעין שלוש, שכן מוכח מדברי המחבר דכשצריך לברך ברכת המזון או ברכה מעין שלוש אין ברכת בורא נפשות פוטרתו, ולכאורה נראה מדבריו אף בדיעבד לא יצא ידי חובתו, ומעתה לא עלתה לו ברכת בני"ד לברכה אחרונה והוא צריך לברך עכשיו ברכת מעין שלוש.

איה ברכה יש לברך על לחם פשתן

לחם העשוי מפשתן עבור חולי סוכר וכדו' שאינם יכולים לאכול פחמימות, והמרכיבים העיקריים שלו הם: קמח פשתן, גלוקסן חיטה (ששמים אותו כדי שיפתח העיסה ויקבל צורת לחם), קמח סויה, קמח שיפון, כמובן חוץ מהתבלינים והמייצבים וכדומה וכן ללא סוכר וללא חומר ומשמר. הנה אף כי יש כאן גם קמח שיפון והשיפון הוא מחמשת מיני דגן, ולאחר הביטול ע"י כביסה זו יש 7% שיפון וממנו עושים את המחמצת שמכניסים לתוך העיסה, מכל מקום ברכתו היא לפניו שהכל ולאחריו בורא נפשות, זאת מפני שהגלוקסן והשיפון שניתנים בעיסה נחשבים כתבלין בעלמא.

1. בנימק הדברים כתב מורינו הרב שליט"א (ח"ג הוראה י"ב) דהנה מבואר בפוסקים דביעבד גם אם לא סיים הברכה הראשונה בבירור יצא, עין משנה בירוה (סימן קפ"ד סק"ד) שכתב לדעה הראשונה [שם בשו"ע] אף שלא חיתם ג' כ"ג מהני דאף דק"ל במקום שאמרו לחתום עם ארבעים שלא לחתום מ"מ בדיעבד יצא, ובשעה"צ צ"ע מקורו לדברי רע"א בשם המלחמות דאף שלא סיים וחתם יצא.

ומעתה הנה דמה שכתבו הפוסקים מיידי באופן שלא סיים ברכת הון בברכה כלל [דהיינו שלא אמר "בא" הון את הכל"] מכל מקום הדעת נותנת לנו אם סיים ברכת הון בברכה "על הארץ ועל המזון" לא גרע מאם לא סיים הברכה כלל. ואל תשיגני דמדברי המש"ב משמע שלא נקט כן הלכה למעשה אלא דאם לא חתם כלל צריך לחזור, מכל מקום אפשר דבנדון דידן כיון שסיים הברכה הראשונה ב"בא" על הארץ ועל המזון" סוף שיש בברכתו הזכרת "מזון" שהיא כעין ענינה של הברכה הראשונה, וקצת סמך לכפרו זו אפשר להביא ממה שכתב המחבר שם שאם אמר במקום ברכת הון "כריך רחמנא מלאת מאריה דהאי פתא" יצא ו"א שצריך לומר "ברוך רחמנא דון כולא" דהיינו שצריך להזכיר "מזון" גם כשהוא אומר הברכה בלשון ארמי ואם לא הזכיר "מזון" לא יצא, ומעתה בני"ד שחזכיר "מזון" נמי יצא ידי חובתו.

2. ש"ע או"ח סימן רב סעיף א' וסימן רח סעיף ד' ובנ"כ שם.

3. בתשובה (ח"ג הוראה י"ב) השיב מורינו הרב שליט"א, דהנה כתב בספר פ' החיים (סימן רב סעי' ט) דמי שאכל דבר שצריך לברך אחריו ברכת מעין שלוש ובי"ד לאחריו בורא נפשות יצא ידי חובתו, כי ברכת בורא נפשות רבות היא ברכה כוללת שפוטרת כל מידו וכן פ"י ע"ג שאינו מ' מנייה וכן פ"י האדמה וכן משקין והוה כמו ברכת שהכל שפוטרת הכל. ובסו"ד כתב דמברך ברכת בני"ד ויצא ידי חובתו ולא ילינות מעולם הוה כלא ברכה.

ואף שאחד מן האחרונים שהקשה עליו דמה שאסור ליהנות מן העולם הוה כלא ברכה קאי רק אברכה ראשונה, ובאמת דגם הכף החיים עצמו לא התכין לומר דזה הוא עיקר הטעם מה שיוצא בברכה בני"ד אלא אמר לה כשיגרא לילישא ועיקר טעמו שמברך בני"ד ויצא ידי חובתו הוא על סמך דברי הגינת עדנים שכתב בהמשך. וכן הורה בשו"ת אגרות משה (ח"א סימן ע"ד), ומה שכתב בכף החיים דמשמע שברכת בורא נפשות עולה על הנמך על דברי השו"ת גינת עדנים (א"ח כלא א סימן טו) שכתב וז"ל: ללא העלה שמצאנו אין ג' גדול לישען עליו אדרב הוה שסובר הרב ז"ל שברכת בורא נפשות פוטרת מעין ג' אמנם להיות שהתו"ט נתתקן בזה אין לעשות כן להדי' לברך בקום עשה בורא נפשות במקום שיש ספק בדבר אבל אם כבר אכל או אם שכח ובירך בורא נפשות במקום שטענו ברכה מעין ג' פשיטא שטענו ברכה מעין ג' וכן אמר ר' ב"ר אבא בורא נפשות כי כדאי הוא הרב אלפסי לסמוך עליו בשעת הדחק וכאשר העלה בספר הכנסת ודכותיה ולא מטעמיה, ע"כ.

ומעתה לפי דברי הגינת עדנים נמצא דאם כבר בירך בורא נפשות כשחזור ומברך ברכת מעין שלוש הוה ברכה לבטלה שהרי כבר יצא ידי חובתו בברכת בורא נפשות, אמנם נראה דמכל מקום אפשר לדלו ברכה לבטלה היא וכמו שגילה מדברי הרשב"א (תולין ק"ב ד"ה אמר רב טוטל) דהנודטל דיזי לאכליה ובירך ענטי ואח"כ נמך ולא אכל כעשוי, אין בכך כלום, דזה מכוון שגילה הוא מברך והוא שעתא דעתא היה לאכול, ע"כ. ואם כן בני"ד כיון שכשבירך בורא נפשות היתה דעתו לצאת בברכה זו ידי חובתו [רק טענה בברכה] ואם כן אין ברכה זו שבירך ברכה לבטלה, וכן כתב בספר שמירת שבת כדלכתה (פסק ד' היר"ק) והוסף שצריך לארץ אגרות משה שכתב דאם חושש שמיא יעבור מן עיניו יברך בני"ד אמנם אם יודעו לו כסודו בחרו זמן יעבור שדין ברכה מעין שלוש. אלא לדלוח הניין נראה דאין ראייה מדברי הרשב"א דאית ליה דעתא שכתב שם בני"ד שבירך ברכת הוה הברכה על נט"י עששה כדן שרצה לאכול פת ורק אחר שסיים סדר הניטלה מסיבה אחרת לא היה באפשרותו לאכול הפת, משא"כ בנדון דידן כשבירך בורא נפשות על דבר שברכתו מעין שלוש לכתחילה לא בירך הברכה הראויה לה לפי מה שכתבנו עולה דמי שבירך בורא נפשות ואח"כ בירך הברכה הראויה, באמת הוה ברכת בורא נפשות ברכה לבטלה.

4. על דבר מה שנשאל מורינו הרב שליט"א (ח"ג הוראה י"ט) מבניעל מאפיה אשר מייצג במאפייטו לחם פשתן, ותחילה הדיפס על האריזה שברכתו בורא מיני מזונות, אך לאחר שעוררוהו כמה אנשים שאינו פשוט כ"כ שברכתו מזונות כלל הברכה את ברכתה מעל האריזה, ועתה בא ששאלנו אם טוב עשה שהשמית את ברכתה או שהיה צריך להשיא במקום שברכתו מזונות. והנה אחר שכאמור חלק ממרכיבי הפת הוא גלוקסן הישרי מקמח חיטה, א"כ לכאורה לפי הנבואר בשו"ע (א"ח סימן רח סעי' ט) ז"ל: עירב קמח זוזן ושאר מיני קטניות עם קמח של ממשות מיני דגן אם עשה ממנו פת מברך המוציא וברכת המזון, ודווקא שיש באותו קמח מחמשת מינים כדי שיאכל ממנו כוית דגן בכדי אכילת פרס, אבל אם אין בו זה הישעור מחמשת המינים, אינו מברך בלבסוף ברכת המזון, אלא בתחלה מברך המוציא כיון שיש בו טעם דגן א"ע פ"י שאין בו כוית בכדי אכילת פרס ולבסוף על המחיה, ע"כ. אי"כ יוצא מדברי השו"ע שיש לברך עליו המוציא. אך באמת אינו שייך לנדון דידן דהנה הגלוקסן אף שהוא מרכיבי החיטה והוא החלק החלבוני שבקמח, ולאחר שמרכיבים את הקמח מפרידים את הגלוקסן ומייבשים אותו באויר הם ושוחנים אותו לאבקא דקנה, והנה אבקת זו אין בה העמילן הנמצא בקמח ולכן אי אפשר לעשות ממנה עיסה לאתפת ממנה מיני מאפה וממילא אין שוב בגלוקסן את המעלה של שאר מיני דגן שהמאכלים הנעשים מהם שפוסקים. ומעתה בנדון דידן הנה גם שכאשר מכניסים אותה באותה בערבורת של הפשתן ומסוייטת בהחמצונו, אבל זה ברור שאחר שכבר איבדה את השם קמח שהיה לה, שוב אינה יכולה לחייב את הפת המתמזג על ידיה כפת של ממשות מיני דגן ואין יכולים לברך עליו המוציא.

אמנם עדיין יש להשתקף, לסיף סוף יש כאן גם קמח שיפון והשיפון הוא מחמשת מיני דגן ואומר לו בינעל המוציא פת ורק אחר שסיים סדר הניטלה מסיבה אחרת לא היה באפשרותו לאכול הפת, משא"כ בנדון דידן כשבירך בורא נפשות על דבר שברכתו מעין שלוש לכתחילה לא בירך הברכה הראויה לה לפי מה שכתבנו עולה דמי שבירך בורא נפשות ואח"כ בירך הברכה הראויה שיש בו כוית בכדי אכילת פרס היה צריך לברך עליה המוציא ולאחריו על המחיה.

שאלה עלתה לפני מורינו הרב שליט"א בין כותלי "היכל הוראה", בענין הפרוכת של קבר שמעון הצדיק ע"ה ע"ד אשה אחת שנתנו לה לתקן את הפרוכת המונחת על מצבת קבורתו של שמעון הצדיק ע"ה להסיר מהפרוכת את העיטורים שהיו שם ובמקום לשים עיטורים אחרים, והיא שואלת אם מותר לה להשנות את העיטורים הישנים בבינה כסגולה או אפשר שהם אסורים בהנאה דאחר שהם מונחים על הקבר אף שאינם חלק מן המצבה מ"מ משום שהם מונחים שם בקביעות קנה אותם המת ואסור ליהנות מהם.

השיב ע"ז מורינו הרב שליט"א, כי היות שהיא לוקחתם משום סגולה והיא מניחה אותם במקום השמור ולא יבוא לידי ביוון אין בזה איסור, וטעמו ונימוקו להוראה זו דהנה אמרו במסכת שמחות הגאב בטור (י"ד סי' שס"ט) וז"ל: כתב א"א הרא"ש ז"ל שאין נאסר אלא מן שוורוקן על המת במיריות הלב כדי שיהא נקבר עמו ונגע במטה הנקברת עמו אבל אם מניחין המת על מצע או נשותני כר או כסת תחת מראשותיו או שפירשו סדין או טלית על הארון או על המטה שמוליכין בה המת לקבורתו אינו נאסר, ע"כ. ונראה מדברי הרא"ש דאין לאסור להשתמש בו לסגולה דלא גרע מסדין או טלית שהניחוהו על הארון, וכך הוא מיידי בסדין שמונח על גבי בעת ההולכה וכאן הוא מונח בקביעות, מכל מקום סוף סוף אין מקום לומר שנאסר בהנאה בשביל זה שזו היא או לך כבוד המת גדול מזה. וז"ה בחו"א (י"ד סימן ט' אות טו).

הרי לנו בדמקום שכל האיסור אינו אלא משום כבוד המת כשהוא לסגולה לא נאסר ומותר להשתמש בו, וכאן הפרוכת הוה מונחת אך ורק משום כבודו של מת ואין ליה דמיון לגולל דווקא [מצבה] שאסור בהנאה מצד עצמו דמה שמניחין הפרוכת הוא רק לצ"ע שזכאן היה מקום קבורתו של אותו צדיק, ולכבודו של אותו צדיק עושים הפרוכת מעוטרת בכל מיני יופי והדר, ואין זה מגוף המצבה.

ומעתה אין זה אלא בבחינת תמישי דתשמישי מצוה וכעין מה שזמנו בפרוכת שעל גבי הבימה שכתב הפרמ"ג (א"ח סימן קנ"ג ס"ק טו) דאם בלה ונתיישן ואינו ראוי לתשמיש יותר מותר לוקח ואין צריך גניזה אבל נכון שלא לוקח במקום אספה משום ביוון. וא"כ בנדון דידן כיון שנוטלת אלא לסגולה ונוהרת בכבודו ומניחתו במקום משומר שיבוא לידי ביוון שרי.

אמנם נראה דמכל מקום אפשר לדלו ברכה לבטלה היא וכמו שגילה מדברי הרשב"א (תולין ק"ב ד"ה אמר רב טוטל) דהנודטל דיזי לאכליה ובירך ענטי ואח"כ נמך ולא אכל כעשוי, אין בכך כלום, דזה מכוון שגילה הוא מברך והוא שעתא דעתא היה לאכול, ע"כ. ואם כן בני"ד כיון שכשבירך בורא נפשות היתה דעתו לצאת בברכה זו ידי חובתו [רק טענה בברכה] ואם כן אין ברכה זו שבירך ברכה לבטלה, וכן כתב בספר שמירת שבת כדלכתה (פסק ד' היר"ק) והוסף שצריך לארץ אגרות משה שכתב דאם חושש שמיא יעבור מן עיניו יברך בני"ד אמנם אם יודעו לו כסודו בחרו זמן יעבור שדין ברכה מעין שלוש. אלא לדלוח הניין נראה דאין ראייה מדברי הרשב"א דאית ליה דעתא שכתב שם בני"ד שבירך ברכת הוה הברכה על נט"י עששה כדן שרצה לאכול פת ורק אחר שסיים סדר הניטלה מסיבה אחרת לא היה באפשרותו לאכול הפת, משא"כ בנדון דידן כשבירך בורא נפשות על דבר שברכתו מעין שלוש לכתחילה לא בירך הברכה הראויה לה לפי מה שכתבנו עולה דמי שבירך בורא נפשות ואח"כ בירך הברכה הראויה, באמת הוה ברכת בורא נפשות ברכה לבטלה.

4. על דבר מה שנשאל מורינו הרב שליט"א (ח"ג הוראה י"ט) מבניעל מאפיה אשר מייצג במאפייטו לחם פשתן, ותחילה הדיפס על האריזה שברכתו בורא מיני מזונות, אך לאחר שעוררוהו כמה אנשים שאינו פשוט כ"כ שברכתו מזונות כלל הברכה את ברכתה מעל האריזה, ועתה בא ששאלנו אם טוב עשה שהשמית את ברכתה או שהיה צריך להשיא במקום שברכתו מזונות. והנה אחר שכאמור חלק ממרכיבי הפת הוא גלוקסן הישרי מקמח חיטה, א"כ לכאורה לפי הנבואר בשו"ע (א"ח סימן רח סעי' ט) ז"ל: עירב קמח זוזן ושאר מיני קטניות עם קמח של ממשות מיני דגן אם עשה ממנו פת מברך המוציא וברכת המזון, ודווקא שיש באותו קמח מחמשת מינים כדי שיאכל ממנו כוית דגן בכדי אכילת פרס, אבל אם אין בו זה הישעור מחמשת המינים, אינו מברך בלבסוף ברכת המזון, אלא בתחלה מברך המוציא כיון שיש בו טעם דגן א"ע פ"י שאין בו כוית בכדי אכילת פרס ולבסוף על המחיה, ע"כ. אי"כ יוצא מדברי השו"ע שיש לברך עליו המוציא. אך באמת אינו שייך לנדון דידן דהנה הגלוקסן אף שהוא מרכיבי החיטה והוא החלק החלבוני שבקמח, ולאחר שמרכיבים את הקמח מפרידים את הגלוקסן ומייבשים אותו באויר הם ושוחנים אותו לאבקא דקנה, והנה אבקת זו אין בה העמילן הנמצא בקמח ולכן אי אפשר לעשות ממנה עיסה לאתפת ממנה מיני מאפה וממילא אין שוב בגלוקסן את המעלה של שאר מיני דגן שהמאכלים הנעשים מהם שפוסקים. ומעתה בנדון דידן הנה גם שכאשר מכניסים אותה באותה בערבורת של הפשתן ומסוייטת בהחמצונו, אבל זה ברור שאחר שכבר איבדה את השם קמח שהיה לה, שוב אינה יכולה לחייב את הפת המתמזג על ידיה כפת של ממשות מיני דגן ואין יכולים לברך עליו המוציא.

אמנם עדיין יש להשתקף, לסיף סוף יש כאן גם קמח שיפון והשיפון הוא מחמשת מיני דגן ואומר לו בינעל המוציא פת ורק אחר שסיים סדר הניטלה מסיבה אחרת לא היה באפשרותו לאכול הפת, משא"כ בנדון דידן כשבירך בורא נפשות על דבר שברכתו מעין שלוש לכתחילה לא בירך הברכה הראויה לה לפי מה שכתבנו עולה דמי שבירך בורא נפשות ואח"כ בירך הברכה הראויה שיש בו כוית בכדי אכילת פרס היה צריך לברך עליה המוציא ולאחריו על המחיה.

מילי דהוראה

בענין גמור שדיוקין, אם להשהות הגמור עד לאחר זמן בשביל סיבות שונות, הורה מורינו הרב שליט"א, כי הגה ודאי אחר שנתצו הצדדים ובאו לידי הסכמה ככל הענינים דאין להשהות כלל אלא תיכף ומיד לגמור את הווארטי. והוסיף מורינו שליט"א: כמו ששמעתי מ"ק הגה"ק מרן האדמו"ר מולדות אברהם יצחק שליט"א כאשר הייתי מעורב בשידוך אחד שההורים התנגדו מאוד לאותה שידוך, והנה יום אחד אחר שדיברו על לבם אמרו בפה מלא שאינם מעונינים בשידוך ולא עברה אלא שעה קלה ופתאום שבו ואמרו שהם מוכנים לשידוך, וכך הוה ומיד אחר שגמרו השידוך הייתה ביניהם אחוה ורעות ושמחה גדולה עד שכל אחד הרגיש שהוה השידוך האמיתי והגאה ביותר שיכלו לצפות לו.

ושאלתי את הגאון דגול שהיה מעורב בשידוך זה לפשר הדברים איך יתכן שעד עכשיו הם התנגדו לו בכל כוחם ועכשיו פתאום הכל התהפך ושני הצדדים שמחים ואינם מבינים כלל למה התנגדו קודם, וכך אמר לי דעי ששאלה זו כבר קדמך הגה"ק רבי פינחס מקוריץ ז"ל והשיב על זה של שכל שידוך כשר שמוסיף טהרה וקדושה בעם ישראל, הס'מ מנסה למנוע אותו בכל כוחו בכל האופנים העומדים לרשותו, וככל שהמניעות גדולות יותר זה סימן מובהק ושליומו נאה יותר. ובהו יובן שהוה היווה האמיתי מגיע הזמן שנטולמ' מהס'מ את הכח להתנגד לשידוך וזהו הזמן בו מגיעים הצדדים להסכמה ביניהם, אמנם אם דוחים את הגמור לזמן אחר, זה נותן לס'מ תקוה חדשה שיוכל לעכב את השידוך שלא יצא לפועל. ולכן מיד שכשגיעו הצדדים להסכמה ביניהם שהם רוצים לגמור את השידוך יצא ליתעבך ושליומו אותו מיד. ובהו יובן שהתנגדות שתי הצדדים בשידוך שקודם גמרו השידוך היה לכל צד אמתלאות שונות ומשונות שלא לקיים את השידוך כי לא היו אלא נסיגנות מצד הס'מ לעכב את השידוך שלא יצא לפועל ורק עתה שכבר הגיע הזמן לשידוך יצא לפועל וגמרו את השידוך נחברו הדבר למפרע שהוה השידוך האמיתי מן השמים לבנות בית נאמן בישראל וזהו הסיבה לשמחתם של המחוננים שזכו לזה. ועפ"י הוסיף מורינו שליט"א ואמר בדרך הלצה, דזה פירוש דברי הגמ' במועד קטן (יה ע"ב) אמר שמואל מותר לאשה אשה בחולש של מועד, שמה יקדמוה אחר. דהא אחר הוא הסיטרא אחרא הס'מ למנסה לעכב את השידוך שחם מן השישים לצאת לא הפועל ואם הגיע הזמן ורוצים לדחות אותו יש לו מקום להתעורר מחדש ולעכב.

המשך פסקי דינים

אלא שיש לדעת איזה עלקטרי הדליקה; כי בזמנינו יש כמה סוגים של אור העלקטרי, יש את האור הרגיל שבו נמצא אש דולקת ויש את אור הפלורוסנט או נורות ה'קדים' שבהן אין אש דולקת, ואפשר שבאתארה זו גם אלו שהורו שאפשר לצאת ידי חובת הדלקת הנר באור העלקטרי, וידו שאין יוצאים בזה ידי חובת הדלקת אחר שאין כאן שלהבת כלל. אך מאידך להכנה נראה שאינה צריכה להוסיף ולהדליק על נוסף בשבת הבאה - גם אם הדליקה באור פלורוסנט, מכיון שנחשב זה לאונס גמור אחר שבשעת חיוב ההדלקה לא היו לה נרות, ועל אונס כזה לא גזרו קנס'.

אשה שלא היו לה נרות להדליק נרות שבת והדליקה במקומם אור העלקטרי אם יצאה ידי חובת הדלקה?

אשה שקודם זמן הדלקת נרות בערב שבת שמה אל לב נרות לה נרות להדליק לכבוד שבי"ק, ובזמן הקצר שנות לא היה לה שהות להשיג נרות, ולכן הדליקה את אור העלקטרי בלי ברכה - כי לא ידעה אם אור העלקטרי עולה לה במקום נרות. הרי שלמעשה נראה שבדיעבד יצאה ידי חובת הדלקת נרות שבת'.

אולם נראה דאכתי נקיטנא כמה שכתבנו לעיל מאחר דהשיפון שממנו עושין המחמצת אינו בשביל ליתן טעם אלא לנפח את העיסה כדי שיקבל צורת רלם ולא גרע מאם יתנו בשביל לדבק שבמבוא בש"ע (א"ר"ח סי' קפ"ב) שאם יתן לדבק לכו"ע ברכתו נשארת כמו שהייתה קודם שנתערב בה מין הדגן, ואל תשיבני דהרי סוף סוף בלי השיפון לא היה למאפה צורת לחם וגם תחסר לאדם ההרגשה שהוא אוכל לחם ואוכל לתסור. ומה שכתבנו לעיל כי לא יתכן לדבק בעלמא (דאי שאין הכוונה שיהיה טעם לחם, אלא שאדם מרגיש שהוא אוכל לחם), מוקם כבר כתב בשו"ת אבני נזר (א"ר"ח סי' לח) על ענין דומה לזה דכשניתן הדגן לתוך העיסה כדי להכשיר המאכל נשאר דינו כמות שהיה ואין הדגן משנה את ברכתו ונשאר דינו כניתול דבקי.

5. בתשובותיו (ד"ח הוראה כ"ג) הוסיף מורינו שליט"א, שכאן המקום להעיר שכשיצויצאי לנפוש בלשון הומנים ובאים למקום שיש ספק אם יש נרות לשל"ק, החכם בעיר בראשו שיקח עמו מכיתו נרות כדי שיהיה לאשתו במה להדליק בעש"ק, ואם שכח להכין ואחר כך קודם כניסת השבת לא השיג נרות, ולא היה לאשתו נר להדלקה, כשישבו לביתו אין אשתו צריכה להוסיף נר בכל שבת מאז והלאה שיריב בשעת הדלקת דכה שצריכה להדליק רק שלא היה לה מה להדליק וזה חשיב לאונס שלא גזרו עליו, אלא אם כן שכחה לגמרי בשעת חיוב ההדלקה שצריכה להדליק נרות דבכה"ג כשתשוב לביתה היא צריכה להוסיף נר בכל שבת מאז והלאה. ועיין בשו"ת שבת הל"י (ח"ה סי' קמ"ב) שכתב דכשיש חיוב, שוב השכחה לקרא בטול מצוה וראוי שתוסיף נר, עכ"ל. וכמוכן דכל זה בשכחה דווקא אבל באונס לא חשיב ביטול מצוה.

6. כדעת כמה מהאחרונים (עיין בשו"ת איתעורר ח"ד סי' נ"ב בשם שו"ת יצחק י"ד ח"א סי' קמ"ב) שיוצאים י"ח הדלקת נרות שבת גם בהדלקת אור העלקטרי, והגם דלא פוסקים כן לכתיחלה הלכה למעשה מכל מקום בדיעבד אפשר לסמוך על דעות אלו, ומעתה עלתה ארוכה בה שאלה השניה דודאי אין מקום לקנס שתצטרך להוסיף עוד נר.

הלכה והוראה בישראל

גר שהתגייר בלדותו וכשהגיע לגיל בר מצוה המשך לחיות כיהודי, ואחר כך התדרדר בשמירת התורה והמצוות האם אפשר לעלותו לתורה?

יום חמישי י"ח שבט תשפ"ג
בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו
אל כבוד ידידנו הרב הגאון והנכבד הרב שליט"א
אודות מה ששאלתני בדבר הלעז שיצא ע"י הבורש שנתגייר בילדותו יחד עם משפחתו ע"י בית דין חשוב ומוכר. בגיל הבר מצוה, הוא ידע שבעברו היה גוי ויש באפשרותו לחזור ולחיות כגוי, ואעפ"י קיבל על עצמו עול תורה ומצוות והמשיך לשמור כשרות שבת ופולין ועוד, לאחר מספר שנים חלה אצלו ירידה ברוחניות, ועתה לפעמים הוא בא לביהכ"ס וכשרצו לתל על עליה לתורה כמו עוררים וטענו שיש ספק על ידותו מאתה שהו לטורו ודינו כגוי ראו להעלותו לתורה.

הנה פשוט וברור שמקרה דידן אין כל חשש על ידותו שיהי כאמור היה מידע על שיש באפשרותו לחזור ולנהוג כגוי ומתוך בחירה החליט שברצונו קיבל על עצמו להמשיך ביהדותו וא"כ הגרות שעבר בקטנותו כשרה ואינה בטלה למפרע ודינו כיהודי גמור, כמו שפסק המחבר (יוה דעה סי' קס"ח) וז"ל: עובד כוכבים קטן, אם יש לו אב יכול לגייר אותו וכו'. שוכות הוא או חכן לאדם שלב בפניו. בין קטן שגייור אביו בין שגייורו ב"י, יכול למחות משהגדיל ואין דינו כישראל מומר אלא עובד כוכבים. ב"ד"א, כשלא נהג מנהג יהדות משהגדיל, אבל נהג מנהג יהדות משהגדיל שוב אינו יכול למחות, ע"כ. וא"כ מאחר שלא מיתב ואורבה קיבל על עצמו לנהוג ביהדות ודאי חלה הגרות ודינו כיהודי כשר.

באמת לבורים הנושרים רח"ל צריך להתייחס בימין מקרבת ולקרבת לתורה כמו שאנו רואים בזמנינו כמה וכמה ישיבות שבהם מקרבים את הנושרים והם חורים לביתם לשמור תורה ומצוות, ופברט לבחור ב"י שעדיין לא איבד את יקתו ליהדות ומצא את מקומו בבית הכנסת ואולי אם יתנו לו עליה לתורה יהוש שלא תתיישבו ממנו ויחזור למקומו וישמור תורה ומצוות ככל ישראל אשר.

ועל זה באתי על החתום משה ברנדסארפער

היכל הוראה ירושלים ת"ו

מיסוד: באין ישראל שו"ת איתעורר רבני ה'קט"ב ב"ש י"א
באיותו בני תורתו האין ר' משה בראנדסארפער שליט"א בא"ד היכל הוראה

תורה והברכה

נותר הקודש ירושלים משמרים אנו ברכה המה ולבבית לקדים ירושלים העמוד ליהינו כלל זמן, בעל מדות תרומיות, איש ואשתיות, הפושט והפשה ומידר שיהו מעיניו פנפוליות הוראת והתנסות הענינים ברוב תבנית ומסודות לטען מנצח הוראה "היכל הוראה" העמוד לתפארת עזר הקודש והמקדש המשרת את בני ישראל הכוללים דבר ה' זה חלפה, ובמיוחד להאירנה בעת ששהה טוויט הגאב"ד שליט"א א' להורות קין התורה וההלכה והמשרת המקוואות בלעקואי

ה"ה ירושלים העמוד להרבני הנכבד
מוה"ר **ליפא לעקבאוויטש** שליט"א

בעל אכסניא של כ"ר מוריני הגאב"ד שליט"א בלעקואי

ולנו"ב תלמי"א

והנה בברכה שזכות הרטות קין התורה והוראה ישראל העמוד לכל ולכל יוד"ח בבריות תורה והתנסו ובבית כפרה ביניה והחלה מרובה וישיבות דישורא וזכור לבנים ובנות יהודיות ישרים מבורכים ועדין יקדושה ושליומו התורה פשוט ונפשו עזר עולם, והי"ח שיקויים בכנס ברכת התורה אורח ימינו בישיבה בטכאלה אושר ונבדד וימים וימינו חיים טובים ובגנינותי עדי, מהם ליושבותי עולמינו ב"ב א.

בברכה
נהלת היכל הוראה - בא"ר הקודש
01 טאט פנינים
מיסוד: איתעורר רבני ה'קט"ב ב"ש י"א
1980

רובע ונובלי' ירושלים ת"ו | טל 00-5322775 | 101 | 8322775@GMAIL.COM | איתעורר רבני ה'קט"ב ב"ש י"א | 052-5322775

תפקיד: "אזנאות" 052-33105646

זמני קבלת קהל במרכז "היכל הוראה" בירושלים רח' ונונפל 3 טל' 02-5322775

מוצ"ק מוצאי שעה	שבת ויו"ט משעה קודם השקיעה עד רבע שעה קודם השקיעה	ערש"ק וערב ירוש"ל פנה"צ	א-ה מהשעה 10:00 לפנה"צ עד 9:00 בערב רצוף
------------------------	--	--------------------------------	---

"ע" תקנת בינו מן ה'קנה בשם" ו"ע שאלות דחופות או שאינה נכללת דיוחי, בכל עת וזמן בימים ובלילות.

בית בנו הדומ"ץ	בית מוריני הגאב"ד שליט"א
הרה"ג שמעון עוזר בראנדסארפער שליט"א כמה דקות מההיכל רחוב דינו גרשוש 5 (כניסה א' קומה 2) טל 0527155774	מועל 570 הרבני היכל הוראה טל 052-5311159 09-527775

לקבלת הגליון במייל 5322775@GMAIL.COM

י"ל איגוד הרבנים

תלמידי היכל הוראה בארדה"ק העונים לשואלים דבר ה' זו הלכה

יחשלים	חפה
בית שמש	קריית ספר
בית	תרמילא
בני ברק	טבריה
טל טסטון	צפת
אשדוד	אור הגנוז
תצור	אור הגליל
תענה	

44 | אסיפת גליונות

אומד מן החדש

פננים מתוך השיעור השבועי מאת הגאון המופלא
דבי אברהם משה באקאן שליט"א

אימתי אין התקלה באה לידי הצדיקים (ב)

א

חילוק בהנאת גרונו להנאת מעיו

קיימא לן דאין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידי צדיקים, והתוס' בכמה דוכתי נתקשו בזה מכמה מקומות שמצאנו שבאה תקלה על ידי צדיקים, ותיירצו לחלק בין מידי דאכילה לשאר איסורים, דמידי דאכילה הוי גנאי יותר לצדיק שיכשל בו ולכן אין הקב"ה מביא תקלה כזו לידי הצדיק מה שאין כן בשאר איסורים. ובתוס' הרא"ש בשבת (ב:) הביא תירוץ זה בלשונו 'שהוא דבר מגונה שיכנס דבר איסור במעיו, ומשמע שמחלק בין הנאת גרונו להנאת מעיו.

דהנה בחולין (ג:) נחלקו ר' יוחנן וריש לקיש בדין כל המאכלות האסורות באינו הנאה עובר על האיסור דר' יוחנן סבר בהנאת גרונו וריש לקיש ס"ל דאינו עובר עד שיהנה במעיו, ולהלכה נקטינן כר' יוחנן דהאיסור הוא בהנאת גרונו כמ"ש הרמב"ם (פ"ד מהל' מאכ"א ה"א), אך מכל מקום נראה דס"ל לתוס' הרא"ש דאף שעובר מיד כשנהנה בגרונו אף כשפלט מכל מקום אינו גנאי כל כך כהנאתו מן האיסור במעיו, ודוקא בעבירה שיש בה הנאת מעיו גנאי שאין הקב"ה מביא לידי הצדיקים אבל הנאת גרונו בלחוד אינו גנאי כל כך ויש שבא תקלה כזו לצדיק.

הערה מהגמ' בחולין

ויש להעיר מדברי הגמ' בחולין (ד) ה' א' דהביאו כמה עובדות מאמוראים שאכלו דברים מסויימים והוכיחו מזה שמוותרים הם באכילה דהא אין הקב"ה מביא תקלה לצדיק, ולכאורה מאי ראה ודילמא טעמו מן המאכל ופלטו ובהנאת גרונו לא אמרו שאין התקלה באה ע"י הצדיק. ולדברי התורה"ש צריך לומר שהיה ידוע במעשים אלו שאכלו ובלעו ולא פלטו.

מדוע לא תירצו בגיטין שפלט האבמה"ח

אך יש להקשות מדברי הגמ' בגיטין (א) דאמרינן שאדם גדול ומנו ר' חנינא בן גמליאל הטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאכילוהו דבר גדול דהיינו איבר מן החי, ופרכינן 'השתא בהמתם של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמם לא כל שכן', ומשני שלא האכילוהו דבר גדול אלא בקשו להאכילו. ולכאורה לדברי התוס' הרא"ש קשה מדוע הוצרכו לתרץ שבקשו להאכילו ולשנות העובדא, נימא שאכן האכילוהו וכיון שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים פלט את המאכל ולא בלע את האיבר מן החי.

ב' קושיות על תירוץ התוס'

ועוד יש להקשות ביותר אף לתירוץ התוס' דבכל מידי דאכילה גנאי הוא לצדיק, מהא דאי' בכתובות (כח:) אמר ר' אלעזר ברבי יוסי פעם אחת העדתי והעלו עבד לכהונה על פי, ופרכינן השתא בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידם צדיקים עצמם לא כל שכן, ומשני בקשו להעלות עבד לכהונה על פיו ולא העלו. ולכאורה מדוע הוצרכו ליישב שלא העלו לכהונה על פיו נימא שהעלו אלא שלא האכילוהו תרומה, דהא כל קושיית הגמ' היתה רק מאכילת תרומה שבאה על ידי העלאת העבד לכהונה דהוי מידי דאכילה, ונימא שלא האכילוהו.

ועוד יש להקשות כמו שהארכנו בגליון הקודם מהגמ' בגיטין (ט:) בעובדא דרב כהנא שאכל בשוגג תמרים שנשרו מדקל שליטת ממנו אדם וכשהוכיחו המלכת שהוא מקפיד על כך הודה לו, וקשה היאך באה תקלה כזו לידי רב כהנא, ולפי דברי התוס' הרא"ש לא קשיא דיש לומר שלא בלע רב כהנא את התמרים שהמלכת הוכיחו קודם שבלע ומיד פלטם, אך לתוס' שחלקו רק בין מידי דאכילה ושאר

איסורין וכל היכא שעובר באכילה דהיינו בהנאת גרונו הרי זה גנאי לצדיק ואין הקב"ה מביא תקלה, קשה היאך נכשל רב כהנא.

ב

בצדיקים אחרונים נמצאו תקלות

ובנעויות הקשיתי כן למו"ר הגאון ר' לייב גארעליק מאמריקא, ואמר ליישב דכל יסוד הדבר דאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים לא נאמר אלא בתנאים ולא באמוראים, דהא במדרש (ב"ר ס, ט, ה) שהובא בדברי התוס' בשבת (ב:) הקשו על גמלו של אברהם אבינו שהיו זמומים מדוע לא סמך אברהם אבינו שלא יבואו לאכול משדות זרים כעובדא דחמורו של ר' פינחס בן יאיר, ואחריו מסופר במדרש שר' ירמיה שלח תאנים לר' זעירא, ר' ירמיה היה סבור שודאי ירשי ר' זעירא תרו"מ מן התאנים ור' זעירא סבר שודאי תקן ר' ירמיה את הפירות בטרם שלחם אליו ובכך אכל את התאנים בטבלם, למחר שאל ר' זעירא את ר' ירמיה אם הפריש מהתאנים תרו"מ וענהו בשלילה, אמר רבי אבא בר ימינא לרבי זעירא אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים ולא כחמורו של ר' פינחס בן יאיר שחמורו של רפב"י כשהביאו לפניו שעורים שאינם מתוקנים לא אכלם ואילו אנו אוכלים שעורים בטבלם, וכן הוא בירושלמי דמאי (פ"א ה"ג).

הרי מבוואר שבזמן האמוראים כבר לא נאמר הכלל דאין הקב"ה מביא תקלה על ידי הצדיקים, ואם כן יש לומר שאף רב כהנא אכל את התמרים ונכשל בגזל בשוגג ובו לא נאמר הכלל דאין תקלה באה לצדיקים.

הבבלי חולק ע"ז

אך אף אם אמנם איתא כן במדרש ובירושלמי מכל מקום נראה דהגמ' דידן לא ס"ל הכי, דהא בחולין למדה הגמ' כמה הלכות מאכילתם של האמוראים על סמך זה שאין הקב"ה מביא תקלה לידי צדיקים כנ"ל, והדרא קושיא לדוכתה.

יישוב דברי המדרש

אלא דלפי זה צ"ב בעובדא דר' זעירא שאכל תאנים שלא הופרשו מהם תרומות ומעשרות, וראיתי בליקוטי יהודה שהביא בשם הרה"ק בעל האמרי אמת מגור זצלה"ה ליישב דבלשון המדרש לא נתפרש להדיא מי אכל את התאנים דלשון המדרש הוא 'בין דין לדין איתאכלון תאנים בטיבליהו', ואפשר לומר דלאו ר' זעירא הוא דאכל את התאנים אלא בני ביתו אכולם ועליהם נאמר אם ראשונים וכו', אך לצדיקים אין באה תקלה אף בזמן האמוראים.

ראיה מעז כרכוז

עוד יש להוכיח דאמרו אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים אף באמוראים מחולין (נ"ט): שנחלקו שם בדין עז כרכוז שהוא מין עז שקרניו חדות וחרוקות ומספקא להו אי מין חיה היא וחלבה מותר או בהמה וחלבה אסור, רב אחאי אסר ור' שמואל בר אבהו אכל ממנו משום דס"ל דהוא מין חיה, וקרי אנפשיה 'מפרי פי איש תשבע בטנו' (משלי יח, ט) שהוא התירה ועל פי עצמו אכל ושבע. ואמרינן בגמ' דהלכתא כוותיה, וביאר הביטורי יעקב דכיון שאכל ממנו הרי בידינו מעשה רב דמותר הוא וילפינן מינה הלכתא דהא אין הקב"ה מביא תקלה על ידי הצדיקים. והרי מבואר דאף אמוראים לא באה תקלה על ידם.

ג

היאך נכשל מהרח"ו

ונראה ליישב עוד הקושיא מהמדרש והירושלמי בהקדם קושיא נוספת בענין זה שהקשה מרן הגר"ד לנדוי שליט"א דבספר שבחי האר"י איתא שיום אחד

אמר האריז"ל לתלמידו רבינו חיים ויטאל זי"ע שרואה עליו שאכל שרץ רח"ל, וכשבא מהרח"ו לביתו ראה שאכן כך הוא שבפרי שאכל קודם לכן נמצא חצי שרץ ונמצא שאכל את חציו הראשון. והקשה הגר"ל היאך נכשל מהרח"ו באכיל שרץ והא אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים.

חקירה בגדר חצי שיעור

ואמרת למרן הגר"ל ליישב בהקדם חקירה אי אמרי' אין הקב"ה מביא תקלה בחצי שיעור, והוא על פי מה שדנו האחרונים בגדר הדין חצי שיעור אסור מן התורה האם הוא אסור כללי או אסור פרטי, דהיינו האם בכל אסור שבתורה יש בו גם אסור פרטי באותו אסור שגם חצי השיעור שבו אסור או שהוא דין כללי בכל התורה שכל חצי השיעורים אסורים.

וביארנו האחרונים בזה דבהא תליא הנדון אי אמרי' בחצי שיעור 'הקל קל' דהיינו אם יצטרך חולה לאכול לרפואתו נבילה אם נצטרך ליתן לו חצי שיעור מדין שצריך להאכיל קודם אסור קל, דאי הוי אסור כללי הרי אין אסור דחצי כזית נבילה קל יותר מנבילה עצמה, אך אם הוא אסור פרטי הרי הוא אסור נבילה כחוש וקל יותר מנבילה בשיעור האיסור וודאי יצטרכו להאכילו חצי שיעור.

חצי שיעור כאכילה ביוה"כ

והנה דין חצי שיעור נאמר באיסור אכילה ביום הכפורים דפליגי ר' יוחנן ור"ל לריו"ח חצי שיעור אסור מן התורה ולר"ל אינו אסור מן התורה, והנה על הצד הנזכר שאיסור חצי שיעור הוא דין כללי הרי אינו חמור יותר מאכילה ביוה"כ שהרי בה נאמר ואם איסורו שוה בכל איסורין שבתורה אינו חמור יותר מאיסור אכילת יוה"כ.

בחצי שיעור באה תקלה

והרי התוס' בגיטין (י.) הסיק דאף דבאיסור אכילה הוי גנאי לצדיק ואין תקלה באה בו על ידו, מכל מקום אין זה אלא באיסור חפצא דהיינו שהמאכל עצמו אסור אבל במאכל היתר בזמן

איסור לית לן בה, ולכן מצאנו שנכשלו אמוראים באכילה ביוה"כ, נמצא שאיסור אכילה ביוה"כ לא אמרי' ביה אין הקב"ה מביא תקלה, ואם כן אף איסור חצי שיעור לא אמרינן ביה אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים דהא אינו חמור יותר מאכילת שיעור ביוה"כ ואם הוא איסור כללי הרי כל איסורי חצי שיעור שוין.

ומעתה יש לומר דהאי עובדא דמהרח"ו היה חצי שיעור דהא לא מסתברא שחצי השרץ שאכל היה בו שיעור כזית ואף בריה לא היה, ולא קשיא קושיית הגר"ל. ולפי זה נוכל ליישב עוד עובדא דר' זעירא שאכל תאנים שאינם מתוקנים שהיה אוכל פחות פחות מכשיעור ולכן באה תקלה על ידו דבחצי שיעור לא אמרי' אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים.

הירושלמי לשיטתיה דבאיה"נ הוי חצי שיעור איסור גמור

אך הירושלמי והמדרש ס"ל לשיטתייהו דבאיסור הנאה יש איסור גמור בחצי שיעור כדמשמע בירושלמי בתרומות (פ"ו ה"א) דאמרינן דמודה ריש לקיש באיסור הנאה וביו"כ חצי שיעור אסור מן התורה, ומשמע שם דס"ל דהוי איסור גמור, ובטבל ס"ל לתוס' בכמה דוכתי ('במות סו: שבת כו. ועוד) דהנאה של כילוי אסור, ונמצא שאכילת טבל נחשבת לאיסור הנאה ולא לאיסור אכילה גרידא, וא"כ להירושלמי דבאיסור הנאה הוי חצי שיעור איסור גמור אמרי' ביה אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים ולכן אמרו בירושלמי ובמדרש אם ראשונים כמלאכים וכו', אבל לבבלי דלא ס"ל הכי אין צריך לכך ויש ליישב בחצי שיעור.

לתרומות והנחות 055-6734239

לקבלת הגליון במייל

אוצר ידיעות התורה

♦ משיעורי המגיד הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א ♦

היתר הדלקת נר חנוכה בתוך הבית שלא בשעת הסכנה (ב)

המדרשות יכולים להיות נוכחים בהדלקתם קהל רב והוא פרסום הנס יותר מאשר אם היו מדליקים מחוץ לביתם, שלא היה הדבר שייך שיבואו שם קהל רב לחזות בהדלקת הנרות, ועל כן יתכן שהוא הידור בהדלקת נרות חנוכה.

כן הובא על אחד מגדולי הדורות שהיה בירושלים אחר שעלה מחוץ לארץ, הדליק בפעם הראשונה בחוץ, אך אחר כך אמר, ס'צינד זיך נישט, וחזר להדליק בפנים, כאומר שאין משמעות בעיניו לצורת הדלקה בו ברשות הרבים.

כך גם מצאנו בספרי החסידות, כבספר הקדוש בני יששכר (מאמרי חודשי סללו טבת מאמר ג' אות ל"ט) ועוד, ביאורים רבים על פי דרכי החסידות מדוע יש להדליק בפנים ולא בחוץ, אך מעיקר ההלכה דעת רוב האחרונים, כי אף שקיום המצוה אמור להיות בחוץ, מכל מקום נהגו משך מאות שנים מימי הראשונים להדליק בפנים, אף כשלא היה חשש סכנה בדבר.

עיקר הדין בתקופת הגמרא אם יוצאים ידי חובה בהדלקה בפנים

אחר כל זאת, יש לברר מה היה עיקר הדין בתקופת הגמרא, לפני שהיה שעת הסכנה, האם היה החיוב לצאת ידי חובה רק בהדלקה בחוץ, או שמא אין זה רק מעלה והידור במצות ההדלקה, אך אין מדובר בדבר שהוא לעיכובא.

בזה יש להדגיש, כי אף אם נמצא מקורות בדברי הראשונים כי בזמן הגמרא קודם שעת הסכנה היה ההדלקה בפנים לעיכובא, מכל מקום אין בכך הכרעה על צורת ההדלקה בימינו אחר שכבר נשתנו הדינים מחמת שעת הסכנה, ועל כן אין בזה אלא בירור לידע את שיטות הראשונים שאחזו כי אף לפני שעת הסכנה היו יוצאים ידי חובה בהדלקה בפנים, מה שמביא סניף גדול לסמוך להדליק בזמנינו אחר שעת הסכנה בפנים, בתוספת הסברות שהזכרנו זה מכבר להמשיך בקיום התקנה אחר שעת הסכנה גם כן.

ההוכחה מלשון 'מצוה' שאינו אלא למצוה מן המובחר ולא לעיכובא

הגאון רבי אברהם ארלנגר זצ"ל מראשי ישיבת קול תורה בספרו ברכת אברהם (שבת כא: בענין מקום הדלקת נרות חנוכה אות ג'), כתב לחקור בלשון הגמרא שאמרו 'מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ', כי הרי לענין זמן ההדלקה אמרו 'מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק', ואילו כאן לא הזכירו לשון זה 'מצותה להניחה על פתח ביתו מבחוץ' אלא שם 'מצוה' בעלמא.

מכח דיוק הלשון ביקש להוכיח, כי בשונה מזמן ההדלקה שהוא לעיכובא, הרי שמקום ההדלקה אינו אלא תוספות הידור

דעת הצנפת פענח כי אחר שבטלה מגילת תענית אין דין פרסום הנס בהדלקת נרות חנוכה

הגאון הרוגוטשובי ז"ע (צנפת פענח פ"ג מחנוכה ה"ג; שו"ת החדשות אורח סי' ט"ו) חידש, כי בעצם בדין הדלקת נרות חנוכה יש ב' דינים, א' מצות הדלקה וזכר לנס, ב' דרך לפרסם הנס, והנה החלק על פרסום הנס הוא חלק מדין מגילת תענית, וממילא אחר שקי"ל (ראש השנה יח:) דבטלה מגילת תענית, אם כן שוב אין לנו אלא דין ההדלקה וזכר לנס, ואין לנו את הדין של פרסום הנס, וממילא יש מקום לומר שלכן אין צריכים להדליק מבחוץ, כי כיום אין בהדלקת נרות חנוכה משום פרסום הנס, אלא משום קיום מצוה שנקבעה לזכר הנס.

דעת הדבר יהושע כי היום אין להדליק בחוץ אלא רק בפנים

הגאון רבי יהושע מנדל ארנברג זצ"ל בתשובות דבר יהושע (ח"א סי' מ'; ח"ב סי' ק"א - ג'), יצא לחדש, כי בעוד שכל האחרונים שהזכרנו מדבריהם יצאו לדון בדרכי ההיתר שיכולים להדליק כיום בפנים, אך עדיין דעת כולם שוה כי בוודאי יש הידור להדליק בחוץ, אלא שדחקו למצוא היתר להדליק בפנים, אמנם הגאון הדבר יהושע עלה בידו להסיק, כי לא זו בלבד שיש מקום להדליק בפנים, אלא שיתכן כי אלו המדליקים בחוץ אינם יוצאים ידי חובה.

את דבריו קבע הדבר יהושע, כי מאחר וקבעו חכמינו ז"ל בשעת הסכנה שידליקו בפנים, אם כן שוב נקבע כן הדבר מעתה, והוא גדר צורת התקנה לקיים הדבר, והוכיח כן (ח"א סי' מ' אות ו') מדברי הגמרא (כתובות ג:) שתיקנו מתחילה שהיו כונסים את הבתולה בריעי בשבת, ומשעת הסכנה ואילך היו כונסים ביום שלישי ולא מיחו בידם חכמים, הרי שלא רק בשעת הסכנה עצמה תיקנו כן, אלא משעת הסכנה ואילך הוא שנהגו כן, אף שכבר לא היה שעת הסכנה, על כן גדר הדבר הוא שכן נקבע משעת הסכנה להיות התקנה נוהגת כן.

אכן, הרבה מגדולי פוסקי בני ליטא בדור אחרון יצאו נגד דבריו, ואחד מהם אף התבטא ואמר, כי כבר ידוע היה לו זה כמה כי החסידים יודעים להסביר את הנהגתם כראוי, אך לומר כי אדרבה הם עושים כמקור ההלכה ואילו האחרים אינם יוצאים ידי חובה, זה הוא דבר חידוש שלא ידע כי ישנו כדבר הזה.

מנהג גדולי החסידות

אך למעשה, המנחת יצחק (ח"ו סי' ט"ו) והשבט הלוי (ח"ו סי' פ"ד) הצדיקו את המנהג להדליק בפנים, וביקשו דרכי היתר שונים לדבר, וכן הוא מנהג כל גדולי החסידות, ובפרט מנהג האדמו"רים המדליקים בבתי המדרשות, אשר כלפיהם יש למצוא טעם נוסף להתיר, והוא כי בהדליקם בתוך בתי

ההוכחות מדברי הראשונים כי לפני התקנה לא היו יוצאים ידי חובה בהדלקה בפנים

אך מאידך יש הוכחות מדברי הראשונים, כי לא היו יכולים לצאת ידי חובה בהדלקה בפנים לפני שעת הסכנה, ואחת ההוכחות היא מדברי התוספות (שבת כא: בד"ה דאי) שכתבו: "דאי לא אדליק מדליק - אבל מכאן ואילך עבר הזמן אומר הר"י פורת דיש לזוהר ולהדליק בלילה מיד שלא יאחר יותר מדאי ומ"מ אם יאחר ידליק מספק דהא משני שינויי אחרנא", הרי שהיה לר"י פורת צד שאין יוצאים ידי חובה בהדלקה בפנים לאחר מכן, ולכן אינו רק בגדר ספק.

הוכחה נוספת היא מדברי הגמרא (שבת כב:): בהא דקא מיבעיא לן אי הדלקה עושה מצוה או הנחה, והביאו להוכיח מדברי רבא 'הדלקה בפנים והוציאה לא עשה כלום', ואי הדלקה עושה מצוה מובן מדוע לא עשה כלום, כי לכתחילה לא יצא ידי חובה בהדלקה הואיל ולא הדליק בחוץ, אבל אי הנחה עושה מצוה, הא הניחה לאחר מכן בחוץ, ותיצו דהרואה אומר שהדלקה לצורכו ולא לפרסום הנס.

וכתב רש"י (בד"ה אי אמרת בשלמא): "אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה משום הכי לא עשה ולא כלום, דכיון דזו היא מצותה, צריך שתיעשה במקום חיובא", הרי בפירוש בדברי רש"י, כי בפנים אינו נקרא במקום החיוב, ומשמע שאין יוצאים בזה ידי חובה.

אלא שמצאנו כמה דרכים לדחות הוכחה זו, יש שכתבו (תשוהנה"ג ח"ה סי' רכ"ה) כי כוונת הגמרא היא, שאחר שכבר הדליק בפנים, אף אם יוציאה לאחר מכן בחוץ, לא עשה כלום, היינו שלא תיקן את ההדלקה להחשיבה כאילו הדליקה בחוץ, אך בוודאי שיצא ידי חובה הואיל ואף הדלקה בפנים יוצאים בה ידי חובה.

אך פשוט לשון רש"י, שכתב כי הדבר תלוי בהדלקה במקום חיובא, מוכיח כי הדלקה בפנים אינו נחשב כהדלקה במקום החיוב, ולא רק שלא הוסיף בפעולתו להחשיבה כהדלקה בחוץ.

הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה פרק י"ד דבר הלכה אות ל') תירץ בזה, כי לעולם היה יכול לצאת ידי חובה על ידי הדלקה זו שהדליק בפנים, אלא שעל ידי שהעבירה אחר כך לחוץ, גילה דעתו כי אין הוא סומך על ההדלקה בפנים, וכי לדעתו יש להדליק בחוץ, על כן מצד הנהגתו זו אין להכשיר את הדלקתו שהדליק בפנים.

לימוד זכות להדליק בתוך הבית משום היכר המדליק

אחר כל זאת יש להעיר, כי היו שלימדו זכות (תשוהנה"ג ח"ב סי' שמי"ב) על ההדלקה בתוך הבית, על פי המבואר בשו"ע (סי' תרע"א סי' ה) כי הדר בעלייה אין לו להדליק ברשות הרבים בפתח הסמוך לבית, כי אין היכר אם הנר הוא של בעל הבית המתגורר למטה או של בעל העלייה, ולכן אין יוצא בה ידי חובה.

לפי זה, בזמנינו, שמתגוררים עשרות דיירים בכל בניין, ואין דרך להכיר על ידי הדלקת הנרות בפתח הבית אצל רשות הרבים של מי הנרות, אם כן יש מקום להעדיף להדליק בפנים מאשר להדליק בחוץ באופן זה, כי בהדלקה בתוך הבית לכל הפחות יש היכר ופרסום הנס לבני הבית.

וכעין מצוה מן המובחר להדליק על פתח ביתו מבחוץ, אך אינו לעיכובא בעיקר קיום מצות ההדלקה.

כדבריו יש להוכיח מלשון הגמרא (שבת כא:): 'נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה', והרי בזה ברור שאינו לעיכובא, כי גמרא ערוכה היא (שבץ כב). שני חנוכה שהדליקה למעלה מעשרים אמה פסולה, אבל עד עשרים אמה כשרה, ועל כן בהכרח שאינו אלא למצוה מן המובחר.

כך מוכח גם מדברי הבית יוסף (י"ד סי' רפ"ט) שכתב: "נראה שטעמו משום דבכל הני אמרינן לישנא דמצוה מצוה להניחה בתוך חללו של פתח מצוה להניחה בטפח הסמוך לרשות הרבים מצוה להניחה בתחלת שליש העליון ומשמע ליה ז"ל דהיינו לומר דמצוה הכי ואם שינה לא פסל וכן בהניחה אחורי הדלת שאמרו אין בה מצוה היינו לומר דלא קיים מצוה מן המובחר אבל מכל מקום כשרה היא דאם לא כן ה"ל למיתני פסולה", הרי כי לשון מצוה אינו לעיכובא.

הוכחות בדברי הראשונים כי בזמן הגמרא קודם הסכנה היו יוצאים ידי חובה בהדלקה בפנים

הוכחה מפורשת הביאו מדברי הריטב"א (שבת כא: בד"ה דאי לא) על דברי הגמרא 'מצוה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, דאי לא לא מדליק': "וכתב הרב בעל התרומות ז"ל דהני מילי לדידהו שהיו מדליקין חוץ לפתח ואין היכר לבני רשות הרבים יותר, אבל אנו דמדליקין בפנים ואין היכר אלא לבני הבית, יכול להדליק כל הלילה ועד עמוד השחר, ולפי פירוש זה יש לפרש דה"ק דאי לא אדליק מדליק בחוץ עד ההיא שעתא, אבל בתר הכין אינו מדליק אלא בפנים, דלדידהו נמי ודאי משום דלא מצי למעבד היכרא לרשות הרבים לא נפטר מלעשות היכרא לו ולבני ביתו דהא לקמן אמרינן דבשעת הסכנה מדליקה על שולחנו ודיו", הרי שכתב הריטב"א כי אף את דברי הגמרא יש לפרש בענין הזה, שאם לא הדליק עד לסוף הזמן, יש לו להדליק בפנים משום בני ביתו, הרי שיוצא בזה ידי חובה.

עוד הוכיחו בזה מדברי הרשב"א (שבת כא: בד"ה והלכתא כמאן) שכתב על דברי הגמ' (שבת כב:): נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף, ולכאורה הרי יכול לקיים את שניהם יחד על ידי שידליק נר אחד עבור שניהם ויצא ידי חובת שניהם, הרי להדיא בדברי הרשב"א כי אף לפי שעת הסכנה יכול להדליק בפנים ויוצא בה ידי חובת הדלקת נרות חנוכה, כי הרי נר שבת צריכים להדליק בתוך הבית.

אכן יש שדחו ראייה זו, כי יתכן דכשאין לו אלא נר אחד, יש להחשיבו בגדר שעת הסכנה, וממילא הוא בכלל התקנה שבשעת הסכנה מניחו על שולחנו ודיו.

החתם סופר (שבת כא: בד"ה רבי יהודה) כתב על דברי המשנה (בבא קמא סב:): 'הניח חנווני נרו מבחוץ חייב רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור': "ויש לומר, דוקא בחנווני פליג תנא קמא משום דיכול להדליק בפנים ונמי איכא פרסום ניסא, כי רבים משכימים לפתחו, ומה שמדליק בפתח רשות הרבים היא רק מצוה מן המובחר", הרי שדעת החתם סופר כי אין בזה אלא משום מצוה מן המובחר.

דברי חזונו וחידושי הלכות להחזיר את
לימוד ושינון הלכות סת"ם בקרב הסופרים
והמנהיגים מאוצר שיעורי
הרב רבי **משה אורי ברוי** שליט"א
רב ומו"ץ פעיה"ק
(נכתב על דעת הסוכב בלבר)

הרי ההרהר במלאכתך

פרשת מקץ תשפ"ד | עליון נז

לע"נ הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

שיחת התעוררות לסופרים ומגיהים

בגדל רוממות קדושת אותיות ס"ת תפילין ומזוזות אשר גופם נבראו במעשה בראשית בע"ש בין השמשות (עי' רש"י ורבינו יונה פ"ה דאבות משנה 1 בד"ה הכתב והמכתב) - בצורתם ודמות תבניתם של האותיות הרוחניות העליונות שבהם נבראו שמים וארץ, וכל קדושת התורה בנגלה ונסתר תלוי בהם וכבר הארכתי בזה בהקדמתי לשו"ת שבט הלוי ח"ד.

והדבר פשוט - דכל מציאות קדושת ס"ת וקדושת ת"מ חל אך ורק בתנאי שנכתבו כהלכתך, ובקו"ט, ונעשו ככל אשר נצטוונו בתוה"ק עפ"י כל תיקוני חז"ל - רק אז נחשבים לתשמישי קדושה לקיים בהם מצות השי"ת, ורק אז בכוחם לפעול גדולות ונצורות בסגולת חמדתן - להמשיך השראת הקדושה לעמנו הק', לאריכות ימים ולשמירת בתי ישראל - ולא סת"מ פסולין שאינם בגדר ס"ת ואינם בגדר ת"מ, וכדאיאתא בירושלמי (שבת פ"ג ה"ג) אמר רב אילא, אלה המצות - עשיתן כמצותן הן מצות, ואם לאו אינן מצות.

והיינו משום דשלימותם מעכבת מה"ת, ומשנה מפורשת היא במנחות (כ"ה ע"א) ד' פרשיות שבתפילין מעכבין זה את זה - אפילו כתב אחד מעכבן, ב' פרשיות שבמזוזה מעכבות זו"א - אפילו כתב אחד (ואת אחת) מעכבן.

ובגמ' שם (כ"ט ע"א) פשיטא, אמר ר"י אמר רב, לא נצרכה אלא לקוצה של יו"ד, והא נמי פשיטא וכו'. והה"ד לענין ס"ת וכמש"כ הרמב"ם ז"ל (הל' ס"ת פ"ז ה"א) וז"ל: אם כתב את המלא חסר, או את החסר מלא וכו' הרי זה פסול ואין בו קדושת ס"ת כלל - אלא כחומש מן החומשין שמלמדין בה התינוקות, עכ"ל. (וכ"ש אם הוסיף או חסר אפי' את א' וכמש"כ שם פ"י ה"א), וכן הוא בשו"ע (א"ח ס"ח קנ"ג ס"ג) ס"ת שנמצא בו טעות דינו כחומשין.

ובוא וראה מש"כ בזה הרמח"ל (בהקדמתו לק"ה פתחי חכמה) וז"ל בקיצור: והאורות ההם העליונים מזהירים על האותיות, ומכאן נמשך קדושת ס"ת ת"מ, ולפי הקדושה שבה נכתבים כך תגדל ההשראה וההארה על האותיות - ולכן ס"ת שיש בה פסול אחד נפסל כולו, כי אין ההארה עליו כראוי שימשך ממנה הקדושה לעם בכח הקריאה בו, עכ"ל. ופוק חזי עובדא דר' חזק' ור' ייסא בזוה"ק פ' אחרי, שפ"א ה' העולם שרוי בצער והלכו עם ס"ת לבית החיים להתפלל ולבקש מן המתים לעורר ישיגי חברון, ונדחו המתים ממתבתא דרקייעא בגלל וי"ו יתרה שהיה בס"ת והוי הס"ת פסול ומשקר בשמא דמלאכא, עד שהלכו והביאו ס"ת אחרת שנכתבה ע"י רב המנונא סבא, ומיד נתעורר רבי אלעזר ברבי שמעון והלך להתפלל עמהם בגע' ונרפא העולם.

בשולחן ערוך (סימן לב סעיף כ-כא): צריך לדקדק בחסרות ויתירות, שאם חסר או יתר אות אחת פסולים, ונמצאו המגיהים אותם מברכים בכל יום ברכה לבטלה, וגם שרוי בכל יום בלא מצות תפילין ונמצא עונש הסופר מרובה, לכן צריך להיות מאוד ירא שמים וחרד לדבר השם, המתעסק בכתיבת תפילין ותיקונן: כל פרשה אחר שיכתבנה יקראנה היטב בכוונה ודקדוק פעמים ושלש, ויחזור ויקראנה קודם שיתננה בתוך ביתה, כדי שלא תתחלף פרשה בפרשה, עד כאן

והנה בדברי המחבר מצינו חובה קדושה על כל סופר וסופר שיראת ה' בלבבות שייבדוק ויגיה הפרשיות היטב "היטב" "בכוונה" "ובדקדוק", קודם שימסרם ליד הקונה או קודם שיכניסם לבתים, וזולת זאת הרי אם נמצא חלילה אפילו אות אחת יתר או חסר הרי "עונש הסופר מרובה" ח"ו. ועיין בקסת הסופר שכתב והוסיף עוד, דצריך לבדוק הפרשיות שוב [אחר שבדקן פעמיים ושלוש] קודם שיכניס הבתים בפרשיות, ואף זאת יבדוק "היטב" "בכוונה" "ובדקדוק".

ברם, היות ובזמנינו נתמעטו הלבבות, ונסתלק כח הריכוז של הסופרים לעבור על כל פרשה ופרשה בדקדוק גדול, הרי בדור האחרון נמצא הפתרון שיעבירו הסופרים [או הסוחרים הקונים מהם] את הפרשיות ליד מגיהים - שתפקידם הוא להגיה את הפרשיות היטב שלא יימצא בהם חלילה חסר או יתר, וכך נמצא כי הסופר הוא הכותב, ואילו המגיה הרי הוא מגיה הפרשיות קודם שיקנם הקונה.

והנה אף כי גם המגיהים יראי ה' המה, ורצונם להוציא דבר מתוקן מתחת ידם, הרי המציאות הוכיחה כי פעמים רבות שיבוא המגיה לידי טעויות, ולא יגיה את החסרות ויתירות כדבעי, וככל הנראה הטעם לזה הוא מפני השכר המועט שמקבלים המגיהים ביחס לעבודתם הקשה והמורכבת, וכן כי עבודת המגיה דורשת זמן רב מאוד, ואין כל כך הרבה יחס מתאים בציבור הלקוחות שישלמו בעין יפה למגיהים.

ואם כן נמצא שוב, כי מלאכת ההגה מוטלת על הסופר, שקודם שיוציא הכתב מתחת ידו יעבור שוב ושוב על מה שכתב לראות שאין בהן חסרות ויתירות והפסקות, ואף כי ודאי אין חשש חלילה שהסופרים אינם יראי שמים, אבל עדיין צריך הסופר להיות מרוכז במלאכת ההגה לראות הכל בשלוות הנפש.

ונביא בזה לשונו הזהב של מרן פוסק הדור הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זצ"ל בשו"ת שבט הלוי (הל' סימן ב):

קודם בואי בעניי לצד ההלכה, אקדים פתיחה קצרה בענין קדושת סת"מ ואותיותיהם הק' בכלל, וכבר הארכו רבותינו הקדמונים

****

א. 'אכל ב. זכור ג. חבלים ד. ובלכתך
ה. גחפת ו. ת ז. בעתו

סדר לימוד למגיהים נכתב ע"י הרב שליש"א והוגה עם הוספות ע"י הגאון רבי מרדכי פרידלנדר זצ"ל (מה שמסומן זה ההגהות של רבי מרדכי)

משנ"ב סימן לב, וסימן לו במשנת סופרים ספר קסת הסופר, מקדש מעט צורת האותיות קול סופרים כל מה שאין בוה יש בוה

ראש וראשון ליתן מבחן מעדי האם הם מוכחרים בכלל למלאכת הגה אפי"אם הם בקיאים בהלכה.

לתת למגיהים שימוש מעשי על כל מיני אפשרויות כגון נגיעות, הפסקים, חסרון קודשי, חסרון תנים, צבע אפור או חום, וכן שימת לב מיוחדת על שינויים בכל צורות האותיות, ע"י מגיה מומחה ומגודה. ממולץ מאוד שמגיע יוכל לכתוב לכל הפחות שיוכל לתקן קודש' או הפסק וכדומה. כמ"כ שיוכל להפריד נגיעות שלא יצטרך על כל דבר קטן לחפש סופר.

אם אפשר שהמגיהים ישבו תקופה שימוש אצל מו"צ מובהק בעניני סת"ם.

כל ת"מ הסופר חייב לבדוק עצמו ולתקן את הטעון תיקון, ואח"כ לתת לב' מגיהי סת"ם שמצוי שיש יותר מדאי בעיות, לגומא אם במחזה יש יותר מעשר דברים שצריכים לתקן, אי אפשר להתחיל להגיה וצריך להחזיר לסופר או להושיב אחד שיתקן את כל הצורך תיקון, ואח"כ יהיה אפשר להגיה.

יותר טוב להזהיר את הסופר שאם לא ישתפר, לא יתקלו הסת"ם שלו להגהה שלנו

שהמגיה יודיע לקונה (לסופר) שצריך להגיה פעמיים ושלוש, ושהו המגיה אינו מגיה אלא פעם אחת.

אם המגיה רואה שלא בטוח שמצא את כל הצורך תיקון שיועד לקונה שחייבים עוד הפעם להגיה

בסחורה כזו, לדעתו אין לדבר סוף, ושלא יקבלו כלל

כתו"מ וגם כס"ת צריכים להתיישב בכוכר ראש

מה טוב אם אפשר לעשות מכון להגהה עם הוראות ברורות ופיקוח צמוד

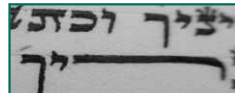
כמ"כ, כשמגיהים דבר פעמיים, שבפעם הראשונה יבדוק ראובן קודם שמעון ופעם השניה יבדוק שמעון קודם ראובן, כדי שכל אחד ישתדל יותר שלא ישאר כלום שצריך תיקון (ואולי לעשות קנס מאחד לשני). זה כבר נשתדל לעשות פנימי.

תשובות וישלח

תוכות ע"י כתיבה לפי שהוא מתחיל גג מאמצע האות, ואם היה מתחיל גג האות התחתון בתחילת האות גם יש הרבה פוסקים שמקילים מפני שזה ב' שורות והגאון רבי שמאי גרוס שליט"א פסק שבנגיעה דקה כזו אין שינוי צורה

אנכי - הכ"ף כשרה והי"ד צריך שאלת תינוק לפי שהוא עגול מדי וקצת סגור (שאלטו כמה תינוקות וקראו י"ד)

ובשעריך - הכ"ף כ ש ר ה והוא"ו של וכתבתם הוא שאלת תינוק אם לא נשתנה צורתה לר"יש

ך - צריך שאלת תינוק (ואם היה מעט יותר למטה היה יותר חמור)

בביתך - ש"ת או מצד שנוי צורה וגם מפני שהוא יכול להיות פ"א

כ - לרבי מרדכי פרידלנדר זצ"ל הוא בודאי פסול ויש מפוסקי דורינו שמכשירים והגאון רבי שמאי גרוס שליט"א פסק שהוא כשר לכ"ף עם תינוק

כ - בכ"ף שאין לה ירך המנחת יצחק מכשיר והשבט הלוי פוסל אכן בשאלה כזו כ"ע מכשירים כי יש מעט ירך

בדרך - באופן כזה אין שום פסול של חק

גליון זיו הפרשה

מדברי תורתו ושיחותיו של המשפיע
הגה"צ רבי יונה זאב וינברג שליט"א

זוהו היו היוונים שלא
האמינו רק בטבע, וכל זה היה
החכמה היוונית, היפך ההשגחה והאמונה הטהורה.

ובימי החנוכה הק' מתעורר הכח של יוסף הצדיק, והאמונה
למעלה מדרך הטבע, ועל ידי זה יכולים להמשיך ניסים גלויים
ורפואות וישועות למעלה מדרך הטבע לנו ולכל ישראל.

ורואים בכל ענין פתרונו של יוסף בחלום פרעה שיוסף מגלה
דעתו שכל הפתרון היה מעם ה', ו"מבלעדי אלוקים יענה שלום
פרעה", וכן כל ענין חלומו של פרעה הוא עפי" דרכי השגחה
וגילוי ה' ואין הם דברים טבעיים. והמצריים אספו וליקטו הרבה
תבואה, והרבו בהשתדלות על פי הטבע, אבל זה לא עזר להם
והכל התרקב והלך לאיבוד.

ויוסף הצדיק אמר להם "זאת עשו" וייעצם למול את עצמם,
בדרך הטבע לא שייך להחזיק האוכל, אלא אם יהיה פעולה
שלא בטבע, כמילה שזה התגברות על טבע החומרי ותאוות
הגוף. אז יוכל להתקיים מה שצברו.

וזאת צריכים להשכיל, דכשאישי יהודי מתנהג למעלה מן
הטבע, בטבעו הפרטי ובדרכי הטבע של הכלל, דהיינו שמתגבר
על יצרו ועל תאוותיו שמוטבעים בו, הרי הוא פועל ישועות
למעלה מן הטבע. וכמו בקריעת ים סוף וכמאמרם (תנחומא ט)
"הים ראה וינס" - מה ראה, ראה ארונו של יוסף שנאמר בו וינס
ויצא החוצה. והוא כדברינו הנ"ל, שכדי לפעול למעלה מן הטבע
כקריעת ים סוף, היה צריך לכוחו של יוסף שהתנהג שלא בטבע,
בניסיון עם אשת פוטיפר.

כי היא חכמתכם ובינתכם

זוהו מה שהבין פרעה שכל מה שיוסף הצדיק השיג כי ידע
הבין שבכוחו אין כלום, והכל הוא מאת ה'.

וכבר ביארו קמאי בפיוט "מעוז צור" - "בני בינה ימי שמונה
קבעו שיר ורגנים". דאנשים פשוטים מתפעלים רק מניסים, ואז
מכירים הם בגדלות הבורא, אבל החכמים יודעים ומשכילים
שכל פעולה טבעית, הכל מאת ה' ובהשגחתו המדוקדקת וכולם
ניסים גלויים.

וכלינשא קדישא דרבינו הרמב"ן (סוף פרשת בא) "ומן הנסים
הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים, שהם יסוד
התורה כלה. שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו, עד שנאמין
בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים. אין בהם טבע ומנהגו של
עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות - יצליחנו
שכרו, ואם יעבור עליהם - יכירתנו ענשו. הכל בגזרת עליון"

ובזה יש לתרץ קושיית הבית יוסף שאעפ"י שהנס היה נראה
רק לשבעת הימים, דביום הראשון לא היה נס, עכ"ז, החכם

יוסף הצדיק היפך חכמת יון

ברוב השנים יוצא קריאת פרשת מקץ ביומין דחנוכה,
ובשנה זו קוראים פרשה זו בסיומם של הימים הקדושים של ימי
החנוכה.

ונראה להסביר הענין בקריאת פרשה זו בימים אלו, דהנה
בפרשתן מסופר ענין חלומותיו של פרעה ופתרונו של יוסף
הצדיק, פרעה אומר ליוסף: אַחְרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹקִים אוֹתָךְ אֶת כָּל
זאת אֵין נְבוֹן וְחָכֵם כְּמוֹךָ. וצ"ב דאם פרעה מודה ש"אלוקים
הודיע אותך" מה החכמה והבינה הגדולה של יוסף בזה, הלא
מאת ה' היא זאת.

ובספרים הקדושים מבארים עפ"י מאמרם ז"ל (דניאל ב כא) יהב
חכמתא לחכמין.

וכדכתיב ראשית חכמה יראת ה', דכשאדם ירא את ה' אזי
הש"ת נותן לו חכמה ובינה להבין ולהשכיל. וכן הוא ביוסף
הצדיק שהיה ירא את ה' כמוש"כ (בראשית מב, יח) את האלקים אני
ירא.

ויש לבאר עוד, דהנה תקש"ל דהלא פרעה הרשע מצד אחד
כתוב (שמות ה. ב) שאמר "מי ה' אשר אשמע בקולו", ומצד שני
אמר אחרי הודיע א' אותך וגו', שכן האמין בה'. ובזוהר הקדוש
מובא ששם אלוקים ידע ושם הו"ה ידע.

ובספ"ק דברי ישראל (מוד"י) מדייק בפרשתן שרואים
שפרעה מזכיר את ה' "אלוקים" ויוסף אומר "האלוקים", כדכתיב
(בראשית מא, כה) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל פְּרֹעֶה חֲלוֹם פְּרֹעֶה אֶחָד הוּא אֶת
אֲשֶׁר הָאֱלֹקִים עֲשָׂה הַגִּיד לְפָרְעֹה.

דהנה שם אלוקים מרמז על טבע ו"אלוקים" עולה כמספר
"הטבע" ו"האלוים" עולה כמספר הו"ה - אדנ"י. ופרעה האמין
בה' אבל האמין שהקב"ה מנהיג את עולמו בדרך הטבע (עפ"ל),
ועל כן חלומו של פרעה לא יכול אף פותר לפותרו כי היה חלום
זה היפך הטבע, כי בדרך הטבע לא שייך ששני השובע יחזיקו
לשנות הרעב וכדו', לכן היה צריך ליוסף הצדיק שהאמין בה'
והנהגתו למעלה מן הטבע, ו"האלוקים" כמספר הו"ה אדנ"י
שזהו מידת הרחמים והיפך הטבע, הוא היה זה שפתר את חלומו
של פרעה.

ועל כן בני ישראל שהיו במצרים בקושי השעבוד, ובדרך
הטבע לא יכלו לצאת משם, כמו שמובא בכמה מקומות, ורק
ברחמי ה' הוציאם ממצרים וכמו שכתוב וְעִבְרֵי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
בְּלִילֵהָ הָיָה וגו' וּבְכָל אֲלֵהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי י. וברש"י
אני בעצמי ולא על ידי שליח. שאין לשום מלאך השגה בזה,
ופרעה שלא האמין שבנ"י יכולים לצאת ממצרים ולא רצה
להוציאם, כי לא האמין רק בטבע.

וצ"ב מהו השנוי לשון למה תאמר יעקב ותדבר ישראל, נקט לשון יעקב וישראל, והענין דבאמת יש ב' מדרגות יעקב וישראל וכמ"ש באוה"ח הק' שישאל הוא מדרגה יותר גדולה, דבאמת לפי פשוטו אין כל כך תביעה על אדם שאומר מוסר לבניו למה הייתם צריכים לספר ליוסף שיש לכם עוד אח, אבל לפי מדרגת ישראל, על יעקב אבינו שמעולם לא דיבר לבטלה ועיי"ש בביאור הפירוש יפה תאר על המדרש, דיעקב אבינו עבר הרבה יסורים ועגמת נפש בכל ימי חייו, וכמ"ש ברש"י ריש פרתש וישב ביקש יעקב לישב בשלוה אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים וכו', וכל יסוריו לא התלונן עליהם וקיבל הכל באהבה ובאמונה, וכאן הפעם היחידה שהיה לו כביכול טענה.

ויש להוסיף כי כתבו בספה"ק כי אדם אין לו להתאונן על העבר אם מאמין שהכל בהשגחתו ית', וכאן היה טענה על העבר למה אמרתם וכו', וזה שאמר למה תאמר יעקב ותדבר ישראל, דיבור לשון קושי כי על מעלת ישראל לפי מדרגתו יש כאן תביעה שאמרת נסתרה דרכי מה', והרי צריך להאמין שבכל ההסתר פנים שאתה עובר יש כאן השגחה נפלאה של המלכת בנך למלך וכל היסורים שעבר יעקב ויוסף הכל היה לתכלית שיוסף הורד מצרימה להיות מלך ולזון לפרנס את בני ישראל בשנות הרעב, וכל מה שבני נשמרו במצרים הכל בזכותו של יוסף.

והמבין יודע שביום הראשון שזה היה על פי טבע, זה גם נס מאתו ית'. וזהו מל"ך יו"ן עולה כמנין יוס"ף, שכל קליפת יון היתה החכמה שלהם, החכמה יוניית. שרק מה שהכילו והחכימו קיימו, ומה שלא ביטלו. וזהו "להעבירים מחוקי רצונך" שחוק בלי טעם, את זה רצו לבטל. אבל על בני ישראל כתוב ההיפך (דברים ד.ו.) כי הוא חֲקַמְתֶּם וּבִינְתֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עִם חֻקֶּם וְנִבְּוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה. שבבינתם מבינים ויודעים שגם "החוקים האלה" הם למעלה מהשגתנו.

למה הרעותם לי

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמָה הִרְעִיתֶם לִי לְהִגִּיד לְאִישׁ הָעוֹד לְכֶם אֶחָ אֶחָ, (1)

במדרש רבה (צא"ו) מביא הפסוק (בישעיה מ. כז) לְמָה תֹאמְרוּ יַעֲקֹב וְתִדְבַר יִשְׂרָאֵל נִסְתָּרָה דְרָכֵי מִי וּמְאָלוּקֵי מִשְׁפָּטֵי יַעֲבֹד. ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינא אמר מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר לבטלה אלא כך אמר הקב"ה אני עוסק להמליך בנו במצרים והוא אומר למה הרעותם, ע"כ.

נאה זיום" - יונא דהילולא של צדיקי הדורות

הגאון הקדוש רבי יחזקאל שרגא (ב"ר חיים) הלבשרשטאם זי"ע אבד"ק שינאווא, מחבר ספה"ק דברי יחזקאל - ו' טבת

הוא שהה בטבריא והתאכסן אצל החסיד הנודע הרה"צ רבי מרדכי (מוטק"ה) לידר זצ"ל מפארי חסידי סלאנים.

ור' מוטק"ה זצ"ל היה תמיד מפליג באמירתו ה"על המחיה" ככשאג בקול גדול "ונברכך עליה בקדושה וטהרה!" (שמעתי מפ"ק מרן אדמו"ר מסלאנים שליט"א)

הוא שהה אז גם בעיר הקודש צפת ת"ו וייסד את ה"צאנז'ער קלויז", ואת המקוה טהרה שם. ושוכן בעיר העתיקה עד עצם היום הזה.

1) בירושלים התיידד עם הרה"ק רבי אלעזר מנחם מנדל מלעלוב זי"ע ורבות המתיקו סוד ביניהם. מרן הרא"מ זי"ע הראה לו ה"אנשי צורה" וה"נסתרים" מאנשי ירושלים.

חז"ר הרה"ק מלעלוב זי"ע סיפר שבנסיעתו חזרה לחו"ל נתן לו מרן הרא"מ גביע במתנה וברכוכ שינצל מעצת מרגלים...

ובמשפחת בית לעלוב הונהג מה שקורין "היינג לייכטער" היינו הפמוטות של נרות שבת שתלויין בתקרה ומכוון כנגד הספירות, ומקובל שזה בגין העובדא שרבינו השתתף אז בשולחנו של מרן הרא"מ זי"ע והנרות היו על השולחן ותוך כדי הזנת השולחן בשלא מתכוין נכבה אחד הנרות, ואז מחה רבינו על זה ומאז הנהיג מרן הרא"מ את הנרות בפמוטות משתלשלין מהתקרה.

א) היה בנו בכורו של רשכבה"ג מרן מצאנז זי"ע בעל דברי חיים, וחתנו של הגה"ק האריה דבי עילאי זי"ע (חתן מרן הישמח משה זי"ע).

ב) מפורסם היה לאיש אמת ומדקדק מופלא בהלכה. ואביו הגה"ק מצאנז זי"ע מעיד עליו באחד מתשובותיו בשו"ת דברי חיים בזה"ל: "בני אפילו יהי ליה כל חללי דעלמא לא ישנה מהאמת". ולא נשא פני איש אפילו מהגדולים ביותר.

ג) היה מגדולי צדיקי דורו, ורבי של הרבה רביים. רבים מצדיקי דורו שיחרו לפתחו, כמו הרה"ק הכנסת יחזקאל זי"ע מראדומסק, הדרכי תשובה ממונקאטש ובנו המנחת אלעזר, הרה"ק רבי אלעזר מרישא, הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע מפשעווארסק, ועוד הרבה צדיקים.

ד) עובדא נפלאה על כוח אמירתו של רבינו, שהתקיימה במילואו, יסופר מה דהוי בבית הכנסת בבתי הונגרין בעה"ק ירושלים, כשישב שם איזה יהודי מבוגר, בין מנחה למערבי והחל להשתעל ואח"כ צחק, והסביר שכד הוי טליא, בילדותו, היה משתעל קשות, ואמו הביאתו קמיה רבינו משינאווא, כדי שיברכו ברפואה שלימה, אמר השינאווא"ר רב: "ילד; יש לך זמן בגיל שמונים להשתעל". וכעת, נזכרתי שהיום מלאו לי שמונים שנים. ונתקיימו דברי קדשו.

ה) ידועה מסעו לארץ הקודש, שהיה כאן כמעט שנה שלימה, ופשר הנסיעה היה נעלם ולא גילה לסיבת ביקורו.

לב התלבה

ו"ל ע"י מפעל שונה הלכות לחזוק לימור הלכה לבני הישיבות בארה"ק

שיח ההלכה שו"ת בהלכות המניעות בבתי ישראל בשבת (ה)

האם מותר להמיס שקית חלב קפוא במים חמים

נמחה על ידו, כמו ברד שהיה מתחילה מים ונקרש עתה אסור ליטול מהם ידיו, ולדעת הר"ן (שם) יש לאסור המשקים שיצאו משום 'נולד', אבל לדעת שו"ת פנים מאירות הנ"ל בדברי ישל התרומה שאין לרסק שלג וברד מטעם איסור מוליד שנראה כבורא דבר חדש, אם כן אין איסור במשקין שיצאו מריסוק השלג והברד דאף אם היו נגד האש.

דעת השועה"ר שאף לטעם משום 'מוליד' יש לאסור המשקים בשבת
אמנם לדעת המגן אברהם (סי' ש"ח ס"ק מ"ב) אף לטעמים האחרים שאין לרסק שלג וברד בשבת משום 'מוליד' דמו למלאכה או משום גזירת משקין שזבו, יש לאסור המשקים והשומן שנימוח כיון שעושה מעשה להניחו במקום חם, וכן כתב בשולחן ערוך הרב (שם סי' כ"ח), אבל נראה מדברי המשנה ברורה (סי' ש"כ ס"ק ל"ח) שלמד בדברי הרמ"א שהחמיר אף אם נימוח מאליו כיון שיש בו משום נולד^[א], ומשמע שלטעמים האחרים אין לאסור אם נימוח מאליו.

פולגות המחבר והרמ"א

וכבר נחלקו בזה המחבר והרמ"א, שלדעת המחבר (סי' ש"ח סעי' ט"ו), "מותר ליתן אינפאנדא כנגד האש במקום שהיד סולדת^[ב], ואע"פ שהשומן שזבו שנקרש חוזר ונימוח", וכתב הרמ"א (שם) "ויש מחמירין, והנהגו להחמיר מיהו במקום צורך יש לסמוך אסברא ראשונה", ולדעת המחבר מותר ליתן כנגד האש במקום שהיד סולדת, [ויש לבאר דאף דק"ל שאין לרסק שלג וברד מטעם שמוליד המים והכא נמי הרי מתחילה היה עב וקפוי ועכשיו נעשה זך וצלול, דשאני הכא דלא עביד כלום בידיים אלא ממילא הוא נמחה^[ג] (ע"י מגיד משנה פכ"א מה"ל שבת ה"ל י"ד הלכות כן בדברי הרשב"א, רמב"ן שבת נ"א ע"ב ד"ה והא דקתני^[ד]].

דעת הרמ"א בסוגיין

והיוצא שלדברי הרמ"א יש להחמיר מלהעמיד דבר שנקרש נגד האש אף שאינו ממיסו בידיים ממש, אם לא באופן שזה מאכל של שבת ואם יחסר לו מאכל זו יש בו משום ביטול 'עונג שבת'^[ה], או שצריך המאכל שנקרש כדי ליתנו לאורחים^[ו], וכן שצריך להמיס הדבר שנקרש כדי ליתנו לתינוק, וכונן שצריך ליתן חלב לתינוק ואין לו כי אם חלב זה שנקרש שמותר להכניסו בדלי מלא מים חמים שאין היד סולדת בו.

לדון אם יש משום הטמנה כשמכניסו לתוך דלי מים חמים

אבל יש לדון בזה מחמת איסור הטמנה כשמכניס שקית חלב בתוך דלי מלא מים חמים שאין היד סולדת בו, ע"פ מה שכתב הט"ו (סי' ר"ח ס"ק א') שאסור ליקח כלי ובתוכו משקה צונן ולתחוב אותו בשבת לכלי מלא מים חמים שיתחמם בתוכו אפילו לא יוכל לבוא לידי יד סולדת בו^[ז], כיון שהוא דרך הטמנה ממש כיון שכולו טמון בתוכו^[ח], אבל אם מגולה שקית החלב קצת למעלה באופן שניכר לעין מותר להניחו במים חמים במים חמים כשאין היד סולדת בו^[ט], [והמציאות מוכחת שאם מונח בבקבוק היא צפה למעלה, אבל שקית החלב נשקע בתוך המים החמים ולכן יורה שלא להשקיעו לגמרי בתוך המים החמים אלא יניחו קצת מגולה למעלה באופן שניכר לעין].

תשובה: לדעת הרמ"א יש להחמיר מלהעמיד דבר שנקרש במים חמים בשבת אף שאינו ממיסו בידיים ממש, אם לא באופן שזה מאכל של שבת ואם יחסר לו מאכל זו יש בו משום ביטול 'עונג שבת', או כדי ליתנו לאורחים, וכן להמיסו כדי ליתנו לתינוק, וכגון שצריך ליתן חלב לתינוק ואין לו כי אם חלב זה שנקרש שמותר להכניסו בדלי מלא מים חמים שאין היד סולדת בו.

ומשום איסור הטמנה יכניס שקית החלב באופן שמגולה קצת למעלה וניכר לעין מותר להניחו במים חמים (באופן שאין בו משום ביטול וכגון שאין היד סולדת בו), [והמציאות מוכחת שאם מונח בבקבוק היא צפה למעלה, אבל שקית החלב נשקע בתוך המים החמים ולכן יורה שלא להשקיעו לגמרי בתוך המים החמים אלא יניחו קצת מגולה למעלה באופן שניכר לעין].

הנימוק: יש לדון האם מותר להכניס חלב קפוא במים חמים כדי להפשירו, א. אם יש בו משום מרסק החלב הקפוא. ב. אם יש בו משום הטמנת החלב בתוך המים החמים (ומירי באופן שאין בו משום ביטול, וכגון שמכניסו בדלי מלא מים חמים שאין היד סולדת בו).

ב' טעמים לבאר שאין לרסק שלג וברד בשבת

הנה נפסק בשולחן ערוך (סי' ש"ב סעי' ט"ו) "השלג וברד אין מרסקין אותם דהיינו לשרבם לחתיכות דקות כדי שיוזבו ממימו, אבל נתן הוא לתוך כוס של יין או מים והוא נימוח מאליו ואינו חושש", ומצאנו בארשונים כמה ביאורים בזה, יש שביארו שיש בו משום מוליד בשבת, דדמי למלאכה שבורא המים הללו (דהיינו בונה או מכה בפטיש) ואסור מדרבנן (רש"י שבת נ"א ע"ב ד"ה בדי), ויש שביארו שאין לרסק שלג וברד כדי להוציאם מים, דגורנין שמא יבוא לחטוט פירות העומדים למשקים (רמב"ם פרק כ"א מה"ל שבת ה"א).

טעם של ספר התרומה וביאורו

ועוד טעם כתב הטור (שם) בשם ספר התרומה (סי' ר"ח) "כתב בעל התרומה שאסור לשפשף הידים במלח בשבת, לפי שהוא נימוח והוי נולד", ולכאורה דבריו אינם מובנים דהרי נולד לא אסור בשבת אלא יש מאין ולא כשהיה בעולם בצורה אחרת^[א], ובשו"ת פנים מאירות (ח"א סי' פ"ד) ביאר כוונת ספר התרומה שאסור לרסק שלג וברד לחתיכות קטנות מטעם איסור מוליד שנראה כבורא דבר חדש וכפירוש רש"י (שם)^[ב] [ומה שכתב בספר התרומה שיש בו משום 'נולד' כוונתו לאיסור מוליד], ולדעת כמה אחרונים לא ינחה ביאור זה בדברי ספר התרומה^[ג], ולכן פירשו שכוונת ספר התרומה לאסור לרסק שלג וברד לחתיכות קטנות, כיון דשלג וברד ושומן שנימס הוה ליה נולד גמור^[ד].

נפקא מינא בין שלושה הטעמים

והנראה דיש לחלק בין הג' הביאורים מדוע אין לרסק שלג וברד בשבת, בנידון האם יש לאסור המשקים שיצאו כשהיה נגד האש והוא נימוח מאליו, שלטעם שאין לרסק משום 'נולד' אסור אפילו אם נימוח מאליו, אבל לטעמים האחרים שאין לרסק שלג וברד בשבת משום 'מוליד' ודמו למלאכה, או משום גזירת משקין שזבו, מותר להניחו נגד האש.

דעת ספר התרומה שאין להניחו נגד האש

ובאמת כבר כתב בספר התרומה (שם) לאסור להניחו נגד האש, שכתב "הניי פשטידא בימות החורף צריך לשמור ביום השבת שלא יתן סמוך לאש לחמם מפני כי השמנונית הנקרש עתה

[ה] ע"י משנ"ב (שם) שכתב "ולדעת הרמ"א בסימן ש"ח סעי' ט"ו בתג"ה גם הכא יש להחמיר דאף דנמחו מאליו אסור משום נולד, ואינו זומת לתוך הכוס דהתם הוא מעורב במים ואינו ניכר", וע"י שער הציצון (סי' ס"א ס"ק ל"ח), משנ"ב (סי' ש"ח ס"ק ק"ח).

[ז] היינו ע"ג איוה כלי המפסיק דאם לא כן אסור (משנ"ב ס"ק ס"ק ק"א).
[ח] ונבי ברד נמי תניא (תוספתא פ"ד ה"ד) אבל נתן הוא לתוך הכוס יש ייני לצננו ואינו חושש ואע"פ שהוא נמוח כיון שהוא ממילא.

[ט] ולאחר שמתאריך בדברי בעל התרומה כתב "דק"ל כיון בשומן כיון דלעולם אוכל הוא אפילו לרסק ולסחוט מותר דהא בפירות דלאו בני חסיתה נינהו סוחטין אותן לכתחילה (קמ"ב קמ"ג ע"ב), ואפילו בתותים ורמונים היוצא מעצמם אם לאולכין מותר הוא (שם), אלא נראה דהכל מותר בין בחמה בין בנגד המזורה דהא ממילא אתו זומיא דלתוך הכוס, ומשום חימום לא מתסר דאלוהי הפשר הוא".

[טו] ע"י שער הציצון (סי' ש"ח ס"ק ק"ח).
[טז] ע"י לבוש (סי' ש"ח סעי' ט"ו).

[יז] וידוע דעת החוון איש (סי' ל"ח ס"ק ל"ח) שחלק על הט"ו וסובר שלא אסור חממים הטמנת קדירת תבשיל בתוך תבשיל שקבוקיה אחרת, וע"י בשו"ת מנח"ם (ח"א סי' י"ד).

[יח] ע"י שער הציצון (סי' ר"ח ס"ק כ"ב).
[יט] ש"ש (סי' ח"א הנה"ל פ"ח) בשם הגרש"א זצ"ל.

הלכות בורר (ה)

האם מותר לפזר תערובת ויפרדו אחד מהשני * לבורר חתיכה קטנה מגדולה כשבורר ליתן לאורחים החתיכה הגדולה* לבורר קטנה מגדולה בכלי המיוחד לכך * לבורר בשר צלי מבשר מבושל * לבורר תערובת של פירות שיש בו טריים ויש שאינם טריים *

האחרים וכגון שנקדחו מכת הבישול איזה חתיכות דגים ורוצה לבורר אותן שלא נקדחו, שייך בהם ברירה (מג"א שם ס"ק ה', ועי' משנ"ב שם ס"ק ט"ו).
ט. צלי ומבושל. אם יש לפניו בשר צלי ומבושל, יש בהם משום בורר ואסור לבורר אחד מהם ע"מ לאכלו לאחר זמן [או להוציא מה שאינו רוצה] (חיי

אדם ככל ט"ו ס"ה, הובא במשנ"ב שם ס"ק ט"ו).
י. בשר עוף והודו. וכל שכן בבשר של מיני עופות מחולקים וכגון בשר עוף רגיל עם בשר הודו, או בסוגי בשר של מין העוף עצמו וכגון כבד ובשר, שיש בהם משום בורר כשלווק מה שרוצה לאכול לאחר זמן (עי' משנ"ב שם).

יא. שתי סוגי מנות. נחלקו הפוסקים אם יש משום בורר בחלקים השונים של העוף, וכגון החזה והכרעיים והכנפיים וכו', כשבורר אחד מהם (עי' בס' מאור השבת ח"ג מכתבי הגר"א זצ"ל אות מ' שסובר שיש בו משום בורר, ובס' איל משולש פ"ג הע' י"ז בשם הגר"א זצ"ל שיש להקל בזה).

תערובת של פירות שיש בו טריים ויש שאינם טריים

יב. אם יש לו תערובת של מיני פירות שיש טריים יותר ויש טריים פחות אין בו משום בורר ומותר להפרידם זה מזה בכל אופן, אבל אם יש מהם פירות שאינם ראויים רק בשעת הדחק יש בו משום בורר ואין להפרידם זה מזה רק כשכוונתו לאכלו לאלתר (עי' פרי מגדים שם ס"ק ב', ומשנ"ב שם ס"ק ט"ו). ועי' ספר תכלת מרדכי למהרש"ם חלק הדרשות דינים לשבת הגדול הגדול אות קכ"ג).

היצא לסיכום למעשה

יג. היוצא לסיכום הלכה למעשה שאם טעמם שונה זה מזה אפילו הם מאותו המין ודומים זה לזה יש בו משום בורר, ואפילו אם טעמם שווה אבל שמם שונה או צבעם שונה בדבר שיש בו שום משמעות, ואפילו אם טעמם וצבעם שווה אבל בורר קטנה מגדולה כיון ששימושם שונה זה מזה בעבור יש בו משום בורר, ואפילו אם הם שווים בטעמם ובמראיתם ובצבעם אין לבורר פירות שאינם ראויים לאכול אלא בשעת הדחק (עי' דברי הפוסקים לעיל. ובמאמר הבא נביא את דברי הפמ"ג לענין פירות חמוצים ומתוקים המסתעף בעורתו ית').

שכל החתיכות הם ממין אחד ושימושן שווה אין בזה שם תערובת וממילא אין זה מעשה ברירה, אבל אם הם חפצים אשר שימושם שונה זה מזה כגון גרביים גדולות וקטנות או סיכות ראש גדולות וקטנות היו זו תערובת ויש בזה איסור ברירה (עי' ארחות שבת פ"ג אות י"ב).

דגים קטנים מגדולים. ולכן אם רוצה הדגים הקטנים לסעודת הצהרים והגדולים לסעודה שלישית אינו נחשב לשני מינים ומותר לבורר זה מזה, כיון שאין שימושם שונה זה מזה (פמ"ג שם פ"ו ס"ק ב'). אבל אם שימושם שונה זה מזה וכגון שהדגים הקטנים אי אפשר ליתנם לאורחים ורק הגדולים, כיון שדרך ביוון היא לתת הקטנים לאורחים יש בו משום בורר ואסור להפרידם זה מזה (עי' שביית השבת בורר ס"ק י"א).

ז. בכלי מיוחד לכן. נחלקו האחרונים האם מותר מלהשתמש בכלי ברירה כשבורר חתיכה גדולה ממין אחד, לדעת הפרי מגדים (שם א"א ס"ק ה') יש להחמיר מלהשתמש בכלי המיוחד לכן, ולדעת התהילה לדוד (שם ס"ק ה') מותר להשתמש בכלי המיוחד לכן כשבורר חתיכה גדולה ממין אחד.

תערובת של כמה מיני בשר

ח. והנה כל זה כששני המינים שווים בטעמם, אבל אם קצת מהם אינם טובים כל כך כמו החתיכות

ש"ת בהלכות המנייות

האם מותר להשתמש בשמן הנותר למרוח הגוף לרפואה

תשובה: אין להשתמש בשמן שנותר מנר חנוכה שנכבה באמצע חצי שעה הראשונה (שו"ע סי' תרע"ז סעי' ד').

ונחלקו הפוסקים אם מותר להשתמש בזה לשאר תשמישים כשנתן הרבה שמן בנר ונותר, והסכימו כמה אחרונים דלכתחילה טוב להתנות שאינו מקצה השמן אלא לשיעור ההדלקה (משום דיש מן הפוסקים הסוברים דאם נתן בסתם הוקצה למצותה הכל, עי' משנ"ב סי' תרע"ב ס"ק ז'), ולכן אם רוצה להשתמש בשמן לרפואת מחלת השושנה (עי' שיה שרפי קודש ח"א סי' שס"ט בשם הר"ק מקוצב זיע"א) אין ליקח רק ממה שנשתייר מהשמן לאחר חצי השעה ובעשיית התנאי.

התנאים שצריך כדי שיחול איסור בורר

א. תנאי א'. כבר כתבנו במאמרים הקודמים כמה תנאים מתי חל האיסור לבורר מתוך תערובת, והבאנו תנאי הראשון שצריך שיהיו המינים מונחים בערבוב והיינו שבורר מתוך תערובת, אבל אם כל אחד כבר מופרד בפני עצמו אינו נכנס בגדר 'בורר' ומותר.

ב. תנאי ב'. וכן כדי שיהיה נקרא על ברירתו מעשה בורר צריך שיהיו לפניו ב' מינים ורוצה באחד מהם, אבל כשיש לפניו רק מין אחד אפילו חתיכות גדולות וקטנות אין בזה איסור בורר ומותר לבורר בכל אופן שרוצה.

לפזר התערובת ויפרדו אחד מהשני

ג. מותר לפזר תערובת כדי שיהיה הפרטים נפרדים אחד מהשני, ובכך יוכל ליטול אחד מהשני בלא להיכשל באיסור בורר (ש"ת אג"מ אות ח"ד סי' ע"ד בורר אות י"א, ש"ש"כ פ"ג הע' ו', ומקורו מהא דאמרי בגמ' שבת ע"ד ע"א "שבתא דרב ביבי הואי ואיקלעו רבי אמי ור' אסי שדא קמיהו כלכלה דפירי, ומפרש רש"י שם ד"ה ושדא "ולא רצה לבורר האוכל מתוך העלון ולתת לפני כל אחד ואחד, אלא שטחן והם נוטלים ואוכלים ובשטחן זה נפרש האוכל מאליו". ועי' בשש"כ שם שכתב שמן הנמון שאחד יפזר התערובת והשני יקח את הפרטים הנפרדים).

ד. מסלקם לצדדים בעצמו. וכ"ז שהתרנו לפזר התערובת ויהיו נפרדים אחד מהשני אמרינן אלא כשמפורם בבת אחת, אבל אם נוטל אחד אחד ומסלקם לצדדים הרי היא לעצמו מעשה בורר ואסור לעשות כן (עי' שביית השבת בורר ס"ק ל"ד).

בורר תערובת של מין אחד

ה. כבר כתבנו לעיל דכדי שיהיה נקרא על ברירתו מעשה בורר צריך שיהיו לפניו ב' מינים ורוצה באחד מהם, אבל כשיש לפניו רק מין אחד אפילו חתיכה גדולה וקטנה אין בזה איסור בורר ומותר לבורר ולהפריד אחד מהשני אפילו בשביל לאחר זמן (ומ"א שם סעי' ג', עי' משנ"ב שם ס"ק ט"ו).

ו. שימושם שונה זה מזה. והיוצא מזה שאם היו לפניו חתיכות גדולות וקטנות מעורבות זו בזו וכולן ממין אחד, מותר לבורר אלו מאלו אף שאינו עושה כן על דעת לאוכלן לאלתר, והטעם דכיון

חלק מהגליון נתנדב לע"נ הרב שרגא פיבל בן רבי מרדכי זצ"ל יעקב נלב' ע"ט טבת תשפ"ג

הגליון נתנדב לעילוי נשמת הגאון רבי יעקב יוסף בן רבי יצחק זצ"ל זינגער וזוגתו מרת חוה בת הגה"ק רבי משה שמעון זצוק"ל גאב"ד פהונקירטען

עמק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מורנינו הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א

והלכו גוים לאורך - הנוכה

דימי החנוכה לאותן הימים, וכדמוכח מהא שדנו הפוסקים (צור יעקב א"ח סי' קלז; פני אהרן סי' יב ועי' מחנה חיים ח"ג א"ח סי' נא) באם טעו וקראו נשיא של יום אחר האם צריך לחזור ולקרוא, והיינו טעמא דגומרים את ההלל כל ימי חנוכה, וכמבואר בבית יוסף (א"ח סי' תרפג) דכיון דכל יום נשיא שלו חלוק משל חבירו צריך לגמור בכל יום ההלל, וכהא דאמר (ערכין י) דבסוכות גומרים ההלל משום דכל יום הוא חג בפ"ע שחלוק בקרבנותיו יעו"ש, וד"ז צריך ביאור.

והנראה בזה דהנה חנוכת המזבח ע"י הנשיאים ה' תקנה למה שנתעצלו בעבודה וכמ"כ רש"י (שמות לה כז) עה"כ (שם) והנשיאים הביאו "אמר ר' נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחלה, אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו צבור מה שמתנדבים ומה שמחסרים אנו משלימים אותו, כיון שהשלימו צבור את הכל שנאמר (שם לו ז) והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות הביאו את אבני השוהם וגו' לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה", ועי' בב"ח (א"ח סי' עתר) הביא מהמדרש (אוצר מדרשים עמ' 193 בד"ה דור) שהקטרוג על כלל ישראל בימי החשמונאים היה על שהתעצלו בעבודה, ולכן התיקון היה שמסרו נפשם על העבודה, א"כ נמצא דאותו פגם היה בימי החשמונאים כמו בהנשיאים, והתיקון בשניהם היו ע"י זריזות ומסירות נפש, וא"כ האור שנמשך אח"כ בזמן החשמונאים היה כעין חנוכת המזבח, ולזה נתעורר שוב התיקון זה, שהוא הבאת הקרבנות ע"י הנשיאים וכנ"ל.

[וברש"י (שם) מבואר דכיון שנתעצלו נחסר אות ו' משמם, וביאר החידושי הר"ם (פ' ויקהל בד"ה והנשיאים) דלכא"ו מה טעם נחסר משמם האות י' בדייקא, וב'ל בזה דעיקר היהדות תלוי בזריזות והתלהבות לעבודתו ית"ש, ובעצלות נחסר להם האות יו"ד [-היהודי]. והביאור בזה נראה דהנה כתיב (שמות יב ז) ושמרתם את המצות, ודרז"ל (מכילתא ב"ט ט) ר' יאשיה אומר אל תקרא כן אלא ושמרתם את המצוות כדרך שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצוה אלא אם באה מצוה לידך עשה אותה מידי', היינו דכשעושים המצוה בזריזות ובשמחה יש להמצוה 'נשמה', דאל"כ אזי המצוה נטולת חיות ביסוד העפר, וע"כ העצל חסר האות י' בשמו, דכיון שמעלת היהודי על מי שאינו יהודי הוא בהנשמה (לבד הנשמה וכו'), ע"כ כשעושה מצוה ללא חיות וזריזות ללא בחי' נשמה, חסר לו גם בנשמתו הוא].

עשיית נס המנורה בטהרה דייקא הוא בשביל התגלות האור הגנוז שהוא להיפוך מטומאת מת

איאתא (שבת כא) מאי חנוכה דתנו רבנן וכו' טמאו כל השמנים שבהיכל וכו' ולא מצאו אלא פך שמן אחד ונעשה בו נס. ובפני יהושע (שם בד"ה מאי) דלכא"ו יש לתמוה כל טורח הנס הזה למה, דהא טומאה הותרה בציבור (יומא ו) ואפ"ל טומאת מת והיו יכולים להדליק בשמן טמא, וכתב לתרץ שהנס לא נעשה אלא להודיע להם חובת המקום עליהם וכפי שהיו תמיד נעשים ניסים בביהמ"ק וכבמשנה (אבות פ"ה מ"ו), והיות שהנרות במקדש הם עדות לישראל ששכינה שורה בהם (שם כב:) לכך נעשה להם נס באותן הימים שהיו עת רצון להודיע שחזרו לחיבתן הראשנה, עכתו"ד.

ויש להוסיף בזה, דהנה כתב החיד"א בספרו מדבר קדמות (מערכת א אות כו) "פשיטא לי דרבינו האריז"ל היה נטהר באפר פרה ע"י אליהו הנביא זכור לטוב, ואז נחה עליו רוח הקודש להפליא, והגם כי לא ראיתי כתוב רמז מזה ולא שמעתי, ליבי אומר לי שהרב ז"ל היה מעלים הדבר העלם נמרץ לרוב ענוותנותו", היינו דל"ש גילוי עליון של תורה בהיות האדם טמא, נמצא לפ"ז דהאור הגנוז שנתגלה בחנוכה לא היה יכול להתגלות בטומאה, וע"כ הוצרכו לנס להדליק בטהרה דייקא לזכות באור החיים האור הגנוז שבתורה, ביאור ד"ד דהנה אור הגנוז הוא גילוי מהאור העתידי לבוא שנגז מפני הרשעים בבריאת העולם וכמבואר במדרש (ב"ר ג ד), ועי' בתשובות הרא"ש (כלל ד ס"ו) שכ' לבאר התפילה 'אור חדש על ציון תאיר' שהוא מעין פתיחת ברכות ק"ש 'יוצר אור', שהרי יוצר אור הוא האור שברא הקב"ה בששת ימי בראשית וגנוז לצדיקים לעת"ל, ועל אותו אור נאמר (ישעיהו ס ג) והלכו גוים לאורך, וזה הוא האור חדש שעתידי הקב"ה לחדש לנו במהרה ובימינו, והעת"ל הוא תכלית בריאת העולם והחיים האמתיים, וע"כ בזה שלא קיימו ההדלקה בטומאת מת, זכו להתגלות אור הגנוז בימי החנוכה שענינו הוא היפוך המיתה, וכנ"ל שבאור הגנוז שבתורה טמון תכלית החיים האמתיים.

שייכות ימי חנוכה לחנוכת המזבח ע"י הנשיאים

והנה מצינו דימי החנוכה קשורים לחנוכת המזבח ע"י הנשיאים שאנו קוראים בתורה בימי חנוכה את קרבנות הנשיאים, ואי"ז סתם קריאה גרידא אלא שייכות פנימית

1. וביאר בזה המהר"ל מפראג בספרו נתיבות עולם (נתיב התורה פרק יז בד"ה ועוד) דחמץ נעשה ע"י שיהוי בזמן, משא"כ הדברים הרוחניים כמצוות שהם אלוקיים אינם תחת ממשלת הזמן, ועי"ז אמר אל תחמיצנה, שהמצוה והמצוה שניהם אינם תחת הזמן, ועי' עוד במאמר החודש הזה לכם משנת"ת בזה.

בימי החנוכה נתגלה שהעיקר הוא הרצון אף שלא בא לידי פעולה

איתא במדרש (בר"ר סב ב) "כד דמך ר' אבהו איזו ליה תלת עשרי נהרי אפרסמון אמר להון אלין דמאן אמרו ליה דיך אמר אלין דאבהו ואני אמרתי לריק יגעתי לתוהו והבל כוחי כליתי אכן משפטי את ה' (ישעיה מט ד)", ותמוה שהרי אין הקב"ה מקפח שכר כל בר'י, אלא בוודאי שהאמין שיש דין ודיין ויש שכר ועונש, כ"א שהאמין דרך מי שמקיים המצוות בפועל מקבל שכר, אבל לא האמין שהקב"ה מצרף הרצונות לעשייה שכח הרצון כפול מכח המעשה, שהרי כח המעשה בפועל הוא רק חצי מכח הרצון, וע"ז חשב ר' אבהו שהפסיד, וע"ז הראו לו י"ג נהרות אפרסמון שכר על הרצונות שלא באו לידי מעשה, וע"כ ק"ל (א"ח סי' תרעג ס"ב) הדלקה עושה מצוה וכבתה אין זקוק לה, היינו אע"פ שכח המעשה (-ההנחה) לא היה, מ"מ כיון שהדליק היה כח רצון ודי בזה, היינו כנ"ל דאפילו על הרצון יש שכר².

ענין גילוי י"ג מכילין דרחמי בחנוכה להורות על כח הרצון

ולפ"ז יל"ב, מה שהראו לו י"ג נהרות אפרסמון דהוא נגד י"ג מכילין דרחמי, שהם ממקום גבוה מאד, דהרי משה רבנו ביקש (שמות לג יח) הראני נא את כבודך, והקב"ה התרצה לו כדכתיב בתריה (שם יט) ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם וגו', ואיתא בגמ' (ר"ה יז) שאמר ה' למשה הגיע השעה שתראה כבודי מה שארשה אותך לראות, לפי שאני רוצה ללמדך סדר תפילה, שאף אם תכלה זכות אבות יש את ה"ג מידות שרב כוחם להושיע, וכסדר הזה שאתה רואה אותי מעוטף וקורא י"ג מידות הוי מלמד את ישראל לעשות כן, וע"ז שיזכירו לפני רחום וחנון יהיו נענין, כי רחמי אינם כלים, ע"ש [היינו דה"כ טובי" שהראה השי"ת למעשה היה ה"ג מידות וזהו הדבר הקרוב ביותר ל"הראני נא את כבודך" שהרי זה ה' בקשתו ונענה על כך וכמבואר בגמ' (ברכות ז)]. והנה י"ג מכילין דרחמי הם דרכי התשובה, ועיקר התשובה הוא בלב דרחמנא לבא בעי (סנהדרין קו), והקב"ה אל מלא רחמים וחסדים המתנהג בחסידות אינו דן ע"פ העשייה אלא על הרצון והנקודה הפנימית שבלב³, וד"ו הראה הקב"ה למשה שהעיקר הוא עומק הרצון, וע"ז אמר ר' אבהו הפסוק ואני אמרתי לריק יגעתי. ולכן בחנוכה מתעורר י"ג מכילין דרחמי כמ"ש האריז"ל (פע"ח שער ר"ח חנוכה ופורים פ"ד), שזהו יסוד ימי חנוכה שהעיקר הוא הרצון והחשק כמשנ"ת.

בימי החנוכה נתקן ההבדלה בין "אשר ע"פ האדמה" ל"אני ועמך" ע"י "הראני את כבודך"

איתא מהחתי"ס (זכרון יהודה ימי דחנוכה אות רנד; מנהגי החתי"ס פ"ט אות א) כי עצת היצה"ר להפריע מלימוד התורה בימים אלו הוא מחמת שבימים האלו נמסרו סודות התורה למשה רבנו ע"ה⁴. ויל"ב בזה דהנה מצות סוכות הוא לזכר ענני הכבוד כמבואר בטור (א"ח סי' תרכה), ואיתא מהגר"א בפירושו על שיר

השירים (א ד) דיסוד המצוה אינו לזכר מה שהוקפנו בענני הכבוד בצאתנו ממצרים, אלא על חזרתם לאחר חטא העגל, וככתוב (שם ב יז) עד שיפוח היום ונסו הצללים, ולאחר הכפרה והמחילה על מעשה העגל חזרו, ולזכר זה נקבע מצוות סוכה. ובהו יישב מה שלא קבעו המצוה בניסן שאז היה היקף בני"ב בענני הכבוד, דהסוכה הוא על החיבה בהחזרת השראת השכינה לאחר החטא, דבי"א תשרי ציוה משה על מלאכת המשכן, וכתוב (שמות לו ג) והם הביאו עליו עוד נדבה בבקר בבקר היינו ב' ימים י"ב וי"ג תשרי, ובי"ד מינו את החכמי לב ובט"ו תשרי חזרו ענני הכבוד, וע"ש. וכתוב (שמות לו טז) ובמה יודע וגו' ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה שביקש משה רבינו, וגילה לו את ה"ג מידות בסוכות שאז היה גמר הכפרה, נמצא שגילוי ה"ג מידות היה בט"ו תשרי בחג הסוכות, ואז ראו ישראל שחביבים הם בעיני המקום ו"יש ה' בקרבנו", ומחמת שכבר היו ראויים להקמת המשכן חזרו ענני הכבוד, אף שבפועל לא בנו אלא בניסן. חז"ל שאע"פ שמצד המעשה עדיין לא בנו את ביהמ"ק מ"מ היות ומצד הרצון כבר יכלו לבנות, חזרו כבר ענני הכבוד בחזרה להקיפם כבראשונה.

והנה בזמן היונים התעורר שוב קטרונ על כלל ישראל בענין חטא העגל, וכמבואר במדרש (בר"ר ב ד) שאמרו לישראל כתבו לכם על קרן השור אין לנו חלק באלוקי ישראל רח"ל, וע"כ פרצו חומות מגדלי - י"ג פרצות, כיון שהי"ג מידות מבדילים את ישראל מכל האומות אשר על פני האדמה, וזה היה באמת מטרת החיל להבדיל בין ישראל לעמים, עד היכן יש רשות ל"אשר ע"פ האדמה" להכנס, ואילו ישראל "אני ועמך" יכולים להיכנס לביהמ"ק ולהתקרב לרבש"ע הרבה יותר מהאומות, מכיון שהם עם הנבחר והמיוחד, והיוונים רצו לבטל עני"ז ע"י י"ג פריצות בהחיל, ובדוגמת המחילה על חטא העגל שהיה אז ע"י זריזות במצוות [שנזדרזו לתרום - דים והותר (שמות לו ז)] וזכו להשראת השכינה ענני הכבוד, כן גם בחנוכה המחילה היה במה שזכו להדליק המנורה בטהרה וכנ"ל בראש דברנו מהפני" וכן תיקנו ה"ג פרצות שזה הוא המכוון בהי"ג מידות שיהיה הבדל ש"הראני נא את כבודך" רק ל"אני ועמך", ולא ל"אשר על פני האדמה".

ובזה יובן מה שאמרו צדיקי הדורות שהושענא רבא וזאת חנוכה שניהם ימי רצון וגמר חתימה טובה, וע"י בדברי המנחת אלעזר ז"ל ע (מאמר ימי אורה אות לב) שהביא מהקדמונים שתיקנו ח' ימים חנוכה משום שהיו טרודים אז במלחמה בשנה שעברה ולא יכלו לקיים מצות סוכה עם שמיני עצרת שהם ח' ימים, ע"כ השלימו זה בחנוכה, והיינו כיסוד דברינו הנ"ל.

היינו דהי"ג מכילין דרחמי נובע מקיום המשכן, ומכח ההשפעה שיש לבית המקדש מתגלה אור התורה, וכמו שאנו מתפללים (סוף תפילת העמידה) שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך, שהם תרי ריעין דלא מתפרשין וע"כ בימים אלו קיבל משה רבינו סודות התורה, דכנ"ל בסוכות היה גילוי השכינה ומכח זה זכו לאור התורה, והרי חנוכה הוא ההשלמה וההמשכיות דסוכות ודו"ק.

2. ויל"צ דהשפ"א כתב במכתב אחד וז"ל, כי רצוני היה לעסוק בתורה הרבה ממה שעלתה בידי, עכ"ל.

3. ואיתא מהמגיד ממעריטש ז"ע שדיינו את האנשים לעת"ל על פי רצונותם ותשוקתם, וכמאה"כ (תהלים צ ד) כי בי חשק ואפלטוהו, ודו"ק.

4. והחתי"ס ז"ע לא הביא מקור לזה, ויש לציין דהרה"צ רבי יהודלי זצ"ל מדזיקוב היה אומר על דברי החתי"ס ללא מקור, די מקור איז דא, ומראה על מקום הלב.

מאמרי שבת פרשת מקץ (מעלי שבתא חלק י')

וכן כתב הרה"ק ר' צדון מלובלין זצ"ל (פרי צדיק בראשית ה' ועוד כ"פ) דכתיב (במדבר כ"ח י') עולת שבת בשבתו וכן ומידי שבת בשבתו (ישעי' ס"ו כ"ג) שכל שבת יש לו קדושה מיוחדת לאותו שבת, והקדושה הוא קדושת הפרשה שקורין בשבת זה עכ"ל, וכן אמר אאמו"ר זצ"ל ד'אלטע חסידים' היו רגילים לומר שצריכים לחיות עם הזמן, דהיינו, שצריכים לחיות עם פרשת השבוע, דפרשת השבוע הוא המשמעות הפנימית של הזמן.

וטעם הדבר הוא דיודעים דברי האלשי"ך הק' ואוה"ח הק' בפרשת בראשית (כ"ג) דשבת קודש הוא הנפש של הבריאה, המקור של הבריאה.

והנה מקור הבריאה הוא התורה הק' דבאותיות התורה נבראו שמים וארץ, וכן מבואר בדברי הרמ"ע מפאנו ז"ל שכתב דכל העולמות הם רושם דעולמות התורה (הובא בהגהות על סור מרע ועשה טוב, להבני יששכר, בהקדמה), ומכיון דהשבת הוא המקור לנפש הבריאה, על כרחך דהשבת שואבת את מקורה מהתורה שהוא שורש הכל, והמקור לקדושת השבת הוא הקריאה שקורין בתורה באותו שבת.

וכמו שבחיצונית יסד הקב"ה סדר מסוים של טבע והנהגה בהתנהגות העולם, כמו כן בפנימיות חיות הבריאה, הסדר של המשכת החיות הוא סדר פרשיות השבוע.

ויותר מזה הובא באמרי יוסף בשם הרה"ק ר' אייזיק'ל מזידיטשוב זצ"ל, דהקריאה של פרשת השבוע מעוררת הזמן יותר גבוה ממה שמתעורר ביום טוב עצמו, והביא ראיה דבפרשת יתרו אומרים ההפסטה בישיעה ואילו ביום טוב שבועות שהוא הזמן עצמו של קבלת התורה אומרים ההפסטה ביחזקאל, ובגמ' (חגיגה י"ג ב') מבואר דיחזקאל דומה לבן כפר שראה את המלך ואילו ישעי' דומה לבן כרך שראה את המלך, הרי דהקריאה בסדר התורה יש לה בבחינת מה כוח יותר גדול, מהקריאה בימים טובים.

והוא כמו שכתבנו לעיל דבשבת הקריאה הוא שורש החיות של השבוע, והקריאה מעורר את החיות של הבריאה, מה שין כן בימים טובים, שהקריאה אינו כסדר התורה, אלא הוא קריאה מחמת שבא הזמן של יום טוב, ואינו כמו המדריגה של פרשת השבוע.

שנים מקרא ואחד תרגום - חלק א'

בגמ' ברכות (ה' א') איתא אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום וכו' שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו, וצריך ביאור בהא דקריאת שמו"ת מסוגל לאריכות ימים.

קריאת שמו"ת הוא ההכנה לקבל את קדושת השבת

ובשם האר"י הקדוש איתא דקריאת שמו"ת הוא סוד ההכנה לשבת, וזה לשון מהר"ח (שעה"כ שינוי התפלות אות פ) "מנהג מורי ז"ל תיכף בסיימו תפלת שחרית דיום ו' היה הולך לביה"כ או לבית מדרשו אם היה שם ספר תורה כשר היה מוציאה וקורא בו הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום וכו', והיה דוחק עצמו לקרותה ביום ו' והיה אומר כי זה סוד 'והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו לו'.

ועוד כתב שם בהמשך דבריו דעל ידי קריאת שמו"ת באפשרות לקבל את תוספת קדושת השבת, וזה לשונו (שם אות צ) "ואחר קריאת הפרשה היה טובל הטבילה של ערב שבת, והיה אומר מורי ז"ל דכיון שכבר קרא הפרשה כבר יש באדם כח לקבל תוספות קדושת השבת, ולכן לא היה טובל קודם שיקרא הפרשה זולתי דרך מקרה", וגם ענין זה צריך ביאור מדוע קריאת שמו"ת של פרשת השבוע הוא הכנה לקבל את קדושת השבת.

פרשת השבוע הוא מקור החיות של השבוע הבא

כדי להבין ענין זה יש להקדים לבאר את ענין פרשת השבוע, ושורש הדברים איתא בספר קרבן שבת (להגאון ר' בצלאל מגיד דסלוצק, ה' בסביבות שנת ת'), דהנה יש חילוק בין הקריאה דשבת לקריאה דיו"ט, דביו"ט הקריאה הוא מצד הזמן, דהזמן קובע ענין הקריאה, דבפסח הוי הקריאה מעניינו של פסח ועד"ז בשאר ימים טובים, אבל בשבת, הוא להיפך דהקריאה הוא קובע הזמן, כגון שבת שירה ושבת יתרו דהוא שבת מתן תורה, קובע הקריאה את הזמן, ועל דרך זה בשובבי"ם, דכל הענין של שובבי"ם הוא מצד הקריאה בשבת, ומהאי טעמא יש לכל שבת כח מיוחד.

בעלי התוספות ובתי מדרשותיהם (לד)

בעלי התוספות שבאשכנז (1)

מחבר קונטרס גזירות תתנ"ו, כי אכן בקונטרס שלפנינו כלל לא נדפסו דברים אלו שהובאו בעמק הבכא, ועל כן אין כל מקור לשלול את ייחוס הקונטרס לראב"ן.

הוראות מן השמים

דבר פלא הובא על ידי הראב"ן (שו"ת, סי' כ"ו): "בשנת תתקי"ב אירע מעשה שהוציא חתני אליקים יין מחבית לכלי קטן ששטה ממנו גוי יין כשר והיה הכלי נסך, ושאלני אם היין כשר. ואמרתי לו יודע אתה אם היה הכלי נגוב, ואמר הן, והיתרתיו. ויום שבת היה לאחר אכילה ישנתי, ובא אלי מורי חמי בחלום, והיה קורא 'השותים במזדקי יין' (עמוס ו, ו) וחזירי, ואני הייתי מפרש על הגוים בחלום, ששותים יין נסך ואוכלים בשר חזיר. ובהקיצותי הבנתי, כי הודיעני על היין שהוא נסך, שלא היה הכלי נגוב, וניסיתי ולקחתי אותו כלי עצמו, והנחתיו שני ימים ולילה אחד ולא נגב, וידעתי כי לא יפה התרתי, ואסרתי את היין שבחבית, והתעניתי שני ימים וגם השותים אותו."

הוראת הראב"ן בדיני התקיעות

הרא"ש (ר"ה פרק ד' סי' י"א) הביא: "מעשה אירע במגוצא בשנת תתק"ה, שתקע התוקע פעמים קשר"ק ובשלישי תקע שני שברים, והתחיל להריע והחזירוהו קצת הקהל לראש ומקצת הקהל אמרו לו תקע שבר אחד וסיים, והוא התחיל לתקוע כבתחילה ותקע שלשה פעמים קשר"ק, ובסדר קש"ק תקע שני פעמים קש"ק ובשלישי תקע ארבעה שברים ותקיעה, והחזירוהו לראש אותן שהחזירוהו כבתחילה, ותקע עוד שלשה פעמים קש"ק. וכעס עליהם רבי אליקים בר יוסף ז"ל ואמר, אם חכמה אין כאן זקנה יש כאן, ושלא כדן החזירוהו. ורא"ב בר נתן חתנו הסכים לדבריו, ועל פי זה נקבעו הרבה דיני נתקל בדיני התקיעות להלכה ולמעשה.

חתני ותלמידי הראב"ן

הראב"ן מצאנו לו ארבעה חתנים, המוזכרים בספרו בתואר זה, שהיו ידועים ומפולגים בדור שלאחריו בבתי מדרשותיהם של בעלי התוספות שבאשכנז, והם רבינו יואל מבונא אביו של הראב"ה (שו"ת, סי' ט"ז; סי' מ"ה; סי' נ"א; סי' ס'; סי' ע"ה; סי' ע"ט; סי' פ"א;

סי' פ"ג; סי' צ"ג; בבא קמא בד"ה אמר רבי; שם בד"ה הקשה לי; סנהדרין בד"ה היה בודקין; שם בד"ה ואמר ריב"ל; שם בד"ה ופירושא; שבועות בד"ה שאלני; שם בד"ה מה שפרשתי; יבמות בד"ה שאל חתני; שם בד"ה תנו רבנן; קידושין בד"ה והלכתא), רבינו שמואל בן נטרונאי (שו"ת, סי' י"ז; סי' י"ט; סי' כ"ז; סי' מ"ב; סי' מ"ח; סי' נ'; סי' נ"ג; סי' נ"ח; סי' ס"ד; סי' ס"ט; סי' ע"ו; שבת סי' שניה; בבא קמא בד"ה ואמר רבא; שם בד"ה הקשה לי; בבא מציעא בד"ה הקשה לי; שבועות בד"ה הקשה לי; שם בד"ה שכנגד; גיטין בד"ה וספר תורה), רבינו אורי (שו"ת, סי' מ'), ורבינו אליקים (שו"ת, סי' כ"ו).

שמות תלמידי אין ידועים בכירור, הואיל ולא מצאנו שהובא על ידי גדולי אשכנז בדור שלאחריו בשם 'מורי', אך בספרו ישנם שאלות רבות שנשלחו אליו מרבים מחכמי אשכנז שבדור לאחריו, כך שגם אם בפועל אין ידוע על תלמידים מובהקים מאתו, מכל מקום רבה היתה השפעתו על הדור שלאחריו מיד ולדורות.

פיוטי הראב"ן

עוד זאת חיבר הראב"ן פיוטים שונים, אשר כעשרים מהם נשתמרו במחזורי אשכנז המערביים, וחלקם עוד נאמרים עד לימינו (בחסידים הראשונים - דור דורים (קאמלהאר, עמ' כ"ה) הביא סיפור ללא מקור נאמן, על קפידת הראב"ן של ראש הקהל שביקש לקצץ בפיוטים מלאומם, עיי"ש).

בנוסף חיבר הראב"ן פיוטים על גזירת תתנ"ו שהיתה בימיו, ואף הוציאו לאור בשנת תרי"ד קונטרס בשם 'גזירות תתנ"ו' המיוחס אל הראב"ן, בו נכתבו מעט ממאורעות הגזירות ותלאותיהן של ישראל שבאותו הדור, וכן נוספו שם ארבע קינות שחיבר הראב"ן על גזירות אלו.

קונטרס 'גזירות תתנ"ו' וזהות מחברו

קונטרס זה של הראב"ן מהוה המקור הקדום ביותר המתאר את גזירות אלו, אף כי לא היה ידוע כל קיומו של קונטרס זה עד לפרסומו הראשוני מתוך כתבי יד לפני כמאה ושבעים שנה.

עם זאת היו שביקשו לערער על ייחוס הקונטרס לראב"ן, ראה מבוא לראב"ן מהדורת וורשא תרס"ה (אות ט'), וזאת על פי שהובא בספר עמק הבכא לרבי יוסף מוויען זצ"ל [חי ופעל בשנות ה'ש"ל], הכותב (מהדורת וינה תר"ב, עמ' 31): "אלעזר הלוי כתב על אלה בהיותו במבצר בתוך הבאים הקרובים אליו ממשפחת אמו, והוא בן י"ג שנה בעת ההיא, גם כל היהודים אשר בכל מדינות המלך נמלטו איש איש כפי דרכו אל בית מכרו ובמצודות ובמגדלים, והביא את קרוביו ורעיו עמו, וישבו שם עד עבור הזעם ויצילם ה'", לפי השערת מחבר המבוא ר' שלום אלבעק בעל הגהות 'אבני שוהם' על הראב"ן, הרי מקור דברי עמק הבכא הוא מתוך כתבי קונטרס גזירות תתנ"ו, וממילא מאחר והראב"ן לא היה לוי, הרי לנו כי מחבר הקונטרס אינו רבינו הראב"ן, אלא חכם אחר בשם אליעזר הלוי [אם כי מיניה וביה, מחבר המבוא (אות א') טורח להדגיש כי שמו של הראב"ן הוא אליעזר ולא אלעזר כמו שטעו אחדים, ואם כדבריו אולי כשם שטעה הכותב וכתב אלעזר במקום אליעזר, כך גם הכתירו בכתר לוייה תחת כתר ישראל].

ובאמת הגרנ"י כהן ז"ל באוצה"ג (אות א', ערך תש"ט) בערכו של הראב"ן, לא הזכיר מאומה אודות קונטרס זה אשר יצא תחת ידיו של הראב"ן, אך עם זאת במקום אחר (אות ש', ערך תט"ז) הביא מקונטרס זה על שמו של הראב"ן, כך שנראה כי אמנם ייחס את הקונטרס אל הראב"ן, אך לא בוודאות מוחלטת, ועל כן בחר להעלים את עובדת הקונטרס בערכו של הראב"ן.

אמנם במהדורתו המדעית של ספר עמק הבכא (הוצאת הספריה הספרדית, ירושלים תשנ"ג) שם תוקן הלשון (עמ' 49): "רבי אפרים בן רבי יעקב מבונא כתב על אלה", וזאת בהסתמך על ספר הזכירה שהוציאו מכתב יד (ירושלים תשנ"ב) המיוחס לרבי אפרים בן רבי יעקב מבונא, שם מופיעים דברים אלו, ולא זו בלבד אלא ששם הדברים מתייחסים למסעות הצלב השניים בשנת תתק"ו, ולא למסע הצלב הראשון בגזירות תתנ"ו, כך שלמעשה אין כל הכרח על אי זיהויו של הראב"ן

ג'ריון פניני הלכה ומנהג

פנינים משיעורו השבועי של הרב הגדול פנחס אהרנסון שליט"א
רב החסידי אמשיתוב בעיה"ק ירושלים

פניני הלכה

כשרות עדי קידושין

קידושי שטר במצרים

בפרשתנו (פרק מ"א פסוק מ"ה) ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח, ויתן לו את אסנת בת פוטי פרע כהן און לו לאשה'.

על קידושי יוסף במצרים פירש"י בפרשת ויחי (עה"פ פרק מ"ח פס"ט) 'בני הם אשר נתן לי אלוקים בזה', שהראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה, כמ"ש חז"ל (תרגום יתנן שם, מדרש תנחומא ויחי אות ו').

באופן קידושין אלו דנו קמאי ובתראי בכמה פרטים בידי קידושין ושטרות, איך ה' יכול יוסף הצדיק לקיים במצרים, ובפרט בענייני עדות, שהלא א"א לקדושין בלא עדים, ומנין היה ליוסף עדים כשרים במצרים.

הודאת בעל דין

בשו"ת דברי יציב (אבן העזר סי' מ"ט אות ט') כתב בביאור הפסוקים דלכא"ו היכן רמז יוסף הצדיק על שטרות אירוסין וכתובה, אלא דאמרינן במס' קידושין (סוה) דהמקדש בעד אחד אין חוששין לקידושין, ואפילו בשניהם מודים, משום דקא חייב לאחריני, ופרש"י שקרובותיה נאסרו בו וקרוביו נאסרי בה. וזו כוונת יעקב אבינו בשאלתו על בני יוסף 'מי אלה' דהלא במצרים לא היו עדי קידושין, והשיב לו יוסף 'אשר נתן לי אלקים בזה', רמז על הודאת בעל דין דילפינן מ"כ הוא זה' כמ"ש רש"י (קידושין שם), דהא דלא מהני הודאת בעל דין הוא רק משום דחב לאחריני, וזה לא שייך בגיורת שאין לה קרובים. וע"כ יכל יוסף הצדיק לקדש אשה במצרים בלי עדים משום דלא חב לאף אחד.

שאלה בקדושין דרבנן

דברי יציב (שם) כתב שבצעירותו ה' אצל הרה"ק מאוסטרובצא זצ"ל ואמר לפניו ביאור זה והוטבו דבריו בעיניו. ואמר הרה"ק מאוסטרובצא מדילי' ע"פ מש"כ בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' מ"ד) דמועיל שאלה בקידושין, כיון דאמרינן דלשון קידושין הוא דאסר לה אכו"ע כהקדש עיין שם.

ואמר מסברא שאם מועיל שאלה לא היו חב לאחריני, ועכ"פ בקידושין דרבנן יש לסמוך על זה דמועיל שאלה, וקודם מתן תורה לא היו קידושין דאורייתא רק דרבנן.

והא דמהני שאלה בהקדש לפינן מ"זה הדבר' כמ"ש בגמ' (מדרים ע"ח), וזו כוונת יוסף הצדיק 'בני הם אשר נתן לי אלקים בזה' דמהני שאלה וממילא היו קידושין מחמת הודאת בעל דין, ע"כ.

פניני עבודה

הבדלה מוצאי חנוכה

במוצאי שבתות ומועדים מקיימים מצות הבדלה, להבדיל בין הקודש לחול, משא"כ במועדים דרבנן כחנוכה ופורים שלא תקנו להם הבדלה.

כח שאינו פוסק

רמז מצא בכך הרה"ק בעל אבני נזר מסוכטשוב זצ"ל למאמר רבו הרה"ק בעל חידושי הרי"ם מגור זצ"ל שחנוכה ופורים מחזיקים את בני ישראל בגלות, עכ"ל, וביאר האבני נזר שמשום שאין בהם הבדלה ע"כ מאירה קדושתם בכל השנה בלי הפסק, כמ"ש הגאון מקאז'גלוב ה"ד בספר ארץ צבי (מועדים לחנוכה עמ' ק"ע, ופורים עמ' ר"ל) וע"ע בשפת אמת (ליקוטים, חנוכה ד"ה בפסיקתא).

מרגלא בפומי' דהרה"ק בעל אמרי אמת מגור זצ"ל לפרש בלילות זאת חנוכה (עיי' אמרי אמת חנוכה תרפ"ח, תרצ"ו, תרצ"ד, ועוד), לשונות הפסוקים בקריאת זאת חנוכה מתנוכת הנשיאים (במדבר ד') שבתחילה כתוב (פסוק פ"ד) 'זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו', ואח"כ כתוב (פסוק פ"ח) 'זאת חנוכת המזבח אחרי המשח אותו', לרמז בא שהקדושה של 'יום המשח' תשאר גם לאחר כך ל'אחר המשח', וכמו"כ בענין ימי החנוכה שתשאר 'רשימה' מקדושת ימי המועד.

כח התחדשות לתמיד

הגאון מקאז'גלוב (חנוכה שם) הרחיב הדברים שהכח המיוחד שממשיך מחנוכה לשאר ימות השנה הוא כח ההתחדשות, שהלא שם 'חנוכה' הוא מלשון חינוך, ומרמז שכל עבודתו גם בשאר ימות השנה תהי' בהתחדשות כדברי חז"ל 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים', וכמ"ש ברוקה בהקדמתו להלכות חסידות 'אין חוק מן החסידות בתחילתו'.

וממעלת ימי החנוכה לתת כח שבכל השנה יהי' בחי' 'חסידות בתחילתו' שהוא מעין חינוך שהוא תחילת העבודה, היפך היוונים שרצו לבטל 'חודש', שהוא כח ההתחדשות בכלל ישראל, וע"כ כשנצחו ישראל את היוונים זכו לכח שתהי' כל עבודתם בבחי' חינוך והתחדשות בכל ימות השנה.

לשנה הבאה בירושלים

בספר ליקוטי דברי תורה מאדמו"ר ז"ע (חנוכה, עמ' קס"ב) הובא על מאמר חז"ל (מדרש משלי ט') 'כל המועדים עתידים שיהיו בטלים, וימי הפורים לא בטלים', ד"ל דכל המועדות בטלים

רבי יעקב חגיז מצויים כמה שאלות ותשובות מחודשות, וכידוע הרבה מדבריו נאמרו לפלפול ולא למעשה, וגם בענין שאלה זו האם מועיל שאלה בקידושין כתב מעי"ז בחלק א' (סי' כ"ט) ושם הביא משא ומתן על שהוציאו התלמיד ששאל שאלה זו בביהמ"ד (מחא דב"ב כג.), שמטריח החכמים במילתא דפשיטא, ואח"כ החזירוהו משום שיש לדון בדבר עיי"ש.

ועיי' במפתחות להלכות קטנות (ה"א שם) שכתב בענין זה 'דברי הרב המחבר ז"ל כבאן אינם רק לחידוד התלמידים'.

איוב ויתרו עדי קידושין

בהערות רזא דמאיר על ספר פענח רזא (פרשת ויחי שם) חקר בהא מנין היו ליוסף עדי קידושין כשרים במצרים, וכתב ד"ל דאיוב ויתרו שהיו מיועצי מלך מצרים כמובא במדרשים, הם היו עדי הקדושין בקדושי יוסף, ע"כ.

ברבות הימים כאשר נשא משה רבינו את צפורה בת יתרו לאשה, נעשה יתרו מחותן עם נכדו של יעקב אבינו, ובשעת קידושי ונישואי יוסף לא היה קרוב אליו, והי' כשר לעדות.

אמנם גם אח"כ לא נפסל לעדות לצאצאי יעקב אבינו וגם לא לצאצאי לוי או קהת, שהרי לא היה מחותן עמהם רק עם עמרם אבי משה.

כשרות מחותן לעדות ודיינות

דהנה בדין כשרות מחותן לעדות, אי' בגמ' (סנהדרין כח:) 'אבי חתן ואבי כלה מעדיין זה על זה, ולא דמו להדדי אלא כי אכלא לדנא', ופירש"י 'כמגופה שאינה דומה לחבית', וכ"כ לדינא בשו"ע (חושן משפט סי' ל"ג סעיף ו') שמחותנים כשרים להעיד זה לזה, ועיי"ש ברמ"א שי"א שאינם כשרים לדון דהוי ל' כאוהב ושונא. וכן העדיף אד"ש בערב ראש השנה תשפ"ג בעריכת שטר הפרוזבול, שלא לקחת אחד שהי' מהדיינים בשמיטות שעברו ואח"כ נעשה למחותנו, אע"פ שבשטר פרוזבול מקילים בכמה פרטים (ועיי' בתומים סי' ס"ז ס"ק כ"ג, ובמנחת יעקב ח"ד סי' ק"מ, לענין קרובים בפרוזבול, ובשיעור לפרשת נצבים תשפ"ב ופר' וילך תשפ"ג).

בגמ' ובשו"ע לא התבאר האם כשרות המחותן לעדות היא לפני הנישואין או אח"כ, בהגהות הגרעק"א (ח"מ שם) דייק מרש"י (סנהדרין שם ד"ה אבי) דמשמע אחר שנישאו החתן והכלה, וכן כתב בהגהות חת"ס (שם

משום שהם זכר ליציאת מצרים, ועל הזמן דלעתיד נאמר (ירמיה ט"ז י"ד) 'ולא יאמר עוד חי השם אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים', וע"כ לעתיד לבא לא יזכרו המועדות שהם זכר ליציאת מצרים מלבד פורים שאינו זכר ליציאת מצרים, ולפי"ז יש להסתפק לענין חנוכה שיתכן שגם היא אינה בטלה, שכן אינה זכר ליציאת מצרים.

ואולי נרמז במש"כ (ילקוט שמעוני פר' אמור תרמ"ג) 'כל הקרבנות בטלים חוץ מקרבן תודה' וחנוכה נתקן להלל ולתהיל.

ואמר אדמו"ר ז"עו שפי"ז נפק"מ האם לברך שזוכה להדליק נרות חנוכה בשנה הבאה [כמנהג העולם לברך איש לדעהו במועדים הבאים אחת בשנה 'איבער א יאר ווייטער'], ואמר שיתכן שאף שהמועדות יתבטלו מ"מ המצוות ישארו קיימים, עיי"ש.

בעטרת זקנים על השו"ע (סי' תרע"ו) כתב שחנוכה לא בטלה לעתיד, וכ"כ בספר החיים לרבי חיים אחי המהר"ל מפראג צ"ל (ח"ג פ"ו) הביא המדרש חנוכה ופורים לא בטלים (ועיי' בהקדמת ספר שמעונת יצחק מש"כ בשם אר"ש על ההשוואה בין דברי לרבי אדה"ר הרה"ק מווארקא ז"ל).

שם 'משולם' עם אות ואו, וצ"ל 'משלם' בלא ואו, והביא המהרש"ל בשם 'תשובות הקדמונות' שכאשר יש ספק על שם מן השמות איך לכתבו בגט, מלא או חסר, או בסופו אל"ף או ה"א, אפשר לסמוך על מכתבי חכמי ישראל אפי' באגרות שלומים, משום דמוקמינן אחזקתייהו שדקדקו אחר האמת. עפי"ז כתב הנחלת שבעה שכ"ש לענין כתיבת שמות בכתובה, יש לדקדק היטב.

בכמה ספרים כתבו ע"פ דברים אלו שיש לדייק בשטר הכתובה כדיני גט, גם בשאר עניינים ולא רק בכתבת השמות, אע"פ שבנחלת שבעה כתב כן רק על דקדוק כתיבת השמות, מטעם הנוכח שילמדו ממנו לגט, ואינו ענין לשאר פרטי דיני הכתובה, וכבר העירו שבפוסקים משמע להדיא בכמה עניינים שמכשירים בכתובה לכתחילה אע"פ שנמנעים בגט.

ומ"מ לרווחא דמילתא יש הנמנעים מלקחת מחותן לעדות קדושין, אע"פ שבשו"ע חו"מ שם מפורש שכשרים. וכשדן אד"ש לאחרונה בענין זה, אמר שאפי' לנמנעים מלקחת מחותן של אבי החתן או הכלה לעד קדושין מ"מ מחותן של זקנים של החתן או הכלה, וודאי אין חשש, (ועיי' קב ונקי סדר הגט סעיף ה, לענין מחותן אבי האב לענין גט).

מק"ו ממש"כ הרמ"א (שם סעיף ט"ז) שקרובי המוכה יכולים להעיד על המכה לגרשו מבית הכנסת שאין תועלת למוכה בעדות עיי"ש, וכן הביא החת"ס מתשובת הריעב"ץ (ח"ב סי' א').

הגאון בעל שואל ומשיב בספרו עדות ביוסף על הרמב"ם (פ"ג מהל' עדות הל' י"א) צידד שמא דין זה אמור רק עד הנישואין ואח"כ פסולים המחותרים לעדות, אך במסקנתו כתב שכשרים לדין גם אחר הנישואין.

מאיך לענין גט כתב הרמ"א (אבהע"ז סי' ק"ל סעיף א') שלכתחילה אין לקחת לעדות בגט אפי' קרוב ונתרחק או מחותרים, כמ"ש בסדר הגט בשם מהרי"ל.

דקדוק כשרות הכתובה

ספר נחלת שבעה (שטרות סי' י"ב אות ט"ז) כתב 'יש לדקדק בכתובה בכל דבר שמדקדקים בגט'.

והוא משום שאם יהי' צורך לכתוב גט ולא ידעו את השמות בדקדוק, ילמדו מהכתובה, וע"כ כתב הנחלת שבעה שאם הסופר אינו נזהר בכך יוכל להוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, שיסמכו בגט על כתיבת הכתובה, והביא מש"כ המהרש"ל במכתבו לרמ"א (ש"ת רמ"א סי' ו') שבתו"ד העיר לו מדוע כתב

פניני המועד

מוצאי חנוכה

האר"י הקד' מעי"ז לענין תפילה בציבור.

וכן כתב רבה של נוההרדוק שבגלילות ליטא, בספר ערוך השולחן (סימן ק"ט סעיף ה') 'לענ"ד נראה מתוס' ברכות (ד. ד"ה שאלמלי) דהולכין אחר ההתחלה, ואם התחיל בזמן תפלה מקרי תפלה בזמנה אף על פי שמסיימה לאחר הזמן'.

באשל אברהם (שם) דן בתפילת מנחה הנמשכת לוודאי חשיכה, ולא ביאר אם כוונתו לתפילת הלחש המתחילה בעוד יום או חזרת הש"ץ.

ועיי' במגן אברהם (סימן פ"ט ס"ק ד) שיש לסיים התפילה קודם סוף זמנה, עיי"ש, וכן פסקו השוה"ר והמש"ב ושא"ר פוסקים.

הזכרת על הניסים

באשל אברהם דן על הזכרת על הניסים בתפילה זו הנמשכת לוודאי חשיכה, ומסיק שאין קפי"א על אמירת שעשית בימים ההם בזמן הזה. א. משום שהזכרת מועד שלא במועד היא 'שפת שקר', משא"כ הזכרה במוצאי היום אינה שפת שקר, מכיון שאע"פ שבמקום שמתפלל כבר חשיכה, מ"מ במקומות וארצות הרחוקים יותר לצד מערב עדיין יום, כמ"ש הר"ה בעל המאור ז"ל במס' ראש השנה (ה. ד"ה כו).

ב. משום שלגבי כמה עניינים הלילה הולך אחר היום שעבר, כדמצינו בקדשים הנאכלים ליום ולילה, וע"כ שייך עכ"פ ג"כ מהאי טעמא שלא יהיה עי"ז כשפת שקר.

ג. בגט חנוכה שייך לומר 'בזמן הזה', משום שהנס הדגלה נמשך מסתמא גם כמה ימים אחר כך, ומ"מ לא קבעו חז"ל רק בימים שהיה בהם נס נדרות, אך ההצלה הייתה גם לפניהם ולאחריהם.

ד. לשון 'זמן' כולל החודש כולו לפעמים גם כן. ואע"פ שלענין קריאת המגילה משמע דזמן משמעותו היום ההוא דוקא, כמ"ש חז"ל (מגילה ב.) שדרשו תיבת 'זמניהם' המורה על כמה זמנים, מ"מ אינו כי אם בפסוק מצד שלא בא לסתום אלא לפרש היטב, משא"כ כשאנו מלשון המקרא שפיר מורה 'זמן' על כל החודש כולו לפעמים.

פקידת עקרות

לפני עשרות שנים ברית מילה שהתקיימה ביום ג' טבת, בשנה שהי' חודש כסלו מלא, וזאת חנוכה חל ביום ב' טבת, הזכיר האדמו"ר הרה"ק רבי ישראל מרדכי מראחמסטריווקא צ"ל א' מיו"ח לזרע של קיימא, נענה אד"ש בדברי הרה"ק בעל בני יששכר צ"ל המפורסמים שיום זאת חנוכה מסוגל לפקידת עקרות, כמ"ש (מאמרי חודש כסלו טבת, ב' י') 'אומר לך הדבר אשר מרגלא בפומייהו דרבנן ורבותינו כת הקודמים, אשר בחנוכה יש מקום לעורר פקודת עקרים ועקרות כעין ראש השנה, הנה לדעתי עיקר הענין עיקר הסגולה ביום האחרון הנקרא בפי כל זאת חנוכה, והוסף שבכמה שנים (בכשנה זו תשפ"ד) יום ג' טבת הוא זאת חנוכה, וע"כ יש ביום זה כח מסוגל מיום זאת חנוכה.

ובירן אד"ש בברכה לזש"ק ביום ג' טבת שהי' אז יום אחרי זאת חנוכה, והוסף ששייך ענין הסגולה לפקידת עקרות מטעם זה.

תפילת מנחה בזאת חנוכה

בהזדמנות ציין אד"ש למש"כ הגאון מבוטשאטש בענין השעות והימים במוצאי זאת חנוכה כעבור ימי החנוכה.

שכתב באשל אברהם (סי' תרפ"ב) כמה צדדים בענין השאלה האם להזכיר ועל הניסים בתפילת מנחה דזאת חנוכה כשנמשכת התפלה גם לזמן שהוא ודאי חשיכה.

ולא דן שם מצד חובת תפילת מנחה האם מותר להתפלל ויוצא ידי"ח, כאשר התחיל בעוד יום ונמישכה תפלתו לאח"כ, שבזה ידוע מש"כ בספרים להקל לענין תפילה כאשר התחילו להתפלל מבעוד מועד, כמ"ש הגאון מקאז'גלוב הי"ד בשו"ת ארץ צבי (סימן קכ"א) בשם היהודי הקדוש מפשיסחא צ"ל, וכמ"ש הגאון רבי יוסף ענגיל צ"ל בגליוני הש"ס לירושלמי (ברכות אות נ"ד) שהביא ראי' מדברי הירושלמי (ריש פ"ד דברכות) דרב הוה מאריך בצלותיה סגין עד דהוה מגיע לנעילת שערי שמים, ומדברי תוס' (ע"ז ד.) עיי"ש.

ועיי' במחצית השקל (סימן ו' ס"ק ז') בשם שו"ת בית יעקב (סימן קכ"ב) בשם

פניני הכהן

פנינים ודא"ה מתורתו של הרח"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | פרשת מקץ

פניני הכהן

פרי צדיק אות ה'

וישירו וישכרו עמו. הנה מה ששתו יש לומר מפני שהיה אז סעודת שבת וכמו שאמרו בבראשית רבה (ד"ג, ב"ב) אין הכן אלא שבת ובשבת אדם קובע סעודתו על היין (ברכות מ"ב א) אבל להשתכר לא מצינו. ואיתא (סנהדרין ע"ג) ולרוזנים אי שכר מי שכל רזי עולם גלויים לו ישתה יין וישתכר ובשבת ישראל עוסקין ברזי עולם וכמו שאומרים יגלה לן טעמי וכו', חדו הצדי חקלא וכו', ובודהאי אינו זמן שכרות.

והנה השבטים יש לומר ששתו מהכרח לקיים גזירת מושל מצרים ואם נשתכרו אחר כך מה הוה להו למיעבד. אבל יוסף יש להבין למה שתה לשכרה. אמנם בפירוש מצינו (מילה ד' ב) מוחיב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו', והיינו דעמלק שורש כל הקליפות כמו שנאמר (במדבר כ"ד, ב) ראשית גוים עמלק. וכשהיה גמר מחיית עמלק באמת ביום ההוא יהיה ה' אחד וגו', שיתבטלו כל הקליפות.

ובפורים הזמן המיוחד שהיה בו מחיית עמלק ראשית דקליפה ועל כן יש בו מצות שכרות שמורה שאף שלא מדעת ישראל קשור בשורש ראשית דקדושה כמו שאמרו (ויקרא רבה ל"ו, ד) בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. וכן יוסף היה סבור שהוא משיח בן יוסף וכבר נתבררו כל ישראל ועל ידו יהיה מחיית עמלק שורש הקליפות. וכבר פעל יוסף במצרים גם כן שפרעה הכיר בשם אלהים שאמר אחרי הודיע אלהים וגו', ושם זה קודש. שזה פעל יוסף שהכניס אף בפרעה שיאמין באלהים. וגם פרעה הסכים על המילה כמו שאמרו במדרש (בראשית רבה צ"א, ה). והיה סבור שכבר בא הזמן שיהיה התיקון. ואז היה שבת שעל ידי שמירת שבת מיד נגאלין ורצה להכניס קדושת השבת באחיו גם כן והיה מחיית עמלק ראשית דקליפה וזהו שנאמר וישכרו עמו.

ובזה יובן מה שיפלא לכאורה על יוסף שאחר שאכל ושתה עמהם למה זה ציער אותם אחר כך במעשה הגביע והיה לו להתגלות לפניהם ולשלוח ולהביא את יעקב. אך לפי האמור מתחילה היה סבור שכבר עשה מחיית עמלק וכמו שהוא נתברר בשלימות במדתו כן גם כל השבטים נתבררו ועשו תשובה כשאמרו אבל אשמים אנחנו וגו', והיה סבור שעל ידי שבת יהיו נגאלין מיד והיה הוא כמו משיח בן יוסף.

אבל אחר כך ראה שהקליפה בתקיפותה והבין מזה שעדיין לא נתבררו כל השבטים ועשה תחבולה כדי שיצטערו וישונו בתשובה שלימה ואחר כך יתודע אל אחיו. רק אחר כך ולא יכול יוסף להתאפק וגו', והיינו שמצדו רצה להתאפק עוד עד שישונו באמת ויתקנו שורש הקלקול והיה גמר התיקון על ידו שיהיה משיח בן יוסף אך לא יכול להתאפק וגו'. וכמו שכתב הרמב"ן (בראשית מ"ה, א) כי אנשים רבים חילו פניו שימחול לבנימין כי נכמרו הרמיהם על תחנוני יהודה וכו', וזה היה מן השמים כיון שלא היה עוד זמן משיח בן יוסף. ולכן נתן ה' יתברך בלבם שיחלו פניו ולא יכול להתאפק ונתודע עליהם אף שעדיין לא תיקנו הכל מצדם שיזכו להיות גמר התיקון עד עת בוא דברו ויבוא משיח בן יוסף מזרעו:

פרי צדיק את ט'

רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאום ה' (יכריה ב/ו) מה שמתחילין כאן ההפסדה והשייכות לענין הפסדת חנוכה הוא רק פסוקי המנורה ולכאורה היה טוב יותר להוסיף הפסוקים שאחר כך שמדבר גם כן במנורה.

אך השייכות הוא מה שנאמר רני ושמחי בהווה לרון ולשמוח תיכף כי הנני בא בהווה דלא אמר בלשון עתיד. ונקראו ישראל בת ציון דציון גימטריא יוסף, והיינו שהוא יתקן ויברר כל בני ישראל הכל מאן דאתגור איקרי צדיק. והיינו ציון שמצוינים באות ברית קודש. ואף בפגם שאמרו (עירובין י"ט א) דמשכה ערלתו ולא מבשקר ליה. יש לומר דרק אברהם אבינו ע"ה אינו מכיר אותו אבל אחר שיעשה תשובה יברר יוסף אף את זה כיון דמשוך דינו כמהול ובאמת רצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה וכו' (ברכות י"ז א) ונשא השעיר את כל עוונותם עוונות תם (בראשית רבה ס"ח, ט"ז).

והנה חנוכת החשמונאים הוא שכל אחד יכול לעשות חנוכת הבית שה' יתברך שוכן בתוך לבו, והיינו על ידי תיקון קדושת הברית בחינת יוסף דידוע דגזירת היונים היתה תיבעל לטפסר תחילה שהיונים רצו להטיל וזהמת הנחש בישראל וכמו דבועל ארמית משכא ערלתו כן בהיפך כתיב (בראשית ל"ד, ג) ותדבק נפשו בדינה ואיתא (בראשית רבה פ"ב, ט"א) גוררין בה וכו' קשה לפרוש. והחשמונאים תיקנו זאת כשנצחום וקבעו חנוכה שה' יתברך שוכן בתוך בני ישראל וזהו שנאמר כי הנני בא ושכנתי בתוכך וגו', והיינו בימים ההם שכל אחד מישראל יכול לעשות מקום משכן לה' ולעשות חנוכת הבית.

וכן כתיב אחר כך (יכריה פ"ק ב) מענין יהושע כהן גדול שהיה גם כן מעין פגם זה שבניו נשאו נשים דלא כשרן לכהונתא כמו שאמרו בתרגום (שם, ג) ובגמרא (סנהדרין צ"ג א) וכתוב (שם, ה) וישימו הצניף הטהור על ראשו והוא על דרך מה שאמרו (שבת ע"ב ב) סודרא סוד ה' ליראוי שמוזה שמכסין ראשם בסודר המיוחד לתלמידי חכמים וזכין ומשיגין סוד ה' וכדרך שאומרים ויחיו לן סתרית דאתאמר בלחישא. וזה סוד ה' וזהו שנאמר אחר כך (שם ד, ב) מנורת זהב כולה וגולה על ראשה על דייקא שהוא ככתר על הראש. וזה שאמרו בפסיקתא (פרשה ח) על פסוק זה ויעבור וגו' וה' בראשם (מ"ב, י"א) דקאי על הקדוש ברוך הוא. וכן ושבעה נרותיה עליה דייקא והכל לרמז זה. וכתוב ושבעה מוצקות וגו' שמריקות השמן מעצמן.

ומסיים (יכריה ד, ד) לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי וגו', והוא על דרך מה שנאמר (תהלים ל"ג, ט"ז) אין המלך נושע ברב חיל גבור לא ינצל ברוב כח שקר הסוס וגו', חיל היינו דברי תורה וכמו שאמרו (ברכות ס"ד א) מחיל אל חיל ופירש רש"י משיבה לשיבה וכו', ורבנן איקרו מלכים כמו שנאמר (משלי ח, ט"ז) בני מלכים ימלוכו (ישן ס"ב א) ואמר דאף דלית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא כמו שמובא בזה"ק פרשה זו (ר"ב א). מכל מקום אין המלך שהוא התלמיד חכם נושע ברוב חיל שדברי תורה בעצמו לא יועיל להושיע מהיצר הרע. וכן גבור שהוא הכובש את יצרו לא ינצל ברוב כח שעל ידי כח יראת האדם בעצמו לא ינצל מקטרוג יצר הרע וכמו שאמרו (סוכה ג, ב) ואלמלא הקדוש ברוך הוא שעור לו אינו יכול לו.

שקר הסוס לתשועה, היינו השתדלות במעשה המצוות וזה מכונה בשם סוס ועל דרך מה שאמרו (פנדרין צ"א א) כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים וכו', גם זה אמר שאינו מועיל לתשועה מיצר הרע. רק הנה עין ה' אל יראיו למיחלים להסדרו שעוזר לו ה' יתברך בחסדו. וזהו שנאמר לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי וגו', שאמת שחיל שהוא דברי תורה וכן כח וגבורה לכבוש את היצר הרע הם עצות לתברא יצר הרע ולהנצל מקטרונו אבל אינם מועילים רק כשבאין מה' יתברך לתברא יצר הרע וה' יתברך משפיע בעצמו כמו שנאמר וגולה על ראשה כאמור.

האדם אמרו אלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו אינו יכול לו. וזהו שנאמר (דמיה ט, כ"ב) אל יתהלל ההכם בהכמתו רוב חיל. ואל יתהלל הגבור בגבורתו דייקא כמו שנאמר גבור לא ינצל ברוב כח. אל יתהלל עשיר בעושרו היינו בעל מצות גמילות חסדים גם כן לא יוכל להתהלל שיוכל לנצח היצר הרע בזכות זה וכמו שנאמר שקר הסוס לתשועה ואף תורה ומצוות גם כן לא ימלט. כי אם בזאת יתהלל השכל וידוע אותי שזוכה לבחינת הדעת שבא על ידי חיבור חכמה ובינה מוחא וליבא, והיינו כשנכנס הזרעה למעמקי הלב כדרך שנאמר (משל כ"ג) כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם.

וכן זרובבל לבו נשבר איך יבנה בית המקדש ואמר לו הנביא לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי כשזוכה לבחינת הדעת מה' יתברך ועל ידי שלבו נשבר ושפל בעיניו יהיה ה' בעזרו. וזהו שנאמר (כריה ד, ז) מי אתה הר הגדול לפני זרובבל מרמוז על היצר הרע על דרך מה שאמרו בגמרא (שם) צדיקים נדמה להם כהר וכו', וזה גם כן שורש קדושת תנוכה שיהיה שפל בעיניו וכיר שהכל מתנות שמים וכמו שאמרנו שעל זה מורה שם מתתיהו בן יוחנן שהכיר שהכל מתת יהו"ו. והכל י"ו חנו. ומי שמכיר זה ומייחל לחסדי ה' יתברך זוכה להדעת מה' יתברך וכמו שנאמר הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו:

פניני היזוק

לחזק ברכיים כושלות שידעו שלכל אחד יש תיקון ולא יהיו בעצבות ח"ו

ויריצוהו מן הבור. בזוה"ק (פרשה זו קצ"ד ב) איתא על זה רוצה ה' את יראיו כתיב ולא ביראיו. כמאן דרעי ברעותיה לאחרא וכו', כגוונא דא יוסף הוה עציב בעציבו דרוחא בעציבו דליבא וכו', מה כתיב ויריצוהו אתפיסו ליה וכו'. הענין הוא כי יוסף היה בבית האסורים על ידי המעשה שאירע לו בהנסיון והיה עצב על זה הענין שסבל המאסר והיה נדמה בעיניו שהוא חס ושלום דברי שאין לו תקוה להתתקן כידוע מלשון עצב כמו שנאמר (שמואל ב י"ט, ג) נעצב המלך על בנו שהוא על דבר שאין לו תקנה ועל כן דרשו מזה (בראשית רבה י"א, א) על פסוק (משלי י"ב, כ"ב) ולא יוסיף עצב עמה וכן שם (במדרש כ"ז, ד) על פסוק (בראשית ו' ו') ויתעצב אל לבו שהוא לשון אָבַל. וכאשר שלח לו פרעה וראה שיתגדל על ידי זה נעשה לו פיוס מן הבור שיהיה נתקן הכל. ועל זה אמר רוצה ה' את יראיו שה' יתברך הוא מפויס עמו בזה והבור היה לטובתו.

ולעיל מפסוק זה נאמר בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס שהוא מוסב על פרטי נפשות ישראל שנשבר לבם בקרבם על מעשים כאלו שנזדמן לפניהם מה שנראה להם שחלילה אבד סברם ותוחלתם מה' ועל זה נאמר לחזק לבם בונה ירושלים ה' שה' יתברך בונה ירושלים שהוא כלל לבות נפשות ישראל שיהיה מזוכך. נדחי ישראל יכנס על ידי שיקבץ הנדחים מארבע כנפות הארץ כידוע מרמז בברכת תקע בתיבות יחד מארבע כנפות השם שהוא ראשי תיבות חיל בלע ויקיאנו.

ונאמר הרופא לשבורי לב וגו', שה' יתברך רופא לשבורי לב אלו ומחבש תחבושת סמים לעצבותם לעצבות שלהם שנדמה להם שאין תקוה חס ושלום לתקן. ועל זה אמר מונה מספר לכוכבים שה' יתברך יש לו מספר לכל הברואים שבעולם שיש כנגדו מזל וכוכב בשמים ומכל שכן שיש מספר לכל נפשות ישראל שלא יחסר שום נפש משורש הקדושה וכמו שנאמר (שמואל ב י"ד, י"ד) וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח. וכמו שהיה במתן תורה שלא היה חסר אפילו נפש אחת וכן יהיה לעתיד לבוא. וזהו שנאמר גדול אדונינו ורב כח לתבונתו אין מספר ואין לעמוד על תבונתו בעינינו כאלו. ואחרי זה נאמר רוצה ה' את יראיו שסוף הדבר שיכניס ה' יתברך רצון בלבם להראות להם שהכל יתוקן ובענין המעשה של יוסף שהיה סימן לדורות:

(פרי צדיק אות ה')

